

Što se radi u saborskoj zgradi

Pitaju novinari koji ovih dana dolaze u saborsku zgradu *što se opet toliko buši, raskopava, prekopava po saborskoj zgradi. Na odgovor da je riječ o redovitom investicijskom održavanju sumnjičavo vrte glavom i komentiraju: čini se da su to velik zahvati. Veliki? Kao i lani i kao što će biti slijedeće godine, nadamo se. Naime, dobro držeća gornjogradska stara dama pomalo se bliži stotju (u današnjoj veličini i uređenju, inače od doseljenja Hrvatskog sabora na ovo mjesto proteklo je 270 godina), a u dijelu zgrade još uvijek funkcionira poodavno zaboravljeno "parno grijanje". Tako se u posljednjih nekoliko godina svakog ljeta, kad Sabor ne zasjeda, modernizira grijanje na jednoj etaži. Posreći li nam se (financijski) možda se dogodine stigne i do najgornjeg kata pa ćemo moći parno grijanje isključiti i iz naše svakidašnje terminologije.*

Inače, Hrvatski sabor je pod budnim okom javnosti, pogotovo kad zasjeda. Tada naši građani gledajući TV prijenose primijete čak i, kako kažu, "krupne sitnice" kao što je način oblačenja saborskih zastupnika (ženskog i muškog spola) od toga koliko im je uredna odjeća (zaboravljajući pritom da nakon dvadesetak sati provedenih na sjednici baš i ne može biti izglačana), je li dopustivo da u sabornicu muškarci dolaze bez kravata, je li u redu da damama budu (pre)kratke ili (pre)uske suknje, zašto se previše "sprešetavaju" po dvorani (zaboravljajući opet na onih 12, 15 ili više sati trajanja sjednica). Ima i zanimljivih sugestija kao, na primjer, "modernizacija" glasovanja. Ako već nema novca za uvođenje elektroničkog glasovanja, našla bi se valjda koja kuna za kupnju kartonskih ili plastičnih brojeva od 0 do 9, pa ih "brojači" samo postave na karton, umjesto da ispisuju one kvrgave", dobronamjerno nam savjetuje jedna sugradanka.

No, ima i ozbiljnije razlučenih nekim postupcima u Saboru. Na povremeno snimanje i pokazivanje, u krupnom planu, knjige na klupama pojedinih zastupnika za vrijeme rasprave o povjerenju Vladi, ogorčeno su reagirali brojni izdavači i autori, tražeći da se "zabrani besplatna reklama". Uzalud objašnjenja da nije moguće ni odrediti zastupnicima što (ne)mogu držati na stolu, a ni Televiziji što iz dvorane (ne)može pokazivati. Nastavilo se s pitanjima tipa: "Mogu li i ja dovesti kombi svojih knjiga radi besplatnog pokazivanja, s obzirom na aktualnost teme, višemilijunskom gledateljstvu".

Ipak, sjednice su okončane, redovne i izvanredne, započela je saborska stanka za zastupnike, a puna sezona najnužnijeg investicijskog održavanja zgrade, predah za TV gledatelje kojima saborske rasprave poprilično podignu krvni tlak (ali se ne odriču pomnog praćenja, do detalja), a i mi ovim brojem završavamo rezimiranje ljetnog zasjedanja Hrvatskog sabora 2001. godine.

M.K.

	strana
- Uvodnik urednika	2
- Utvrđivanje dnevnog reda	3
- Prijedlog odluke o načinu rada Hrvatskoga sabora bez nazočnosti javnosti	4
- Prijedlog zaključaka o odnosima Republike Hrvatske i Međunarodnog kaznenog suda u Haagu (predlagatelj Klub zastupnika HDZ-a)	5
- Prijedlog odluke o raspisivanju državnog referenduma	23
- Konačni prijedlozi zakona o: energiji; tržištu električne energije; regulaciji energetske djelatnosti; tržištu nafte i naftnih derivata; te tržištu plina	41
- Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o telekomunikacijama; Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji Hrvatskih telekomunikacija d. d.	47
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o suradnji Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom	51

PRIKAZ RADA:

- 14 - IZVANREDNE - SJEDNICE HRVATSKOG SABORA ODRŽANE 16. I 17. SRPNJA 2001.
- 15 - IZVANREDNE - SJEDNICE HRVATSKOG SABORA ODRŽANE 18. I 19. SRPNJA 2001.

Utvrdjivanje dnevnog reda

Na zahtjev Vlade Republike Hrvatske te uz prethodno mišljenje Klubova zastupnika predsjednik Hrvatskog sabora **Zlatko Tomčić** otvorio je 15. izvanrednu sjednicu Hrvatskog sabora.

Na početku zastupnici su se trebali izjasniti jesu li za to da Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji Hrvatskih telekomunikacija te Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o suradnji Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom budu doneseni hitnim postupkom.

Za riječ se javio **Dario Vukić (HDZ)** zbog primjedbe na donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji Hrvatskih telekomunikacija. Drži kako ne postoji ni jedan opravdani razlog da se ovaj vrlo bitan Zakon donosi na takav način, to više što je Vlada imala 18 mjeseci vremena pripremiti kvalitetno zakonsko rješenje.

Mr. Mato Arlović (SDP) imao je pak primjedbu da Ustavni zakon o suradnji Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom bude donesen hitnim postupkom. Razlog je taj, kaže, što zastupnici nemaju nikakve povratne informacije o usklađivanju naših i međunarodnih obveza, a radi se o iznimno značajnom zakonu čije bi donošenje bez potrebnih konzultacija moglo izazvati kontraefekt od željenog, zaključio je zastupnik.

Da je bivša Vlada sročila bolji ugovor s Deutsche Telekomom o prodaji 35-postotnog udjela ovaj bi Dom bio u situaciji da na drugačiji način raspravlja o daljnjoj fazi privatizacije Hrvatskog Telekom, odgovorio je ministar gospodarstva **Goranko Fižulić**. Dodao je kako je sadašnja Vlada učinila sve što je u njenoj moći, ali okolnosti su dovele do ovakvih rješenja.

Prijedlog dnevnog reda

- Konačni prijedlog zakona o energiji (predlagatelj Vlada RH);
- Konačni prijedlog zakona o tržištu električne energije (predlagatelj Vlada RH);
- Konačni prijedlog zakona o regulaciji energetske djelatnosti (predlagatelj Vlada RH);
- Konačni prijedlog zakona o tržištu nafte i naftnih derivata (predlagatelj Vlada RH);
- Konačni prijedlog zakona o tržištu plina (predlagatelj Vlada RH);
- Konačni prijedlog zakona o privatizaciji (predlagatelj Vlada RH);
- Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o telekomunikacijama (predlagatelj Vlada RH);
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji Hrvatskih telekomunikacija (predlagatelj Vlada RH);
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o suradnji Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom (predlagatelj Klub zastupnika HDZ-a)

Na ovakvu licemjernu neistinu mora se reagirati, rekao je **Ivan Šuker (HDZ)**. Smatra da ministar gospodarstva ničim nije dokazao kako je ugovor koji je s Deutsche Telekomom potpisala ova Vlada bolji od onoga prije. Drži kako nije dobro da ministri bez argumenta iznose ovakve činjenice i optužuju nekog drugog.

- Ja ću Vam, gospodine ministre, pokazati i dokazati da ste oštetili

Državni proračun za 230 milijuna dolara, budući da je Deutsche Telekom prije godinu dana toliko više nudio za Hrvatske telekomunikacije. Oštetili ste Republiku Hrvatsku za nekoliko milijardi kuna i nemate pravo optuživati prethodnu Vladu za Vašu nesposobnost i nerazumijevanje onoga što radite.

Za riječ se tada javio, prozvani, ministar gospodarstva **Goranko Fižulić**. Rekao je da je dionički ugovor predviđao da se s javnom ponudom ne može krenuti prije nego prođe puna godina dana. U toj godini nije postojala nikakva ponuda Deutsche Telekom, glede kupnje vlasničkog udjela. Vlada je, kaže, učinila sve da do prodaje tog 16-postotnog udjela ne dođe bez javne ponude, međutim zbog situacije na tržištu dionica do nje nije moglo doći. Pojasnio je da je Vlada tada bila prisiljena ući u drugu fazu privatizacije i prodati vlasnički paket od 16 posto dionica Deutsche Telekomu. Objasnio je kako Vlada nije potpisala nikakav ugovor niti će ga potpisati ukoliko Sabor ne donese ovaj Zakon i druge koji su s njim vezani.

Složio bih se s ministrom Fižulićem, da sredstva od prodaje Hrvatskog Telekom, nisu bila uvrštena u Proračun za prošlu godinu, ispravio je **Ivan Šuker**. Ako se s prodajom moralo čekati godinu dana, kao što je gospodin Fižulić napomenuo, kako su ta sredstva mogla biti planirana u Proračunu za 2000. godinu, pitao je zastupnik.

Nadovezao se **Dario Vukić** rekavši kako nije točno da Vlada nije mogla izvršiti prodaju Hrvatskog Telekom, jer je ona dužna provoditi zakone koje Sabor donese. Predložio je potom da se zastupnicima dostavi sporazum dioničara između Republike Hrvatske i Deutsche Telekom, kako bi se vidjelo je li, ili nije, Vlada u pravu.

Ministru Fižuliću obratio se i **mr. Mato Arlović**. Drži kako je ministar gospodarstva pogriješio time što je

vršio pritisak na Sabor rekavši da od prodaje Hrvatskog Telekomu neće biti ništa ukoliko Sabor ne donese Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji Hrvatskih telekomunikacija. Zatražio je da ministar tu izjavu povuče.

Ministar gospodarstva **Goranko Fižulić** je pojasnio kako nije imao namjeru vršiti nikakav pritisak na saborske zastupnike, već je samo naglasio da konačno rješenje donosi Hrvatski sabor.

Zastupnici su potom većinom glasova prihvatili prijedlog da Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji Hrvatskih telekomunikacija bude donesen hitnim postu-

pkom, dok je istovremeno većina odlučila da Zakon o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o suradnji Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom ide u redovitu proceduru.

Predsjednik Sabora **Zlatko Tomčić** potom je konstatirao kako pismenih prigovora na predloženi dnevni red nema te se time on smatra usvojenim.

Što je s Konačnim prijedlogom zakona o izmjeni Zakona o porezu na dohodak, koji je predan u drugo čitanje prije više od trideset dana, upitao je **Ivan Šuker**.

Zlatko Tomčić je odgovorio da što se tiče redovnog zasjedanja Hrvatskog sabora još traje rok u kojem taj Zakon

mora biti raspravlján, a u izvanrednu sjednicu ne može biti uvršten ni po kojoj osnovi jer ne postoji takav zahtjev predlagatelja. Nakon toga se obratio zastupnicima, rekavši da je 15. izvanrednu sjednicu sazvaó na neodređeni broj dana, što može značiti da Hrvatski sabor može još mnogo tjedana nastaviti svoj rad. Da se to ne bi dogodilo, predložio je donošenje odluke temeljem koje bi 15. izvanredna sjednica trajala 18, 19, i 20. srpnja 2001. godine.

Većinom glasova zastupnici su se složili s prijedlogom.

M.S.

PRIJEDLOG ODLUKE O NAČINU RADA HRVATSKOGA SABORA BEZ NAZOČNOSTI JAVNOSTI

O odnosima s Haagom i raspisivanju referenduma - bez javnosti

Hrvatski je sabor 13. srpnja 2001. većinom glasova (110 "za", 4 "protiv" i 2 "suzdržana") donio Odluku o načinu rada Hrvatskog sabora na sjednici bez nazočnosti javnosti kojom se propisuje da Hrvatski sabor može odlučiti da se sjednica ili dio sjednice održi bez nazočnosti javnosti a da to može zatražiti Vlada Republike Hrvatske ili većina zastupnika. Na

toj sjednici Hrvatski će sabor i odlučiti o načinu obavještavanja javnosti o donesenim odlukama na takvoj sjednici održanoj bez nazočnosti javnosti.

Prijedlog ove odluke podnijeli su Odbor za Ustav, Poslovník i politički sustav te Odbor za zakonodavstvo Hrvatskog sabora.

U nastavku sjednice većinom glasova (109 "za", 4 "protiv", 4

"suzdržana") zastupnici su odlučili da će se o **Prijedlogu zaključaka o odnosima Republike Hrvatske i Međunarodnog kaznenog suda u Haagu** te **Prijedlogu odluke o raspisivanju državnog referenduma**, točke koje je predložio Klub zastupnika HDŽ-a, rasprava provesti bez nazočnosti javnosti.

Đ.K.

PRIJEDLOG ZAKLJUČAKA O ODNOSIMA REPUBLIKE HRVATSKE I MEĐUNARODNOG KAZNENOG SUDA U HAAGU (predlagatelj Klub zastupnika HDZ-a)

Neprihvatljivim i neistinitim optužbama suprotstaviti dokazne činjenice

Hrvatski sabor osuđuje politizaciju djelovanja Tužiteljstva Međunarodnog kaznenog suda, te odbacuje netočne kvalifikacije predstavnika Tužiteljstva suda u svezi s akcijama Bljesak i Oluja.

Nakon opsežne, polemične, replikama često prekidane rasprave, Hrvatski sabor donio je Zaključke o suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu što ih je izradila višestranačka parlamentarna radna grupa. Tim Zaključcima Sabor odlučno zahtijeva da se i u suradnji sa Sudom u Haagu poštuju sve odredbe iz saborske Deklaracije o Domovinskom ratu, energično odbacuje i osuđuje sve pokušaje obezvređivanja tog rata. Od Vlade pak traži da i dalje dosljedno brani temeljna stajališta iz svojih i saborskih dokumenata o suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom, te da posebno inzistira na individualnoj i izravnoj zapovijednoj odgovornosti.

RADNA TIJELA

Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav te Odbor za zakonodavstvo na zajedničkoj su sjednici, 12. srpnja 2001., raspravili Prijedlog zaključaka o odnosima Republike Hrvatske i Međunarodnog kaznenog suda u Haagu koji je podnio Klub zastupnika HDZ-a.

Nakon rasprave, odbori su jednoglasno donijeli zaključak da podržavaju da Hrvatski sabor povede raspravu o odnosima Hrvatske i Međunarodnog kaznenog suda u Haagu jer drže da nema ustavnopravnih razloga da se ta rasprava ne provede.

Zaključili su i da će Hrvatski sabor formirati radnu skupinu od predstavnika klubova zastupnika parlamentarnih stranaka koja će pratiti raspravu, te na temelju rezultata rasprave u Saboru i njegovim radnim tijelima, predložiti zaključaka Kluba zastupnika HDZ-a i mišljenja Vlade pripremiti prijedlog akta o kojem će se Sabor izjasniti.

Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav i Odbor za zakonodavstvo su većinom glasova donijeli zaključak da nema ustavnopravnih razloga da se ne provede rasprava o Prijedlogu zaključaka o odnosima Republike Hrvatske i Međunarodnog kaznenog suda u Haagu koji je podnio Klub zastupnika HDZ-a.

No, odbori su donijeli i zaključak da se Hrvatskom saboru ne predloži prihvaćanje Prijedloga zaključaka o odnosima Hrvatske i Međunarodnog

Odluku o oblicima suradnje s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu treba donijeti na referendumu, koji će u Hrvatskoj biti proveden samo o tom pitanju.

kaznenog suda u Haagu, kojega je podnio Klub zastupnika HDZ-a, jer nije u suglasju s Ustavom.

Odbori su predložili da Hrvatski sabor formira radnu skupinu od po jednog predstavnika iz svakog kluba zastupnika parlamentarnih stranaka,

koja će pratiti raspravu te na temelju nje pripremiti prijedlog zaključaka ili drugog akta.

Članovi odbora iz Kluba zastupnika HDZ-a podržali su samo prvu točku, a usprotivili su se ostalim točkama zaključaka.

S obzirom na prihvaćeni postupak, prijedloge zaključaka donosimo nakon rasprave.

RASPRAVA

O kojoj se temi zapravo raspravlja?

Raspravu o zaključcima koje je podnio Klub zastupnika Hrvatske demokratske zajednice Hrvatski je sabor počeo kasno noću, poslovnikom primjedbom **predsjednika Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav mr. Mate Arlovića** da se otvara pitanje tko je predlagatelj točke. Nije, kaže, sporno da je prijedlog da se raspravlja o zaključcima o odnosima Hrvatske i Međunarodnog kaznenog suda u Haagu podnio Klub zastupnika HDZ-a, međutim, Klub nije naznačio tko će govoriti u ime predlagatelja.

Uz to, istaknuo je, Klub zastupnika HDZ-a na zajedničkoj se sjednici Odbora za Ustav i Odbora za zakonodavstvo usuglasio o nečemu drugome - da tema dnevnog reda više nisu Zaključci o odnosima Hrvatske i Međunarodnog kaznenog suda u Haagu, nego da se radi o temi koja bi imala naslov - Rasprava o odnosima

Hrvatske i Međunarodnog kaznenog suda u Haagu.

Odbor(i) su zaključili da nema ustavnopravnih razloga da se ta rasprava ne provede, a zaključili su - što su predstavnici predlagatelja prihvatili, da Sabor od predstavnika parlamentarnih klubova formira radnu skupinu koja će pratiti raspravu, te na temelju njenih i rezultata rasprave u radnim tijelima, predloženih zaključaka Kluba zastupnika HDZ-a i mišljenja Vlade pripremi prijedlog akta o kojem će se Sabor izjasniti, rekao je Arlović dodavši da samo po sebi proizilazi da je prijedlog (HDZ-ovih) zaključaka o kojima valja raspravljati samo jedan od materijala za raspravu.

Izjavio je nadalje da Klub zastupnika HDZ-a nije predložio točku kako su je predložili odbori, te da je njihova točka puno šira. Rekao je i da su se svi predstavnici na dva odbora usuglasili da bi oko tog pitanja bilo dobro tražiti suglasje te pokušati naći formulu kako doći do zajedničkog akta koji bi na se na kraju, moguće konsenzusom, donio u Saboru. Dakako, sve to pod pretpostavkom ukoliko Sabor glasovanjem prihvati zaključke Odbora za Ustav i Odbora za zakonodavstvo, rekao je Arlović tražeći da predsjednik Sabora, sukladno članku 156. stavcima 1. i 2. Poslovnika stavi zaključke dvaju odbora na glasovanje kao prethodno pitanje i ukoliko se usvoje da se tek onda pristupi raspravi o točki koja će nositi naslov - o odnosima Hrvatske i Međunarodnog kaznenog suda u Haagu.

Prije nego li je pristupilo realizaciji tog zahtjeva, predsjednik Sabora **Zlatko Tomčić** izvijestio je da se za raspravu prijavilo sedam klubova i 67 zastupnika.

Vladimir Šeks (HDZ) reagirao je na spominjanje članka 156. upitavši ne znači li to da bi u konačnici prvotni predlagatelj izgubio taj status? Arloviću je predbacio da zaključcima odbora dodaje nešto čega u njima nema, a to je da se mijenja naziv (teme), zapitavši ga - odakle Vam drugi naziv, iz šešira?

Ako ovo što Vi dodatno predlažete znači da HDZ gubi svojstvo predlagatelja, onda bi to značilo potpuno iskrivljavanje zaključaka odbora (...) Ako ste to kanili, da nas na taj način izbacite iz sedla i da više ne budemo predlagatelji, nego da to bude nešto drugo, to bi sad trebali reći, naglasio je Šeks.

Stvar je, kompromisno, pokušao razriješiti **dr. Ivo Sanader (HDZ)** predloživši da se glasuje o izmjeni naziva točke i da se zove - Odnos Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu, a da predlagatelj bude, kao što je bio izvorno, Klub zastupnika HDZ-a.

Zastupnik Arlović na to je uzvratio da može razumjeti pokušaj traženja kompromisnog rješenja, no da on kao izvjestitelj ne može povući jednoglasno donijete zaključke dvaju odbora.

Replicirajući zastupniku Sanaderu (koji je dobacivao upadice iz klupe), kazao je da može razumjeti da ljudi ponekad izgube živce, podignu ton i viču, no da nije u redu okomiti se na onoga tko poštuje proceduru, da proceduralna i poslovnička pravila vrijede jednako za poziciju i opoziciju. Ako, kaže, s njima nisu zadovoljni, mogu predložiti njihovu izmjenu, ali nikako ne mogu upotrebljavati izričaje, način i postupak kao što je to učinio predsjednik HDZ-a i saborski zastupnik koji pokušava s aspekta vladajuće koalicije obratiti se predstavniku dvaju radnih tijela.

Gubi li Klub zastupnika HDZ-a status predlagatelja?

- Kolega Sanader, Vi prvo više niste vlast, to prvo naučite. Drugo, Vi kao zastupnik morate poštivati i postupak i moje pravo i obvezu da govorim u ime dvaju radnih tijela i ne možete govoriti da Vas zato vučem za nos, poručio je Arlović.

Zastupnik Šeks ustrajao je na pitanju drži li Arlović da je na temelju formulacije zaključaka odbora, Klub zastupnika HDZ-a izgubio status predlagatelja?

Ukoliko Hrvatski sabor prihvati dvije točke zaključka (odbora), HDZ nije predlagatelj, sudjeluje u raspravi i dat će jednog predstavnika kao i drugi klubovi koji će zajednički formirati ad hoc radnu skupinu, odgovorio je **Arlović**.

Šeks je pak na to uzvratio da to ne piše (u zaključku), niti je itko od zastupnika imao na umu da će se iz formulacije da odbori podržavaju da se provede rasprava o odnosima Hrvatske i Međunarodnog kaznenog suda izvesti zaključak i predložiti Saboru da izglasuje da Klub zastupnika HDZ-a gubi status predlagatelja. Kolega Arloviću, možemo se taktički nadmudrivati oko

različitih stvari, ali ako mislite da je korektno da nam na taj način uzmete status predlagatelja, molim stanku za konzultaciju Kluba, zatražio je Šeks od predsjednika.

U nastavku sjednice, dva sata i 45 minuta iza ponoći, u ime **Kluba zastupnika HDZ-a Ivo Sanader** je izjavio da i najnoviji slučaj svjedoči da je posrijedi parlamentarno nasilje većine nad manjinom, što (HDZ) neće dopustiti.

Predložio je da se započeta rasprava odgodi za sutra i da se mirnim, uljudenim demokratskim načinom pokuša doći do kompromisa u kojem bi se prihvatio prijedlog odbora o drugačijem nazivu točke, ali bi HDZ-u ostao status predlagatelja.

Zastupnik Arlović opetovao je da kao izvjestitelj odbora ništa ne može odlučiti samostalno, da je jedini način da se pitanje ponovno stavi na odbore iako, dodaje, ne vjeruje da će oni promijeniti zaključke. Stoga drži da bi bilo lakše kad bi se rješenje tražilo kroz koordinaciju klubova.

Konstatiravši da u 2,46 sati uistinu više nema smisla baviti se procedurom, bez obzira tko je u pravu, predsjednik Tomčić predložio je za sutradan sastanak koordinacije klubova i tako okončao noćni dio sjednice.

U nastavku dnevnog rada zastupnicima su se priključili članovi Vlade na čelu s premijerom Ivicom Račanom.

Zastupnik Arlović izvijestio je da se sastala koordinacija predstavnika klubova i da je utvrđeno da je očigledno, došlo do jedne vrste zablude kod rasprave i donošenja zaključaka Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav i Odbora za zakonodavstvo.

Očigledno je, kaže, da je predlagatelj točke, Klub zastupnika HDZ-a, mislio da uz sve zaključke koje su odbori predložili ostaje ista točka i predlagatelj, što iz teksta zaključaka i stajališta odbora na proizilazi. No istodobno su, nastavio je, predstavnici klubova konstatirali da su promijenjene okolnosti nakon što su predsjednici klubova dali prethodno mišljenje predsjedniku Sabora, a on sazvao izvanrednu sjednicu na koju je uvrstio točku Prijedlog zaključaka o odnosima Hrvatske i Međunarodnog kaznenog suda koji je predložio Klub zastupnika HDZ-a. Iz tog razloga, predstavnici klubova su dali inicijativu Odboru za Ustav i Odboru za zakonodavstvo da kada se sastanu

preispitaju svoje zaključke, rekao je Arlović i izvijestio Sabor o tim zaključcima. (vidi poglavlje Radna tijela).

S obzirom na to da zaključci predviđaju formiranje radne skupine od po jednog predstavnika svakog parlamentarnog kluba, **predsjednik Sabora** zatražio je izjašnjavaње o sudjelovanju u radu te grupe. Prema izjavama, u ime Kluba zastupnika SDP-a sudjelovat će **Zdravko Tomac**, HDZ-a **Ljerk Mintas-Hodak**, HSLŠ-a **Vilim Herman**, HSS-a **Luka Trconić**, odnosno **Ljubica Lalić**, u ime Kluba HNS/LS-a **Vesna Pusić**, odnosno **Darko Šantić**, IDS-a **Dino Debeljuh**, DC-a **Mate Granić**, PGS/SBHS-a **Dario Vasilić**, te u ime Kluba nacionalnih manjina **Borislav Graljuk**. Iz fonograma je nejasno je li i tko iz Kluba HSP-a/HKDU-a bio nominiran za sudjelovanje u radnoj skupini.

Nakon što su razjašnjene proceduralne dvojbe, prijedlog je dodatno obrazložio predstavnik predlagatelja **dr. Ivo Sanader**.

Međunarodna zajednica ne primjenjuje jednake standarde

Kao svaka zemlja i kao svaki narod i mi se moramo suočiti sa svim pozitivnim i negativnim stranicama svoje povijesti i od toga nitko ne bježi, rekao je, navodeći da očigledno nismo bili u situaciji kao što su bile neke druge zemlje koje su mirno mogle prijeći iz komunističkog totalitarizma u status zemalja slobodne demokratske Europe.

Predsjednik Tuđman u Oluji je pozvao hrvatske državljane srpske nacionalnosti da ostanu u Hrvatskoj, a HV-u zapovijedio da sukladno svim međunarodnim konvencijama o ratnom pravu posebno vode računa o zarobljenicima i civilima.

Istaknuo je kako nam nije bilo suđeno da se bez velikih žrtava razdvojimo od bivše države, da je poginulo više od 15.000 ljudi.

Hrvatska, kao članica međunarodne zajednice, ima potpuno pravo putem svojih predstavnika u UN-u, Vijeću Europe, OESC-u, Srednjoeuropskoj inicijativi, u NATO-u, upozoravati međunarodnu zajednicu ukoliko se

odaju neprihvatljive stvari, naglasio je držeći da Europa nema budućnosti ukoliko se u njoj budu primjenjivali dvostruki kriteriji. Pojasnio je da sve to govori zbog toga jer je Hrvatska primjer da Europa i međunarodna zajednica ne primjenjuju jednake standarde i kriterije za sve.

Kad je riječ o suradnji s Haagom, mišljenja je da postoji niz neprihvatljivih elemenata u dosadašnjim dokumentima haaškog Tribunala, prije svega u presudi generalu Blaškiću, ali i u optužnicama generalu Kordiću i ostalim Hrvatima iz BiH, a po najnovijim informacijama i u optužnicama dvojici hrvatskih generala.

Ističe da je pitanje svih pitanja koje se postavilo pred premijera Račana i njegovu Vladu, ali isto tako i pred Hrvatski sabor i javnost bilo - hoćemo li postupiti sukladno uhidbenom nalogu, koji se temelji na takvim neprihvatljivim optužnicama, ili ćemo poduzeti nešto protiv takve politike, jer to, kaže, više nije samo sudski proces, nego politika. Jer politika je, dodaje, sve ono što izlazi izvan kvalifikacija koje bi mogle biti korištene u procesu protiv tih ljudi.

Upozorio je da Rezolucija Vijeća sigurnosti precizno govori o osobnoj odgovornosti, skida se dakle kolektivna, no da je to već prekršeno u presudi generalu Blaškiću, spominjući agresiju Hrvatske na BiH. Taj se proces, ustvrdio je, iskoristio kao politički proces Hrvatskoj, njenoj vlasti koja je demokratskim putem tada bila na vlasti, predsjedniku Tuđmanu, Vladi HDZ-a. Bio je to proces jednoj državi, kazao je Sanader, navodeći da je tu prvi put prekršena Rezolucija Vijeća sigurnosti i sam Statut Međunarodnog kaznenog suda, a da je drugi put to učinjeno "u onome što je premijer jučer kazao, a kad je riječ o tim neprihvatljivim elementima od deportacije nadalje".

Podsjetio je pritom da je predsjednik Franjo Tuđman, ali i tadašnji premijer Nikica Valentić, u akciji "Oluja" pozivao hrvatske državljane srpske nacionalnosti da ostanu u Hrvatskoj, a Hrvatskoj vojsci zapovijedio da sukladno svim međunarodnim konvencijama o ratnom pravu posebno vode računa o zarobljenicima i civilima. To je, ističe, povijesni dokument, sve optužbe o kojima je jučer govorio i premijer prepričavajući svoj prigovor, padaju u vodu i ne možemo o njima raspravljati.

Potom je upitao na koji im se način suprotstaviti. Odgovorio je da, uz prigovor, postoji i mehanizam da se Vlada obrati Međunarodnom kaznenom sudu pravde i da se tamo pokuša izboriti za tretman mogućih hrvatskih optuženika samo i sukladno rezoluciji Vijeća sigurnosti, Statutu (Međunarodnog kaznenog suda), sukladno hrvatskom Ustavu, Ustavnom zakonu o suradnji s Haaškim sudom, Deklaraciji o Domovinskom ratu.

Jasno mi je i nije lako Vladi voditi gotovo neravnomjernu bitku Davida i Golijata, ali se ona isplati, na nju smo dužni, primorani zbog naše povijesti, a još više zbog naše budućnosti, naglasio je Sanader podsjetivši da ju je Hrvatska svojedobno - u slučaju sub poene, dobila.

Može se, nastavio je, dobiti i ova bitka. Postoji panel sudaca pred kojim određeno i s mandatom Vlade tijelo može izložiti ove prigovore, a postoji na kraju i Vijeće sigurnosti UN-a.

Ističe da nije točno da sam (Haaški) Sud nije bio svjestan svojih propusta, što argumentira podatkom da je haški Tribunal deset puta mijenjao svoja pravila. Mijenjat će ih, kaže, i opet, moramo ih samo primorati i možemo ih primorati da ih mijenjaju.

Dokle sežu ovlasti Suda, kada ulaze u pitanja nacionalne sigurnosti

Sanader je u izlaganju skrenuo pozornost da u međunarodnom pravu, kad je riječ o Međunarodnom kaznenom sudu u Haagu, ali i o novokonstituiranom kaznenom sudu u Rimu, još uvijek nije riješeno pitanje interferencije, dakle dokle sežu ovlasti suda, a kad ulaze u pitanja od nacionalne sigurnosti. To je bio naš ključni argument kad smo govorili da "Bljesak" i "Oluja" ne mogu doći pod ingerenciju haaškog Tribunala, jer dokumenti iz tih akcija spadaju u dokumente koji su apsolutno od nacionalne sigurnosti, naglasio je zastupnik.

Naveo je da se i osobno zauzimao za rješenje pitanja interferencije, da je na njegov poticaj organiziran međunarodni simpozij u Berlinu u prosincu, 1999, no da međunarodni pravници nisu našli traženu granicu. Ovo, poručio je, ostaje ključno pitanje i ključna borba za sve hrvatske Vlade i sve sazive Sabora.

U nastavku izlaganja rekao je da HDZ apsolutno podržava Vladina stajališta (o Haagu) od 7. prosinca 2000., no da se pita ima li Vlada snage provesti ih? Podsjetio je da je (u stajalištima) napisan i vrlo bitan pasus da će se razmotriti mogućnost predlaganja izmjene Statuta Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju u smjeru definiranja ovlasti Tužiteljstva Međunarodnog kaznenog suda po uzoru na ovlasti Tužiteljstva Međunarodnog suda definiranog u Rimskom statutu. To bi, naglasio je, bilo sjajno, pitanje je samo koliko je realno i je li Vlada što poduzela na temelju vlastitih dokumenata?

Upitao se i što mogu zastupnici u Hrvatskom saboru i na koji način pomoći Vladi da (riješi) preteško pitanje za Hrvatsku, da ne dopusti dvostruke standarde i kriterije, na koji način riješiti pitanje koje će nam se uvijek iznova vraćati?

Podsjetio je da je prije nekoliko mjeseci, u raspravi o generalu Mirku Norcu, pokrenuta inicijativa da se na načelu jednakopravnosti u europskoj praksi i politici i hrvatske branitelje tretira kao i borce antifašističke koalicije i drugih pobjedničkih vojski Drugog svjetskog rata. Znam da je to teško, nisam siguran u ishod, ali Vas uvjeravam da se isplati boriti, jer u suprotnome dolazi u pitanje sve što smo činili proteklih deset godina, rekao je Sanader.

Govorio je i o tretmanu hrvatskih branitelja i heroja Domovinskog rata.

Podsjetio je da su na početku velikosrpske agresije bez oružja, samo s odlučnošću da brane hrvatsku slobodu, išli na prve crte bojišnice. Ta je neravnomjerna borba trajala četiri godine, a te su borce vodili ljudi koji su u ratu izrasli u istinske heroje. Jedan od njih je i Ante Gotovina, jedan od njih je i general Ademi, ali i niz drugih, naglasio je Sanader pozvavši sve da se zapitaju - s kojim ciljem, tko danas u međunarodnoj zajednici želi kriminalizirati i proglasiti ratnim zločincima upravo te predvodnike, heroje i ljude za kojima su pošli hrvatski momci i muževi?

Hoćemo li, upitao je, dopustiti da Ante Gotovina ili bilo koji drugi hrvatski heroj i general, nakon što ga je William Perry 1995. proglasio herojem i pobjedničkom vojskom, hoćemo li dopustiti kriminalizaciju tih ljudi pri čemu nitko pametan ne isključuje individualnu odgovornost.

Ukoliko je netko počinio ratni zločin, a mi znamo što je ratni zločin, taj mora biti procesuiran, to je čvrsto stajalište HDZ-a, prenio je Sanader.

Ne tražimo, naglasio je, popust ni za koga, ali ne tražimo i nećemo prihvatiti bilo što što ide izvan vrlo jasno dokazane individualne odgovornosti, individualne krivnje i pitanje svih pitanja je - kako će se Hrvatska odnositi prema svom Domovinskom ratu, prema svojim braniteljima, prema svojim herojima.

Rekao je da je HDZ, iako je predložio svoje zaključke, spreman raspraviti i o zajedničkoj platformi za zajedničke zaključke. Jedna od mogućih, vrlo prihvatljivih, bila je i platforma 13 Vladinih točaka.

Sanader je u ime HDZ-a istaknuo, da je ovo (Haag) prevažno političko pitanje, da se o njemu može otvoriti rasprava ne samo u Saboru, (nego) i u međunarodnoj zajednici, u svim forumima.

Znam da ste pokušavali, ali može se više i pozivamo Vas da u ime hrvatske budućnosti, pokušamo ovo teško pitanje zajednički nositi na konsenzus svih političkih snaga u Hrvatskoj. Mi smo spremni nositi naš dio odgovornosti. Budite sigurni da HDZ nije, niti će biti, za izolaciju Hrvatske, ali nikada nećemo dopustiti da se guši ponos hrvatskog naroda i da ono na čemu smo obranili Hrvatsku danas bude dovedeno u pitanje, naglasio je zastupnik.

Zaključujući izlaganje Sanader je poručio - Ako smo se 1990. mogli boriti s gotovo neizglednih pozicija, možemo se boriti i danas s puno više izgleda, s bonusom koji ova Vlada ima u međunarodnoj javnosti. Iskoristite taj bonus. Mi u HDZ-u i cijela hrvatska javnost stojimo na stajalištima da na tom pitanju nema popuštanja. Ovdje možemo diplomatskim putem izboriti istinski pravi, pravedni i povijesni točan tretman Hrvatske.

Istina je najbolja obrana zajedničke borbe za neovisnost

Premijer **Ivica Račan** u svom je kratkom izlaganju izjavio da nije bilo i nema spora o odlučnosti institucija Hrvatske kao pravne i demokratske države da se na efikasan način nosi s nedozvoljenim radnjama, i u okviru toga ratnim zločinima.

Bili smo i ostajemo za kažnjavanje svih ratnih zločina počinjenih na

teritoriju Hrvatske. Dakako, želja hrvatske države bila je i ostala da se utvrdi individualna odgovornost i krivnja za ta djela i kroz to omogućiti prikazivanje stvarne slike ratnih zbivanja, jer ta stvarna slika, siguran sam, da je istina koju branimo i želimo braniti unutar Hrvatske i pred svijetom. Istina, čak i kad je opora, najbolja je obrana naše zajedničke borbe za neovisnost i vrijednosti Domovinskog rata, naglasio je Račan.

Rekao je da (Vlada) ima mnoga sredstva u obrani činjenica koje govore u prilog Domovinskog rata, od političkih, diplomatskih, do direktne prisutnosti na razne načine i u radu Tribunala u Haagu. Podsjetio je da je već govorio o (institutu) amicus curie i o preuzimanju odgovornosti u pomaganju obrane eventualno optuženih.

Istina je, čak i kada je opora, najbolja obrana naše zajedničke borbe za neovisnost i najbolja obrana vrijednosti Domovinskog rata.

Istaknuo je da je (Vlada) štošta napravila u tom pravcu u godinu i pol dana. Nismo neke stvari osporavali i tražili adekvatnu faktografiju samo preko pisma kojeg sam uputio Carli del Ponte, rekao je premijer, te naveo da joj je za posljednjeg boravka u Zagrebu predana opsežna dokumentacija koja osporava moguću tvrdnju koja se pojavljivala u više navrata da je masovno odlazak Srba iz tzv. Krajine bio posljedica protuzakonitih radnji (pljački, ubojstava itd).

Premijer je potvrdno odgovorio na upit zastupnika Sanadera ima li Vlada dovoljno snage, umješnosti i prijatelja da provede svoje i stavove Sabora. Vlada ima dovoljno snage, volje, umješnosti, pa i saveznika da istraje, vjerujem uspješno, u borbi za našu politiku, istinu i vrijednosti koje branimo zajednički, naglasio je Račan napominjući da govori o demokratskim snagama u zemlji.

Posebno mislim da tu snagu imamo nakon jučerašnje sjednice i povjerenja koje je Vlada dobila. Stoga mislim da će i Sabor pridonijeti toj relaciji Hrvatske sa svijetom, promicanju istine u onoj mjeri u kojoj se i ova rasprava bude završila sa zajedničkim zaključcima, poručio je premijer.

Međunarodni kazneni sud ima prvenstvo u progonu ratnih zločina

Na postojeće, ali i moguće pravce suradnje Hrvatske s haškim Tribunalom, ukazao je ministar pravosuđa **dr. Stjepan Ivanišević**. Naveo je da je riječ o dva osnovna pravca i da oni, premda u nekim stvarima koincidiraju, ipak traže različitu razradu i pristup.

Jedno je, pojasnio je, nastojanje da se promijeni pravna regulacija koja se odnosi na djelovanje Kaznenog suda i uopće na regulaciju ratnih zločina. Po njegovu sudu, osnovna pitanja otvorena u vezi s regulacijom jesu pitanja primata Međunarodnog kaznenog suda nad nacionalnim pravosuđem, pitanje zapovijedne odgovornosti i pitanje odnosa pravila koja uređuju rad Suda, Statuta i Pravilnik Suda i domaćeg zakonodavstva.

Podsjetio je da Statutom, što ga je donijelo Vijeće sigurnosti Rezolucijom 827 iz 1993. i noveliran drugom Rezolucijom 1166 iz 1998, Međunarodni kazneni sud ima prvenstvo u progonu ratnih zločinaca pred nacionalnim pravosuđem. Važno je da on može preuzeti i već započete procese, pa i ako su završeni s presudama koje ne obuhvaćaju inkriminacije koje Tužiteljstvo toga suda goni.

To, istaknuo je, čini nacionalno pravosuđe inferiornim i (Vladini predstavnici) su u raspravama s Tužiteljstvom u više navrata istakli to pitanje. Čak smo u odnosu na jedan konkretan slučaj, a to je slučaj generala Norca, postigli dogovor da se proces u vezi sa sumnjama da je on sudjelovao u počinjenju ratnih zločina odvija pred hrvatskim pravosuđem, podsjetio je Ivanišević.

Izvijestio je da je presedan za promjenu tog pravila o primatu Međunarodnog kaznenog suda stvoren Rimskim statutom, koji institucionalizira novi kazneni sud opće nadležnosti gdje je prvenstvo na domaćem pravosuđu, a tek supsidijarno, odnosno za određene stvari, bit će nadležan taj sud. - Moglo bi se pokušati u tom pogledu napraviti promjene baš s obzirom na to i u Statutu Međunarodnog kaznenog suda, argumentirajući (to) među ostalim i time da su procesi koji se provode pred tim sudom dugotrajni, spori, da je pravda teško ostvariva i

da prema tome ima dosta razloga da se u značajnoj mjeri više angažira pravosuđe pojedine zemlje, rekao je ministar.

Naglasio je da se drugo pitanje odnosi na zapovijednu odgovornost. Ona je, pojasnio je, u Statutu postavljena tako da postoji izravna zapovijedna odgovornost - dakle odgovaraju zapovjednici koji su naredili da se počini nešto što se kvalificira kao ratni zločin, a postoji i u obliku presumptivne odgovornosti - gdje se uzima da je odgovoran onaj koji je znao ili mogao znati da će se dogoditi zločin, a nije ga spriječio, odnosno nije kaznio počinitelja.

Ministar je istaknuo da je sporan ovaj drugi oblik odgovornosti i da su (Vladini predstavnici) upravo tu vodili dijalog s Tužilaštvom, objašnjavajući da je teško prihvatiti da bi netko mogao odgovarati samo na temelju presumptivne zapovijedne odgovornosti, ako nema izravne zapovijedne odgovornosti.

U tom smislu bilo bi, drži, moguće predložiti, pokušati da se na osnovi prakse Tužiteljstva, a zadnje optužnice pokazuju da se oni drže toga dogovora, da se taj dogovor onda i institucionalizira, da se stvarno tako pravila i postave.

Ustavni zakon ne može biti u suprotnosti sa Statutom Međunarodnog kaznenog suda

Ministar je nadalje upozorio da se Ustavni zakon o suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom mora držati okvira Statuta toga Suda ne može biti s njime u suprotnosti. Prema tomu, pretpostavka da se nešto mijenja u Ustavnom zakonu, jest da se mijenja u pravilima u Statutu, odnosno pravilima rada Suda. Zato ne treba imati iluzije da ćemo promjenama u našem Ustavnom zakonu moći riješiti problem koji se odnosi na pitanja o kojima sam govorio, upozorio je.

Ustavni zakon o suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom mora se držati okvira Statuta toga Suda, on ne može biti s njime u suprotnosti.

Druga skupina problema, nastavio je, jesu činjenična pitanja gdje se širi kontekst optužnice ili kod inkriminacije pojedinih djela. Činjenični

supstrat na kome se ta inkriminacija zasniva, opisuje se terminima koji su za nas neprihvatljivi, kao što su progon, deportacija itd.

Za reviziju tih ocjena trebat će, kazao je ministar, raditi u procesima koji se vode pred tim sudovima, trebat će preuzeti obvezu da kao Vlada imamo u timu branitelja pojedinog optuženog i naše odvjetnike koji će u tom smislu moći intervenirati. Treba koristiti već spomenutu instituciju amicus curie koja omogućuje da se sudu pomogne da razjasni neke stvari. Naravno, ona ovisi o volji suda, ali puno važnije bi bilo da se u okviru odvjetničkog tima za pojedinog optuženika angažiraju i ljudi koji će moći u tom činjeničnom djelu pridonijeti razjašnjenju elemenata optužnice odnosno pobijanju onih deskripcija koje nisu prihvatljive s gledišta Domovinskog rata, rekao je, uz ostalo, ministar Ivanišević.

Ispravljujući navod, zastupnik **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)** kazao je da, kad se već spominje general Norac, treba reći da (Haaški sud) u svako doba može prekinuti postupak pred hrvatskim sudom i povući generala da mu se sudi u Haagu. Rekao je i da su generali Gotovina i Ademi osvjetlali obraz Vijeća sigurnosti UN-a i NATO-a poslije velikog pokolja u Žepi i Srebrenici, jer da hrvatske snage nisu oslobodile Bihać desio bi se i pokolj u Goraždu. Napomenuo je i da generalu Morillonu koji je bio u Srebrenici, Francuzi ne dozvoljavaju svjedočiti u Haagu.

Zamjenik premijera dr. **Goran Granić** pred Saborom je istaknuo da Vlada ne želi biti odvjetnik haškog Tribunalala, ni Haškog Suda, a jednako tako, ne preporuča da se ide preko onoga što oni objektivno jesu.

Postavio je pitanje da li je Tribunal politička institucija koja sudi nepošteno ili nepravedno prema Hrvatima te odgovorio - Teško bi se mogla generalizirati takva ocjena, a jednako tako s punom odgovornošću i 18 mjeseci suradnje ne mogu odbaciti da ne postoje interesne grupe i da se oni (interesi) na određeni način prelamaju i (na) djelovanje i rad Suda. I to je realnost, koliko god je neprihvatljiva, toliko je činjenična i neće je se moći eliminirati tako jednostavno, upozorio je Granić, dodajući da je to vjerojatno pitanje svih institucija međunarodnog karaktera.

Potvrda optužnica bila bi opasna revizija povijesti

U ime **Kluba zastupnika DC-a dr. Mate Granić** ocijenio je da je Hrvatska danas podijeljena više nego bilo kad od 1991. te da su svi, pogotovo Sabor, Vlada i Predsjednik Republike odgovorni da se te podjele zaustave, da se nađe barem minimum konsenzusa oko ovog pitanja. Jedna je od najvažnijih međunarodnih obveza Hrvatske suradnja s Međunarodnim kaznenim sudom, s kojim je Hrvatska od 1993. bila u raznim fazama suradnje. Uz napomenu da je kao ministar vanjskih poslova od 1993. do siječnja 2000. bio upoznat sa svim elementima te suradnje analizirao je te odnose. Podsjetio je na vrijeme optužnice za generala Blaškića, dragovoljan odlazak gotovo svih optuženih Hrvata iz BiH pod utjecajem vlasti Hrvatske i pritiskom međunarodne zajednice, te na svoje zalaganje od donošenja Ustavnog zakona do danas za odgovornu suradnju s Haaškim tribunalom. Nakon hapšenja i izručivanja Slobodana Miloševića bilo je za očekivati da će se pažnja Haaškog tribunala koncentrirati na Hrvatsku, kazao je. Podsjetio je i na nezadovoljstvo što Tribunal do danas nije podigao ni jednu optužnicu za zločine nad Hrvatima civilima u BiH, Vukovar, Dubrovnik. Dodao je da energično treba osuditi svaki zločin učinjen na hrvatskoj strani tijekom Domovinskog rata, nakon Oluje, da je zločin zločin i nema nacionalnosti.

Kazao je kako smatra da se može postići puniji konsenzus oko nekih nespornih činjenica - da je Hrvatska bila žrtva planirane velikosrpske agresije za koju je najodgovorniji Milošević; da je Domovinski rat bio legitiman obrambeni rat, a vojno-redarstvene akcije "Bljesak" i "Oluja" legitimne oslobodilačke operacije. Bilo kakva promjena te povijesne istine dovodi Hrvatsku u izuzetno nepovoljan položaj, rekao je, napominjući da se već sada u svim financijskih dokumentima koji govore o SR Jugoslaviji gotovo zaboravlja što se dogodilo proteklih 10 godina.

DC je duboko svjestan međunarodnih obveza i prijetnji međunarodne zajednice ako se ne ispune zahtjevi Međunarodnog kaznenog suda, svjestan da Pravila i Statut Suda nije lako mijenjati

diplomatskom akcijom prema Sudu ili Vijeću sigurnosti, ali to potencijalno ostaje kao jedna od vrlo važnih mogućnosti. Kao šansu koja postoji, što Hrvatska svakako treba poduzeti istaknuo je mijenjanje na panelu ili na Vijeću sudaca Haaškog tribunala.

U nastavku se osvrnuo na dvije zapečaćene optužnice. To nisu obične optužnice, nesporno je da sadrže ne samo elemente zapovjedne odgovornosti već i grube neutemeljene optužbe za etničko čišćenje kao ciljeve Oluje. To je ne samo u suprotnosti s Deklaracijom o Domovinskom ratu, zaključcima Vlade, već i u suprotnosti s istinom, stvarnim događajima i temeljima na kojima je stvorena moderna hrvatska država, kazao je, ističući da bi, ako bi optužnice bile potvrđene na sudu u Haagu, to bila opasna revizija povijesti. Prva reakcija premijera Račana, tj. upućivanje pismenih primjedbi bila je primjerena, ali je velika šteta, dodao je, što premijer nije obavijestio ne samo koalicijske partnere, predsjednike države i Sabora, već i sve čelnike oporbenih stranaka. Kao ključno iznio je pitanje što Vlada namjerava i može učiniti da se uklone i pobiju neprihvatljive i neutemeljene kvalifikacije u optužnicama.

Istaknuo je da u slučaju Blaškić i Kordić i optužbe za međunarodnu umiješanost Hrvatske u rat u BiH nije prihvaćeno da Hrvatska bude tzv. *amicus curie* - prijatelj suda. Šansa da se to ponovi i u slučaju dvojice hrvatskih generala je velika, poručio je. Za drugu mogućnost, a to su nastupi svjedoka obrane i eksperata, kazao je da je ograničenog dometa jer se može dogoditi da netko od svjedoka obrane postane i optuženi.

U slučaju Blaškić i Kordić i optužbe za međunarodnu umiješanost Hrvatske u rat u BiH nije prihvaćeno da Hrvatska bude tzv. amicus curie - prijatelj suda. Šansa da se to ponovi i u slučaju dvojice hrvatskih generala je velika.

U ime **Kluba zastupnika HSS-a Petar Žitnik** je ponovio da je Hrvatska ravnopravni član UN-a i obvezuju je sve odluke te organizacije, da je Međunarodni kazneni sud u Haagu dakle i naš sud, a ne neki strani sud. A drugo je pitanje jesmo li mi zadovoljni njegovim radom i

presudama. Nismo, ali to, dodao je, nikome ne daje za pravo da opstruira rad toga Suda, posebno Tužilaštava, a predloženo ide upravo za tim. Na suradnju nas obvezuju i Ustav, Ustavni zakon, naše rezolucije i deklaracije. S tim je povezo predloženu točku 4. i traženje da se ne primjenjuje Ustavni zakon već da Vlada "obustavi svoje odluke u svezi s dvijema tajnim optužnicama". Danas se to više i ne može vratiti na početak, optužnice su već prosljedene pravosuđu, a u rad suda nitko se nema pravo miješati, kazao je, pitajući i kakvu to uopće drugu odluku Vlada može donijeti dok je na snazi Ustavni zakon. Naglasio je kako već pet godina ništa nije učinjeno da se od Vijeća sigurnosti zatraži izmjena i dopuna Statuta i Pravila Haaškog suda, da se barem izbaci ono što je nama strano i suprotno našem Ustavu.

Zamjena uzroka i posljedica

Podsjetio je i na vrijeme prije pet godina, ono što je prethodilo donošenju Ustavnog zakona. Sada se upravo ti koji su tvrdoglavo i ne misleći na posljedice brzopletu pristajali na sve žele prikazati

Možemo mi mijenjati svoj Ustav, Ustavni zakon, ali dok se ne izmijene Statut i Pravila Haaškog suda Carla del Ponte ili njen nasljednik potpuno će legalno i legitimno moći dizati optužnice protiv bilo koga za koga postoji osnovana sumnja da je počinio ratni zločin, a mi ćemo im kao pravna država u tome morati davati podršku.

zaštitnicima interesa generala, a nas koji smo ukazivali na opasnosti, mogućnost štetnih posljedica prozivaju u negativnom svjetlu, kazao je. Prisjetio se rasprava na Odboru za pravosuđe, podsjetio da se Ustavni zakon pokušalo popraviti, jer se popravak Statuta nije mogao na brzinu ishoditi, ali i da su svi pokušaji propali, amandmani koje su predložili neki zastupnici odbijeni. To je vrela kaša na kojoj su se nažalost neki grozno opekli, a nekima to nažalost predstoji, kazao je. Danas kada se vidi što smo napravili i kakve su posljedice

nekima odgovara zamjena teza, zamjena uzoraka s posljedicama. U nastavku je citirao riječi tadašnjeg ministra vanjskih poslova Mate Granića koji je jučer glasovao protiv povjerenja Vladi zato što je primijenila zakon na kojemu je upravo on tada inzistirao. Citirao je i Gregurića, te Pašalića koji je tada, rekao je, pledirao za zakon ne brinući veliku brigu o sudbini generala.

Istaknuo je da su u HSS-u duboko uvjereni da nema ni jednog poštenog čovjeka kojemu može biti svejedno kada se suoči sa činjenicom da se neki ideali i idoli ruše, da se generala mora suočiti s optužnicom Haaškog suda. Nitko se unaprijed ne može proglasiti krivim, pa se tako i nitko protiv koga je dignuta optužnica ne može unaprijed bez provedenog postupka i pravomoćne presude amnestirati od svoje odgovornosti. Nevin se, kazao je, nema čega bojati, a ako je kriv mora se suočiti sa svojom odgovornosti. Problemom je označio mukotrpan i dugotrajan postupak pred Haaškim sudom. Sve se to moglo izbjeći da smo one za koje se sumnja da su počinili ratne zločine na ovaj ili onaj način sami procesuirali. Kako bi se barem malo popravila situacija treba pod hitno, već sutra pokrenuti inicijativu pred Vijećem sigurnosti.

Možemo mi mijenjati svoj Ustav, Ustavni zakon, ali dok se ne izmijene Statut i Pravila Haaškog suda Carla del Ponte ili njen nasljednik potpuno će legalno i legitimno moći dizati optužnice protiv bilo koga za koga prema prikupljenim dokazima postoji osnovana sumnja da je počinio ratni zločin, a mi ćemo im kao pravna država u tome morati davati podršku, istaknuo je. Uz napomenu da su u HSS-u uvijek za dogovor, najavio je da će pružiti sve da se donesu prave odluke i iniciraju koraci prema međunarodnoj zajednici.

Ispravkom je reagirala **Vesna Škare-Ožbolt (DC)** kazavši da Granić nije promijenio svoju poziciju, te objasnila da je DC glasovao protiv Vlade ne zato da bi prekinula suradnju s Haaškim sudom, već zato što ni jedna oporbena stranka ne glasa za povjerenje vladajućoj stranci. Razlozi su i što je šest ministara u ostavci, što se preko povjerenja discipliniraju koalicijski partneri, te niz propusta oko suradnje s Haaškim sudom.

Za repliku je riječ dobio **Luka Bebić (HDZ)** i podsjetio da je hrvatska vlast prije donošenja Ustavnog zakona bila

izložena pritiscima, prijetnjama sankcijama, te da je od međunarodne zajednice bila prozivana kao nacionalistička. Danas je ova vlast miljenica međunarodne zajednice, izložena samo pohvalama, a ništa se gotovo nije promijenilo, prijeti se sankcijama ako ne prihvatimo ovo ili ono, a i sama Vlada straši sankcijama ako ne prihvatimo ono što se danas dešava u pogledu suradnje s Haaškim sudom.

Replicirao je i **dr. Ivić Pašalić (HDZ)** zatraživši da se citira korektno i bitno, te je ranije citate dopunio s još dva. Stojim pri svemu što sam govorio, kazao je, te istaknuo da je i prije i nakon 3. siječnja predlagao konkretne promjene zakona koje su bile odbijene.

Ako i ova vlast smatra da zakon ne valja, a bila je u stanju dva puta promijeniti Ustav na brzinu, onda je vrlo lako mogla promijeniti i Ustavni zakon, zaključio je.

Ako i ova vlast smatra da zakon ne valja, a bila je u stanju dva puta promijeniti Ustav na brzinu, onda je vrlo lako mogla promijeniti i Ustavni zakon.

Replikom je reagirao i **Drago Krpina (HDZ)** koji je iz rasprave 1996. citirao HSS-ovca Trconića i njegovo retoričko pitanje "zašto međunarodna zajednica nije zadržala istu koncepciju kao što je imala u Nürnbergu". Upitao je imaju li hrvatski branitelji danas pravo pred Haaškim sudom tražiti status kojeg su pripadnici antifašističkog Francuskog pokreta otpora imali u Nürnbergu.

Na riječi da se nevin nema čega bojati replicirao je **dr. Anto Kovačević (HKDU)** ističući da je Blaškić osuđen na 45 godina robije, da je obrazloženje presude i optužnice čisto političke prirode, te da mu ništa konkretno nije dokazano. Izgubio je sve, osim vlastite hrvatske sudbine, a to je da je nevin, kazao je.

Odgovarajući na replike zastupnik **Žitnik** se složio s riječima zastupnice Ožbolt, te kazao da apsolutno podržava današnju Granićevu raspravu. Složio se u cijelosti i sa zastupnikom Bebićem, te s citiranim riječima zastupnika Trconića.

Kontrolirati optužnice i zahtjeve za izručenje

Raspravu je u ime **Kluba zastupnika HDZ-a** nastavio **Vladimir Šeks** i podsjetio da je Haaški sud ustrojen Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a broj 827 iz 1993, a njome je prihvaćen i Statut Međunarodnog kaznenog suda.

Svi prigovori Hrvatskom saboru koji je 1996. donio Ustavni zakon su jednostavno promašeni, jer se Statut Haaškog suda primjenjivao već od 1993. i obvezivao i Hrvatsku kao članicu UN-a.

Svi prigovori Hrvatskom saboru koji je 1996. donio Ustavni zakon su jednostavno promašeni, jer se Statut Haaškog suda primjenjivao već od 1993. i obvezivao i Hrvatsku kao članicu UN-a, kazao je. Nije Hrvatska mogla ići ni mimo ni kontra utvrđenog Statuta, mogla je samo staviti zaštitnu klauzulu u Ustavni zakon da neće primjenjivati suradnju, ako je u suprotnosti sa Statutom, pravilima Suda, te Ustavom što je i označio i ključnim.

Kao izravni povod za predložene zaključke Kluba i točku da se nužno pristupi izmjenama Ustavnog zakona, kojima bi se isključila primjena objektivno-zapovjedne odgovornosti i utvrđivanja odgovornosti bez krivnje, naveo je dvije tajne haaške optužnice protiv dvojice hrvatskih generala. Neprihvatljivi su dijelovi optužnica koji se odnose na zapovjednu odgovornost gdje nema uzročno-posljedične veze između pravne zapovjedne odgovornosti s pretpostavljenom zapovjednom odgovornosti što dovodi do odgovornosti bez krivnje. Drugo je unošenje u činjenični kontekst poimanja koja znače reviziju, krivotvorenje bliske povijesti. Kada bi taj činjenični kontekst bio pretvoren u presude hrvatska bi država, upozorio je, bila zauvijek i bespovratno osuđena kao zemlja koja je nastala na zločinu. Povezao je to i s utvrđenjima u ranijim optužnicama da je Hrvatska bila agresor na susjednu državu. To su činjenice koje bi trajno opteretile stvaranje hrvatske države, da je nastala na zločinu, s istim tragičnim posljedicama koje su se sustavno

proturale o genocidnosti hrvatskog naroda kroz proteklih 50-ak godina, kazao je.

Kao ključno u prijedlogu zaključaka HDZ-a istaknuo je i traženje da se u skladu ne samo s Ustavom, već i Statutom Haaškog suda, pokaže na bitna odstupanja u praktičnoj primjeni Haaškog tužiteljstva i Suda i propita što je s kontrolom optužnica i zahtjeva za izručenje koje Hrvatska primi. Hrvatska može, a to HDZ zahtijeva, da kontrolira optužnice, naloge za izručenje ili slične akte i zahtjeve od tužiteljstva i Suda, da li su ili nisu u skladu s Ustavom, Statutom i Pravilima Haaškog suda, Rezolucijom Vijeća sigurnosti. Ponovio je da se ključna pitanja odnose na osobnu kaznenu odgovornost ili na izravnu zapovjednu odgovornost za naredbe za počinjene zločine, s obzirom na spornu primjenu i interpretaciju u praksi Haaga o neizravnoj osobnoj zapovjednoj odgovornosti ili pretpostavljenoj odgovornosti, te preciziranje i izoštravanje odredbi koje će onemogućiti instaliranje kolektivne odgovornosti, jer to nije u skladu sa Statutom, Rezolucijom kojom je ustanovljen Haaški sud. Iznio je i primjere SAD-a i Francuske, članak 9. francuskog zakona koji kaže da u toj kontroli bilo kojeg zahtjeva za izručenje ili suradnjom s Haagom zahtjev mora biti popraćen dokazima o njegovoj opravdanosti. Zalažemo se za izmjenu Ustavnog zakona prema kojem će se u kontroli optužnice i akata za izručenje moći utvrđivati da su točno i striktno u skladu sa zakonskim aktima i u konačnici da se o tome provede općenarodni hrvatski referendum, zaključio je.

Na redu je potom bio **Klub zastupnika nacionalnih manjina** u ime kojega je trebao govoriti **Milan Đukić**, ali kako ga nije bilo u Sabornici izgubio je pravo, pa je riječ za repliku na Šeksovo izlaganje dobio **Pavle Kalinić (SDP)**. Kazao je kako misli da nismo više u mogućnosti da određujemo da li smo za suradnju s Haaškim sudom ili ne, kada je ta suradnja potpisana 1996. Nakon diplomatskog priznanja i pobjedonosnog završetka Domovinskog rata, Hrvatska nije uspjela riješiti se repova koji su uvijek prisutni kada se radi o velikim povijesnim djelima. Kada je izgledalo da je pobjeda napokon postignuta, počeo nas je pritiskati Haaški sud. On za nas nije ništa drugo do nastavak borbe za

Hrvatsku drugim sredstvima i to ne sad trenutno nego dugoročno, dok i posljednji osuđeni Hrvat ne bude izdržao kaznu koju mu presudi Haaški sud, naglasio je.

Haag je produžetak velikosrpske agresije

Temeljno pitanje je možemo li postići konsenzus oko toga da li je sud u Haagu politički sud, ili je to sud pravde i pravednosti, kazao je govoreći u ime **Kluba zastupnika HSP-a/HKDU-a dr. Anto Kovačević**. Istaknuo je da se na primjeru presuda Kordiću, Blaškiću, koje imaju čisto političko obrazloženje nikakav konkretizirani zločin, može dokazati da je to politički sud. Dakle onda možemo pokušati naći put kako izbjeći sankcije, izbjeći sve probleme, kazao je.

Optuživanjem sudionika samo zbog njihove prisutnosti u datom vremenu i prostoru dovedeni su u pitanje i sam smisao i svrha, te osnova na kojoj je zamišljen Haaški tribunal.

Istaknuo je i da su dvije nove optužnice, neutemeljene na bilo kakvim konkretnim pravnim i činjeničnim argumentima, dokaz zapravo političkog karaktera Suda.

Optuživanjem sudionika samo zbog njihove prisutnosti u datom vremenu i prostoru dovedeni su u pitanje i sam smisao i svrha, te osnova na kojoj je zamišljen Haaški tribunal, poručio je. Nema individualizacije krivnje i kažnjavanja agresora, u dvije optužnice data je negativna konstatacija Domovinskog rata, pa je kazao da drži kako bi trebalo revidirati status suradnje Hrvatske s Haagom, važeći Ustavni zakon. Posebno značajnim smatra očitovanje volje hrvatskih građana putem nacionalnog referenduma. Upitao je jesu li građani Hrvatske doista nosioci suverenosti i suvereniteta ili je to međunarodna zajednica čiji se sudovi pretpostavljaju hrvatskim sudovima, čije se odluke suprotstavljaju odlukama hrvatskog državnog vrha. Podsjetio je i da su SAD 1997. javno obznanili odluku da su za suđenje američkim građanima zbog sumnje i na ratne zločine i zločine protiv čovječnosti nadležni samo i isključivo američki sudovi.

Kazao je kako smatra da je na osnovi pravne neargumentiranosti i zanemarivanja institucije individualne krivnje Vlada morala odbiti realizaciju dvije nove optužnice bez obzira na pritisak iz Haaga. Zatražio je da Vlada zamrzne provedbu svoje odluke o izručenju dok se ne održi referendum.

Bilo je za očekivati, kazao je, da će Haaški tribunal biti novovjeka inačica suda u Nürnbergu, da će suditi ideolozima, planerima i izvršiteljima neonacističkog divljanja u Hrvatskoj, BiH i Kosovu, da će suditi agresoru, a ne žrtvama. Nažalost, čini se kako se Haaški sud pod firmom institucije pravde bez granice pretvara sve više u političko sudište namijenjeno ostvarenju neprihvatljive političke teze, koju zastupa dio svjetske političke elite, o građanskom ratu kroz koji se raspala bivša zajednička država.

Haag je produžetak velikosrpske agresije na Hrvatsku, istina, ooga puta ne topovima i tenkovima, već filigranskim, suptilnijim, diplomatskim, pravnim podmetanjima, kazao je. Ističući kako je sigurno da Hrvatska nikad ne bi bila slobodna da nije bilo ljudi poput Tuđmana, Norca, Gotovine, Ademija, Bobetka, upitao je koja je to zemlja koja izručuje i šalje na giljotinu svoje osloboditelje. Ako je intencija da se optuži cijeli generalštab, zajedno s pokojnim predsjednikom, kako to shvatiti drugačije nego kao optužbu protiv cijele vojske Domovinskog rata i cijele hrvatske države, zaključio je.

Klub zastupnika SDP-a neće moći podržati prijedlog zaključaka i glasat će protiv njih, najavio je **mr. Mato Arlović** govoreći u ime toga Kluba.

Zaključci su dijelom u suprotnosti sa Statutom Haaškog suda, nisu u suglasju s Ustavom, a njihovo prihvaćanje moglo bi dovesti do pitanja međunarodne zajednice odustaje li Hrvatska od suradnje s Haaškim sudom, da li ju prekida ili dovodi u pitanje.

Kao razloge naveo je da su zaključci dijelom u suprotnosti sa Statutom Haaškog suda, da nisu u suglasju s Ustavom, te da bi njihovo prihvaćanje

moglo dovesti do pitanja predstavnika međunarodne zajednice odustaje li Hrvatska time od suradnje s Haaškim sudom, da li ju prekida ili dovodi u pitanje. Prema Statutu u nadležnosti Haaškog suda je suditi fizičkim, a ne pravnim osobama, te prema tome, kazao je, ne može biti odgovorna država, pojedine akcije. Za točku 3. zaključaka je rekao da je lošije rješenje od Ustava i njegove odredbe da se dokazi pribavljeni na nezakonit način ne mogu uporabiti u sudskom postupku. Podsjetio je i na odredbu Ustavnog zakona i mogućnost da osoba zaštitu zatraži i pred Ustavnim sudom, ako se vrijeđa Ustav.

Kršenje suradnje šteti i državi i osumnjičenicima

Osvrnuo se i na točku 4. zaključaka da Vlada odmah obustavi primjenu svoje odluke o dvije tajne optužnice, upitavši što bi značilo da ih Vlada zadrži. One ne bi bile uručene, a prethodni postupak od Tužiteljstva je proveden, optužnice potvrđene pred sućem Vijeća. Time bi rokovi tekli na štetu osumnjičenika, time se ulazi u sferu kršenja suradnje, to šteti ne samo državi nego i samim okrivljenicima, odnosno mogućim optuženicima. Takva obustava, rekao je, ne bi bila mudra, politički oportuna.

Na predloženi zaključak da svoje postupanje Vlada uskladi s prihvaćenim izmjenama i dopunama Ustavnog zakona, kazao je da je riječ o kategoričnoj imperativnoj normi o usklađivanju s nečim čega nema. U raspravi treba tražiti moguća rješenja koja će biti u prilog provođenju međunarodnih pravila, koja će omogućiti procesuiranje i kažnjavanje mogućih počinitelja zločina u sudskom postupku, ali i onemogućiti da bilo tko bude kažnjen i odgovara, a da mu krivnja nije dokazana. Jer u takvom bi se slučaju, istaknuo je, radilo o ispolitiziranim ili montiranim političkim procesima koji mogu štetiti ne samo pojedincu nego i samom sudu, da se ne govori o Hrvatskoj i njenom narodu.

Zbog svih tih razloga, kazao je, treba dati potporu Vladi da u suradnji s Haaškim sudom koja je započela prigovorom na optužne prijedloge i time otvorila prostor da se zatraži da stane pred Sud i da može dokazivati, braniti interese Hrvatske, pravo na samoodređenje, državotvornost, naci-

onalnu konstitutivnost i kroz vid Domovinskog rata i kroz vojne akcije. U takvim akcijama, dodao je, moglo je biti slučajeva gdje je pojedinac mogao počinuti kazneno djelo koje ima karakter ratnog zločina. Izrazio je žaljenje SDP-a što naše pravosuđe nije u dovoljnoj mjeri ni osposobljeno ni efikasno da to samo procesuiraju i time pomogne Hrvatskoj da ima dobru suradnju s Haaškim sudom. U svijetu, pogotovo zapadnom se obveze poštuju i djelovanje državnih i inih tijela usmjereno je kako zakone provesti i primijeniti, a ne kako ih zaobići i izigrati. U tom pogledu spekulativni oblik pravnog djelovanja fiškalskog tipa neće puno pomoći Hrvatskoj. Putem diplomacije treba učiniti sve da se godišnje izvješće koje Sud podnosi Vijeću sigurnosti i Generalnoj skupštini UN-a raspravlja, a ako ne to, bar da se na njih stave pisani prigovori, zaključio je.

Nakon ovog izlaganja uslijedio je niz replika i ispravaka netočnih navoda, a najprije je **Vladimir Šeks (HDZ)** objasnio da se zaključcima utvrđuju stajališta o određenim događajima i pojavama, a ne piše precizna pravna norma kao u zakonu. Zaključcima se govori da treba isključiti i objektivnu zapovjednu odgovornost, jer se u praksi Suda utvrđuje kolektivna odgovornost. Kada bi u dvije optužnice stajalo da je Republika Hrvatska napala "Republiku srpsku krajinu" to je ustanovljavanje kolektivne odgovornosti i takvu bi optužnicu Vlada trebala odbaciti, kazao je. **Mr. Arlović** je odgovorio da je govorio o članku 6. Statuta vezano uz odgovornost fizičkih, a ne pravnih osoba, a o članku 7. kada je govorio o osobnoj odgovornosti. Kod točke 4. ponovio je da se traži usklađivanje s izmjenama Ustavnog zakona koje nisu donijete. Ponovno je reagirao **Šeks** naglašavajući da se kroz optužnice na posredan način sudi i pravnim osobama, te da je kod točke 4. elementarna logika da se najprije donesu izmjene Ustavnog zakona.

Replikom je i to na tezu da bi izmjena Ustavnog zakona značila kršenje ili bila u suprotnosti sa Statutom Haaškog suda reagirao **Drago Krpina (HDZ)** i podsjetio na zaključke Vlade iz prosinca prošle godine da će se razmotriti mogućnost izmjena. Može se opravdano sumnjati da je sadržaj dvije optužnice u suprotnosti sa Statutom i Pravilima Suda, pa bi izmjenama Ustavnog

zakona trebalo preciznije formulirati da se na temelju njega Vlada tome može učinkovitije suprotstaviti, rekao je. **Mr. Arlović** je odgovorio podsjećanjem da jednostrana izmjena Ustavnog zakona, bez suradnje s Vijećem sigurnosti i međunarodnom zajednicom, nije moguća, da bi time povrijedila pravila suradnje. Moramo pokrenuti postupak u okviru Vijeća sigurnosti da bi izvršili izmjenu i dopunu Statuta i Vlada je u svom stajalištu precizno rekla da će razmotriti mogućnosti, istaknuo je. U ponovnim ispravcima **Krpina** je istaknuo da parlament svake zemlje ne može donijeti zakon nego jednostrano, jer je jedini ovlašten za njihovo donošenje, dok bi diplomacija bila dužna poduzimati radnje da tu izmjenu objasni međunarodnoj zajednici, a **mr. Arlović**, uz opasku da o tome nije govori, ponovio da bi jednostrana promjena od međunarodne zajednice bila okarakterizirana kao narušavanje i prekid suradnje.

Na temeljno izlaganje i riječi da ne može doći do optužbe ako krivnja nije dokazana replicirao je **Milan Kovač (HDZ)** podsjećanjem na presudu Blaškiću kojemu nigdje nije dokazana krivnja, ali je dobio 45 godina. **Mr. Arlović** je odgovorio da je moguće da ljudi budu optuženi a nisu krivi, ali nije dobro i ne bi se smjelo događati da netko bude osuđen, a da mu krivnja nije dokazana.

Za i protiv francuskog primjera

Za repliku je riječ dobio i **dr. Ivić Pašalić (HDZ)** koji je kazao da u presudama Blaškiću i Kordiću vrlo jasno stoji da je Hrvatska izvršila agresiju na BiH i da su one, kada su postale pravomoćne, pravna podloga da se pred Haaškim sudom digne tužba protiv hrvatske države. Predložio je da se Ustavni zakon uskladi s primjerice američkim ili francuskim, a **mr. Arlović** u odgovoru ponovio da je Ustavni zakon moguće mijenjati, ali u drugačijem postupku, a ne uz izlaganje situaciji da se jednostrano prekinu odnosi suradnje sa svim posljedicama koje iz toga slijede.

Na repliku zastupnika Pašalića ispravkom netočnog navoda reagirala je **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)**. Upozorila je da bi izmjena zakona u pravcu francuskog bila vrlo opasna, daleko nepovoljnija, jer njegov članak 9. koji govori o uhićenju i predaji kaže da sud ustanovljuje identitet

osumnjčenika, odnosno optuženika i formalnost dokaza, dok u našem Ustavnom zakonu niz odredbi garantiraju pravo osumnjičenika, njegovu mogućnost da ne bude izručen pred sud. Ispravkom je na to reagirao **dr. Pašalić** ističući da u tom članku 9. stoji da zahtjev za predajom okrivljenika mora biti popraćen dokazima o njegovoj opravdanosti. Bilo bi sjajno da i Hrvatska ima takvu odredbu, jer onda ne bi moglo biti govora o etničkom čišćenju, o genocidu, o političkim dijelovima optužnice, kazao je. Uslijedilo je još nekoliko ispravaka u kojima je zastupnica **Antičević-Marinović** ponavljala da se odredba francuskog zahtjeva odnosi samo na formalnu ispravnost optužnice, a ne ispituje njenu opravdanost, a zastupnik **dr. Pašalić** opetovao da bi ta odredba koristila potencijalnim optuženicima.

Na temeljno izlaganje **mr. Arlovića** u ime Kluba zastupnika SDP-a i to na navod o neučinkovitosti hrvatskog pravosuđa ispravkom je reagirao zastupnik **Krpina**. Iznio je podatke da su hrvatski sudovi u svezi s kaznenim djelima počinjenim vezano za oslobađanje hrvatskih okupiranih područja izrekli ukupno 1.949 presuda, od toga 1.492 osuđujuće, 179 oslobađajućih i 278 odbijajućih, a među njima ima i presuda za najteža kaznena djela ubojstava, razbojstava, pljački itd. Na to je ispravkom reagirala zastupnica **Antičević-Marinović** ističući da je točno da se sudilo, ali i netočno da se u dovoljnoj mjeri sudilo, a kao primjer navela da još nije optužen i osuđen onaj tko je bombardirao Zadar uz obrazloženje lokalnog državnog odvjetnika da se čeka da se on pozove u Haag jer će tamo dobiti veću kaznu. Reagirao je ponovno zastupnik **Krpina**-naglašavajući da je upozorio na netočnost tvrdnje da se uopće nije sudilo, a riječ je dobio i ministar pravosuđa **dr. Stjepan Ivanišević** koji je kazao da su iznijeti podaci točni, ali i da nijedan od njih nije inkriminiran kao ratni zločin. Ispravkom je reagirao zastupnik **Krpina** ističući da nije ni tvrdio da je bilo koja od tih presuda izrečena za ratni zločin, ali i da bi tvrdnja ministra da bi to bio dokaz neučinkovitosti pravosuđa značila osobno političko miješanje u rad sudova.

Raspravu je potom u ime **Kluba zastupnika HNS-a/LS-a** nastavio **Darko Šantić** svrstavajući kritičke osvrte na rad Međunarodnog

kaznenog suda u dvije grupe. U prvoj su grupi tvrdnje da pojedine odredbe Statuta i Pravilnika Suda nisu u dovoljnoj mjeri usuglašeni s našim kaznenim zakonodavstvom, a u drugu da je riječ o neobjektivnom, političkom sudu koji sudi ideologijama, a ne konkretnim zločinima, da Sud u konačnici ima za cilj osporiti temeljne vrijednosti Domovinskog rata. Ustvrdio je da naše kazneno zakonodavstvo i nije u takvoj diskrepanciji prema principima i pravilima Međunarodnog kaznenog suda, a u analizi sve tri razine kaznenog postupka zamijetio je da je kod obilježja kaznenih djela naš Kazneni zakon daleko opsežniji i obuhvatniji od odgovarajućeg članka Statuta. U Statutu je taj članak vrlo kratak, sadrži pravnu "kvaku" i govori o ostalim djelatnostima koje idu protiv civilnog stanovništva. Možda bi u tom segmentu trebalo intervenirati da se onemogući eventualna zloporaba. Podržao je miješanje hrvatske države u postupak, složio da u zaključcima treba dati veći značaj nacionalnim sudovima. Kazao je kako smatra da bi se moglo pokušati intervenirati i kada se radi o postupku izručenja, pokušati inzistirati na neobvezatnosti pritvora u slučaju dobrovoljnog odazivanja pozivu suda, te djelovati u pravcu jačanja instituta obrane sa slobode. Primjedbom je iznio i na visinu kazne utvrđene Statutom, ističući da bi tu trebala korelacija s nacionalnim zakonodavstvom.

Kod treće razine, pitanja utvrđivanja okolnosti i činjenica od kojih ovisi visina izrečene kazne, kazao je da činjenica da je optužena osoba djelovala po naredbi Vlade ili nadređenog ne oslobađa tu osobu kaznene odgovornosti. Ali kazna može biti ublažena ako Međunarodni kazneni sud utvrdi da to zahtijeva pravičnost, pri čemu je istaknuo potrebu dobrotomjernog sadržajnog doprinosa države i omogućavanje okrivljeniku dostupnosti svim podacima, oslobađanja čuvanja vojne državne tajne. Podsjetio je, uz ogradu da ju je pročitao u novinama, i na tvrdnju pokojnog predsjednika Republike "nemojmo tražiti da se Miloševića izruči Haaškom sudu, to bi se moglo nekome obiti o glavu".

U ime Kluba zastupnika HNS-a/LS-a predložio je da se u konačnim zaključcima naglasi važnost djelovanja hrvatske diplomacije u pravcu vremenskog ograničenja djelovanja Haaškog suda, a to se može ako se

zahtijeva od Suda da određene vrijednosne dimenzije onoga čime raspolaže, kaže koliko još optužnica ima kako ne bi svakih nekoliko mjeseci imali destabilizirajuću situaciju. Založio se i za prenošenje nadležnosti na hrvatsko pravosuđe, jer se jedino tako brani suverenitet našeg pravosuđa, te olakšava položaj okrivljenika. Zaključno je kazao kako Klub ne smatra prihvatljivim prijedlog HDZ-a, ali i da smatra da će se ipak postići minimum konsenzusa oko važnog pitanja odnosa Hrvatske i Haaškog suda.

Replikom je reagirao zastupnik **Krpina** upitavši o kojem se točno intervjuu predsjednika Tudmana radi. Istaknuo je da je Milošević izvršio agresiju na Hrvatsku 1991. i ustrajao na njoj do 1995., a sve do 1998. bio dobrodošao sugovornik međunarodnoj zajednici. Sada se Milošević nalazi u Haagu ne zbog agresije na Hrvatsku već zbog suprotstavljanja NATO-u, a da li će ikada biti optužen zbog agresije na Hrvatsku tek treba vidjeti, kazao je, spominjući i Budišinu izjavu prije stanovitog vremena da Milošević nikada neće biti u Haagu jer bi mogao otkriti vrlo zanimljive detalje o svojim aranžmanima s nekim međunarodnim krugovima. U odgovoru je zastupnik **Šantić** podsjetio da se kada je govorio o izjavi pokojnog predsjednika ogradio, da ako to nije izgovoreno povlači taj dio svoje rasprave.

I Hrvatska je suosnivač Haaškog suda

U ime **Kluba zastupnika IDS-a dr. Petar Turčinović** objasnio je razloge zašto da i zašto ne surađivati s Haaškim sudom. Kao razloge za naveo je da je Sud osnovan Rezolucijom 827 Vijeća sigurnosti UN, da je Hrvatska bila njen član i samim tim aktivni sudionik i suosnivač Suda, te donošenje Ustavnog zakona u kojem je i članak da Vlada mora udovoljiti zahtjevu za suradnjom ako je u skladu sa Statutom Suda i nije u suprotnosti s Ustavom. Kao koristi ako Hrvatska postupa u skladu s potpisanim dokumentima, istaknuo je da Hrvatska ima šansu i kroz Sud upoznati svijet s istinom, kredibilitet ako se drži onoga što je potpisala. Korisno je, nastavio je, i zbog toga jer Hrvatska nije uspješno, na vrijeme procesuirala pogreške u Domovinskom ratu.

Kao razloge zašto ne surađivati, naveo je iskustvo vezano uz slučaj Blaškić, dugotrajnost spora i obilovanje političkim kvalifikacijama. Ali, upozorio je i na pitanje koliko je odugovlačenju pridonijelo i prikriivanje određenih informacija vezanih za taj slučaj i kolika je u tome uloga hrvatske države. Haaškom bi sudu, kazao je, trebalo suditi nakon što obavi svoj posao, a ne nakon jednog ili dva slučaja.

Nemojmo surađivati s Haagom zbog straha od međunarodne zajednice jer to nije pravi razlog, nego zbog istine, humanosti, žrtava, kredibiliteta i uvažavanja Hrvatske.

Osvrćući se na prijedloge što bi mogli napraviti ako se ne slažemo s Haaškim sudom, rekao je da Hrvatska teško može postići promjenu Statuta Haaškog suda, upozorio da nije ili je veoma teško moguće promijeniti Ustavni zakon, jer bi to bio fijasko po ugled i kredibilitet države uz političke, ali i financijske reperkusije, te da je to tehnički gotovo nemoguće u domaćim političkim i pravnim odnosima jer bi trebalo promijeniti i Ustav. Klub zastupnika IDS-a smatra da niti pravno, niti moralno ni praktično nema drugog izbora osim suradnje, kazao je poručujući da se ne učini prava stvar zbog krivog razloga.

Nemojmo surađivati s Haagom zbog straha od međunarodne zajednice jer to nije pravi razlog, nego zbog istine, humanosti, žrtava, kredibiliteta i uvažavanja Hrvatske i borbe za to, istaknuo je. Ponovio je da hrvatska Vlada i država trebaju učiniti sve da naprave maksimalnu pripremu informacija i pomoći, dakle dokaza, činjenica, izjava o pojedinim slučajevima, da koristi institut amicus curie, da redovito upozorava na značaj i kontekst pojedinih događaja, da efikasno dovrši i poveća procesuiranje pojedinih slučajeva na domaćim sudovima, da se pobrine za fer kompenzaciju i pomoć žrtvama, učesnicima i optuženima.

Replikom je reagirala **dr. Ljerka Mintas-Hodak (HDZ)** koja je kazala da smatra da s Haaškim sudom surađujemo jer je to međunarodno preuzeta obveza. Smionim je ocijenila izjavu da je jedna od koristi Suda da utvrđuje istinu, posebno u situaciji u

kojoj Haaški sud upravo pokušava redefinirati istinu. Neprihvatljivim je označila ponavljanje da nije bilo nikakvih reakcija na spaljivanje kuća, pljačke nakon Bljeska i Oluje, jer je postupaka i presuda bilo puno. Upitala je prethodnika bi li pristao da Haaški sud na njemu vježba pravila ponašanja, a da se nakon njegova 20-godišnjeg rada donese konačna ocjena je li on bio pravedno međunarodno sudište ili ispolitizirani sud. U odgovoru zastupnik **Turčinović** je kazao da za sada nije izmišljen bolji način od suda za približavanje istini. Za procesuiranja u Hrvatskoj rekao je da nisu bila efikasna, a ne da ih nije bilo, a na pitanje bi li prihvatio da se Sud vježba na njemu odgovorio je da sud pokušava odrediti mjeru i vjerodostojnost i optužbe i obrane, a građani najčešće nemaju mogućnost biranja ni u redovnom, ni u Haaškom niti u ikakvom sudu.

Kroz ispravak netočnog navoda **dr. Mate Granić (DC)** je kazao da imamo šansu utjecati na promjenu Pravila apelom na sud, dobro pripremljenim i diplomatski lobiranim, da se može mijenjati Ustavni zakon koji naravno ne može izlaziti izvan okvira Statuta i Pravila, te da treba učiniti sve da se obori teška kvalifikacija o etničkom čišćenju jer su posljedice stravične po Hrvatsku.

Ispravkom je na navod da je Hrvatska suosnivač Haaškog suda reagirao zastupnik **Krpina**. Njegov osnivač je Vijeće sigurnosti UN, a ne Skupština UN, a Hrvatska je članica Skupštine a ne Vijeća sigurnosti, kazao je, na što je ispravkom reagirao zastupnik **dr. Turčinović** objašnjavajući da je Hrvatska, kao član UN-a, podržala Rezoluciju 827 kojom je Sud osnovan.

Replikom je na temeljno izlaganje reagirao i **dr. Juraj Njavro (HDZ)** i iznoseći podatke o procesima u Hrvatskoj za eventualna djela tijekom Bljeska i Oluje upitao koliki bi trebao biti taj broj da zastupnik (Turčinović) bude zadovoljan. U Haaškom zatvoru je 62 posto Hrvata, a iz presuda Blaškiću i Kordiću istina se mora crvenjeti jer se nije radilo o branjenju istine nego o političkoj presudi, kazao je. **Dr. Turčinović** je odgovorio da bi bio zadovoljan kada bi se znalo tko je spalio svaku kuću, tko su bili egzekutori na leševima žena nađenih nakon Bljeska i Oluje, a kod efikasnosti upitao koliko ih je, kada su podnijete prijave i kada procesu-

irane. U ispravci je **dr. Njavro** kazao da postoji izvješće o tome zašto je tko presuđen, koliko i za koju vrstu kaznenog djela, te da su Srbi prilikom izгона palili vlastite kuće da ne padnu ustašama u ruke.

Replikom je reagirao i **mr. Zlatko Mateša (HDZ)** koji je kazao da nisu problem Ustavni zakon, individualizirani zločini, već što sada imamo situaciju da se od toga načela odstupa. To što je premijer stavio prigovor dovoljan je signal da s tim nešto nije u redu, kazao je. Apsolutno su mu neprihvatljive teze kakav će utjecaj nepostupanje imati na kredibilitet, pogotovo financijsku sferu. **Dr. Turčinović** je pak podsjetio na istup ministra Čačića i izračun što to znači za rejting, a u ispravku **mr. Mateša** ponovio da je vezivanje priča o cijeni kapitala s Haagom ispod dostojanstva Sabora.

U niz replika uključio se i zastupnik **Krpina (HDZ)** ističući da se i u prigovoru premijera nalaze razlozi za sumnju da je Haaški sud mjesto gdje bi se a priori utvrđivala istina. Imamo razloga sumnjati u nezavisnost toga sudstva i zbog načina njegova financiranja, jer ga ne financiraju UN, već vlade pojedinih država, privatne korporacije, nevladine udruge, kazao je. Nakon odgovora **dr. Turčinovića** da nije detektiv i ne prati kako se financira Sud, **Krpina** je objasnio da su podaci o financiranju iznijeti u izvješću Haaškog suda za 1994, 1995, a da u njima stoji da je samo Vlada jedne zemlje Sud financirala sa 700 tisuća dolara u gotovini i 2,3 milijuna u opremi.

Ostvari li se pravna država neće trebati Haag

Zastupnik **Mladen Godek** u ime **Kluba zastupnika HSLs-a** rekao je da se u suštini radi o zahtjevu da se promijeni odnos Republike Hrvatske prema Međunarodnom kaznenom sudu. U tom smisu predmet pozornosti HSLs-a su dva temeljna dokumenta - Statut Haaškog suda i Ustavni zakon o suradnji Hrvatske s Haaškim sudom. Govoreći o spornim točkama Statuta rekao je da se uvriježilo, a da je potpuno netočno, da u kaznenom pravu postoji objektivna odgovornost. Objektivne odgovornosti nema, ona je institut građanskoga prava vezana isključivo za opasne stvari, opasnu djelatnost. U kaznenom pravu uvijek se isključivo

odgovara po načelu krivnje, a ona može imati dva stupnja - umišljaj i nehat. Nehat može biti svjesni ili nesvjesni i pri tome ako je učinitelj znao da iz njegove radnje može proisteci štetna posljedica, a olako je držao da do nje neće doći, on je kazneno odgovoran za nehat, ovaj put svjesni, ali razlika je teoretska. Ako pak nije znao, a prema osobnim svojstvima i okolnostima slučaja je bio dužan i morao znati, kazneno je odgovoran za nehat, ovaj puta svjesno. U članku 7. Statuta reguliraju se oba nehata, istaknuo je.

Dodao je da je dosta slušao o razlici inkriminiranosti što sadržava Statut suda koji je po tome temeljen na anglosaksonskom pravu i hrvatskih pozitivnih kaznenih zakona koji se temelje na tradiciji germanskog pravnog sustava. U slučaju nehata nema razlike, jer je i svjesni i nesvjesni utvrđen Statutom Haaškog suda i uvijek se odgovara na osnovi krivnje.

Podsjetio je da i u hrvatskom Ustavu u članku 20. postoji nešto slično, odnosno da je propisano da onaj tko se ogriješio o odredbe Ustava o temeljnim slobodama i pravima čovjeka i građanina je osobno odgovoran i ne može se opravdati višim nalogom. I u Kaznenom zakoniku također u glavi 13. su sadržana kaznena djela protiv vrijednosti zaštićene međunarodnim pravom. Članak 156. govori o genocidu, 158. o ratnom zločinu protiv civilnog pučanstva, a 160. o ratnom zločinu protiv ratnih zarobljenika. Ništa, dakle, u samom Statutu nije oštro, nije dijametralno suprotno, čak, štoviše, u suglasju je s hrvatskim zakonima, naglasio je.

Ustavni zakon o suradnji Hrvatske s Haaškim sudom možemo mijenjati, ali nema nekih bitnih razlika, iako kao i svaki zakon može biti poboljšani.

Naveo je da hrvatska Vlada mora postupati po tom Zakonu, a ono što je najvažnije je da hrvatski pravosudni organi, županijski sud, Vrhovni sud, Ustavni sud ocjenjuju ustavnopravnu osnovanost optužnice. Nema boljeg načina zaštite prava eventualnog osumnjičenika, odnosno okrivljenika, rekao je dodajući da ne vidi što bi tu trebalo mijenjati.

Također je naglasio da se grozna prašina digla oko optužnica dvojice hrvatskih građana, a riječ je o optužnici koju je podnijelo Tužiteljstvo i još nema presude, čak ni prvostupanjske. Milijuni su optužnica

na sudovima odbijene, ali točno je da su mnogi nevino osuđeni i da je to rizik onoga što se naziva pravosudni sustav, kazao je. Podsjetio je da je u slučaju optužnice generalu Blaškiću bila sadržana optužba za agresiju Hrvatske na BiH, te da HDZ tada nije reagirao.

Upitavši se, može li se mijenjati Statut suda kojega je donijelo Vijeće sigurnosti UN-a, odgovorio je da se to ne može. Teoretski je moguće pokrenuti takvu akciju, ali treba znati što se želi postići. Eliminirati zapovjednu odgovornost, a koja bi posljedica toga bila, upitao je. Odgovorio je da bi to bio izvanredan potez hrvatske države kojeg će kao takvog ocijeniti i pozdraviti Srbija i Republika Srpska. Neće tada odgovarati ni hrvatski generali, ni eventualno Milošević za ratne zločine počinjene u Hrvatskoj, onda kada se na njega, a rečeno je da hoće, proširi optužnica.

Hrvatski pravosudni organi, županijski sud, Vrhovni sud, Ustavni sud ocjenjuju ustavnopravnu osnovanost optužnice. Nema boljeg načina zaštite prava eventualnog osumnjičenika, odnosno okrivljenika.

HSLs se zalaže za osnovne ideale, a to je pravna država i apelira na Vladu da što prije hrvatsko pravosuđe počne progoniti, ne samo optuživati nego i osuđivati sve one koji su krivi, za ratne zločine, za gospodarski kriminal. HSLs svim srcem želi da zavlada pravna država, rekao je, dodajući da ako se to ostvari Hrvatskoj neće trebati, niti će joj tko nametati Haag. Klub zastupnika HSLs-a smatra da Vlada radi ono što može, da su propisi u redu i da ne vidi razloga da se bilo što mijenja, osim da profunkcionira pravna država.

U replici se zastupnik **Drago Krpina (HDZ)** osvrnuo na riječi da se strašna prašina digla oko optužnica. Ako ste taj prigovor uputili na adresu HDZ-a onda ste promašili, jer je prašinu digao predsjednik Vlade držeći optužnice mjesec dana u tajnosti, pišući na njih potajice prigovore, a onda kada nisu uvaženi bili su razlog za sazivanjem izvanredne sjednice Vlade. Prethodniku je poručio i da bi kao pravnik trebao znati da

Tužiteljstvo Haaškog suda u odnosu na Haaški sud nije u istom odnosu kao što je to u jednoj državi tužiteljstvo u odnosu na nacionalni sud, dakle da to nisu optužnice kako bi se mogle tumačiti u našem pravosuđu. Također je zastupniku Godeku poručio da bi mu vjerovao da je "srcem i dušom za pravnu državu", da je HSLs tražio smjenu glavnog državnog odvjetnika Radovana Ortynskog nakon njegovih izjava da je "prosvjed građana u Splitu kolektivno kazneno djelo" i da je "pravosuđe korumpirano". Odgovarajući zastupnik **Godek** je kazao da kazneni proces ima svoj tijek - počinje optužbom, nastavlja se izvođenjem dokaza i nakon toga slijedi prvostupanjska presuda, te da u tom smislu nije drugačije ni u odredbama Haaškog suda. Navode o glavnom tužitelju Ortynskom nije želio komentirati.

Zastupnik **Krpina** u ispravku je ponovio da je netočan navod da nema razlika u procesu pred Haaškim sudom i sudovima pojedinih država, da su razlike između nacionalnog suda u Hrvatskoj, ili Francuskoj ili Njemačkoj i Haaškog suda goleme.

U replici na temeljno izlaganje zastupnika Godeka, zastupnik **Ante Beljo (HDZ)** naveo je da je Haaški sud osnovan da se izvan pravnog sustava neke zemlje procesuiraju oni slučajevi, politički, gdje Haaški sud hoće imati svoju ruku. Iznio je primjer Kanade u kojoj su, kazao je, morala biti ispunjena sva pravna sredstva prije nego li je parlament donio odluku o izručenjima optuženih za ratne zločine u Drugom svjetskom ratu. Jedini mogući način da se osoba izruči, bilo je da parlament donese odluku da se optuženoj osobi oduzme državljanstvo, a odluka o tomu donosila se na temelju toga što je nađeno da je optužena osoba tražeći državljanstvo dala krive informacije. Mi, da i ne pokušamo u svom sustavu zaštititi te ljude izručujemo ih jednom tribunalu u kojem nemaju nikakvu pravnu zaštitu i svoj suverenitet dajemo nekom drugom na danu, a to ne smijemo dozvoliti, rekao je. Odgovarajući zastupnik **Godek** je rekao da je zastupnik Beljo u pravu kada govori o ograničenom suverenitetu što se pokazalo kada je Hrvatska prihvatila Statut Međunarodnog kaznenog suda. U Statutu je izričito rečeno, a o tome se malo govori, da Haaški sud neće procesuirati slučajeve koji su procesuirani

ili se procesuiraju pred domaćim sudovima. To onda nije ograničenje suverenosti, nego pitanje efikasnosti našeg pravosudnog sustava, naveo je. Ispravljajući netočan navod zastupnik **Beljo** je rekao da je dužnost Hrvatske da svakog svog građanina zaštititi dok mu se sudski osnovano ne dokaže neka krivnja, a tek onda se može govoriti o procesuiranju te krivnje u jednom drugom sudu izvan Hrvatske, bez obzira u nekoj drugoj državi ili u Haagu.

Haaški sud u svakom trenutku može preuzeti gonjenje

Replicirajući zastupniku Godeku zastupnik **Nikica Valentić (HDZ)** je zamijetio da se vrlo neprecizno koriste termini. Zapovjedna odgovornost po načelima Haaškog suda ima dvije pretpostavke - izravnu odgovornost koja je nesporna, i vrlo bitno za raspravu, presumptivno objektivnu odgovornost koja se u laičkim krugovima i u pravnim vrlo često miješa s objektivnom odgovornošću iz civilnog prava. Problem je, naveo je, što se čulo iz jučerašnjih i današnjih premijerovih riječi, da se radi o presumptivnoj odgovornosti, a mislim da je to i ministar pravosuđa izriječkom potvrdio. Također je podsjetio da u Statutu Haaškog suda izriječkom stoji da Haaški sud u svakom trenutku može preuzeti gonjenje koje se vodi pred domaćim sudovima. Odgovarajući zastupnik **Godek** je rekao da isti instituti postoje u hrvatskom pravosuđu i u Statutu Haaškog suda i da u Statutu postoji odredba da Sud u svakom trenutku može preuzeti gonjenje, ali da se to nije dogodilo. Nije se ni moglo dogoditi jer u Hrvatskoj postoji samo jedan sudski proces za ratne zločine i Haaški sud za sada nije pokazao nikakve namjere da preuzme nadležnost u vođenju tog suđenja, naglasio je. U ispravku netočnog navoda zastupnik **Valentić** je istaknuo da Haaški sud može preuzeti gonjenje čak i nakon pravomoćnosti presuda, da je to izriječkom navedeno i da takva mogućnost postoji.

Replicirao je i zastupnik **Šeks (HDZ)** i to na riječi zastupnika Godeka da ne vidi razloga da se bilo što mijenja. Kada povežemo razloge prigovora koje je na optužnice uputio predsjednik Vlade Ivica Račan onda je to potpuno u skladu s onim što je Vlada 7. prosinca zahtijevala od Među-

narodnog kaznenog suda, odnosno da se u potpunosti prihvati kriterij individualizacije krivnje izbjegavajući svaki utjecaj političkih prosudaba u postupku donošenja odluka da istražuje konkretne akcije, a ne cjelinu legitimne operacije Oružanih snaga RH, da se pridržava Statuta suda i poštuje pravni poredak RH. Naveo je da je iz onoga što je iznio predsjednik Vlade u prigovorima, evidentno da je Vlada bila u pravu i da je Haaški sud i u pogledu ove dvije optužnice prekršio njezina stajališta.

Odgovarajući zastupnik **Godek** je objasnio da HSLŠ predlaže da Vlada, u najužoj suradnji s parlamentom, nastavi s različitim političkim aktivnostima. Ističući da je govorio u okviru onoga što sada imamo, naveo je da je zadnji korak mijenjanje Ustavnog zakona. U ovoj situaciji nemamo razloga za to, ustvrdio je.

Za riječ se javio zamjenik premijera **dr. Goran Granić** ističući da se u raspravi govori malo suprotno od onoga što je Vlada rekla. Za nas nije bilo neprihvatljivo iznošenje optužbe po članku 7. stavak 3., nego smo prigovorili na dio optužnica koji se odnosi na članak 7. stavak 1. jer smo smatrali da je politički i činjenično neprihvatljiv jer se odnosi na izravnu odgovornost.

U ispravku netočnog navoda zastupnik **Valentić** ustvrdio je da je to što je rekao zamjenik premijera vrlo važno i da se, ako je dobro razumio radi o izravnoj optužbi, za izravnu odgovornost po članku 7. stavku 1. A to znači da je netko naredio ili učinio to i to. Ako je takva optužnica onda je to nešto posve drugo. Ne vjerujem, još uvijek ne mogu vjerovati da se u toj optužnici, ako je takva, navodi ime počinitelja, osumnjičenoga, rekao je dodajući da se sada prvi put čulo da se radi o izravnoj odgovornosti, a da su sporni samo elementi supstrata činjeničnoga s političkim, ostalim kvalifikacijama. Ako je to tako to je ranije trebalo reći u interesu svijetu, zaključio je.

Zamjenik premijera **dr. Granić** istaknuo je da je jučer o tome govorio i rekao da je riječ o kaznenom djelu uz članak 7. stavka 1, odnosno da se optužnica odnosi na kazneno djelo poticanja progona srpskog stanovništva i da je to neprihvatljivo za hrvatsku Vladu. Ali ne samo politički nego i činjenično jer dokazi koje Vlada posjeduje ukazuju da je odlazak srpskog stanovništva bio isplaniran i uvježban. Rekao je da je podnio

snimke i dokaze u vezi s time i da se Vlada vrlo čvrsto postavila i smatra takve navode politički i činjenično neprihvatljivim.

Kada se podižu optužnice protiv najviše linije zapovjedanja što će očekivati onih 20 tisuća vojnika, preko 50 zapovjednika bojni, preko 100 zapovjednika vodova, preko 10 zapovjednika gardijskih brigada?

U replici zastupniku Godeku zastupnik **Ljubo Česić-Rojs** podsjetio je da se ovdje sudi zapovjedniku hrvatskih snaga i njegovu zamjeniku, generalima Gotovini i Ademiju koji su u liniji zapovijedanja imali 20 tisuća vojnika. Da nije bilo generala Ademija i Gotovine došlo bi do velikog pokolja i ne bi se spasilo hrvatsko i muslimansko stanovništvo u Bihaću i Goraždu koje je bilo u okruženju i ne bi došlo do Daytonskog sporazuma.

Tu se isključivo radi o liniji zapovijedanja, kada se podižu optužnice protiv najviše linije zapovijedanja što će očekivati onih 20 tisuća vojnika, preko 50 zapovjednika bojni, preko 100 zapovjednika vodova, preko 10 zapovjednika gardijskih brigada, upitao je.

Bilo bi vrijeme da se kaže za što su optuženi Ademi i Gotovina

Riječ je potom u ime predlagatelja Kluba zastupnika HDZ-a dobio **Vladimir Šeks** koji je kao prijelomni trenutak istine označio istup zamjenika premijera koji je otkrio za što su optuženi generali Ademi i Gotovina, odnosno da su optuženi prema članku 7. Statuta Haaškog suda. Taj članak glasi: Osoba koja je planirala, poticala, naredila, počinila ili na drugi način pomagala ili sudjelovala u planiranju ili počinjenju zločina navedenih u člancima od 2. do 5. Statuta i time je osobno odgovorna za zločin. Naveo je da su ti zločini u člancima 2. do 5. Statuta teško kršenje Ženevskih konvencija koje se odnose na namjerna ubojstva, mučenja, i nečovječna postupanja, uključujući i biološke eksperimente i namjerno nanošenje velike patnje, opsežno uništavanje i oduzimanje imovine koje nije opravdano vojnim

potrebama i koje je provedeno bespravno i samovoljno, prisiljavanje ratnih zarobljenika i civila na služenje u neprijateljskim snagama, držanje civila kao talaca.

Ako se zadržimo na točki 2. nezakonito protjerivanje i preseljenje i povežemo to s usmenim prepričavanjem prigovora premijera jer se u tajnim optužnicama govorilo o deportaciji ili raseljavanju 150 do 200 tisuća krajinskih Srba, imamo jasan dokaz da je u tim optužnicama sadržano da su generali Ademi i Gotovina, ili obojica ili jedan ili drugi, optuženi za ta teška djela kršenja Ženevskih konvencija za nezakonito protjerivanje ili preseljenje, ili za članak 3. kršenja zakona i običaja ratovanja, samovoljno uništavanje gradova i sela ili pustošenje koje nije opravdano vojnim potrebama. Istaknuo je da se treba sjetiti priča o prekomjernom granatiranju Knina i to povezati s člankom u kojem se govori o bombardiranju nebranjanih gradova i sela, ili članka 4. u kojem se govori o genocidu. Sada smo, kazao je, dobili vrlo blizak odgovor na pitanje zašto su optuženi generali Gotovina i Ademi.

Također je podsjetio da je u svojoj raspravi dan ranije rekao da nema nikakvih dvojbi o nekoj mogućoj odgovornosti za iznošenje podataka o tim optužnicama od strane Vlade. Kada smo osporavali da postoji bilo kakva dvojba u vezi s time, premijer Račan je javno na televiziji rekao da zastupnici HDZ-a govore neistine, jer da bi on ukoliko bi iznio sadržaj optužnica bio kažnjen zatvorskom kaznom od 12 mjeseci ili novčanom od 40 tisuća guldena ili kumulativno. Istaknuo je da je premijeru dokazao u raspravi da bi to vrijedilo ako se krši naredba Sudskog vijeća Haaškog suda, a ne suca koji je potpisao optužnice.

Kazao je kako misli da bi bilo vrijeme da se točno kaže jesu li generali Gotovina i Ademi optuženi kao osobe koje su kao vojni zapovjednici planirali, poticali ili naredili osobno, dakle da se radi o osobnoj, izravnoj odgovornosti, kraj činjenice, može se pokazati i naredba samozvanog predsjednika tzv. Republike srpske krajine Milana Martića da se, po unaprijed pripremljenom planu, cjelokupno srpsko pučanstvo po određenim pravcima izvuče ih Hrvatske s operacijom Oluja. Naglašavajući da je vrijeme da hrvatski narod dozna istinu zamolio

je zamjenika premijera da kaže zašto su optuženi generali Gotovina i Ademi.

U ime **Kluba zastupnika SDP-a Ingrid Antičević-Marinović** zatražila je stanku, a predsjedavajući **mr. Mato Arlović** odredio je stanku od 30 minuta navodeći i da će odvojene sastanke održati klubovi SDP-a, HDZ-a i HSLA-a.

Nakon stanke zastupnica **Ingrid Antičević-Marinović** izvijestila je da je Klub zastupnika SDP-a zatražio stanku da bi se upoznali kako teku pripreme zaključaka radne skupine. Na smijeh u Sabornici upitala je ne sudjeluje li i njihov predstavnik u izradi zaključaka, te je li i njima doista stalo da se u povodu ove važne teme donesu zaključci.

Vladimir Šeks izvijestio je da je zatražio sjednicu Kluba zastupnika HDZ-a kako bi se razmotrila situacija nastala nakon spoznaje da su po dvjema tajnim optužnicama generali Ademi i Gotovina optuženi za ratne zločine po članku 7. stavak 1. Statuta Haaškog suda, odnosno da su optuženi na temelju osobne odgovornosti i da su kao vojni zapovjednici naređivali, planirali i poticali izvršenje, a vezano s onim što je iznio premijer Račan, najtežih kažnjivih djela po međunarodnom pravu i to kažnjivog djela genocida.

Je li premijer zatajio bitne činjenice?

Istaknuo je da označavanje u optužnici najblizavijih dijelova Domovinskog rata kao temelja stvaranja hrvatske države zločinom, znači optuživanje da je hrvatska država nastala na jednom od najtežih zločina. Istaknuo je da je predsjednik Vlade zatajio Hrvatskom saboru sve bitne činjenice koje su bile vezane i za raspravu o Vladi, ali i za odluku Vlade koja je nakon svojih prigovora koji su odbijeni ipak udovoljila zahtjevima tužiteljice. Radi ozbiljnosti situacije, predložio je prekid sjednice, te da se pozove predsjednik Vlade da zastupnicima da potpuno i jasno objašnjenje je li Vlada uputila u optičaj optužnice, predala ih pravosuđu na temelju čega je u pogledu generala Gotovine izdan i uhiđbeni nalog, predala u optičaj Hrvatsku koja je optužena preko njih za jedan od najstrašnijih i najvećih zločina.

Riječ je potom dobila predstavnica **Kluba zastupnika HSLA-a dr. Zrinjka Glovački-Bernardi** koja je izvijestila da je Klub završio dodatne konzultacije za nastavak sjednice.

Potom je riječ dobio zamjenik premijera **dr. Granić** koji je rekao da je zastupniku Šeksu karakteristika da okreće činjenice, no da ne može imputirati Vladi niti predsjedniku Vlade, odnosno optužiti ga da je obmanuo zastupnike. Postoji dokaz, a to je stenogram, kazao je i u nastavku citirao što je rekao predsjednik Vlade, a vezano za upozorenje na neke dijelove optužnice koji se temelje na izravnoj zapovijednoj odgovornosti, istina makar i osobnoj, ali gdje nema uvijek jasne povezanosti optuženih s pojedinim zločinima, te da se usprotivio ocjeni da je optuženi zajedno s drugima planirao, poticao i na drugi način počinio kazneno djelo progona, prisilne deportacije, raseljavanja srpskog stanovništva iz Republike Hrvatske i to dijelom kroz provedbu oslobodilačke akcije "Oluja". Citirao je i dio u kojem se opovrgava da je kumulativnim učincima protupravnih radnji došlo do deportacije, ili raseljavanja krajinskih Srba širih razmjera, a spominje se i 150 do 200 tisuća ljudi, jer je činjenica da se srpsko stanovništvo iselilo planirano odmah na početku akcije.

Želimo istinu - jesu li generali Ante Gotovina i Rahim Ademi optuženi da su osobno zapovijedali, planirali, poticali ili sudjelovali u poticanju, planiranju ili izvršavanju kaznenog djela genocida koje se očituje kroz raseljavanje ili deportacije 150 do 200 tisuća krajinskih Srba.

Dobivši riječ u ime predlagatelja **Vladimir Šeks** je podsjetio da je zamjenik premijera izjavio da se radi o djelu iz članka 7. točka 1. - planirao, poticao i na drugi način počinio kazneno djelo. Ocjena da je netko počinio kazneno djelo poticanja progona srpskog stanovništva je politički neprihvatljiva za Vladu, ali ne samo politički već i činjenično, jer dokazi koje posjedujemo ukazuju da je došlo do samoorganiziranog odlaska srpskog pučanstva. Vi ste, rekao je, bili jasni, a ocjene koje je dan

ranije dao premijer djelomično su relativizirane. Želimo punu i jasnu istinu o tome jesu li generali Ante Gotovina i Rahim Ademi optuženi da su osobno zapovijedali, planirali, poticali ili sudjelovali u poticanju, planiranju ili izvršavanju kaznenog djela genocida koje se očituje kroz raseljavanje ili deportacije 150 do 200 tisuća krajinskih Srba, kazao je. Ako je to točno, tada je Vlada izručila Haaškom tribunalu ne samo generale Gotovinu i Ademi nego je kroz tu optužnicu izručila i Hrvatsku da na Haaškom sudu dokazuje da nije nastala na zločinačkim temeljima, upozorio je. Ponovio je traženje da predsjednik Vlade jasno i glasno kaže je li Vlada poslala na realizaciju te optužnice u kojima se najsvjetliji dijelovi hrvatske povijesti označavaju kao zločinačka kriminalna djela masovnih razmjera, iako je prema Ustavu Domovinski rat jedan od najsvjetlijih temelja stvaranja hrvatske države.

Predsjedavajući sjednicom **mr. Mate Arlović** podsjetio je zastupnika Šeksa da je Klub zastupnika HDZ-a predlagatelj zaključaka i da je premijer govorio o tome jučer, ali povodom druge točke dnevnog reda. Istaknuo je da su predstavnici Vlade uvijek rekli članak 7. stavak 1. vezano uz osobnu odgovornost, te da u tom pogledu nije neophodno sada prekidati sjednicu. Predstavnici Vlade su nazočni i očitovat će se kada odluče i ocijene da je to potrebno, kazao je. Zastupnik **Šeks** opetovao je svoje primjedbe i zatražio nazočnost premijera. Na to je predsjedavajući **mr. Arlović** upitao čemu tolika dramatika, te napomenuo da je zamjenik premijera ovlašten predstavnik u ime Vlade, da će premijer vjerojatno nakon obavljanja drugih poslova doći kad može. Zastupnik **Šeks** ponovio je da se u dvije optužnice optužuju zapovjednici HV-a kroz to i hrvatska država. **Mr. Arlović** je podsjetio na Poslovničku proceduru za traženje prekida sjednice, a nakon toga je **Šeks** zatražio stanku u ime Kluba zastupnika HDZ-a. **Mr. Arlović** je odredio polusatnu stanku uz napomenu da će ispitati kada premijer može doći da se očituje na postavljena pitanja.

Zastupnicima se nakon stanke obratio predsjednik Vlade **Ivica Račan**.

Naglasio je da će pokušati razjasniti pojedine stvari, te zamolio zastupnike da na ovaj ili onaj način ne šire

optužnice protiv dvojice hrvatskih generala. Situacija je, kazao je, dovoljno ozbiljna da ju nepotrebnim, a možda i namjernim širenjem optužnica ne treba još pogoršavati.

Premijer je potom citirao ono što je već ranije rekao u vezi s prigovorom kojeg je uputio Haaškom sudu, upozorenja na neke dijelove optužnica koje se temelje na izravnoj zapovjednoj odgovornosti, ali gdje uvijek nema jasne i izravne povezanosti optuženih s pojedinim zločinima, da se usprotivio ocjeni da je optuženi zajedno s drugima planirao, poticao ili na neki drugi način počinio kazneno djelo progona, prisilne deportacije i raseljavanja srpskog stanovništva iz RH i to dijelom kroz oslobodilačku akciju "Oluja".

Rekao je da je pogriješio što se u svom pismu, a onda i u prepričavanju, nije ogradio i umjesto prema raspoloživim podacima opovrgnuo, napisao da se usprotivljuje ocjeni da je optuženi zajedno s drugima. Naglasio je da je čak izostavio bilo koje relativiziranje prema saznanjima koja ima.

Također je podsjetio da je upozorio da se putem takve inkriminalizacije optuženoga makar i dijelom kriminalizira ili pokušava kriminalizirati akcija Oluja i dovesti u pitanje njena legitimnost. Citirao je i da je opovrgnuo da je za vrijeme i nakon operacije Oluja došlo do kumulativnog učinka određenih protupravnih radnji, a riječ je o ubojstvima, pljački i uništavanju imovine, deportaciji odnosno raseljavanju krajinskih Srba širokih razmjera.

Odgovarajući na primjedbe da je nešto zatajio, istaknuo je da nije zatajio ništa bitno, te ponovio da će kada optužnice budu javne biti i njegovo pismo i moći će se usporediti. Istaknuo je i da se neće baviti neutemeljenim i nedozvoljenim interpretacijama o tome da je ne zna tko izručio Hrvatsku na optuženičku klupu.

Riječ je o izravnoj odgovornosti

Pozivajući se na ministra pravosuđa, rekao je da se nigdje u optužnici ne spominje članak 4. Statuta koji opisuje kazneno djelo genocida, već da se samo spominju članci 3. i 5.

U ovom slučaju riječ je o izravnoj odgovornosti, mora se dokazati namjera, i to se može dokazati ili osporiti jedino na sudu. Bit će dosta

interesantno vidjeti, ako dođe do suda, da li je u toj izravnoj odgovornosti postojala namjera i može li se ona dokazati, kazao je.

Rekao je da je optimist da će se u raspravi zajedničkim naporom pokušati pomoći Hrvatskoj i istini, da će se pokušati doći do zajedničkog stajališta. Izrazio je nadu da će usprkos svega do toga doći, ali i da to ne ovisi o predsjedniku Vlade, već o zastupnicima.

U ovom slučaju riječ je o izravnoj odgovornosti, mora se dokazati namjera, i to se može dokazati ili osporiti jedino na sudu. Bit će dosta interesantno vidjeti, ako dođe do suda, da li je u toj izravnoj odgovornosti postojala namjera i može li se ona dokazati.

Riječ je potom u ime predlagatelja dobio **dr. Ivo Sanader** koji je rekao da nije pitanje u tome da Vlada nije reagirala na optužnice, već da je pitanje svih pitanja da li je Vlada nakon odbijanja njezinih prigovora od Carle Del Ponte trebala postupiti po uhitbenom nalogu ili ne. Podsjetio je da je i na sastanku na kojem je bio predsjednik Sabora, zamjenik premijera i predsjednik DC-a predložio da se prije nego Vlada donese takvu odluku na svojoj izvanrednoj sjednici to pitanje optužnica raspravi u Hrvatskom saboru, pa i u uvjetima zatvorene sjednice. Naveo je da su zastupnici svjesni činjenice da je Vlada izložena strahovitom pritisku međunarodne zajednice, no Klub zastupnika HDZ-a je uvjerenja da Vlada nije trebala donositi odluku da će postupiti po zahtjevima Haaškog suda. Izrazio je uvjerenje da se u međunarodnoj zajednici može nešto postići i tim težim i krvavijim putem.

Rekao je da su zastupnici imali premijerov govor iz prethodne rasprave o tom pitanju, ali da im je tek večeras, nakon izlaganja zamjenika premijera postalo jasno da je doista tu riječ da se Hrvatsku optužuje za etničko čišćenje, a što se u konačnoj liniji može protumačiti i kao genocid.

Istaknuo je da smatra da je prva verzija nacрта zaključaka radne skupine, u kojoj sudjeluje i zastupnica HDZ-a Ljerkica Mintas-Hodak, a koji je predložio dr. Zdravko

Tomac dobar. Dodao je i da iz HDZ-a inzistiraju da se iz prijedloga zaključaka HDZ-a obvezno uvrsti onaj po kojem se Vlada obvezuje da odmah obustavi provedbu svoje odluke o dvjema tajnim optužnicama i da svoje ponašanje uskladi s prihvaćanjem izmjena i dopuna Ustavnog zakona.

Predsjednik Sabora **Tomčić** izvijestio je da su zastupnici dobili očitovanje predsjednika Vlade i da su mogli raspraviti je li nešto zatajeno ili ne. Podsjetio je da se o postupcima Vlade raspravljalo u nedjelju i da je Vladi izglasano povjerenje, pa je zamolio da se ne miješaju točke dnevnog reda.

U replici je **mr. Arlović** kazao da je zastupnik Šeks ustvrdio da se taje bitne činjenice i vrši obmana i tako svjesno i namjerno zaoštrio situaciju. Potpuno je jasno, iz onoga što nam je na raspolaganju, da se ne radi ni o kakvim optužnicama Hrvatske, ni o genocidu i trebamo zastati, a ne izazivati ovakve situacije koje djeluju i na građane i na zastupnike. Teže će nam biti postići zajedničke zaključke, ako nepotrebno budemo zaoštravali pitanja, poručio je.

Precizno sam rekao da je predsjednik Vlade zatajio neke bitne i odlučne činjenice što predsjednik Vlade ne poriče, kazao je u ispravku navoda zastupnik **Šeks**, zamolivši predsjednika Vlade da pojasni je li mislio na članke 3. i 5. ili stavke 3. i 5. kada je govorio o optužnicama.

U replici je zastupnik **Tonči Tadić (HSP)** ustvrdio da su i izlaganje predsjednika Vlade i izlaganje predlagatelja uveli novo svjetlo u raspravu, te je radi konzultacija Kluba zastupnika HSP-a/HKDU-a zatražio stanku od 10 minuta.

Riječ je potom dobio ponovno predsjednik Vlade **Ivica Račan**, koji je još jednom opovrgnuo da je zatajio išta bitno, te se pozvao na izjavu ministra pravosuđa da kaznenog djela genocida nema u optužnicama. Istaknuo je da je svima stalo do obrane vrijednosti koje su obilježile našu noviju povijest. Svima je stalo da istinom branimo tu noviju povijest, pa i onda kada ona ima neke tegobne stranice, kazao je, dodajući da je istina najbolji branitelj naše borbe za neovisnost i Domovinskog rata. Zbog toga i mislim da je jedino mjesto gdje možemo opovrgnuti te optužnice Sud. Za razliku od ponekog skeptika Vlada misli da se pred Međunarodnim sudom kao što je sud u Haagu može braniti istina o Domovinskom ratu.

Nada se da će biti obranjeni i oni koji su optuženi, ako do tog suđenja dođe, istaknuo je premijer. Nismo pesimisti, duboko vjerujemo da je obrana istine jedini pravi i efikasan način, kazao je, dodajući da je sve ostalo tlapnja i iluzija koja nas skupo može koštati.

U ime predlagatelja **dr. Ivo Sanader** je kazao da je sve svedeno na jedno pitanje - je li Vlada nakon što je pismom prigovorila i pobila navode Tužiteljstva trebala postupiti po tom nalogu ili ne. Po nama nije, to nije tlapnja, Hrvatska ne može prihvatiti te optužnice i postupati po njima, istaknuo je.

U ime **Kluba zastupnika SDP-a mr. Mato Arlović** oštro je prosvjedovao jer predstavnik predlagatelja stavlja Vladu i premijera na optuženičku klupu i ponaša se kao da vodi istražno povjerenstvo prema Vladi, a ne da brani svoj prijedlog. Vlada je morala postupiti kako je postupila, ne samo u skladu sa Statutom, nego i u skladu s Rezolucijom 827, kazao je, te zamolio predsjedavajućeg da prekine sjednicu ukoliko se predlagatelji ne bi držali Poslovnika kako bi u vrijeme stanke oni proučili Poslovnik.

Zaključci moraju definirati jasne okvire suradnje

Predsjednik Sabora je potom odredio stanku od 10 minuta na prijedlog Kluba zastupnika HSP-a/HKDU-a. Nakon stanke zastupnik **Tadić u ime Kluba zastupnika HSP-a/HKDU-a** opetovao je da je govor premijera unio novo svjetlo u raspravu. Ako je činjenica da u optužnici ima spomena na članke 3. i 5. Haaškog suda onda je to zabrinjavajuće, kazao je navodeći da članak 3. spominje samovoljno uništavanje gradova i sela, pustošenje koje nije opravdano vojnim potrebama, napad ili bombardiranje nebranih sela, gradova ili objekata, dok članak 5. govori o zločinima protiv čovječnosti. Izrazio je bojazan da, ako je tome tako, Međunarodni kazneni sud optužnice može lako dopuniti i genocidom. Niti nakon 5 godina od donošenja Ustavnog zakona o suradnji s Haaškim sudom nismo definirali okvire te suradnje pa se zato događaju ovakve optužnice. Zaključci današnje rasprave moraju definirati jasne okvire suradnje s Haaškim sudom i to su uvjeti suradnje našega Kluba u izradi zaključaka, naveo je. Odluku o

suradnji sa Sudom teško mogu donijeti Vlada ili Sabor, najbolje to može učiniti sam hrvatski narod na referendumu.

Predsjednik Hrvatskog sabora **Tomčić** upozorio ga je da nije dobro postavljati uvjete već da svoja stajališta može artikulirati kroz rad zajedničke skupine za zaključke.

U ime **Kluba zastupnika HDZ-a** radi usuglašavanja konačnih stajališta stanku je zatražio **Vladimir Šeks** pa je sjednica, nakon te stanke određene u 23,40 sati, nastavljena u ponoć izlaganjem zastupnika **dr. Sanadera** koji je izvijestio o zaključcima Kluba zastupnika HDZ-a temeljem novonastale situacije. Potpuno je nepotrebno dalje provoditi raspravu jer je riječ o potpuno neprihvatljivim optužnicama protiv generala, a i Hrvatske u cjelini. Zbog toga Klub zastupnika HDZ-a povlači svoje rasprave i predlaže da se u cilju iznalaženja mogućeg konsenzusa oko zaključaka sastane radna skupina za zaključke. Ukoliko se do konsenzusa ne bude moglo doći, najavio je da će Klub zastupnika HDZ-a dati prijedlog svojih zaključaka kojima će tražiti izmjene i dopune Ustavnog zakona o suradnji s Haagom, te obvezati Vladu da obustavi provedbu svoje odluke u svezi s dvjema tajnim optužnicama.

Predsjednik Sabora **Zlatko Tomčić** je kazao da je dobar prijedlog da se rasprava prekine, te riječ dao zastupniku **mr. Arloviću** koji je izvijestio da Klub SDP-a povlači svoje rasprave i zatražio da se sutra rasprave prijedlozi zaključaka radne skupine.

Predsjednik **Tomčić** potom je i pojedinačno upitao ostale klubove da li odustaju od rasprave, a to su učinili u ime Kluba zastupnika HSL-a dr. Vilim Herman, Kluba zastupnika HSS-a Luka Roić, Kluba zastupnika HNS-a/LS-a Darko Šantić, Kluba zastupnika IDS-a Dino Debeljuh, Kluba zastupnika DC-a Vesna Škare-Ožbolt, Kluba zastupnika HSP-a/HKDU-a dr. Anto Kovačević, te predstavnik Kluba zastupnika PGS-SBHS. Nakon toga predsjednik **Tomčić** zaključio je raspravu i za sutra ujutro zakazao sastanak radne skupine za izradu zajedničkih zaključaka.

Na početku nastavka 14. izvanredne sjednice, idući dan nešto iza 12 sati, predsjednik Hrvatskog sabora **Zlatko Tomčić** izvijestio je da, nažalost, još uvijek na klupe nisu podijeljeni zaključci zajedničke radne

skupine, pa je predložio da se o zaključcima glasuje u 15 sati, a rad nastavi raspravom o Prijedlogu odluke o raspisivanju državnog referenduma što ju je predložio Klub zastupnika HDZ-a.

PRIJEDLOZI ZAKLJUČAKA

U raspravi o predloženoj temi pojavila su se čak tri prijedloga zaključaka: parlamentarne radne grupe, Kluba zastupnika HDZ-a te Kluba zastupnika HSP-a/HKDU-a.

Parlamentarna radna grupa za zaključke o suradnji Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu radila je u sastavu **Zdravko Tomac (SDP), Vilim Herman (HSL), Luka Trconić (HSS), Vesna Pusić (HNS-LS), Mate Granić (DC), Dino Debeljuh (IDS), Borislav Graljuk (nacionalne manjine) i Dario Vasilčić (PGS-SBHS).**

Zajednički prijedlog osam klubova zastupnika

Saboru je ta grupa na usvajanje uputila

Prijedlog zaključaka o odnosima Hrvatske i Međunarodnog kaznenog suda

- Polazeći od činjenice da je samostalna demokratska država Hrvatska kao izraz volje i težnje hrvatskog naroda obranjena i oslobođena u pravednom obrambenom i osloboditeljskom Domovinskom ratu i to zahvaljujući nesebičnoj i požrtvovnoj hrabrosti i junaštvu hrvatskih branitelja,

- potvrđujući da je na Republiku Hrvatsku oružanu agresiju izvršila Srbija, Crna Gora i JNA s oružanom pobunom dijela srpskog pučanstva na području samoproglašene "Srpske krajine" u Republici Hrvatskoj,

- ističući da su pobjedom u Domovinskom ratu (1991-1995.) hrvatski narod i građani potvrdili svoju odlučnost i spremnost za uspostavu i očuvanje Republike Hrvatske kao samostalne i nezavisne suverene i demokratske države,

- uvažavajući činjenicu da su hrvatski branitelji pobjednici u legitimnim osloboditeljskim akcijama na okupiranoj hrvatskom području

od Miljevaca i "Maslenice" do "Bljeska" i "Oluje", postali ponos hrvatskog naroda i najsnažniji čimbenik njegova dostojanstva i samosvijesti,

- polazeći od čl. 20. Ustava RH i od vladavine prava kao jedne od najviših vrijednosti ustavnog poretka Republike Hrvatske, te izražavajući uvjerenje da svi počinitelji zločina moraju biti kažnjeni,

- uvjereni da je zadatak Međunarodnog kaznenog suda utvrditi individualnu krivnju počinitelja kaznenih djela ratnog zločina,

- vjerujući da je iskrena suradnja s Međunarodnim kaznenim sudom od bitnog interesa za Hrvatsku, koja se time potvrđuje kao odgovorni subjekt međunarodne zajednice,

- uvjereni da će se kroz međusobnu suradnju i utjecaj poboljšati odnosi sa Sudom, uspostaviti veće međusobno razumijevanje,

- vjerujući da svi ratni zločini neovisno o nacionalnoj pripadnosti počinitelja, trebaju biti procesuirani i individualni počinitelji kažnjeni,

- držeći da je hrvatsko pravosuđe u stanju samo procesuirati sve zločine, pa tako i one ratne,

- držeći da rezultat rada Međunarodnog kaznenog suda ne smije biti izjednačavanje krivnje i amnestiranje agresora,

- poštujući tijek rasprave pred ovim Domom, te uzimajući u obzir stavove većine zastupnika, kao i izuzetni interes i osjećaj s kojim je hrvatska javnost pratila ovu raspravu,

Hrvatski sabor donosi:

Zaključak o suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu

1. Hrvatski sabor odlučno zahtijeva da se i u suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom u Den Haagu poštuju sve odredbe Deklaracije o Domovinskom ratu, usvojene konsenzusom gotovo svih zastupnika 13. listopada 2000. godine.

Hrvatski sabor energično odbacuje i osuđuje sve pokušaje obezvređivanja Domovinskog rata te odlučno podržava stavove predsjednika hrvatske Vlade u kojima se odbacuju neprihvatljive političke kvalifikacije i pokušaj revizije Domovinskog rata koje bi mogle značiti čak i njegovu kriminalizaciju.

2. Hrvatski sabor daje podršku Vladi Republike Hrvatske u dosljednom provođenju njenih stajališta od 7. prosinca 2000. godine o odnosima s Međunarodnim kaznenim sudom u Den Haagu. Hrvatski sabor traži od

Vlade Republike Hrvatske u mogućim sudskim postupcima protiv hrvatskih građana da i dalje dosljedno brani temeljna stajališta iz saborskih i Vladinih dokumenata o suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom, te da posebno inzistira na individualnoj odgovornosti i izravnoj zapovijednoj odgovornosti.

3. Hrvatski sabor osuđuje politizaciju djelovanja Tužiteljstva Međunarodnog kaznenog suda, te odbacuje netočne kvalifikacije predstavnika Tužiteljstva suda u svezi s vojnoredarstvenim akcijama "Bljesak" i "Oluja".

Hrvatski sabor zahtijeva od Vlade Republike Hrvatske da koristi sva raspoloživa pravna sredstva u borbi za istinu i pravdu te da zahtijeva da se istražuju konkretni zločini, a ne legitimne operacije Oružanih snaga Republike Hrvatske, koje su vođene u cilju oslobađanja međunarodno priznatog teritorija Republike Hrvatske.

Hrvatski sabor poziva Vladu Republike Hrvatske da nastavi suradnju s Međunarodnim kaznenim sudom u Den Haagu u okvirima Ustavnog zakona usvojenog 19. travnja 1996. godine, u skladu s međunarodno preuzetim obvezama i ovim zaključcima vodeći pri tome uvijek uvijek računa o zaštiti nacionalnih interesa i dostojanstvu hrvatskih građana i države.

4. Hrvatski sabor zahtijeva od Vlade Republike Hrvatske da temeljito prouči sve prijedloge iznijete u raspravi u Hrvatskom saboru o propustima Tužiteljstva Međunarodnog kaznenog suda te da pripremi pravnu argumentaciju u svezi s propustima Tužiteljstva kao i o svim drugim spornim pitanjima o odnosu s Međunarodnim kaznenim sudom.

Sukladno tome zahtijevamo da Vlada Republike Hrvatske razmotri mogućnosti djelovanja pred međunarodnim institucijama u cilju zaštite nacionalnih interesa, te da upozna predstavnike međunarodne zajednice s ovim zaključcima i zahtjevima da se mijenjaju neprihvatljive ocjene i odnosi prema događajima u Domovinskom ratu u Hrvatskoj.

5. Hrvatski sabor predlaže Vladi da razmotri mogućnost promjene Ustavnog zakona, vodeći računa da to bude u skladu sa Statutom Međunarodnog kaznenog suda.

Prijedlog zaključaka Kluba zastupnika HDZ-a

Na temelju članka 128. Poslovnika Hrvatskog sabora, Klub zastupnika HDZ-a:

- polazeći od činjenice da je samostalna demokratska država Hrvatska kao izraz volje i težnje hrvatskog naroda obranjena i oslobođena u pravednom obrambenom i osloboditeljskom Domovinskom ratu i to zahvaljujući nesebičnoj i požrtvovnoj hrabrosti i junaštvu hrvatskih branitelja pobjednika nad velikosrpskim agresorima

- uvažavajući činjenicu da su hrvatski branitelji, pobjednici u osloboditeljskim akcijama od Miljevaca i "Maslenice" do "Bljeska" i "Oluje", postali ponos hrvatskog naroda i najsnažniji čimbenik njegova dostojanstva i samosvijesti

- uvažavajući nezadovoljstvo hrvatskog naroda pristranim i ispolitiziranim djelovanjem Haaškog tribunala

- podsjećajući da ni jedna zemlja u svijetu, koja je poput Hrvatske vodila obrambeni i osloboditeljski rat nije nakon pobjede i oslobođenja od agresora progonila svoje osloboditelje i branitelje

Predlažemo Hrvatskom saboru da prihvati:

Zaključke o odnosima Republike Hrvatske i Međunarodnog kaznenog suda u Haagu

1. Deklaracija o Domovinskom ratu koju je prihvatio ovaj Dom ostaje, kao cjelovit dokument, jamstvom zaštite digniteta Domovinskog rata. Hrvatski sabor odbacuje i osuđuje pojedine slučajeve obezvrjeđivanja Deklaracije o Domovinskom ratu.

2. Nisu ispunjena očekivanja da će Haaški tribunal kao objektivno i nepristrano sudište biti mjesto gdje će se, kao primjerice na Nirnberškom sudu, suditi ratnim zločincima iz reda agresorskih i okupatorskih postrojbi, a ne ispolitizirana institucija koja se primarno bavi istraživanjima navodnih zločina hrvatskih branitelja koji su obranili i oslobodili Hrvatsku od velikosrpskog agresora. To dovodi do sve snažnijeg i sve masovnijeg ogorčenja hrvatskih građana a time i do nestabilnosti hrvatskog društva i države, koji je eskalirao predajom tajnih optužnica i zahtjevima za izručenje dvojice hrvatskih generala.

3. Smatramo nužnim pristupiti izmjenama Ustavnog zakona o suradnji RH s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu. Izmjene Zakona trebale bi biti u skladu s hrvatskim Ustavom tako da se isključi primjena objektivno - zapovjedne odgovornosti i utvrđivanja odgovornosti bez krivnje na temelju nevjerodostojnih i nezakonito pribavljenih dokaza. Spomenute izmjene Ustavnog zakona potrebno je donijeti u svrhu onemogućavanja optuživanja i okrivljavanja hrvatske države, vojske ili drugih državnih institucija i isključivanja mogućnosti uvođenja kolektivne umjesto osobne odgovornosti, što bi bilo protivno rezoluciji Vijeća sigurnosti kojom je utemeljen Međunarodni Haaški sud, samom Statutu i pravilima Međunarodnog Haaškog suda, i u suprotnosti s povijesnom istinom o Domovinskom ratu.

4. Obvezuje se Vladu RH da odmah obustavi provedbu svoje Odluke u svezi s dvjema tajnim optužnicama Međunarodnog Haaškog suda i da svoje postupanje uskladi s prihvaćenim izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o suradnji RH s Haaškim sudom.

5. Ovi zaključci obvezatni su za sva tijela vlasti u Republici Hrvatskoj kao i za sve državne dužnosnike.

Klub zastupnika HDZ-a u obrazloženju navodi sljedeće:

Kao žrtva velikosrpske agresije, Republika Hrvatska je poduprla zamisao o stvaranju Međunarodnoga kaznenog suda u Haagu. Bilo je to prirodno, zbog očekivanja da budu kažnjeni oni pripadnici srbijanskih i crnogorskih postrojbi, te pojedinci JNA i srpskih četničkih pobunjeničkih odreda, koji su počinili zločine u Hrvatskoj.

Hrvatska je donijela i Ustavni zakon o suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom.

Vjerovala je da će u svim slučajevima biti poštovana načela pravde i pravednosti.

Praksa je, međutim, pokazala da su ciljevi Međunarodnog suda u Haagu posve različiti od očekivanja Hrvatske, te da se radi o političkom sudištu, koje je prvenstveno nastojalo destabilizirati hrvatsku državu. Vidljivo je to iz svih dosadašnjih suđenja Hrvatima iz BiH u kojima se nastojala dokazati teza da je Hrvatska izvršila agresiju na BiH.

Bilo je samo pitanje vremena kada će Haaški sud posegnuti za

optužnicama u kojima se osumnjičuju ne samo osobe - a i to na temelju nevjerodostojnih dokaza - nego kroz koje će se nametati i druga teza: da je Hrvatska uz agresiju na Bosnu i Hercegovinu bila i agresor na (fantomsku) tzv. "republiku srpsku krajinu".

Odgodu plasiranja takvih optužnica izazvale su teškoće s uhićenjem Slobodana Miloševića, budući da bi i svjetska javnost s negodovanjem primila činjenicu da se u Haagu ne nalazi balkanski krvnik, a sudi se zapovjednicima osloboditeljske Hrvatske vojske.

Zato su optužnice dostavljene u Zagreb čim je bilo razvidno da će se Slobodan Milošević naći u Haaškom pritvoru.

Bjelodano je da su optužnice uručene Hrvatskoj, a ne dvojici hrvatskih zapovjednika u Domovinskom ratu, dakle da će se na optuženičkoj klupi naći Republika Hrvatska i Hrvati u cjelini, optuženi za genocid. Radi se o bezočnom namećanju kolektivne krivnje hrvatskog naroda za izmišljeni zločin, o nezapamćenom izvrtanju povijesnih činjenica i reviziji još svježih događaja iz bliske prošlosti.

Ukratko, obrambeni i osloboditeljski Domovinski rat želi se sada u Haaškom sudištu definitivno kriminalizirati, a budući da je ugrađen u temelje hrvatske države, namjera je dovesti u pitanje i opstanak Republike Hrvatske, s težom da država koja je nastala na zločinu ne može opstati.

Suočena s takvim razvojem situacije, Republika Hrvatska mora zbog zaštite nacionalnih i državnih interesa, neizostavno i žurno prići izmjenama Ustavnog zakona o suradnji s Međunarodnim sudom u Haagu, stoji u obrazloženju prijedloga zaključaka što ih je Hrvatskom saboru na usvajanje uputio Klub zastupnika HDZ-a.

Prijedlog zaključaka Kluba zastupnika HSP-a/HKDU-a:

Pozivajući se na članak 128. Poslovnika Sabora, Klub zastupnika HSP-a/HKDU-a predložio je Hrvatskom saboru

Zaključke o odnosima Republike Hrvatske i Međunarodnog kaznenog suda u Haagu

1. U određivanju okvira suradnje s Međunarodnim kaznenim sudom u

Haagu treba prvenstveno jasno precizirati oslobodilački karakter Domovinskog rata, koji - uslijed toga - isključuje primjenu svih kaznenih djela koja su navedena u člancima 2, 3, 4. i 5. Statuta Međunarodnog kaznenog suda u Haagu.

U svezi s tako određenim okvirom suradnje s Međunarodnim kaznenim sudom, potrebno je odmah obustaviti Odluku o provođenju uhiđenih naloga poduzetih temeljem zahtjeva Međunarodnog kaznenog suda u Haagu.

2. Odluku o oblicima suradnje s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu treba donijeti na referendumu, koji će biti proveden u Republici Hrvatskoj samo o tom pitanju.

GLASOVANJE

U 15 sati predsjednik **Tomčić** je zastupnike izvijestio da, nažalost, rad zajedničke radne skupine nije u potpunosti urodio plodom jer se 80 posto klubova suglasilo oko jedne varijante, Klub zastupnika HDZ-a ostao kod svojih zaključaka, a Klub zastupnika HSP-a/HKDU-a predložio svoje zaključke. Podsjetio je da je rasprava završena i neće biti rasprave o predloženim zaključcima te na glasovanje najprije dao Prijedlogu zaključaka Kluba zastupnika HDZ-a. Odbijeni su sa 69 glasova "protiv", "za" je bilo 40 zastupnika, a jedan suzdržan.

Potom se glasovalo o prijedlogu zaključaka Kluba zastupnika HSP-a/HKDU-a, čije je donošenje također odbijeno većinom glasova - 41 glas za, 69 protiv i jedan suzdržan.

Na glasovanje je zatim stavljen prijedlog zaključaka koje su potpisali predstavnici klubova zastupnika SDP-a, HSL-a, HSS-a, HNS-a, LS-a, DC-a, IDS-a, PGS-a, SBHS-a i Kluba nacionalnih manjina. Ti su zaključci prihvaćeni većinom glasova - **za njih je glasovao 71 zastupnik, a 40 je bilo "protiv"**.

S.Š.H; M.S.J; N.B; M.B.

PRIJEDLOG ODLUKE O RASPISIVANJU DRŽAVNOG REFERENDUMA

Dugotrajna rasprava završila bez odluke

Hrvatski je sabor raspravio Prijedlog odluke Kluba zastupnika HDZ-a o raspisivanju referenduma, ali nije o njemu glasovao, jer je točno u ponoć (sa 17. na 18. srpnja) predsjednik Hrvatskog sabora Zlatko Tomčić zaključio 14. izvanrednu sjednicu, a za vrijeme završne riječi predlagatelja. Prijedlog HDZ-a sadržavao je pitanje po kojem bi se građani izjasnili za izjednačavanje hrvatskih branitelja, a u svezi s mogućim kaznenim progonima i pred Haaškim sudom, sa statusom anti-fašističkih vojski i pokreta iz Drugog svjetskog rata. I raspravu o tom prijedlogu obilježile su stanke, česte replike i ispravci netočnih navoda, podrška zastupnika oporbe raspisivanju referenduma i protivljenje zastupnika vladajuće koalicije.

Pri kraju rasprave riječ je u ime predlagatelja dobio Vladimir Šeks, uz podsjećanje predsjednika Tomčića da uzima riječ nešto prije ponoći, kada završava 14. izvanredna sjednica, te da ostavi nekoliko minuta za glasovanje. Kako Šeks to nije učinio i

nastavio je govoriti, predsjednik Tomčić je u ponoć sjednicu zaključio. Tako je sjednica, koja je i počela u ponoć 15. na 16. srpnja i završena nakon dva dana točno u ponoć.

O PRIJEDLOGU

Klub zastupnika HDZ-a Hrvatskom je saboru uputio Prijedlog odluke o raspisivanju državnog referenduma, s referendumskim pitanjem: "Jeste li za donošenje zakona kojim bi se hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata pred tijelima sudbene vlasti, uključujući i Međunarodni kazneni sud u Haagu, a u svezi s eventualno počinjenim kaznenim djelima u obrani Republike Hrvatske od velikosrpskih agresora i pripadnika oružane pobune Srba u Hrvatskoj, osigurao isti tretman kakav su imali pripadnici obrambenih, osloboditeljskih i antifašističkih vojski (pokreta) europskih zemalja u svezi s kaznenim djelima počinjenim u obrani od fašističkih i

nacističkih agresora tijekom i nakon 2. svjetskog rata".

Klub zastupnika HDZ-a svoj je prijedlog za uvrštenje te točke na dnevni red temeljio na odredbi članaka 182. i 124. stavak 2. Poslovnika Hrvatskog sabora. Podsjeća da je Nacionalni stožer za obranu digniteta Domovinskog rata inicirao prikupljanje potpisa peticije za raspisivanje državnog referenduma i predsjedniku hrvatskog Sabora predao zahtjev 10 posto od ukupnog broja birača u Hrvatskoj s naznačenim referendumskim pitanjem. Temeljem odredbe članka 86. stavak 3. Ustava Republike Hrvatske, Klub zastupnika HDZ-a predložio je donošenje odluke o raspisivanju državnog referenduma s naznačenim referendumskim pitanjem.

RADNA TIJELA

Prijedlog odluke o raspisivanju državnog referenduma na zajedničkoj su sjednici raspravili Odbor za Ustav,

Poslovnik i politički sustav i Odbor za zakonodavstvo, a mišljenje je dostavio i Odbor za ratne veterane.

Referendumsko pitanje je neustavno i nezakonito, nerazumljivo te ne omogućava, sukladno odredbama Zakona o referendumu, biraču koji glasuje da na nedvojbena način može o pitanju odlučiti sa "za" ili "protiv".

Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav te Odbor za zakonodavstvo u izvješćima ukazuju da prijedlog Kluba zastupnika HDZ-a ne sadrži prijedlog akta izrađen sukladno odredbama Poslovnika Hrvatskog sabora.

Odbori drže da bi donošenje odluke o raspisivanju referenduma na temelju članka 86. stavka 3. Ustava bilo protivno Ustavu. Navode da je Ustavom u članku 86. stavku 1. propisano da Hrvatski sabor može raspisati referendum o prijedlogu za promjenu Ustava, o prijedlogu zakona ili o drugom pitanju iz svog djelokruga, a u stavku 3. članka 86. Ustava da će Hrvatski sabor raspisati referendum o pitanjima iz stavka 1. u skladu sa zakonom, ako to zatraži 10 posto od ukupnog broja birača u RH.

Odbori drže da referendumsko pitanje nije u skladu s odredbom članka 86. Ustava jer je usmjereno na utvrđivanje potrebe da li treba ili ne donijeti zakon, a ne na prijedlog zakona ili na drugo pitanje iz djelokruga Hrvatskog sabora, kako je to propisano Ustavnom odredbom. U izvješću također navode da prijedlog zakona ili prijedlog za raspravu o drugim pitanjima iz djelokruga Sabora sukladno članku 84. Ustava mogu podnijeti svaki zastupnik, klubovi ili radna tijela Sabora te Vlada.

Odbori također ukazuju da važećim Zakonom o referendumu i drugim oblicima osobnog sudjelovanja u obavljanju državne vlasti i lokalne samouprave nije uređen referendumom iz stavka 3. članka 86. Ustava te da se 400.000 potpisa kojima se traži raspisivanje referenduma može smatrati poticajem. Hrvatski sabor može raspraviti o tom poticaju i donijeti odluku o raspisivanju referenduma, ali u skladu s odredbom

stavka 1, a ne stavka 3. članka 86. Ustava.

U izvješću Odbora također navode da će se izmjenama i dopunama Zakona o referendumu urediti i pitanje raspisivanja referenduma iz stavka 3. članka 86. Ustava, čime će se stvoriti zakonski temelj za raspisivanje referenduma u slučaju ako to zatraži 10 posto od ukupnog broja birača u RH.

Odbori smatraju da je referendumsko pitanje neustavno i nezakonito, da je nerazumljivo te ne omogućava, sukladno odredbama Zakona o referendumu, biraču koji glasuje da na nedvojbena način može o pitanju odlučiti sa "za" ili "protiv".

Na temelju toga odbori su predložili da se ne prihvati prijedlog za donošenje odluke o raspisivanju državnog referenduma koji je podnio Klub HDZ-a, jer se za to nisu stekli ustavni i zakonski uvjeti.

Odbor za ratne veterane o Prijedlogu je raspravljao u svojstvu zainteresiranog radnog tijela, a u izvješću napominje da nije raspolagao mišljenjem Vlade te da su sjednici bili nazočni predstavnici Koordinacije udruga proizišlih iz Domovinskog rata.

Odbor u izvješću navodi da je u uvodnom izlaganju predstavnik predlagatelja obrazložio zahtjev koji se prvenstveno očituje u prikupljenim potpisima peticije za raspisivanje državnog referenduma od Nacionalnog stožera koju je potpisalo više od 400.000 ljudi, odnosno više od 10 posto ukupnog broja birača, te na ustavnoj utemeljenosti predložene odluke. Mišljenje je predlagatelja da nema pravne zapreke da Hrvatski sabor donese odluku, da je referendum najdemokracijski način odlučivanja, poglavito o ovako ozbiljnim pitanjima, te da bi donošenje odluke pridonijelo smirivanju stanja u Hrvatskoj i zaštiti digniteta hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata.

Članovi Odbora ostali su podijeljeni oko utemeljenosti i suglasnosti predloženog akta s Ustavom i Poslovníkom Hrvatskog sabora. S jedne je strane naglašavana potreba zaštite digniteta hrvatskih branitelja, utvrđivanje povijesne istine o Domovinskom ratu, potrebe da se odupre nastojanjima međunarodne zajednice u izjednačavanju žrtve i agresora te samim time i potrebe za donošenjem odluke o raspisivanju državnog referenduma.

S druge su strane iznošeni nedostaci predloženog akta koji se očituju u nekompletnosti predložene odluke (nepoštivanje članka 86. stavak 3. Ustava te temeljem toga članka 9. Zakona o referendumu), odnosno nedostatku obrazloženja referendumskeg pitanja i dana održavanja referenduma u predloženoj odluci; samo referendumsko pitanje nije jasno, kratko i koncizno, što je za ovakav tip izjašnjavanja poželjno, a formulirano je na način da se traži osiguravanje posebnog statusa hrvatskim braniteljima što je suprotno Ustavnim odredbama o jednakosti svih građana pred zakonom; te da je potrebno otkloniti pravne manjkavosti predloženog akta jer se pravne norme moraju ispoštovati.

U izvješću Odbor navodi da su nazočni predstavnici udruga proizišlih iz Domovinskog rata jednoglasno podržali donošenje odluke o raspisivanju državnog referenduma, da su zatražili da budu nazočni raspravi u Hrvatskom saboru, kao i da Hrvatska televizija izravno prenosi tu točku.

Odbor je i kod izjašnjavanja ostao podijeljen (3 glasa za, 3 protiv i 2 suzdržana) te je odlučio predložiti Hrvatskom saboru da ne donese odluku o raspisivanju državnog referenduma.

RASPRAVA

Prije početka same rasprave predsjednik Hrvatskog sabora **Zlatko Tomčić**, uz napomenu da ne zna tko je sve prisutan, izvijestio da su dolazak na galeriju Sabornice najavili Udruga hrvatskih veterana Domovinskog rata, Udruga branitelja liječenih od posttraumatskog stresnog poremećaja, Udruga hrvatskih dragovoljaca Domovinskog rata, Udruga nezavisnih dragovoljaca, Zajednica udruga hrvatskih dragovoljaca Domovinskog rata, Stožer za obranu digniteta Domovinskog rata, Udruga narodne zaštite i Udruga hrvatskih branitelja dragovoljaca Domovinskog rata.

Predsjednik **Tomčić** podsjetio je da je ranije donijeta odluka da će se rasprava o Prijedlogu odluke o raspisivanju državnog referenduma obaviti na zatvorenoj sjednici, te da je u međuvremenu dobio poticaj i prijedlog Kluba zastupnika HDZ-a da se rasprava provede na javnoj

sjednici. Predložio je da se bez prethodne rasprave glasuje o tome prijedlogu, a prijedlog o javnoj raspravi je jednoglasno i prihvaćen.

U ime predlagatelja, **Kluba zastupnika HDZ-a**, Prijedlog odluke o raspisivanju državnog referenduma zastupnicima je predstavio **Vladimir Šeks**. Podsjetio je da je prijedlog potaknut time što je Središnji nacionalni stožer za obranu digniteta Domovinskog rata inicirao prikupljanje potpisa najmanje 10 posto birača koji su potpisali peticiju da se u Hrvatskom saboru raspiše državni referendum s predloženim referendumskim pitanjem. Predstavnicima Stožera početkom travnja predali su predsjedniku Hrvatskog sabora tih 400.000 potpisa hrvatskih birača. Taj je zahtjev predsjednik u skladu s Poslovnikom uputio predsjedniku Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav, ali nakon toga u Odboru nije došlo do daljnjeg postupanja i Klub zastupnika HDZ-a je 10. srpnja predložio da Sabor donese odluku o raspisivanju državnog referenduma.

Ustavna se odredba može neposredno primijeniti

U nastavku je izložio Ustavne odredbe koje se odnose na referendum - članka 2. da Hrvatski sabor i narod neposredno i samostalno odlučuju o uređivanju gospodarskih, pravnih i političkih odnosa u Hrvatskoj, a što se onda odnosi i na referendum, članak 80. da Hrvatski sabor raspisuje referendum. Posebno se osvrnuo na odredbe članka 86. Ustava da Hrvatski sabor može raspisati referendum o prijedlogu za promjenu Ustava, o prijedlogu zakona ili o drugom pitanju iz svoga djelokruga, te stavak 3. toga članka koji kaže da će Hrvatski sabor raspisati referendum u skladu sa zakonom ako to zatraži 10 posto od ukupnog broja birača u RH.

Podsjetio je da je Klub zastupnika HDZ-a kako ne bi bilo dvojbe da li se ta odredba Ustava može primijeniti neposredno i izravno, ili je potrebno to urediti zakonom, podnio prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o referendumu. U tom je prijedlogu bilo precizirano da takav referendum Hrvatski sabor treba raspisati u roku od 30 dana računajući od dana primitka zahtjeva 10 posto od ukupnog broja birača, a da se referendum mora održati u roku od

60 dana od dana primitka zahtjeva. Na taj prijedlog zakona HDZ-a Vlada je 24. svibnja dala mišljenje da predložene izmjene ne smatra nužnim niti ocjenjuje uputnim njihovo uvrštenje u osnovni tekst zakona, te da smatra da se Ustav može izravno primijeniti, da nikakve intervencije u zakon nisu potrebne. U skladu s tim stajalištem Vlade, Hrvatski sabor je većinom glasova odbio predložene izmjene.

Nakon toga, nastavio je, iz Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav je predsjedniku Hrvatskog sabora predan prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o referendumu jer je ocijenjeno potrebnim, nakon promjena Ustava 2000., Zakon usuglasiti s Ustavnim odredbama. U tom prijedlogu zakona, koji je prošao prvo čitanje, Odbor je predložio način na koji se organizira i raspisuje taj državni referendum. Predloženo je tako osnivanje organizacijskog odbora za izjašnjavanje birača o potrebi da se zatraži raspisivanje referenduma, da taj odbor donosi odluku da se pristupi izjašnjavanju birača o potrebi da se zatraži raspisivanje referenduma, te da odluka toga odbora treba sadržavati jasno formulirano pitanje i rok unutar kojeg će se skupljati potpisi birača koji traže raspisivanje referenduma, a koji ne može biti duži od 15 dana. Odbor, istaknuo je, drži da treba donijeti zakon i da se Ustavna odredba iz članka 86. stavak 3. ne može izravno, neposredno primijeniti, za razliku od stajališta Vlade koja drži da se može izravno primijeniti.

U nastavku se osvrnuo na negativno mišljenje relevantnih saborskih odbora na prijedlog Kluba zastupnika HDZ-a o raspisivanju državnog referenduma, posebno na izvješće sa zajedničke sjednice Odbora za Ustav i Odbora za zakonodavstvo. To izvješće i pravno stajalište ta dva odbora, kazao je, može se razumjeti i tako da zato što ne postoji zakonsko normiranje i razrada postupanja u situaciji kada 10 posto birača zatraži raspisivanje referenduma, peticiju sa 400.000 potpisa treba uzeti kao inicijativu, da je treba raspraviti Sabor i uvažiti je ili ne. Kazao je kako on osobno drži da se Ustavna odredba iz članka 86. stavka 3. može izravno, neposredno primijeniti jer je precizna, savršeno jasna. Kombinirano s odredbama zakona o referendumu, koji sadrži sve ostale prateće odredbe kojima se reguliraju način i tijela za

provedbu referenduma, nema nikakve zapreke da Sabor odluči i donese odluku o raspisivanju referenduma.

Nije se složio sa stajalištem ta dva odbora da je referendumsko pitanje protuustavno, nezakonito, nerazumljivo. Hrvatski birač ili građanin na listiću s navedenim referendumskim pitanjem savršeno precizno i jasno znao bi o čemu se izjašnjava - da podupire Hrvatski sabor da donese zakon po kojem će isti tretman hrvatski branitelji imati s onima koji su bili u različitim savezničkim antifašističkim vojskama i pokretima u Europi tijekom i nakon Drugog svjetskog rata.

Hrvatski sabor ima osnova i uvjeta, i ustavnih i zakonskih, da raspravi i u skladu s predloženim referendumskim pitanjem donese odluku o raspisivanju državnog referenduma, da se ta odredba Ustava može izravno primijeniti. Pitanje je samo ima li ili nema političke volje da se donese odluka o raspisivanju državnog referenduma s predloženim pitanjem, zaključio je.

Hrvatski sabor ima osnova i uvjeta, i ustavnih i zakonskih, da raspravi i donese odluku o raspisivanju državnog referenduma, da se ta odredba Ustava može izravno primijeniti. Pitanje je samo ima li ili nema političke volje da se ta odluka donese.

Na to je izlaganje replicirao potpredsjednik Hrvatskog sabora **mr. Mato Arlović (SDP)** istaknuvši da nema dvojbe treba li ili ne donijeti zakon o referendumu kojim se treba osigurati provođenje članka 86. stavka 3. Ustava. O tome se očitovao Hrvatski sabor kada je donio Ustavni zakon o provedbi Ustava u kojem je izrijekom propisano da će se u članku 9. Zakona o referendumu uskladiti s Ustavnim odredbama do 1. srpnja 2001. Odbor za Ustav pripremio je prijedlog zakona kojim se to usklađuje i dostavio ga prije 1. srpnja u saborsku proceduru i on je prošao prvo čitanje, podsjetio je.

Rasprava je nastavljena izvješćima predstavnika odbora, a stavove sa zajedničke sjednice **Odbora za Ustav i Odbora za zakonodavstvo** prenio je **mr. Mato Arlović**, dok je o stavovima **Odbora za ratne veterane** izvijestio **Đuro Dečak**.

Riječ su potom dobili predstavnici klubova zastupnika, a prvi je u ime **Kluba zastupnika HSS-a** govorio **Josip Torbar**. Uvodno je kazao kako je u 50 godina kruženja svijetom bio svjedokom brojnih sličnih debata u parlamentima Amerike, Britanije, Italije i Francuske. Ljudi su i tamo prepuni raznih emocija i predrasuda koje su pokupili iz ranijih dana svog političkog odrastanja. Kod nas su te vanjske i unutarnje "protivštine" bile jače izražene jer previše ljudi je nošeno vanjskim utjecajima i u interesnim grupama izgradilo svoju, monopolnu istinu koja se nasilno probijala u klimi neprestanih sukoba, kazao je te dodao da su demokratske političke stranke potrebne kako bi se takvi utjecaji slabili i kako bi se djelovalo na smirivanju strasti i neutraliziranju ekstremnih utjecaja.

U HSS-u zastupali smo zajedničke vrijednosti i ciljeve u neprestanom nastojanju da omogućimo hrvatskom narodu da izrazi svoju volju, odbijali smo teror riječi i pragmatički nastojali da naš povijesni, geografski i kulturni položaj dobije pravi politički identitet. Poštovali smo i jačali narodnu volju, jer se samo tako može postići demokratsko sazrijevanje, kazao je i poručio da na tim pozicijama trebamo ostati i u debati o ingerencijama suda u Haagu i o upotrebi referenduma. Vrijeme će dati pravo onome tko ga ima, a na nama je da stvorimo idealne pretpostavke da se hrvatska sloboda i životi brane. Treba započeti od našeg poimanja referenduma kao oruđa neposredne demokracije, kazao je, dodajući da i tim putem treba afirmirati idejnu postojanost po kojoj će nas Europa i svijet prihvatiti bez sumnje i nevjeric. Podsjetio je da je Stjepan Radić u svom prvom nacrtu ustava buduće Hrvatske referendumu dao posebno mjesto. Putem prvog referenduma upravo se nastojalo ostvariti pretpostavke za unutarnju koheziju i smanjivanje socijalnih protivština.

Ne smijemo pred svijetom ostavljati dojam polarizacije i optuživati jedni druge radi krive interpretacije narodnih interesa.

Obranu hrvatskih života i imovine protiv sporosti i dugotrajnosti procesa treba zaštititi aktivnom diplomacijom, a referendum upotrebljavati u slučajevima kada on može ili mora jače izraziti snagu narodne volje i traženje pravde za žrtve nasilja. Naši ideali mogu pobijediti samo ako

ih se glasno i jasno izrazi i tome bi trebala služiti naša rasprava, poručio je, dodajući da stalno trebamo ispitivati rješenja koja se neće

Obranu hrvatskih života i imovine protiv sporosti i dugotrajnosti procesa treba zaštititi aktivnom diplomacijom, a referendum upotrebljavati u slučajevima kada on može ili mora jače izraziti snagu narodne volje i traženje pravde za žrtve nasilja.

prepirati s istinom i uporno tražiti neprijatelje umjesto prijatelja. Naša demokracija mora počivati na velikim nadama, a ne na velikim bojaznima, a u to spada i ostvarena izmjena misli s Haaškim sudom gdje moramo braniti naša stanovišta u suradnji osnovanoj na pravnim principima. Tragedija je ne znati što je pravo, a još je veća znati što je pravo i ne činiti dovoljno da ono prevlada, kazao je zaključno.

Hrvatska se nalazi u neprirodnom stanju

U ime **Kluba zastupnika HDZ-a Drago Krpina** svoj je istup započeo prisjećanjem na kolovoz 1991. kada je u selo Kruševo pristigla kao pojačanje bojna Imočana, dječaci u trapericama, tenisicama i s ponekim dijelom vojne odore. 2001. godine neki od tih dječaka u kolicima krstare Hrvatskom i skupljaju potpise na peticiji kojom traže obranu svoje časti, svoje slobode, obranu časti Hrvatske. U tom kontrastu dviju hrvatskih stvarnosti nalazi se, kazao je, odgovor zašto hrvatska javnost tako dramatično doživljava ono što se s Hrvatskom i oko nje događa, odgovor na pitanje zašto su hrvatski branitelji i odnos Hrvatske s Haagom već treći dan tema rasprava u Saboru.

Hrvatska se nalazi na raskršću - hoće li krenuti putem očuvanja vrijednosti na kojima je ostvarena sloboda, demokracija i državna nezavisnost ili će pristati na potpunu relativizaciju tih vrijednosti. U nastavku je citirao istup akademika Ivana Supeka iz listopada 1991. po kojemu je fašizam koji je tada napao Hrvatsku strašniji od onoga koji nas je napadao u Drugom svjetskom ratu,

jer se ovaj rodio iz sloma komunizma, mržnje na Hrvatsku i želje za pljačkom. Upravo odlukom tih mladića iz Imotskog, odlukom hrvatskog naroda da se suprotstavi tom fašizmu, hrvatski je narod potvrdio svoje slobodarske, antifašističke i antikomunističke tradicije. Upitao je zašto je antifašistička Europa tada Hrvatsku ostavila na milost i nemilost srpskih fašista, te odgovorio da je tome bilo tako ne iz etičkih i pravdoljubivih razloga već zato jer je imala pogrešan politički cilj - očuvanje Jugoslavije. Upitao je zašto antifašistička Europa danas ne priznaje hrvatski Domovinski antifašistički rat, te odgovorio da je to zato jer i danas neki u toj antifašističkoj Europi imaju pogrešne političke ciljeve - izbrisati granice između fašista i antifašista kao pretpostavku za nešto što bi se zvalo zapadni Balkan.

Hrvatska se nalazi u neprirodnom stanju, kazao je, te upitao zastupnike mogu li zamisliti hipotetičku situaciju u kojoj Hrvatska 2010. ponovno postaje komunistička a na čelu joj je Drago Krpina. Ustvrdiivši kako to vjerojatno ne mogu zamisliti, upitao je jeste li mogli zamisliti da će negdašnji šef komunista u Hrvatskoj koji je izjavljivao "partija će ako treba i armijom braniti Jugoslaviju i socijalizam" postati čelni čovjek u nezavisnoj, slobodnoj i demokratskoj Hrvatskoj. To se dogodilo i to govori o neprirodnosti stanja u kojem se nalazimo, kazao je, dodajući da neprirodno stanje proizlazi i iz činjenice da aktualni predsjednik svjedoči protiv vlastite zemlje na jednom međunarodnom sudu. Hrvatska je danas u neprirodnom stanju i zato jer njen predsjednik izjednačuje hrvatske branitelje i osloboditelje s velikosrpskim fašistima pa kaže da se svi trebaju ispričati svima.

Predsjednik Hrvatske tvrdi da smo svi podjednako krivi, kazao je, pitajući nije li to nepravedno. Neprirodnost hrvatskog stanja proizlazi i iz toga što sadašnji premijer onih 10 godina u kojima je stvarana slobodna, demokratska i nezavisna Hrvatska proglašava za 10 godina mraka i propuštenih šansi, a ljude u kolicima, hrvatske ratne vojne invalide koji staju u obranu časti svojih zapovjednika i suboraca, proglašava državnim neprijateljima i onima koji žele izvršiti državni udar. Ustvrdio je da se u ovako neprirodnom stanju nikada nije nalazila ni jedna slobodna

država, te dodao kako iz neprirodnosti toga stanja proizlaze sve današnje napetosti, sukobi i konflikti u hrvatskom društvu. Može li biti slobodna zemlja i narod u kojoj nema slobode za njene branitelje i

Predsjednik Hrvatske tvrdi da smo svi podjednako krivi. Nije li to nepravedno. Neprirodnost hrvatskog stanja proizlazi iz toga što sadašnji premijer onih 10 godina u kojima je stvarana slobodna, demokratska i nezavisna Hrvatska proglašava za 10 godina mraka i propuštenih šansi.

osloboditelje, odgovorite sami, poručio je. Upitao je možemo li mi u svojim domovima mirno i s nesputanom radošću uzimati na koljena vlastitu djecu, znajući da to ne mogu najistaknutiji hrvatski branitelji koji će sutra živjeti u Haagu. Pozvao je hrvatske intelektualce, akademika Supeka, hrvatske partizane da stanu u obranu hrvatskog domovinskog antifašističkog rata, u obranu hrvatskih branitelja. Ne bude li u Hrvatskoj slobode za njezine branitelje ni Hrvatska neće biti slobodna, poručio je, te zaključno pozvao kolegu Arlovića da se ostave formalno-pravnih nadmudrivanja i izvrtanja.

U replici na njegovo izlaganje **Snježana Biga-Friganović (SDP)** ga je upitala zašto Klub zastupnika HDZ-a nije potpisao peticije koje su pokrenuli tada oporbeni zastupnici, a kojom se tražilo od Haaškog suda da pokrene istragu i podigne optužnicu protiv Miloševića. Zatražila je da objasni i zašto je tek 1999. hrvatska Vlada tužila Jugoslaviju za genocid. Pitajući ga zna li zašto, odgovorila mu je da ni onda nisu imali namjeru tužiti Jugoslaviju jer ni jedan dokument nije dostavljen Haaškom sudu, pa ova Vlada skuplja dokumentaciju o ratnim zločinima što je neprirodno stanje. Odgovarajući joj **Krpina** je naveo da je HDZ dobila povjerenje hrvatskog naroda, organizirala ga u Hrvatsku vojsku koja je pobijedila na brojnom polju Miloševićevu fašističku JNA kojom je u to doba prijetio i njihov predsjednik partije. Podsjetio je da je Milošević u Haagu zbog suprotstavljanja NATO-u na Kosovu te da je na neki način dobio odriježene

ruke za zločine nad Hrvatskom. U takvu pravdu imamo puno razloga sumnjati, istaknuo je. U ispravku zastupnica **Biga-Friganović** je kazala da ni jedan dokument nije upućen Haaškom sudu i upitala zašto je to tako, na što je **Krpina** odgovorio da je to potpuna neistina, jer je Haaški sud od hrvatske Vlade i drugih institucija dobio na raspolaganje bezbrojne dokaze o zločinima Miloševićeve fašističke JNA. Možda Haaški sud nema dokaze za Srebrenicu, koju su promatrali njegovi promatrači, a vi pokušavate tražiti alibi za zločine fašističke JNA, kazao je, zbog čega mu je predsjednik **Tomčić** oduzeo riječ i izrekao opomenu.

Usljedila je redovna stanika, a nakon što je glasovano o zaključcima o suradnji Hrvatske s Haaškim sudom nastavljen je niz replika i ispravaka netočnih navoda na izlaganje zastupnika Krpine. U replici **Ivo Fabijanić (SDP)** kazao je da je 90-tih mogao znati da će Račan biti premijer, ali da nije siguran da su i neke starije kolege zaista vjerovali da će najveći kadrovik, najmlađi general jugoslavenske vojske biti predsjednik Hrvatske. Osvrćući se na navode o neprirodnom stanju, kazao je da je takvo stanje bila nemogućnost vojske, sudstva i policije da zaštiti i spriječi ono što se događalo nakon Bljeska i Oluje. To što se dogodilo nisu učinili pripadnici Hrvatske vojske, niti redarstvenih snaga, činili su pojedinci, kazao je. Neprirodnim je ocijenio i da oni koji su ukinuli gotovo sva prava onima koji su započeli rat protiv fašizma sada traže ista prava za sudionike Domovinskog rata.

Odgovarajući **Krpina** je istaknuo da je apsolutno nemoguća usporedba povijesne i ljudske sudbine predsjednika Tuđmana i direktora kumrovečke partijske škole Račana. Predsjednik Tuđman se kao mladić pridružio hrvatskim antifašistima, a

Vjerovali smo, poučeni povijesnim iskustvima, da ni jedan Hrvat neće pozvati na mržnju drugog Hrvata samo zbog toga što politički promišlja drugačije od njega.

1966. suprotstavio zločinačkom, komunističkom režimu i postao njegova žrtva, a za razliku od njega Račan je do 1990. godine odlučno branio "vrednote" tog zločinačkog

komunističkog sustava prijeteci još tada svim hrvatskim domoljubima koji su govorili o samostalnoj Hrvatskoj.

Protiv poziva na mržnju

U ime **Kluba zastupnika HSS-a Ljubica Lalić** zatražila je stanku od sat vremena. U Klubu zastupnika HSS-a vjerovali smo u vladavinu razuma nas zastupnika neovisno o pripadnosti političkoj stranci i političkoj opciji.

Vjerovali smo poučeni povijesnim iskustvima da ni jedan Hrvat neće pozvati na mržnju drugog Hrvata samo zbog toga što politički promišlja drugačije od njega, kazala je dodajući kako se čini da je to bila utopistička želja. Pritom se osvrnula na letak Središnjeg nacionalnog stožera za obranu digniteta Domovinskog rata naslovljen zastupnicima, a u kojem se govori "demagozi, cinici ili licemjери - non pasaran", poziva na vladavinu mržnje, a kojom pozivu se priključio i zastupnik Krpina u ime Kluba zastupnika HDZ-a. Stoga je u ime Kluba zatražila stanku kako bi se razmotrila nastala atmosfera i ocijenilo kuda to ide Hrvatska.

U ime **Kluba zastupnika HSLS-a dr. Vilim Herman** je kazao kako bismo trebali biti odgovorniji prema sebi i javnosti. Predložio je da se nakon klubova nađu predsjednici ili predstavnici predsjednika klubova i probaju zajednički dogovoriti dijalogom i tolerancijom, smirenošću, strpljenjem i međusobnom odgovornošću.

Nakon tih istupa predsjednik **Tomčić** odredio je stanku od sat vremena za sastanak klubova, te još pola sata za sastanak koordinacije klubova.

Nakon dva prekida radi konzultacija u klubovima zastupnika, predsjednik Sabora **Zlatko Tomčić** izvijestio je da na sastanku koordinacije predsjednika parlamentarnih klubova nije postignuto ono što je želio, ali da određeni stupanj suglasnosti ipak postoji. Prenio je da je suglasnost da od rasprava odustanu oni koji su se prije prekida javili za replike i ispravke navoda, da se saslušaju izvješća klubova zastupnika, a da se potom krene na nastavak rasprave. Pozvao je zastupnike da se drže dogovora i da se suzdržavaju od replika, ispravaka i prekida s obzirom na to da 14. izvanredna sjednica treba završiti do ponoći, a da sutra započinje nova, 15. izvanredna sjednica.

O rezultatima sjednica klubova zastupnika, prva je u ime **Kluba zastupnika HSS-a** izvijestila **Ljubica Lalić**. Klub zastupnika HSS-a, kazala je, odbacio je izlaganje zastupnika Krpine u ime Kluba zastupnika HDZ-a jer mu je jedini cilj bio raspirivanje mržnje i pozivanje na mržnju Hrvat protiv Hrvata. Izrazila je uvjerenje da iza takvog izlaganja ne stoji cijeli Klub zastupnika HDZ-a. HSS je odbacio i sadržaj letaka Središnjeg stožera za obranu digniteta Domovinskog rata. Ti leci razumiju samo govor mržnje i izdajnicima nazivaju sve koji budućnost Hrvatske promišljaju na drugi način, kazala je. Raščlanjujući tekst letaka istaknula je da sadrži prijetnje koje su potpuno jasne i zastrašujuće, koje su poziv za nasilno svrgavanje vlasti i linč. Upitala je tko stoji iza svega toga čemu je jedini cilj destabilizacija Hrvatske. Svi želimo samostalnu, suverenu, gospodarski razvijenu i socijalno pravednu Republiku Hrvatske kakva se stvara i održava tolerancijom, mirom i ljubavlju, poručila je navodeći da destabilizacija s nepredvidljivim posljedicama nije cilj. Citirala je biblijsku poruku: "Po ljubavi ćete me prepoznati!" te apelirala na sve zastupnike, a posebno na autore letaka, da svoja istupanja i djelovanja prilagode citiranoj poruci.

Najviše vrijednosti Hrvatske su one koje pripadaju Ustavu i vladavini zakona, a osporavati te najviše ustavne vrijednosti izričajem o neprirodnom stanju nešto je što poziva na izvaninstitucionalno djelovanje, kazao je govoreći u ime **Kluba zastupnika HSL-a dr. Vilim Herman**. Osvrćući se na rasprave u Sabornici upitao je koje se to poruke šalju iz parlamenta. Bez kulture dijaloga i tolerancije ne možemo zamisliti da se bilo što uspješno može rješavati u Hrvatskoj bilo kojoj temi. Te poruke moraju imati smirenije tonove, poznavati granicu do koje se može ići - biti one koje će potvrditi samopouzdanje institucija i mogućnost njihovog djelovanja, kazao je.

Klub zastupnika HDZ-a ne prihvaća i odbacuje navode po kojima je u izlaganju zastupnika Krpine u ime Kluba zastupnika HDZ-a bilo ikakvih elemenata govora mržnje, ugrožavanja najviših vrijednosti ustavnoga poretka, vladavine prava i zakona, izazivanja izvaninstitucionalnog djelovanja, polarizacije i sličnog, kazao je govoreći u ime **Kluba zastupnika HDZ-a Vladimir Šeks**

(**HDZ**). Predložio je nastavak rada te dodao kako su leci Središnjeg stožera za obranu digniteta Domovinskog rata autonomno djelovanje tog Stožera.

U ime **Kluba zastupnika HSP-a/HKDU-a Anto Đapić** je kazao da je parlament mjesto gdje se izražavaju političke opcije koje imaju ponekad velike, ogromne političke razlike. Osvrćući se na dramatičnost sjednica posljednjih dana, rekao je da možda neki klubovi vladajuće koalicije ne doživljavaju situaciju tako dramatičnom kao što to doživljava Klub zastupnika HSP-a/HKDU-a. Klub smatra da rasprava o referendumu spada u red najozbiljnijih točaka dnevnog reda u posljednjih godinu i po, a možda i više. Polemični tonovi u raspravi rezultat su političkih i svjetonazorskih razlika, naveo je dodajući da je na predsjedavajućem sjednice velika odgovornost u procjeni je li netko od zastupnika iskočio iz uobičajene prakse, Poslovnika. Priča o granici tolerancije i dijaloga vrlo je rastezljiva, rekao je, te pozvao zastupnike da nastave rad jer rok za završetak sjednice je ponoć.

Nemojmo pozivati da se pitanja rješavaju izvan sistema, to znači pozivati na ulicu i može izazvati teške posljedice, ne samo po one protiv kojih se poziva, nego i po one koji pozivaju u tom pravcu.

U ime **Kluba zastupnika SDP-a mr. Mato Arlović** izrazio je razočarenje zbog stava da je govor zastupnika Krpine bio normalan i da nema potrebe da se u njemu nešto mijenja, ili da se Klub zastupnika HDZ-a od toga na izvjestan način ogradi. Hrvatski sabor predstavlja građane i zakonodavno je tijelo, ali u tom predstavljanju hrvatskih građana on može biti primjer kako se u tolerantnom, demokratskom tonu i razumijevanju i najsloženija pitanja mogu i moraju raspraviti. U građanskom se društvu trebamo zalagati da se institucije i predstavnici vlasti mijenjaju demokratskim putem, na redovnim ili izvanrednim izborima, kazao je. Zahtjev da se uspostavi prirodno stanje, ali kojim sredstvima ako je neprirodno stanje nastupilo na temelju demokratskih izbora, poruka je građanima da zapravo ne trebaju

poštivati institucije sustava, pravni poredak i demokratski ustroj društva, naveo je. Osvrnuo se i na tekstove proglašene i letaka koje dnevno čitamo i u kojima se piše da su izdajnici Mesić i Račan, a prodane duše Tomčić i Granić. Kuda želimo, koje poruke narodu se šalju takvim proglašama i tko ih podržava, upitao je ustvrdivši da to nisu poruke koje upućuju na mir i toleranciju.

SDP uvažava pravo branitelja da se organiziraju u različite udruge, kazao je upozorivši da u tim stožerima nisu sve udruge branitelja i nisu svi branitelji. Puno je onih koji su u drugačijoj, puno težoj situaciji koji nisu ostvarili svoja prava jer nisu htjeli biti stranački ljudi, kazao je pitavši zašto se s dijelom branitelja manipulira. Citirajući navod iz letka po kojemu će Stožer vršiti pritisak i zahtijevati raspravu o referendumu, upitao je koji se to referendum traži - onaj koji je prijedlog Kluba zastupnika HDZ-a ili neki drugi ili treći.

Nemojmo pozivati da se pitanja rješavaju izvan sistema, to znači pozivati na ulicu i može izazvati teške posljedice, ne samo po one protiv kojih se poziva, nego i po one koji pozivaju u tom pravcu, kazao je. Osvrćući se na istup zastupnika Krpine kazao je kako bi SDP volio kada bi HDZ-ov Klub shvatio da takav govor ne može biti govor u ime Kluba zastupnika HDZ-a jer to nije dobro ni za njih, ni za naš narod ni za parlamentarne odnose. Zaključno je u osobno i ime Kluba zastupnika SDP-a podržao istup zastupnice Lalić.

Ispravljajući navod **Vladimir Šeks (HDZ)** je podsjetio da je već upozorio na što će naići optužba koja je izrečena prema HDZ-u. Kazao je da je predsjednik SDP-a Ivica Račan neki dan okvalificirao HDZ kao onaj koji je našu zajedničku domovinu doveo u neizdrživi položaj međunarodne izolacije, koji od Hrvatske želi stvoriti balkanskog patuljka i međunarodnog izopćenika. Označio nas je kao agresivnu manjinu koja želi Hrvatsku gurnuti u balkanski mrak i blato, rekao je Šeks, a predsjednik **Tomčić** ga je, pozivajući se na Poslovnik, upozorio da izlaganje privede kraju. Za ispravak navoda javio se dr. **Anto Kovačević (HKDU)** kazavši da podupire apel zastupnika Arlovića da se poštuje volja naroda. Ali vladajuća koalicija ne poštuje volju naroda, rekao je navodeći da je pukovnik Čondić sotoniziran i mržnjom napa-

dan samo zbog toga što je ispunio ustavnu obvezu i skupio 400.000 potpisa za referendum.

Dogovor je prekršen - dogovora više nema

U nastavku je zastupnik **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)** zatražio da ispravi navod u izlaganju zastupnice Biga-Friganović. Predsjednik **Tomčić** obratio se potom predsjedniku Kluba zastupnika HDZ-a Šeksu pitanjem hoće li se poštivati dogovor sa sastanka u stanci ili ne. Na sastanku je dogovoreno da ćemo iznijeti stajališta klubova, a scenarij je bio da je posljednji govorio Arlović i optužio HDZ da se kroz izlaganje zastupnika Krpine zalagao za nedemokratske metode, ulicu, izvaninstitucionalnu borbu, optužio nas za praktičnu državnu urotu i državni udar, kazao je zastupnik **Šeks (HDZ)**. Predsjednik **Tomčić** upozorio je da mu zbog toga nije dao riječ te ga upitao stoji li kod dogovora ili ne. Dogovor je prekršen i dogovora više nema, kazao je **Šeks**, a predsjednik **Tomčić** najavio da se rasprava vraća na ispravke navoda od prije stanke.

Tako je prvi riječ dobio zastupnik **Česić-Rojs** za ispravak navoda iz izlaganja zastupnice Biga-Friganović, jer je, kazao je, pobrkala dvije stvari. Govorila je o tužbi Republike Hrvatske protiv SRJ, dakle država protiv države, odnosno tužba pred Međunarodnim sudom pravde u Strassbourgu, što nema veze s tužbom koja je pred Međunarodnim kaznenim sudom u Den Haagu, kazao je. Zastupnica **Biga-Friganović** je uzvratila da je tek upitala zašto je HDZ-ova Vlada podigla optužnicu protiv SRJ dva mjeseca prije izbora 1999. Zbog toga, odgovorila je, jer su znali da će izgubiti vlast. Da nije bilo ozbiljne namjere, najbolje dokazuje to da se sada skupljaju dokumenti, dodala je.

Na njezin istup reagirao je zastupnik **Ante Beljo (HDZ)** koji je naveo da je dokumentacija data iz Hrvatskog informativnog centra, da je potpredsjedniku Vlade Graniću predao knjigu sa spisom predanih dokumenata, te da je optužnica koja je pokrenuta protiv Jugoslavije pokrenuta na osnovi te dokumentacije. Najavio je da će te knjige dokumenata koji su predani donijeti na predsjednički stol. Kako je zastupnik **Beljo** nakon više upozorenja predsjednika **Tomčića**

nastavio govoriti, predsjednik **Tomčić** mu je izrekao opomenu radi govora izvan odobrenog vremena.

Za ispravak navoda u izlaganju zastupnika Krpine javila se zastupnica **Dragica Zgrebec (SDP)** koja je kazala da je netočno da je Račan prijetio s JNA u obrani Jugoslavije. Odgovarajući joj zastupnik **Krpina** kazao je da je Ivica Račan u intervjuu "Vjesniku" neposredno pred promjene u Hrvatskoj izjavio da će partija ako treba i armijom braniti Jugoslaviju i socijalizam.

Na temeljno izlaganje zastupnika Krpine reagirao je i **Nenad Stazić (SDP)**. Čuveni antifašista Drago Krpina je govoreći u ime Kluba nazvao stanje u Hrvatskoj neprirodnim, a kao dokaz naveo da je Stipe Mesić predsjednik, a Ivica Račan premijer. To HDZ smatra neprirodnim i smatra da bi to stanje do kojeg su doveli valjda neprirodni birači, trebalo učiniti prirodnim, kazao je. Dodao je da je Krpina u svom izlaganju pozvao da se to učini izvaninstitucionalnim djelovanjem. Odgovorio je zastupnik **Krpina** kazavši da se uza sav cinizam prethodnika zaista osjeća antifašistom, ali i da ništa manje nije antikomunist. Nisam govorio da je neprirodno što je Mesić predsjednik države, a Račan predsjednik Vlade, već sam ustvrdio, kazao je, da je neprirodno što predsjednik hrvatske države na jednome stranome sudu svjedoči protiv vlastite zemlje, te što predsjednik Vlade deset godina u kojima je narod stvarao svoju slobodnu državu proglašava za deset godina mraka i propuštenih šansi. Predsjednik **Tomčić** upozorio je zbog ozbiljnih karakterizacija izrečenih u Krpininom reagiranju, a koje nisu utemeljene na dokazima. Ja nemam dokaze da je predsjednik države svjedočio izvan zemlje protiv svoje zemlje, kazao je predsjednik Sabora. U ispravku navoda **Krpina** se pozvao na to da je jedan dnevni list objavio u cijelosti svjedočenje Stjepana Mesića u Haagu koje je bilo na štetu Hrvatske. Taj isti čovjek dopustio je stranim novinarima da ulaze u najtajnije arhive hrvatske države, dodao je. Predsjednik **Tomčić** ga je i opet upozorio kazavši da ne zna da su obavještajci ulazili u arhive, a **Krpina** uzvratilo da nije spominjao obavještajce, već novinare, zbog čega mu se predsjednik ispričao.

Za ispravak se javio zastupnik **Stazić** koji je, ispravljajući navode zastupnika Krpine da je Mesić u

Haagu svjedočio na štetu hrvatske države, da je neprirodno što premijer koji dugo govori o deset godina vladavine HDZ-a kao deste godina mraka, kazao da su oni nakon toga izabrani za predsjednika Republike i premijera, te da je u oba slučaja riječ o volji naroda.

Referendum za izbjegavanje daljnjih zaoštavanja

Nakon što je nekolicina zastupnika odustala od ispravaka rasprava je nastavljena izlaganjem **Ante Đapića** u ime **Kluba zastupnika HSP-a/HKDU-a**. Podsjetio je da je njegov Klub podržao Ustavne promjene zbog instituta referenduma kao izraza neposredne demokracije koji daje veliku priliku da u svim pitanjima koji su od značaja može odlučivati narod. Podsjećajući na aktualne rasprave u Saboru ocijenio je da je institut referenduma upravo ono čime bi se u ovakvoj situaciji morali poslužiti. Podjele u hrvatskom narodu su evidentne, a nismo ugradili institut referenduma da bismo ga baš u kriznim momentima za hrvatsko društvo izbjegavali primijeniti. Upitao

Ako sada ne iskoristimo institut referenduma kada ćemo? Nećemo valjda referendum raspisivati samo onda kada mu znamo ishod.

je zastupnike iz stranaka petorke koja su to pitanja o kojima bi se trebao raspisati referendum uz ocjenu da nema složenije i teže situacije od problema suradnje s Haaškim sudom. Neće u hrvatskom narodu doći do raskola, neće doći do nereda, neće doći do podjela zbog borbe oko podjele nacionalnog kolača. Oko proračuna se narod ne može toliko podijeliti, ali oko ovih pitanja može, kazao je. Upozorio je da i sama priča o podjeli na naše i naše može dovesti do teške i složene situacije. Iz takvog se kruga ne može drugačije nego referendumom, jer oko toga očito ne možemo doći konsenzusom niti trebamo i možemo snositi odgovornost za takvu odluku, rekao je. Referendum je ono što je pomoglo kada smo prije 11 godina došli na razdjelnicu hrvatskog društva i odlučili jesmo li za hrvatsku državu. I danas smo, dodao je, očito na razdjelnici. Referendumska institucija je ono za čime danas moramo

posegnuti kako bismo izbjegli daljnje zaoštravanje odnosa na hrvatskoj političkoj sceni. Sukobi koji se događaju u Sabornici se iz nje spuštaju prema svim razinama hrvatskog društva, kazao je, te upitao je li nam to potrebno. Velik dio zastupnika intimno razmišlja da bi jedini opravdani način izlaska iz krize u kojoj se nalazimo bilo raspisivanje referenduma o načinu suradnje s Haaškim sudom. Protivnik sam ideoloških rasprava o fašizmu i antifašizmu, iznad toga se moramo izdići, generacija smo 90-ih, generacija pobjednika i imamo problem oko odnosa prema Domovinskom ratu i prema hrvatskim braniteljima i pokušaju da se hrvatska osloboditeljska borba od pojedinih krugova međunarodne zajednice tretira kao genocidna, to si ne smijemo dopustiti, poručio je. Ostao je problem koji ne rješavamo ni davanjem potpore Vladi, niti promjenama Ustavnog zakona o suradnji s Haaškim sudom, niti oštrom retorikom i baš zbog toga što postoje velike razlike apelirao je na vladajuću koaliciju da se podrži prijedlog odluke o raspisivanju referenduma. Neka se svatko suoči u zrcalu vlastite odgovornosti i promisli kada bude zaokruživao na referendumu, istaknuo je.

Ako sada ne iskoristimo institut referenduma ne znam kada ćemo, nećemo valjda referendum raspisivati samo onda kada mu znamo ishod. To nisu novi izbori, to je jednostavno obvezivanje Vlade i Sabora kako dalje postupati oko ovog pitanja i to temeljem jasno izražene volje hrvatskog naroda koji je zreo i u koji vjerujemo. Osvrnuo se na jednu od rasprava u kojoj je istaknuto da bi o svakom važnom pitanju narod trebalo pitati referendumom. Zašto da ne, upitao je, ističući da se referendumom često koriste u drugim zemljama. Nema pravnog razloga, nema političkog razloga kojim se može pravdati izbjegavanje raspisivanja referenduma. Nije lako skupiti toliki broj potpisa, to je velik posao, ali i znak da problem postoji. Zabijanje glave u pijesak oko tog problema drugi će put eskalirati još većom žestinom i pitanje je kako će onda izgledati naše rasprave i hoćemo li uopće biti u poziciji da o tome raspravljamo, zaključio je.

Poziv da božica pravde malo zažmiri

Klub zastupnika SDP-a se protivno donošenju odluke o raspisivanju državnog referenduma koji je podnio Klub zastupnika HDZ-a te u cijelosti podupire zaključke Odbora za Ustav, Poslovník i politički sustav te Odbora za zakonodavstvo, kazala je u ime Kluba **Ingrid Antičević-Marinović**. Citirajući izvješća tih odbora, kazala je da referendumsko pitanje nije sukladno članku 86. Ustava. Predlagač se niti ne poziva na temeljne odredbe članka 86. Ustava i to jest najvažniji problem. Ništa manje značajno nije i što je prijedlog odluke nezakonit, jer bi se njime suspendirao čitav niz temeljnih zakona Hrvatske i kazneno zakonodavstvo koje počiva na temeljnom načelu - načelu krivnje. Odredbe kaznenog zakonodavstva su impersonalne, a upravo se predlaže da božica pravde malo zažmiri i skine svoj povež s očiju pa pogleda o čemu se radi i o kojoj osobi. Referendumskim pitanjem traži se suspenzija pravne države, pa u ovom prijedlogu odluke vidimo i napad na pravosudni sustav Republike Hrvatske, a da ne govorimo o nezavisnosti nacionalnog pravosuđa. U obrani Hrvatske nitko nije mogao napraviti zločin, jer onda tada nije branio domovinu, hrvatski narod nije dao braniteljima mandat da prekorače granice i oni to u ogromnoj većini nisu ni učinili, nego su ostali na visini svog vojnog i ljudskog zadatka, na ponos svom narodu, istaknula je.

Unutarnje pospremanje poslijeratne Hrvatske traumatičnije je iskustvo nego ratovanje protiv otvorenog neprijatelja.

Neupitno je da se radi o protuustavnosti i nezakonitosti, ali čak i o uvredi branitelja, jer ih se smatra neodgovornim osobama. Ovaj prijedlog po kojem bi se branitelji stavili izvan zakonodavstva otklonio bi braniteljima bitnu značajku osobe koja se otkriva iz spoznaje kao moralno, svjesno, slobodno i odgovorno biće, kazala je. Hrvatska je uspješno okončala Domovinski rat, a nas sada, kazala je, očekuje teška zadaća da novi naraštaj odgojimo u duhu koji će svakom deliktu i

kaznenom djelu otklanjati atribut nacionalnosti i socijalnog statusa i omogućiti da pred zakonom budu svi isti.

Unutarnje pospremanje poslijeratne Hrvatske traumatičnije je iskustvo nego ratovanje protiv otvorenog neprijatelja. Ni jedan normalan građanin u Hrvatskoj ne želi stati iza onih koji su ratovali načinom naših neprijatelja. Zar osloboditi krivnje ubojice nevinih, zar osloboditi ubojice Reihl-Kira i tolikih nevinih žrtava, upitala je. Istaknula je da je pozivanje na odgovornost, onih koji su u ratu ili miru učinili kazneno djelo, rodoljubna dužnost i izraz skrbi za društveno zajedničko dobro. Svaki rat ima svoje heroje, pravедnike, ali i one koji to nisu. Ima i stradalnike i profitera. Nama u Hrvatskoj nije trebalo curenje transkripata da bismo znali tko je u Hrvatskoj uspio, a tko propao, komu je rat bio majka nemoralnog uspona, a kome maćeha bijede, stradanja i patnje i to ne samo zbog zločina agresora. Kada bi se usvojio prijedlog odluke to bi dovelo do omalovažavanja zakona i pravde. Sve dok i jedan jedini bude iznad zakona ni jedan građanin ne može imati povjerenje u političku neutralnost i profesionalnost domaćeg pravosuđa, niti u svoju državu kao pravnu, kazala je, zaključujući da se za to i glasovalo 3. siječnja.

Božica pravde je u hrvatskom društvu prečesto žmirila u korist onih koji su ovu državu razarali i rušili, kazao je u replici zastupnik **Đapić**, ističući da je samo kod Zakona o oprost, nažalost, zažmirila preko svih granica. Što se pitanja protuustavnosti tiče, kazao je da hrvatski narod referendumom može promijeniti i Ustav, ako treba.

U odgovoru zastupnica **Antičević-Marinović** je kazala da je zakon o oprost donesen u vrijeme HDZ-ovske vlasti, te da je upitno bi li ga u takvom sadržaju odobrila i ova vlast. Spomenula je da su stotine hrvatskih vojnika odgovarale za najbezveznije stvari i da je pravosuđe tada bilo itekako uporno. Uz ispriku što ju je omela u izlaganju, zastupnica **Jadranka Kosor (HDZ)** poručila je kolegici da je reagirala u trenutku spominjanja želje da ubojice Reihl-Kira ne odgovaraju. Upitala ju je kakve veze spomenuto ubojstvo može imati s referendumom.

Ispravkom netočnog navoda reagirao je zastupnik **Milan Kovač (HDZ)** i to na riječi da se za sve što se

radi glasovalo 3. siječnja. Da ste na bilo kojem predizbornom skupu prije izbora rekli da ćete u roku godinu i pol dana slati u Haag generale Domovinskog rata, vi ne biste prešli niti izborni prag, kazao je.

Zastupnik **dr. Anto Kovačević (HKDU)** u replici je naveo da je pukovnik Čondić, čovjek koji je postao objektom patološke mržnje i sotonizacije, ispunio Ustavnu obvezu i skupio 400 tisuća potpisa, "pa je na 3-siječanjskoj demokraciji da provede volju svog naroda".

Odgovarajući na replike i ispravke zastupnica **Antičević-Marinović** kolegi Kovaču je kazala da su se SDP-ovci zalagali samo za funkcioniranje pravne države.

U ispravku navoda zastupnik **Đapić** je ustvrdio da je HDZ napravio katastrofalnu grešku donoseći Zakon o oprostima i da se to njemu kao zastupniku ne treba predbacivati.

Prvi govornik u pojedinačnoj raspravi bio je zastupnik **Dario Vukić (HDZ)** koji je kazao da se iz rasprave vidi da se nešto događa u hrvatskom narodu. Poručio je da bi bilo mudro sjetiti se pokojnog predsjednika Tuđmana koji je bio žestoko kritiziran kada je 1990. inaugurirao pomirbu i pozvao na zajedničko stvaranje naše države. Tako nitko u novoj Hrvatskoj nije odgovarao za zlodjela koja su se prije događala jer je Tuđman bio svjestan da Hrvati kao mali narod imaju moćne neprijatelje i pozvao na stvaranje države. Znamo da je Milošević dobio zeleno svjetlo za napad na Sloveniju, Hrvatsku, BiH i Kosovo. Međunarodna zajednica intervenirala je tek na Kosovu, a sve bi bilo puno drugačije da je ispravno reagirala i zaustavila Miloševića na početku rušilačkog pohoda na sve one koji su htjeli svoju pravednu samostalnost i neovisnost. Spominjući da smo bez svoje vojske bili suočeni s trećom vojnom silom u Europi, upitao je zašto se danas pojedinci koji su simboli Domovinskog rata nastoje staviti na optuženičku klupu. U svijetu ne vladaju isti odnosi za velike i male, ali pravda i pravednost bi trebale biti iste i za velike i za male. Podsjetio je na 1994. kada su SAD, da bi okončale rat i sačuvale svoju živu silu, bacile dvije atomske bombe i pobili, spalili više od 250 tisuća civila. To se, dodao je, smatralo opravdanim u slamanju neprijatelja, a danas slušamo o optužnicama o prekomjernom bombardiranju Knina od naše vojske.

Prijedlog o raspisivanju referenduma isprovociran je slučajem Norac i najnovijim optužnicama, kazao je i upitao gdje je kraj svega i čega se to naši branitelji i naše udruge boje, nitko ne zna gdje će te optužnice stati, i što to znači pojam regionalnih integracija. Ljudi se boje da se upravo time poništava sve ono što se u deset godina steklo. Ovdje se dosta govorilo o deset godina mraka i izolacije Hrvatske. No, kad smo raspravljali o povjerenju Vladi vidjeli smo neke fiskalne pokazatelje koji su neusporedivo bolji nego u mnogim tranzicijskim zemljama, rekao je. Podsjetio je da Hrvatska nije bila ni u kakvoj izolaciji iako je bila pod stalnim pritiskom i izvana i iznutra. Priča da će Hrvatska postati balkanski patuljak, priča o balkanskom mraku i blatu ne stoji. Ako je ijedan narod težio Europi i bijegu s Balkana zbog svoje povijesne istine i sudbe onda je to svakako hrvatski narod, no, nažalost, taj svijet nije htio takvu Hrvatsku. Zahtjev za referendumom potpisalo je 400 tisuća vrlo odgovornih građana i nitko ih nema pravo proglasiti neodgovornima. Sadašnja vlast ne može odlučiti u ime naroda, već narodu treba dati mogućnost da odluči o svojoj budućnosti. Nismo vidjeli ni optužnice ni pismo premijera, puno toga ne znamo i zato je najbolji način da hrvatski narod dade svoje mišljenje o tome treba li Hrvatska biti na optuženičkoj klupi i je li njezin rat bio pravedan ili ne, zaključio je.

Srbija prima darove, a Hrvatska je pod udarom

Podsjećajući na referendum iz 1990. **Ante Beljo (HDZ)** je kazao da je žalosno da i 2001. godine moramo preispitati tu svoju odluku referendumom koji će potvrditi jesmo li i dalje za svoju samostalnu državu. Svakom hrvatskom građaninu je jasno što se ovim referendumom želi postići, kazao je, poručivši da je hrvatski narod ponovno u situaciji da se mora odlučivati. Dok Karadžić i Mladić još uvijek šetaju ulicama i okupljaju svoje pristaše, hrvatski generali i ratni heroji na udaru su Međunarodnog suda za ratne zločine.

Umjesto optužnica novoreformirana Srbija prima darove u vrijednosti od nekoliko milijardi, a Hrvatska, žrtva agresije i strateško demokratsko uporište u ovoj regiji, pod udarom je

međunarodne zajednice. Podsjetio je na japansko ponašanje u vrijeme Drugog svjetskog rata, te američke akcije u Koreji i Vijetnamu. Odbijajući da stavi potpis na ugovor o trajnom sudu za ratne zločine Amerika je dala na znanje da neće dozvoliti da američki vojnici budu podvrgnuti međunarodnom sudu za ratne zločine, kazao je. Operacije Bljesak i Oluja izvedene su s prešutnim odobravanjem američke vojske i vlade. Mnogi nisu svjesni velike američke angažiranosti u tim

Umjesto optužnica novoreformirana Srbija prima darove u vrijednosti od nekoliko milijardi, a Hrvatska, žrtva agresije i strateško demokratsko uporište u ovoj regiji, pod udarom je međunarodne zajednice.

akcijama. Usprkos činjenici da je Hrvatska bila prinuđena osloboditi vlastiti teritorij kako bi stekla slobodu, Haaški je sud dao na znanje da će možda optužiti hrvatske zapovjednike iz tih operacija, kazao je.

U svjetlu nedavnih tužbi protiv hrvatskih generala trebamo prizvati sjećanje na to kakva je pravda odmjeren generalu Blaškiću. Kada je donosio presude Sud očito nije razmišljao o činjenici da se Blaškić predao dobrovoljno Haagu, Haag nije obratio pozornost na to da je Blaškićeva vojska skupljena u očaju, bez mogućnosti obuke i da se nad njom nije mogla provoditi osnovna disciplina. Kratki hrvatski oslobodilački rat nije direktno ugrozio međunarodni mir i sigurnost, a činjenica da se veliki broj srpskih ratnih zločinaca ne progoni razotkriva proturječnost između opredijeljenosti međunarodne zajednice za pravdu i vladavinu prava. Smatranje Srbije odgovornom za ratove u Hrvatskoj i BiH postaje sve nezgodnije za zapad i njegove političke i financijske institucije. Upravo su međunarodne institucije dodijelile Srbiji pomoć od nekoliko milijardi dolara da obnovi svoje korumpirano i propalo gospodarstvo. Veliko klanje i krvoproliće u srcu Europe, genocid u Europi izgubio je na važnosti pred "posudbom" novca, mirotvornom međunarodnom dodvoravanju, poklicima demokratskog drugarstva sa Srbijom, zaključio je.

U replici je **Dubravka Horvat (SDP)** ocijenila neprimjerenom tvrdnju da smo nakon deset godina pred pitanjem jesmo li za svoju samostalnu državu. Ocijenila je da je riječ o zamjeni teza i podsjetila na Vladine stavove iz listopada 2000. po kojima je Domovinski rat obrambeni rat Hrvatske protiv velikosrpske agresije i najčasniji dio naše suvremene povijesti. Odgovarajući joj zastupnik **Beljo** je kazao kako je za njega neupitno je li hrvatski narod za samostalnu državu, no da nismo samo mi u pitanju nego i određeni faktori iz svijeta koji nam nameću ono što ne želimo.

Kazavši da je za referendum, jer je on prilika da se potakne sloga i zajedništvo i da se na tom nacionalnom pitanju pokuša dobiti konsenzus koji nije tražen niti o jednom pitanju već dugo vremena, **Ivan Jarnjak (HDZ)** upozorio je da prema raspravama posljednjih dana ispada da je Domovinski rat počeo Bljeskom, Olujom i Medačkim džepom. Jedna od optužbi našim generalima je protjerivanje, kazao je, te podsjetio da je samo u jednom danu 1991. iz Iloka bez borbenih djelovanja protjerano 25 tisuća ljudi. Prvi inspektor Haaškog suda koji je bio u Zagrebu dobio je svu dokumentaciju, ali ju očito nije koristio. Kao drugi primjer naveo je da je za vrijeme UNPA zona, dakle dok su snage UN-a imale nadzor nad našim okupiranim područjima, tamo izvršeno ubojstvo 680 hrvatskih građana. Nije nitko osuđen, nije nitko priveden, nije nitko označen kao odgovoran. Generale optužuju za prekomjernu uporabu artiljerije, za jedno dopodne bombardiranje Knina, a Županja je više od tisuću dana bila pod uzbunom zbog granatiranja i bez borbene mogućnosti za uzvrat.

Podsjetivši na još neke zločine i apele za pomoć, kazao je da zločine ne treba skrivati već im dati pravu dimenziju, smjestiti ih u vrijeme i prostor, pa onda presuditi. Kada vodimo ovu raspravu vodimo računa i o tome što je nama u ovom ratu učinjeno. Jedan sam od onih koji je od 1991. bio unutra, pa se danas pitam sanjam li ja to ili se zaista već danas, samo nakon nekoliko godina, tako govori o Domovinskom ratu. Što će biti za 20, ili 50 godina, upitao je. Budimo jednom ponosni na ono što smo stvorili. Napišimo povijesti istinu, bez obzira kakva ona bila, ali s ponosom, kazao je.

Replicirala mu je **Gordana Sobol (SDP)** kazavši da se pita na čemu se to traži konsenzus hrvatskog naroda, prema onomu što se traži kroz pitanje. Tražimo po vama konsenzus oko toga

Zločine ne treba skrivati, već im dati pravu dimenziju, smjestiti ih u vrijeme i prostor, pa onda presuditi. Vodimo računa i o tome što je nama u ovom ratu učinjeno.

da u Hrvatskoj pred sudovima ne budemo svi jednaki, rekla je, ističući da na takav referendum ne može pristati. Dio hrvatskih vojnika već je procesuiran za dio radnji napravljenih tijekom ili neposredno nakon Domovinskog rata, pa je istaknula da ne želi na takav način praviti razliku među hrvatskim braniteljima. Odgovarajući zastupnik **Jarnjak** joj je kazao i da su se borili za državu u kojoj ima građansko pravo da može ostvariti svoje pravo da sama odluči.

Ispravkom netočnog navoda na istup zastupnice Sobol reagirao je **Ivan Milas (HDZ)** koji je kazao da nije istina da se traži različiti tretman. Traže tretman kakav su primjerice imali partizani poslije rata, kakav je imao Lazo Vračarić, partizan koji je bio u Njemačkoj uhapšen jer je njemačke vojnike žive kosio i pokapao, a onda je rečeno da se antifašistima ne može suditi pa je bio pušten. U odgovoru je zastupnica **Sobol** ponovno ustvrdila da se traži nejednak tretman pred pravosuđem za jedan dio građana na što ona ne može pristati.

U ispravku netočnog navoda **dr. Ljerka Mintas-Hodak (HDZ)** je kazala da se ne može hrvatske branitelje uspoređivati s Lazom Vračarićem, čovjekom koji je zbog kriminala pobjegao iz Hrvatske. Zastupnik **Milas** je pak, kazao da ne traži pravnu nejednakost, te da nije govorio o Lazi Vračariću kao kriminalcu nego o njegovom slučaju.

U mojoj raspravi neću se osvrnuti niti prozivati lijeve i desne, žute i crvene, nego sve nas odgovorne za budućnost hrvatske države, a suodgovorna sam i ja za sudbinu dva čovjeka o kojima govorimo već nekoliko tjedana, kazala je **Zdenka Babić-Petričević (HDZ)**. Ljudska povijest je povijest ratova, kazala je, napominjući da će se osvrnuti samo na najsajjniji dio hrvatske povijesti, na Domovinski rat. Prisjetila se da je

nakon prvih slobodnih izbora u Hrvatskoj prvi put mogla reći da je suverena, jer je prvi put dala glas za slobodu svog naroda. Hrvatski narod od 1990. do danas pisao je velike povijesne datume, kazala je, te spomenula 30. svibnja, Božićni Ustav, referendum... Prisjetila se srpnja 1991. i intervjuja predsjednika Luksemburga koji je pitao što će Hrvatskoj samostalnost, jer male države samostalnost ne trebaju, sastanka s tim ministrom a kojemu je rekla i da joj nije bilo teško obići državu koju predstavlja, od istoka do zapada 39 kilometara, a da je njen imotski kraj veći od njegove države. Nisam znala koliko je moj imotski kraj od istoka do zapada, rekla sam 45 kilometara, morala sam dati barem šest više nego ima njegova država. Upitala sam ga je li to pravda, je li pravda da oni kao manja država imaju pravo na slobodu, a moj hrvatski narod ne, prisjetila se.

Podsjetila je da je general Ademi zbog potpore kosovskim Albancima 1986. bio u jugoslavenskom zatvoru. Taj general je došao iz naroda koji nije imao slobodu i uključio se u stvaranje slobode drugog naroda iste sudbine, naglasila je. Govoreći o generalu Gotovini citirala je izvadak iz knjige "Ratnik - Ante Gotovina", te navela da se on nakon 20 godina u svijetu vratio u domovinu jer nije mogao trpjeti da kao profesionalni vojnik ostane po strani kad je njegov narod počeo krvariti. Ovo je sudbina dvojice od tisuću onih koji su branili hrvatsku domovinu, sve nas. Da nije bilo njih mi danas ne bismo bili u Hrvatskome saboru, naglasila je. Spomenula je i generale Norca, Oreškovića, brigadira Čanića, Rožića koji leže u hrvatskim zatvorima. Apelirala je da se donese odluka o referendumu jer su nas branitelji zadužili. Zadužili su nas da čuvamo ovo što se zove još uvijek i valjda će ostati suverena i nezavisna država Hrvatska. "Ljubio sam pravdu i mrzio nepravdu, a u ljubavi prema hrvatskom narodu ne dam se ni od koga natkriliti", citat je Alojzija Stepinca kojim je završila svoje izlaganje.

U replici je **Lucija Debeljuh (SDP)** izrazila tugu raspravom zastupnice Petričević koja je tužna zbog dva čovjeka. Kazala je da je tužna zbog svih ostalih koji nemaju sreću biti u ovom domu kao malobrojna skupina branitelja na galeriji. Njima je poručila da imaju njezinu podršku i podršku većine građana koji su im

zahvalni na njihovu djelu. Zastupnica **Petričević** kazala je da je dva heroja spominjala slikovito, jer za nju nema običnog vojnika, jer je za nju svaki hrvatski vojnik general.

Ne može se ignorirati 400 tisuća imena

Izrazivši potporu prijedlogu o raspisivanju referenduma **dr. Ivić Pašalić (HDZ)** je naveo da je politička činjenica da su branitelji organizirali prikupljanje 400 tisuća potpisa, te da bi minimum poštovanja prema bilo kojoj skupini bio donošenje pozitivne odluke. Ne može se ignorirati 400 tisuća imena za neku ideju, kazao je. Izrazio je žaljenje jer se zadnjih mjeseci u Hrvatskoj više bavimo proceduralnim dosjetkama nego otvaranjem prostora za politički dijalog. Proceduralnim dosjetkama i manipulacijama traže se izlazi koji često i jesu u skladu s Poslovníkom, ali su zamjena za ozbiljan, odgovoran i profesionalan dijalog. Smatra pogrešnim što se oteže donošenje odluke o referendumu, a napomenuo je da će biti i drugih zahtjeva za referendumima. Trebamo postići suglasje u Saboru da kad takva inicijativa dođe ona bude bez odgađanja i provedena.

Nova vlast, a toga nije bila imuna ni prošla, zaboravlja kako je važno komunicirati s građanima. Premalo je otvorenih, konkretnih razgovora da se javnosti kaže kako stvarno stvari stoje, a previše je onoga što vodi u konfrontaciju.

U nastavku je podsjetio na okolnosti u kojima je došlo do prikupljanja potpisa za ovaj referendum. Moraju biti valjani razlozi da bi se ljude motiviralo na tako ozbiljnu aktivnost. Naveo je da su se u društvu otvorili problemi koji su motivirali branitelje da tako postupaju, za što je kriva samo nova vlast koja je neke stvari intenzivirala. Presuda generalu Blaškiću šokirala je hrvatsku javnost, izostalo je procesuiranje za ratne zločine u Hrvatskoj, nije poštovan redosljed zbivanja i težina počinjenih zločina, izjednačavala se i izjednačuje se žrtva s agresorom, uvedene su

tajne optužnice kao redovna praksa, itd., kazao je. Napomenuo je da su se dolaskom nove vlasti neke stvari dodatno produbile, što iz neznanja, što iz zanosu koji je svojstven svakoj garnituri koja dolazi na vlast. Pritom je posebno ukazao na neselektivna davanja dokumenata, objavljivanje i dilanje s raznim vrstama transkripta, proglašavanje branitelja profiterima, umirovljenje 12 generala, svjedočenje predsjednika Hrvatske pred Haaškim sudom - što je stvorilo atmosferu u društvu koja je rezultirala zahtjevom za referendumom. Nažalost, premalo je bilo ozbiljnih i otvorenih rasprava i sve više u društvu postoji podjela na naše i naše, što ne vodi dobrome, kazao je. Kada već političari nemaju suglasja oko važnih pitanja onda je prirodno i normalno da se o tome birači izjasne na referendumu.

Nova vlast, a toga nije bila imuna ni prošla, zaboravlja kako je važno komunicirati s građanima. Premalo je otvorenih, konkretnih razgovora da se javnosti kaže kako stvarno stvari stoje, a previše je onoga što vodi u konfrontaciju. Pozvao je sve da slušaju jedni druge, kazavši da nismo niti možemo biti politički neprijatelji. Možemo biti neistomišljenici, nisu hrvatski branitelji politički neprijatelji, oni stvari drugačije doživljavaju, ali stvorimo prostor za dijalog jer se Hrvatska može naći pred nesagledivim posljedicama, zaključio je.

Replicirala je **Milanka Opačić (SDP)** osvrnuvši se na neke teze o stajalištima većine u narodu, te navela da je prema istraživanju Pulsa 70 posto ispitanika u jednom istraživanju bilo za suradnju Hrvatske s Haaškim sudom prema individualnoj krivnji, da je 57 posto dragovoljaca i branitelja dalo podršku takvoj suradnji. Odgovarajući joj **dr. Pašalić** je citirao istraživanje Večernjeg lista po kojemu je više od 50 posto građana protiv izručenja. Oni koji su za boje se posljedica, sankcija i to je nešto o čemu trebamo raspravljati, kazao je. Zastupnica **Opačić** kazala je da je razumljivo da se ljudi boje sankcija jer i sada loše žive, a pod sankcijama bi im život bio teži.

Na njene je navode ispravkom reagirao **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)** koji je kazao da je iznijela podatke iz istraživanja koji mogu biti i naručeni. Ne slažem se da je to točno i da je to mišljenje hrvatskog naroda, a ako je tako čemu rasprava, raspišimo

referendum i saznajmo što ljudi misle, poručio je.

U ispravku navoda **dr. Pašalića** zastupnik **Branko Tušek (SDP)** je rekao da nije čuo od aktualnih predstavnika vlasti da su branitelji profiteri. To je ponižavajuće za sve branitelje, kazao je i pozvao **Pašalića** da ispravi svoj navod. U odgovoru zastupnik **Pašalić** je rekao da će pribaviti kopije izjava predsjednika Republike, ministra za hrvatske branitelje, te još nekih kojima će potvrditi svoj navod.

U replici **dr. Pašaliću** vezano uz istraživanje mišljenja javnosti, **Gordana Sobol (SDP)** je navela da je u Jutarnjem listu bila anketa po kojoj je 94 posto građana za odluku Vlade i povjerenje toj Vladi. Zamjerila mu je ocjenu po kojoj su problemi počeli s dolaskom nove vlasti. Ne smatram da je sve zlo počelo 3. siječnja, niti mislim da je sva pamet i genijalnost tada započela, jer svaka vlast ima dobrih i loših strana, odgovorio joj je zastupnik **Pašalić**. Upozorio je da problem hrvatskih branitelja nije samo problem vladajućih.

Milan Kovač (HDZ) u ispravku navoda zastupnice **Sobol** je kazao da se spomenuto istraživanje u novinama nakon konferencije za tisak na kojoj je predsjednik Vlade tražio podršku od novinara, te ustvrdio da su to naručene ankete koje tako treba i prihvaćati. Ispravkom je reagirala **Mirjana Didović (SDP)** koja je rekla da se neutemeljeno povezuje novinska izvješća s anketama. U odgovoru je **Kovač** istaknuo da glavni urednici slušaju premijera u kasne sate, pa mu sutra podilaze, na što mu je **Didović** kazala da je ova vlast, za razliku od prethodne, skinula šapu sa svih medija. Na taj istup reagirao je **dr. Pašalić** kazavši da u proteklih 12 godina predsjednik Vlade nikada nije bio gost Dnevnika 40 minuta, na što mu je **Didović** odgovorila da on bolje od nje zna koja je uloga HDZ-a u medijima bila godinama.

Zbog navoda po kojemu je nova vlast, za razliku od HDZ-a, digla šape s medija, **dr. Ljerka Mintas-Hodak** u ispravku je podsjetila kolegicu **Didović** da su zajedno sjedile u vijeću koje je ustvrdilo da postoji politiziranost medija, posebno HRT-a. Informativni program HRT-a nije sasvim oslobođen pristranosti i pritisaka, ali je oslobođen grubih manipulacija iz ranijih godina, odgovorila je **Didović**.

Unatoč pozivu predsjedavajućeg potpredsjednika **dr. Zdravka Tomca** nastavljen je niz replika i ispravaka netočnih navoda. **Ivan Ninić (SDP)** je replicirao dr. Pašaliću kazavši da nije predsjednik Vlade nikada bio 40 minuta u Dnevniku iako to zato izmjenom Ustava premijer ima ingerencije bivšeg predsjednika države, za kojega je prije bilo uobičajeno, ako ne svaki dan, onda bar jednom tjedno 40 minuta televizije. Nemam vam užitka replicirati, najbolje su vam replicirali birači u Raslini, poručio mu je na to **Pašalić**.

Posljednjim ispravkom navoda reagirao je **dr. Jure Radić (HDZ)** koji je kao primjer grube manipulacije na televiziji naveo da je baš u Dnevniku u kojem je 40 minuta gostovao premijer na kraju bilo najavljeno da će se pokazati kako su hrvatske snage nakon Oluje uništile kuće Srba koji su napustili Hrvatsku, a prikazana je slika Saborskoga, sela koje su četnici 1991. sraznili sa zemljom.

Na Vukovar je ispaljeno više od 800.000 granata

Raspravu je potom nastavio **dr. Juraj Njavro (HDZ)** koji je zamolio da se vrate na početak zbivanja, na Vukovar, jer izgleda da o tome treba stalno govoriti kod bilo kakvih važnijih odluka. Prisjetio se pritom slike djeteta od šest mjeseci koje je majka donijela u vukovarsku bolnicu tražeći pomoć za već mrtvo dijete, ubijeno granatom. Koliko je granata ispaljeno na Vukovar teško je izračunati, prema proračunima vojnih stratega više od 800 tisuća, kazao je, te pozvao zastupnike da se prisjete i kolone prognanika s vrećicama u ruci, prognanih Iločana, razrušenih, uništenih domova i gradova, pobijenih civila, razaranja, upotrebe bojnih otrova. Je li itko osuđen zbog toga, je li itko odgovarao zbog toga što je učinjeno u Vukovaru i svim ostalim mjestima diljem Lijepe naše, upitao je. Je li moguće da su samo tri čovjeka uništila Vukovar i da bi zbog toga trebala odgovarati pred Haaškim sudom?

Podsjetio je i na podatke CIA po kojima je tijekom rata u bivšoj Jugoslaviji od 1991. pa do Daytonskog sporazuma 90 posto ratnih zločina počinje od Srba, a 10 posto od Hrvata i Muslimana. U Haagu je trenutačno 62 posto Hrvata i 38 posto Srba i sad bi trebalo pljeskati

međunarodnoj zajednici, kazao je. Pitajte branitelje što misle o Haagu, ali i o drugoj aktualnoj problematici. Tko se to boji, upitao je, hrvatskih branitelja, onih koji su stvorili hrvatsku državu i skupili 400 tisuća poslova tražeći po Ustavu zajamčeni referendum. U isto vrijeme umirovljenici pokušavaju skupiti odgovarajući broj potpisa, pa nisu uspjeli. Potpisao sam i jednima i drugima, jer mislim da su u pravu, kazao je i ustvrdio da se treba postići konsenzus i glasati za referendum.

Od 1991. pa do Daytonskog sporazuma 90 posto ratnih zločina počinjeno je od Srba, a 10 posto od Hrvata i Muslimana. U Haagu je trenutačno 62 posto Hrvata i 38 posto Srba.

Danas smo propustili šansu riješiti veliki problem koji tišti Hrvatsku, jer ste izglasali svoje zaključke, rekao je **Milan Kovač (HDZ)**. Istaknuo je da sada imamo drugu šansu - usvojiti prijedlog o raspisivanju referenduma. Ako ne uspijemo ni danas kao zadnja šansa ostaje nam izmjena zakona o suradnji s Haaškim sudom. U nastavku je pojasnio što je HDZ želio ovim točkama dnevnog reda. Kao prvo, odgovor na pitanje je li Hrvatska 1996. morala donijeti zakon o suradnji s Haagom, kao drugo doći do što bližih informacija o optužnicama za dva hrvatska generala, te kao treće ustvrditi je li točno da, ako ne prihvatimo bezuvjetnu suradnju s Haagom, onda Hrvatskoj prijete sankcije. Moramo svim demokratskim sredstvima spriječiti manipulaciju Međunarodnog kaznenog suda iz Haaga. Nigdje u povijesti, ni u jednoj državi, ni u jednom zakonodavstvu nema tajnih optužnica. Politički sud u Haagu uveo je tajnost da bi se politički moglo manipulirati i držati određene države u pokornosti kako bi one ispunjavale zahtjeve određenih krugova međunarodne zajednice.

Zatvaranjem Miloševića i ako naši generali odu u Haag, međunarodna će zajednica učiniti veliko djelo za Miloševića jer će ga amnestirati od agresije na Hrvatsku. Ako naši generali budu optuženi za genocid i etničko čišćenje bit će to aboliciranje za Slobodana Miloševića, jer će ispasti da je Hrvatska još htjela i okupirati dijelove BiH, kazao je. Prvu šansu ste

propustili i nismo zadužili Vladu da obustavi optužnice za hrvatske generale. Sa žaljenjem je konstatirao da se u Haag šalju ljudi koji su najzaslužniji za slobodnu i nezavisnu hrvatsku državu, te pozvao na podršku referendumu.

Izražavajući potporu predloženom referendumu **Jadranka Kosor (HDZ)** je kazala da se na prijedlog odluke može neposredno primijeniti Ustav u dijelu u kojemu se propisuje da Sabor može raspisati referendum temeljem 10 posto potpisa ukupnog broja birača. Podsjetila je da je Klub zastupnika HDZ-a nedavno predlagao izmjene i dopune Zakona o referendumu koje nisu prihvaćene. Upravo tada Vlada je ustvrdila da se može neposredno primjenjivati Ustav. Zaključila je stoga da svi formalno-pravni prigovori iz rasprave mogu otpasti. Odgovarajući na prigovore o referendumskom pitanju, kazala je da je ono sukladno Deklaraciji o Domovinskom ratu, te podsjetila na izvorišne osnove Ustava u kojima jasno stoji da je pobjedom u Domovinskom ratu hrvatski narod iskazao svoju odlučnost i spremnost za uspostavu i očuvanje Republike Hrvatske kao samostalne i nezavisne, suverene i demokratske države. Ako bude dobre volje ovakvo formulirano referendumsko pitanje može se i doraditi, ali samo ako suština pitanja ostane neupitna, poručila je. Referendum bi bio politički najbudriji, narod bi odlučio, a to bi dugoročno vjerojatno snizilo tenzije. Osvrnula se na pojedine neoprezne i neodgovorne izjave političara i u tom kontekstu spomenula izjavu jednog visokog dužnosnika po kojoj nas, ne izručimo li generale, čeka izolacija. Predstavnicima međunarodne zajednice podržali su Vladinu odluku o izručenju, a Hrvatska se nada da će ta podrška rezultirati i konkretnom financijskom pomoći, jedna je od izjava koja se ne može prihvatiti jer bi po njoj mogli otvoriti tržište hrvatskih generala i pitati koliko za kojega možemo dobiti.

Prema podacima Udruge civilnih stradalnika Domovinskog rata u agresiji na Hrvatsku poginulo je 306 djevojčica i dječaka, a ranjeno 9.889 civila od čega čak 1.276 djece. Tu djecu, kao i svu našu djecu, branili su upravo ljudi o kojima ovih dana razgovaramo i potpise 400 tisuća ljudi na peticiji Sabor ne smije ignorirati, baš kao ni činjenicu da u odnosu prema hrvatskim braniteljima nešto treba mijenjati, zaključila je.

Povijest može krojiti samo narod, a pisati pobjednici

Nedavno sam pročitala da su u jednom malom gradu u Švicarskoj odlučili kupiti nekoliko Picassovih slika smatrajući da će tako privući turiste u svoj grad i za takvu su akciju raspisali referendum pitajući građane može li se potrošiti novac poreznih obveznika za te svrhe, kazala je **Dubravka Šuica (HDZ)**. A mi, dodala je, dvojimo pred pitanjem svih pitanja za opstanak naše države. Referendum je jedini častan izlaz iz ove situacije, jer je to oblik demokratskog izražavanja koji se primjenjuje u puno banalnijim slučajevima, a kamoli ne u prijelomnim i kriznim situacijama u državi. Odluka o prekrajanju povijesti po kojoj će Hrvati biti genocidni, sudionici plemenskog konflikta, a ne ponosni i hrabri pojedinci protiv višestruko jačeg svjetskog agresora, pripada samo i isključivo narodu, kazala je, dodajući da za takvu odluku hrvatski narod nije ovlastio ni Vladu ni zastupnike. Pozvala je zastupnike na razum i zatražila podršku za raspisivanje referenduma, ustvrdivši da povijest može krojiti samo narod, a pisati je mogu samo pobjednici. U nastavku je pročitala nekoliko pisama koje su joj uputili sugrađani iz Dubrovnika zamolvši da ih uruči predsjedniku Sabora kako bi i preko njega apelirali na zastupničku savjest. Citirala je tako pismo djevojčice iz Župe Dubrovačke koja je bila ranjena, koja je izgubila brata i koja moli da se generali ne šalju u Haag, jer su branili hrvatski narod. Pročitala je i pismo djevojčice čiji je otac poginuo kada je njoj bila godina dana, pismo umirovljenika kojega su četnici mučili i vezali, pismo djevojčice čiji je otac bio sudionik Domovinskog rata i koja se boji da će i on u Haag. Na kraju je predsjedavajućem uručila 50-ak pisama, te zamolila zastupnike da prije glasovanja još jednom promisle o svemu.

U replici je **Sanja Kapetanović (SDP)** kazala da su spomenuti citati bili manipulacija. Djeca, dodala je, nemaju pravo glasa zbog toga što u tim godinama nemaju realnu sliku i svijest o sebi i o društvu. Zastupnica **Šuica** odgovorila joj da djeca znaju da nemaju oca, brata, da im je izgorio dom.

Kada je hrvatski narod u svibnju 1991. na referendumu odlučivao želi li samostalnu Hrvatsku već nije bilo mirno vrijeme, počeo je sukob JNA sa snagama MUP-a u Pakracu, dogodio se krvavi Uskrs, dogodilo se Borovo, a nitko nije mislio da će ta armija brisati čitave gradove, dozvoljavati masovne masakre, deportacije, osnivati koncentracijske logore..., kazao je **dr. Ivica Kostović (HDZ)**. Vi sada tvrdite da taj isti narod nije zreo prosuditi o jednom pitanju. Prepustite narodu da procijeni i posljedice Domovinskog rata, a posljedica je da se svijet zapravo neočekivano našao pred tim da je Hrvatska izišla kao pobjednik u Domovinskom ratu, pa sad ima Tribunal da kažnjava sve te koji su razvrgli Jugoslaviju. Moramo se sami pobrinuti za našu sudbinu, poručio je. Upitao je koje će povjerenje u Hrvatski sabor imati svi oni koji su potpisivali peticiju za referendum. Ako bude došlo do pitanja zapadni Balkan ili ne, ići će se na referendum, a tko će onda potpisivati ako Sabor ne uvaži sadašnje potpise 400 tisuća ljudi. Stožer nam je održao lekciju iz demokracije, rekao je.

Nije moguće donijeti zakon po kojemu će se jedna kategorija ljudi staviti izvan zakona i Ustava.

U nastavku se osvrnuo na brojne zločine nad Hrvatima i napore hrvatske države da svijet čuje za njih. Nije istina da hrvatska Vlada nije slala dokumentaciju u Haag, pružali smo dokaze o svim masakrima, etničkom čišćenju, logorima i UN su dobili svu dokumentaciju za Haag. Sreo sam na tisuće svjedoka tih zločina, razgovarajte i vi s njima, kazao je. Spomenuo je da je u brojnim istupima u američkom Senatu, Kongresu, u Njemačkoj satima svjedočio o humanitarnoj krizi i zločinima. Pričajmo i mi o tome, a ne kada ćemo izručiti naše generale, zaključio je.

Zastupnica **Gordana Sobol (SDP)** u replici se osvrnula na spominjanje referenduma o samostalnosti. Kazala je da je duboko uvjeren da su na tom referendumu kad su odlučili da žele samostalnu i demokratsku Hrvatsku znali da to znači da žele i pravnu državu. Državu u kojoj će se poštivati zakoni, a ne državu u kojoj će jednog dana netko, i to upravo Sabor koji donosi zakone, zahtijevati da jedan dio građana Hrvatske bude izvan tog zakona, kazala je.

I obrana i izdaja nacionalnih interesa s istim argumentima

Raspravu je nastavio **Luka Bebić (HDZ)** citirajući Ustavne odredbe po kojima se ne može ignorirati 400 tisuća potpisa za provedbu referenduma. Možemo raznim proceduralnim smalicama odugovlačiti, sve s ciljem da se potroši vrijeme za ove prevažne teme, konstatirao je sa žaljenjem. Polarizacija u hrvatskom društvu došla je do razine na kojoj se više ne zna što je to obrana domovine i nacionalnih interesa, a što je izdaja nacionalnih interesa, jer se pravdaju istim argumentima. Polarizacija je dotle došla da su za neke hrvatski generali banditi, ubojice i progonitelji koji su vršili genocid, a za neke su ti isti generali heroji Domovinskog rata, oni koji su zajedno sa svim braniteljima donijeli slobodu hrvatskom narodu. Treba prepustiti odluku građanima hrvatske države, jer to je jedan od načina da se testira njihovo mišljenje i zato je referendum i predviđen u našem Ustavu. Hrvatski birači, istaknuo je, vide iz ovih nekoliko sjednica Hrvatskog sabora da se smalicama i marifetlucima oko Poslovnika, odgađanja, spajanja i razdvajanja čitavo vrijeme išlo tome da se te odluke ne donesu.

Prijedlog Kluba zastupnika HDZ-a podržala je **Marija Bajt (HDZ)** i podsjetila da su predstavnici Stožera predali predsjedniku Sabora peticiju s 400 tisuća potpisa. Danas slušamo kako za raspisivanje referenduma nema osnove i kako Sabor mora donijeti izmjene zakona o referendumu za koje je pak Vlada, kada ih je predlagao HDZ, ustvrdila da nisu nužni. Osvrćući se na primjedbe vezane uz referendurno pitanje upitala je je li zaštita pripadnika antifašističkih vojski u Drugom svjetskom ratu i poslije njega jača od prava hrvatskih branitelja u Domovinskom ratu. Samo predlažemo isti tretman, poručila je, ističući da ne brani zločin, no da joj se postupci Haaškog tribunala čine kao da je tom Sudu isključiva svrha sankcioniranje zločina. Spomenula je da su nakon Bljeska i Oluje državna odvjetništva zaprimila ukupno 3.978 kaznenih prijava protiv poznatih počinitelja. Državno odvjetništvo nije odbacilo niti jednu kaznenu prijavu podnesenu zbog kaznenih djela ubojstava, već su sve procesuirane. Kada sve haaške bitke jednog dana izidu na vidjelo u

kolektivnoj memoriji hrvatskog naroda mnogi bi postupci mogli biti zapamćeni kao izdaja, kazala je. Dodala je da se nakon pobjede u obrambenom ratu Hrvatska ne smije povlačiti poput poraženog agresora, ne smije dozvoliti prekrajanje povijesti i kriminalizaciju heroja Domovinskog rata. Danas, kada smo svjesni da sadržaj haaških optužnica redefinira povijesne istine o Domovinskom ratu, da je politizacija Haaškog tribunala pokazala jasan stav prema Hrvatskoj smatra da moramo redefinirati svoj odnos prema suradnji s Haaškim tribunalom. Dodala je kako joj nije jasno zašto ne postoji volja za neposrednu primjenu Ustava i najdemokratičniji način odlučivanja.

Citirajući pjesmu "Hrvatskim mučenicima" Tina Ujevića, **dr. Ivo Sanader (HDZ)** je poručio da se ovaj naraštaj hrvatskog naroda uspio oduprijeti hrvatskoj negativnoj prošlosti u kojoj se nije uspio ostvariti najveći san svakog naroda - sloboda, samostalnost. Na Hrvatsku je izvršena agresija, Hrvatska se branila u nametnutom ratu u kojemu je pobijedila i pred nama je pitanje može li se u takvom ratu počiniti nedjelo, pa i zločin. Odgovor je može, kazao je. Daleko veći zločin, istaknuo je, bio pristati na ropstvo i ne obraniti se. Mi Hrvati učinili smo povijesnu uslugu ne samo sebi nego i međunarodnoj zajednici jer balkanski krvnik sada je u Haagu. S našim braniteljima nismo oslobodili samo našu zemlju nego i pomogli međunarodnoj zajednici jer je našom pobjedom počeo i poraz Slobodana Miloševića i velikosrpske politike. Da nije bilo Oluje, Ante Gotovine i drugih branitelja Bihać bi vjerojatno pao i ponovila bi se tragedija Srebrenice i Žepe, poručio je. Podržavajući inicijativu za raspisivanjem referenduma, kazao je da su hrvatski branitelji zaslužili isti tretman kakav imaju i borci antifašističke koalicije u Drugom svjetskom ratu. Zamolio je za razumijevanje i istaknuo kako misli da se ni Stožer, ni 400 tisuća potpisnika neće usprotiviti ako se možda promijeni referendumsko pitanje, jer to se pitanje mora riješiti jer je u pitanju pobjednički Domovinski rat pri čemu, sukladno ratnom pravu i svim međunarodnim konvencijama, ako se dokaže neko nečasno djelo ono treba biti procesuirano. Bez obzira kako će završiti ova rasprava u ime HDZ-a je izjavio da će čvrsto ostati

na crti obrane Domovinskog rata, časti i ponosa hrvatskih branitelja, a time i naše budućnosti.

Replicirala mu je **Dragica Zgrebec (SDP)** kazavši kako misli da nije moguće donijeti zakon po kojemu će se jedna kategorija ljudi staviti izvan zakona i Ustava. Istaknula je također kako ne zna ni jednu državu u kojoj su na poseban način zakonom tretirani antifašistički borci Drugog svjetskog rata. Ispravkom navoda zastupnik **Kovač** je potvrdio da ne postoji ni jedna država koja je pobjednica u Drugom svjetskom ratu koja procesuirala svoje generale. Nažalost, u Hrvatskoj se to događa, u tome i je problem, kazao je.

Zašto se plašimo referenduma?

Dr. Anto Kovačević (HKDU) raspravu je počeo stihovima iz "Mojsija" S. S. Kranjčevića:

"Možete me stvoriti i žednim i gladnim, ali nikada, nikada izdajicom jadnim. Dok čovjeka ima ljudstvo neće mrijeti, okovi su krila da se brže leti. Vrijeme kule niz kotare gradi, vrijeme gradi, vrijeme razgrađuje".

Ustvrdio je potom da je ovo vrijeme apsurdna, te pozvao sve da se sjete '90., hrvatskog idealizma, zanosa, energije i vremena kada nije bilo podjele na lijeve i desne, kada je osnovno pitanje bilo tko je za Hrvatsku, a tko protiv nje.

Drži da je upravo danas - kada postoje dvije Hrvatske nepodnošljivo podijeljene - vrijeme za referendum gdje bi se genije hrvatskoga naroda mogao ponovno okupiti, gdje bismo ponovno mogli biti jedinstveni i postići konsenzus, nacionalnu i socijalnu pomirbu.

Hrvatska je danas, upozorio je, optužena od haaškog Tribunala, hrvatski su domoljubi i bogoljubi po zatvorima. Dok mi ovo govorimo hrvatski vojnički genije koji je slamao kralježnicu velikosrpskome fašizmu - Norac, čami u riječkome kazamatu, Blaškić, Dario Kordić i drugi su u Haagu - izgleda da su Hrvati najbolji kada su u zatvoru.

Naglašava da se Sabor ne smije oglušiti na 400 tisuća skupljenih potpisa, na Ustav i zakone, da nema pravo negirati zahtjeve građana.

Zašto se plašimo referenduma? Kolektivna trauma u hrvatskom narodu se osjeća iz dana u dan. Pitam sebe i Vas i sve nas, tko ima moralno pravo izručiti hrvatske osloboditelje, generale, one koji su stvarali hrvatsku državu samo zbog toga da se Hrvatsku paralizira strahom od sankcija. Od kuda mi pravo da bilo koga izručim Haagu da bih sutra imao za kruh i mlijeko? Tko od nas može živjeti s tom istinom, upitao se.

Utvrdio je da je Haaški sud politički, a ne sud pravde i pravednosti, sud koji ima za cilj izjednačiti agresora, izjednačiti krivnju. I nije, kaže, slučajno da su (dvije haaške) optužnice mjesec dana bile u ladicama, čekale Miloševićovo izručenje i tek se tada aktivirale. Dakle, držim da pukovnik Mirko Čondić i svi koji su potpisali zahtjev za referendumom, imaju Ustavom zagarantirano pravo, ne samo potpisati zahtjev, nego tražiti od Vlade da ona poštuje Ustav, poručio je Kovačević.

Đuro Dečak (HDZ) kaže da se smetnulo s uma da je Domovinski rat posljedica nečega što se zvalo agresija i to krvoločna, genocidna, (agresija) po principu "Srbija je tamo gdje živi i jedan Srbin". Podsjetio je da je na ovim prostorima kroz povijest bilo puno ratova, no da ni jedan nije bio tako žestok i surov, s tako neizrecivom mržnjom agresora prema hrvatskom narodu. I upravo je ta surovost, kaže, stvorila snažan otpor u hrvatskom narodu. Prvi put u povijesti bili smo jedinstveni u odluci da se Domovina mora obraniti, obranjena je i oslobođena.

Naglasio je da agresoru nije pomoglo daleko bolje naoružanje, da su Hrvati pobijedili hrabrošću i stručnim vođenjem istaknutih vojskovođa, a među te velikane spadaju i generali Gotovina i Ademi. (U ratu) je bila sjedinjena vojna i civilna komponenta, podsjetio je zastupnik, upitavši nisu li svi s oduševljenjem dočekivali branitelje nakon uspješnih akcija? Da li je tako i danas, da li narod stoji iza svojih branitelja? To moramo pitati narod, ne anketama, već referendumom, istaknuo je.

Dečak drži da su uhiđbeni nalozi za generalima Gotovinom i Ademijem samo prvi korak, pa se pita tko je na redu u drugom, trećem, desetom i tko zna koliko će tih koraka još biti. Koliko krvi i nesretnih sudbina Haag traži od nas? Kakvu to poruku želi uputiti čovječanstvu kada svi ovdje

jako dobro znaju da se preko tih fantomskih optužnica i preko naših generala sudi hrvatskoj državi i narodu? Kakvu to hipoteku taj ispolitizirani Haag stavlja na naša i leđa naših budućih naraštaja, upitao se zastupnik, čvrsto uvjeren da hrvatski narod neće dopustiti da ga se lažno tereti za zločin koji nije počinio.

Nacionalni stožer za zaštitu digniteta Domovinskog rata prikupio je potreban broj potpisa za referendum, jer drži da je referendum jedini siguran put da se zaštiti istina o Domovinskom ratu, rekao je, uz ostalo, Dečak.

Budućnost rasteretiti bilo kakve sumnje

Mirjana Ferić-Vac (SDP) najavila je pak da neće glasovati za prihvaćanje zahtjeva o raspisivanju referenduma, tumačeći da on u ovom slučaju i sada ne bi pridonio rješavanju temeljnog problema, već bi doveo do toga da se konfrontacija s jednom teškom temom odloži za neka druga vremena. Objašnjava da ovo nije pitanje koje lako naziva teškom temom, no ako, kaže, postoji i najmanja sumnja da je netko počinio zločin ili nije, onda je sumnja "per se" teška tema, pa je duboko uvjeren da pojedincima koji se nađu u toj situaciji treba dati priliku da na to odgovore.

Buduća pokoljenja, smatra, moraju imati pravo da se danas riješe sve sumnje te da, isto tako, i djeca branitelja moraju u slučaju sumnje koja se tiče eventualno i njihovih roditelja, imati budućnost rasterećenu bilo kakve sumnje.

Podsjetila je na argumente i vrijeme u kojem je donijet Ustavni zakon o suradnji s Haaškim sudom te istaknula da i danas o toj temi treba raspravljati racionalno. Izrazila je bojazan da se kad se donosio (Ustavni zakon) zapravo mislilo samo o nekim drugima. Danas, kada se tiče i sumnji u odnosu na nas, onda bi ga možda drugačije i procjenjivali, kazala je zastupnica dodajući da su stvaranje nacionalnih država, pravo na samoodređenje teme o kojima bi se moralo progovoriti u europskom kontekstu, a ne miješati povijesne činjenice s emocionalnim nabojima. Dio tog emocionalnog vidi i u stalnom obraćanju sa "mi" i "vi" i pita se tko su jedni, a tko drugi, tko "naši" i "vaši"?

Podsjetila je da je u raspravi bilo puno riječi i žestine oko nečega što je prirodno i neprirodno, te upozorila da

Vrijeme je za referendum, gdje bi se ponovno mogao okupiti genije hrvatskog naroda, gdje bismo ponovno mogli biti jedinstveni, postići konsenzus, nacionalnu i socijalnu pomirbu.

je pogubno nametati temu o neprirodnosti u Hrvatskoj zasnovanoj na demokratskim principima poštivanja ljudskih prava, vladavine prava. Dio toga je, kaže, činjenica da su nakon lokalnih izbora u čitavom nizu sredina na razini županija, gradova, općina, upravo članovi HDZ-a. Osobno, kad promišlja tu temu, osnovnim problemom smatra (problem) krivih identiteta. Odjednom, kaže, pustolovi postaju heroji, odjednom oni za koje držimo da se časno i sportski bore, ti isti športaši skeniraju potpise i lažu nas.

Glede podjela, boji se da tih podjela nema. Oni koji njima prijete, bojim se da ih i priželjkuju, jer podijeljenost je netransparentnost, podijeljenost je prostor u kojem se događaju nepredvidljive stvari, a zato nisu ni branitelji stradavali, a ni mi zato ne sjedimo u ovom Saboru, poručila je zastupnica.

Usljedilo je nekoliko ispravaka krivih navoda, u kojima je **Kovačević** ustrajao da podjela ima, da je Hrvatska podijeljena po raznim pitanjima, u odnosu na branitelje, Domovinski rat, u odnosu na proslave, na iseljenu Hrvatsku. Hrvatska je, istaknuo je, nažalost, duboko, nepodnošljivo podijeljena.

Ferić-Vac pak odgovara da je ljudsko pravo svakog pojedinca razlikovati se u procjeni, u razmišljanju.

Navod da je hrvatski narod podijeljen na temeljnim pitanjima negira i **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)**. Ali istina je, kaže, da neki, i to mali dio, pojedinci i grupe priželjkuju takvu podjelu za svoje interese.

Na navod da je ljudsko pravo razlikovati se u procjeni i razmišljanju reagirao je **Milan Kovač (HDZ)** navodeći da (su se neki), a i (zastupnica Ferić-Vac) u raspravi okomili na drugačije mišljenja (od onoga) iz proglasa Stožera. Istoj je zastupnici predbacio da je prozvala hrvatske športaše da su skenirali

potpise, dodavši da nisu bitni potpisi, već ono što su športaši u proglasu rekli. Rekli su suprotno mišljenje od onoga koje Vi imate o određenim pitanjima, a to je pitanje o isporuci generala Haaškom sudu i Vi im prigovarate. Budući da ih ovdje nema, nije fer da na ovakav način prozivate ljude zaslužne za hrvatsku državu, kazao je Kovač.

Odbacujući tvrdnje da je nekoga prozivala, **Ferić-Vac** opetuje - ako netko skenira potpis, onda sumnjam u njegovu dobru namjeru, jer falsifikat potpisa je skenirati potpise. Odgovara i da nije govorila o argumentiranju iz proglasa Stožera.

Generali ni u jednom sustavu nisu posebna kasta

Zlatko Canjuga (HND) izlaganje je počeo prisjećanjem na svetog Pavla koji je, kaže, napisao Djela apostolska, ali nije bio apostol, već rimski građanin i Židov koji je progonio Židove, a poslije doživio preobraćenje i od Rima bio zatvoren.

Kad su se rimske legije vraćale s bojišta bile su najopasnije za Rim i kad govorimo o hrvatskim braniteljima i o Hrvatskoj, onda zapravo želim govoriti o slici koja ima okvir i boju - to je njezina vanjšina, i o nutrini - to su njeni branitelji, stradanja naše djece, gradova, kazao je zastupnik.

Ustvrdio je da ništa više, nego današnja rasprava ne govori (o tome) da nam nedostaje upravo država. Kaže da je i general Paton u Drugom svjetskom ratu bio obljubljen general američkih vojnika, pa je imao problema zbog pljuske jednom vojniku. "Nisu generali ni u jednom sustavu posebna kasta i vojska koja bi bila iznad države i građana. Rusiju su Hitlerovi nacisti gotovo razorili i doprli do Moskve, i što se dogodilo, kada su dali najveće privilegije svojim crveno generalima doživjeli su najveću propast, jer su generali, jer žive u društvu kao i svaki drugi građanin i samo u vojsci se može biti general, a u demokratskom društvu je građanin kao i svaki drugi", kazao je zastupnik.

Navodeći da su hrvatski generali stvorili Hrvatsku vojsku i državu, pozvao je političare da upravo na (generalima) ne okreću situaciju kako bi možda odgovarala njima. Braniteljima vjerujem, ali političarima, čast izuzecima, ne vjerujem apsolutno

ništa, rekao je Canjuga, najavljujući da će svaku odluku koju Sabor donese poštivati, ali da će iznijeti svoja gledanja.

Braniteljima je poručio: "Dragi moji branitelji, vi ste ispisali ova herojska djela stvaranja Hrvatske, Vi ste ti koji na neki način jesu tu, ali nije istina (ono što nam neki) podmeću ovdje večeras i govore - da nije bilo Vas, ne bi bilo niti nas ovdje, nego (istina je), da nije bilo svih nas, jer je u hrvatskoj povijesti Hrvatski sabor jedan od stožera obrane hrvatske države, a branitelja je bilo svih ovih stoljeća, naroda je bilo svih stoljeća, hrvatskih je građana bilo svih stoljeća, a države nije bilo".

"Štitimo ovu hrvatsku državu, samo time ćemo ju unutarne izgraditi. Bit će svih privilegija, svih statusa za hrvatske branitelje, više nego sami branitelji danas misle. Neću kazati da referendum nije jedno pitanje izjašnjavanja, ali ako je ovo pitanje, onda nemojmo izražavati svoj kompleks. Prema tome, jesmo li mi bili na nekoj drugoj strani možda, zato što smo se borili, pa hoćemo sada da svijet prizna da smo mi možda bili antifašisti. Pa kome se mi to dokazujemo, pa čemu takvo (referendumsko) pitanje uopće", zapitao je zastupnik i poručio "hrvatski narode, budi ponosan na to što si napravio, a nemoj se baviti ideologijom jesi (li) antifašist ili antikomunist u ovom trenutku".

Referendum u ovom slučaju i sada ne bi bio doprinos rješenju temeljnog problema, već bi doveo do toga da se konfrontacija s jednom teškom temom odloži za neka druga vremena.

Canjugino je izlaganje izazvalo nekoliko replika. Na dvojbu što se hoće referendumskim pitanjem, **Anto Đapić (HSP)** odgovara da se hoće zaustaviti progon branitelja. Osvrnuo se i na spominjanje njemačkih postrojbi koje su dolazile do Moskve, naglasivši da se, kad je riječ o hrvatskim braniteljima, ne mogu vući paralele, niti s rimskim, niti s njemačkim legijama koje su osvajale tude zemlje.

Canjuga mu uzvraća da mu ne podmeće da branitelje uspoređuje s rimskim legijama. Rekao sam jednu usporedbu, kada su rimske legije

tražile privilegije, a isto su se borile za neke interese, pa i za Rim konačno. Nemojte mi, kazao je, govoriti o osvajanju tuđih zemalja, to u ovom slučaju nije bitno za usporedbu. Mi smo se borili za svoju zemlju, a onda još manje trebaju privilegije u hrvatskoj državi.

Ivo Fabijanić (SDP) netočnom je označio Đapićevu tvrdnju da se referendumskim pitanjem hoće zaustaviti progon hrvatskih branitelja. Podsjetivši da se referendumsko pitanje tiče jednakog tretmana hrvatskih branitelja i pripadnika antifašističkih vojski iz Drugog svjetskog rata, izrazio je žaljenje što su pojedini zločini onih koji su nosili uniforme antifašista oblatili stotine tisuća antifašista koji su pošteno odradili svoj posao. Ne želim pružiti šansu da netko ovakvim pitanjem blati sudionike Domovinskog rata, časne i poštene branitelje, ali ne želim ni to da bilo tko prikrije svoj zločin koji je osramotio Domovinski rat, rekao je zastupnik.

Koje su generalske privilegije?

Dopuštajući mogućnost da referendumsko pitanje nije najsretnije složeno, Đapić uzvraća da je intencija pitanja jasna, te dodaje da su hrvatski branitelji danas u gorem položaju, nego što su srpski teroristi amnestirani zbog pobune u Hrvatskoj.

Canjugi je replicirao i **Jure Radić (HDZ)**, kazavši da Djela apostolska nije napisao sveti Pavao, nego sveti Luka. U pogledu generala i privilegija, odgovara da su hrvatski generali imali privilegij da gotovo goloruki krenu u obranu Hrvatske, da povedu mladost u oslobađanje Knina i ostalih četničkim nožem okupiranih prostora. "I sad, evo, nažalost, imaju privilegij da od svoje domovine budu izručeni Haagu". Canjugi je također odgovorio "da nije bilo Vas, i da nije bilo mene, bilo bi gotovo jednako Hrvatske, ali da nije bilo generala Gotovine i Ademija, Hrvatska sigurno ne bi bila ovakva".

Canjuga uzvraća da je u cijeloj hrvatskoj povijesti bilo takvih generala, takvih političara, a samo su rijetki ostali u uspomeni i rijetki su značajni za hrvatsku naciju u onom smislu koje fundira. Prema tome, nemojmo sipati patetiku pred ovaj narod i govoriti nešto što mislimo da samo mi, tobože, istinu Božju znamo. Ali, bilo je privilegija, bilo je i svega, tako je to gospodine Radić kad

govorimo o neakvim zaslugama, kazao je.

Na **Radićeve** riječi da je sasvim siguran da će generali za koje se danas zauzimamo spadati u malu skupinu velikih imena pobjedničkog hrvatskog naroda, **Canjuga** je uzvratilo riječima "pa zar ste Vi stekli dojam da ja umanjujem značaj naših generala i vojnika, a da ga Vi, tobože, uveličavate"?

Canjugi je replicirao i **Dario Vukić (HDZ)**. Potvrdio je da je general Paton imao problema zbog šamara jednom vojniku, ali je i istaknuo da generali koji su odlučili baciti atomske bombe na Japan nisu zbog toga odgovarali. Glede već spominjanih privilegija, Vukić odgovara da su privilegije generala njihovo prerano umirovljenje, te da bi, kad bi se zbrojile ukupne privilegije koje su dobili hrvatski generali izašli iz Domovinskog rata, sigurno bile manje od onoga što je Canjuga platio za nogometnog trenera "Croatie" iz Argentine.

Najveći broj ratnih zločina počinjen je nakon vojnih operacija

Ljubo Česić-Rojs (HDZ) na početku je izlaganja izjavio da mu je teško govoriti, jer se radi o sudbini dvojice njegovih najboljih prijatelja s kojima je proveo preko pet godina dobra i zla, a još teže kad se u Saboru govori o podjeli hrvatskog naroda. Hrvatski je narod jedan jedinstven i nedjeljiv, jer da je bio podijeljen ne bismo imali ovo što imamo, a to znači slobodnu, nezavisnu i samostalnu hrvatsku državu, naglasio je.

Saboru je predložio nekoliko zaključaka. Mora se, kaže, osigurati da se svaki potencijalni okrivljenik, posebno zapovjednici ratnih operacija, upoznaju sa činjenicama, koje im se stavljaju na teret i da se o njima izjasne.

Svaki potencijalni osumnjičenici moraju u najkraćem roku potanko obavijestiti o eventualnim optužbama uperenim protiv njih od Haaga.

Treba, napominje, osigurati razgraničenje vojnih operacija i djelovanja u odnosu na nedopustiva krivična djelovanja nad civilnim stanovništvom u zonama ratnog djelovanja. Činjenica je, kaže, da se najveći broj ratnih zločina na prostorima bivše Jugoslavije događao, ne za vrijeme, nego nakon vojnih operacija u dubini

zaposjednutih prostora. Isto tako, dodaje, činjenica je da su procesi uspostavljanja civilne vlasti, civilne policije bilo vrlo spori, te da su u takvim uvjetima mnogobrojne nekontrolirane reakcije povratnika rezultirale najvećim brojem neprihvatljivih zločina. "Svakako, te činjenice ne mogu i ne smiju nikoga osloboditi odgovornosti, ali isto tako činjenica je da se ova vrsta odgovornosti ne može prenijeti na zapovjednike vojnih operacija koji su svoj posao obavljali časno i hrabro uvažavajući pritom uobičajene vojne standarde i pravila koja imaju za cilj sprječavanje neželjenih i nepotrebnih civilnih žrtava", kaže Rojs.

Predlaže da Sabor, temeljem rezultata referenduma, ako on bude raspisan i proveden, donese zakon o zaštiti Domovinskog rata, kao i da se u okviru nacionalnog znanstvenog programa odredi institucija, npr. institut za obrambene studije Ministarstva obrane, za istraživanje i dokumentaciju Domovinskog rata. Ističe pritom, da bez detaljnije znanstvene analize Domovinskog rata, bez sredenih podataka o topničkom razaranju hrvatskih gradova, bez podataka o protjerivanju nesrpskog stanovništva '90. i '91. s privremeno okupiranih područja, nema kvalitetne i uspješne suradnje s Haškim sudom.

Nakon još jedne, ovoga puta ipak kraće, polemike oko referenduma i referendumskog pitanja, krenulo se dalje s raspravom.

Zlatko Mateša (HDZ) temeljnim nesporazumom saborske rasprave označava uzaludni pokušaj da se jedno političko pitanje riješi kao pravno i to beskrajnim nadmudrivanjem o tome može li se primijeniti ovo ili ono pravno rješenje. To političko pitanje, upozorava, ima vrlo teške posljedice i na vanjsko-političkom i na unutarnjepolitičkom planu.

Mišljenja je da je Hrvatska na unutarnjem političkom planu podijeljena zemlja - ideološki, razvojno i regionalno i da odgovornost (političara) svakim danom postaje sve veća, a manevarski prostor tih beskonačnih nadmudrivanja sve manji. Smatra da se ni jedan hrvatski razvojni problem neće moći riješiti dok se ta podjela ne prestane.

Ističe da je i vanjskopolitički aspekt tog problema isto tako težak za svaku hrvatsku Vladu, za bivšu, sadašnju i za buduću. "Neće to prestati sutra ni

s ovim generalima. I nemojte oko toga imati iluzija, jer se radi o težnji da se jedna situacija na jednom vrlo konfliktnom području riješi principima ujednačavanja krivnje, a za to nije važno od onih koji hoće taj problem riješiti kako će pojedini objekti te politike biti zadovoljni tom politikom i takvim rješenjima", ustvrdio je zastupnik.

Kazao je da je za njega dovoljno upozorenje "da tu nekaj ne štima" ako predsjednik hrvatske Vlade ocijeni da treba pisati prigovor na jedan akt Tribunala u Haagu. "I to nije pitanje našeg Ustavnog zakona, jer nema političke stranke u Hrvatskoj koja je protiv procesuiranja i kažnjavanja ratnog zločina u Haagu ili Hrvatskoj, ako za njega postoji individualizirana odgovornost i krivnja", rekao je Mateša. Ocijenio je da je problem u tome što Međunarodni kazneni sud u Haagu poseže za nekim instrumentima koji nemaju veze s individualnom krivnjom, već su u funkciji da se utvrđuju neke druge relacije i odnosi na prostorima bivše Jugoslavije u funkciji globalnog rješenja problema koji je nastao raspadom bivše Jugoslavije i konfliktima koji su potom uslijedili kroz agresiju Srbije i Crne Gore. "To je naš temeljni problem i uvjeravam Vas, ako mu se ne posvetimo i nećemo ga razumjeti, naši će problemi iz dana u dan biti sve veći", rekao je Mateša ističući da je na kraju takve analize referendum logično rješenje.

Moramo pitati naš narod što misli o tome, naglasio je, pojašnjavajući da uopće nije dvojbeno da su svi zastupnici legalno izabrani, da su dobili povjerenje naroda, no da ima situacija u povijesti jednog naroda kada treba stati i pitati narod što on želi.

Narod nije uvijek u pravu

Petar Žitnik (HSS) ocjenjuje da zahtjev koji je pred Saborom, strogo pravnički gledano, ne navodi pravno valjani temelj za sazivanje državnog referenduma.

Mišljenja je da pitanje izjednačavanja tretmana boraca antifašističke koalicije s tretmanom boraca Domovinskog rata nije ustavno pitanje te se - strogo pravnički gledano o tom pitanju ne može tražiti raspisivanje državnog referenduma.

Priznaje da poslije 2. svjetskog rata u čitavom svijetu nije bilo nikakvih tretmana protiv boraca antifašističke

koalicije, no napominje da ne treba smetnuti s uma da su danas u svijetu drugačiji kriteriji i vrijeme.

Činjenica je da se najveći broj ratnih zločina na prostorima bivše Jugoslavije dešavao, ne za vrijeme, nego nakon vojnih operacija, u dubini zaposjednutih područja.

Kaže da se iz teksta pitanja za referendum vidi da se određeni tretman treba odnositi i na Sud u Haagu. "Nakon svega što se dogodilo, nakon svih već provedenih sudskih postupaka i presuda Haaškog suda vi tražite da Sabor stavi pitanje zaborava eventualnih ratnih zločina", ustvrdio je zastupnik te upozorio da se, ako se želi pripadati krugu demokratskih i pravnih država, treba dobro razmisliti i ne prema emocijama donositi odluke koje bi mogle imati dalekosežne posljedice.

Ne može se, kaže, od hrvatskih građana tražiti da se odluče na to da ne poštuju Ustav, druge zakone i akte Hrvatskog sabora. Pritom zabrinjavajućim ocjenjuje to što je jedna ozbiljna parlamentarna stranka koja je deset godina obnašala vlast u državi, stranka koja je zaslužna za stvaranje te države, koja je kreirala politiku u svim segmentima, najednom sve to zaboravila i pledira za nepoštivanje ustavnopravnog poretka "zaodjenuvši svoje apsolutno neprihvatljive i nezakonite zahtjeve u poštivanje volje naroda, u poštivanje zahtjeva kojeg je potpisalo 400 tisuća ljudi smetnuvši s uma da i takav zahtjev mora biti utemeljen na Ustavu i zakonu".

Suglasan je da nitko u Hrvatskoj ne može biti zadovoljan postupanjem Haaškog suda, no podsjeća da je upravo Hrvatska molila Ujedinjene narode da osnuje takav sud. "Zar smo mislili da će taj sud suditi samo onima koje mi tražimo, onako kako nama odgovara", upitao je ustvrdivši kako se sada, kada se to nije dogodilo traži da narod referendumom donese odluku da "sve što su radili naši ratnici u Domovinskom ratu, sve što se u tom ratovanju eventualno kosilo s odredbama Ženevske konvencije zaboravi".

Ističe da su tisuće boraca časno obavile dužnost obrane Domovine, a ako je netko eventualno pogriješio na njemu je da se opravda ili snosi

konzekvence, no apsolutno je, kaže, neprihvatljivo tražiti generalni oprost i to još referendumom, voljom naroda.

Tvrđi da nije apsolutna istina da je narod uvijek u pravu, da će referendumom donijeti upravo pravu odluku, pa podsjeća na narodne sudove nakon '45.

Zaključno poručuje da su referendumi uvijek dobrodošli da se čuje volja naroda, ali da ovakav (kakav je predložen) i na ovakav način ne ide bez teških posljedica. I na kraju, referendum o tim pitanjima, trebalo je održati davno prije, a najkasnije prije nego je general Blaškić završio u Haagu, poručio je Žitnik.

Replicirajući, **Anto Kovačević (HKDU)** odbacio je tvrdnju da se (u Hrvatskoj) mislilo da će Haaški sud suditi samo onima za koje Hrvatska drži da im se treba suditi. Ne, mislili smo da će taj Sud suditi po načelu pravde i pravednosti", rekao je Kovačević, opetujući da je (Haaški sud), jer je u njemu zanemarena individualna krivnja, politički sud i sudi po načelu zapovijedne, odnosno političke odgovornosti.

Haaški sud sudi pojedincima, ne državi

Akademik **Ivo Šlaus (SDP)** priklonio se argumentima saborskih odbora, držeći da prijedlog (o raspisivanju) referenduma ne bi bio u skladu ni s Ustavom, ni zakonom.

Ako se, kaže, ide na ovaj referendum, onda je on kako je formuliran uvredljiv za sve branitelje, jer dajući im općeniti oprost, implicira da su svi krivi. Tvrdeći da moramo ići na oprost za sve branitelje, uvredljiv je za Hrvatsku kao cjelinu, jer joj daje kolektivnu krivnju. On je uvredljiv i za zastupnike koji imaju određeni posao, a sada im se kaže da su nesposobni obaviti ga, te da o tom poslu mišljenje treba dati na referendumu.

Osvrnuo se i na tvrdnje o podijeljenosti Hrvatske, pitajući što bi se dogodilo ako bi na referendumu dva milijuna građana glasovalo za jedan stav, a milijun građana protiv tog stava? Ne bi li to zapravo bila strahovita podjela koja se ne da riješiti apsolutno nikakvim konsenzusom, upitao je zastupnik?

Izrazio je čuđenje što se u raspravi upotrebljava plural, pa se govori o generalima, braniteljima itd. Ovdje se,

kaže, radi o konkretnoj, jasnoj individualnoj pogreški i to je ono za što je isključivo mjerodavan Sud u Haagu. On ne sudi državi, a ni jedan sud u svijetu ne može suditi narodu. Pitanje je da li je Haaški sud nešto što duboko vrijeđa hrvatski narod i državu i građane ove zemlje.

Mišljenja je da (Haaški sud) sudi pojedincima, da je "na određeni način vrlo sličan Nürnberškom sudu i sudeći pojedincima, sudi i pogrešno politici koja je bila vođena".

Ističe da je, kad se govori o pojedinim ljudima koji su sada optuženi, a nije jasno da li su krivi ili ne, bitno da se za njih osigura maksimalno dobra obrana. Nema sumnje, kaže, da je Domovinski rat svijetli trenutak stvaranja i obrane Hrvatske od agresorskog totalitarnog sustava, da su Bljesak i Oluja, bitni faktori u tome, da su branitelji oni koji su u prvom redu za to zaslužni, ali i svi građani Hrvatske koji su je branili na drugi način.

Napominje, međutim, kako to ne znači da u toj velikoj grupi ljudi, vjerojatno 100 tisuća ljudi, nije netko nekad mogao ili počinio zločin. "Ako je počinio zločin, onda o tome treba govoriti i o tome očito Sud u Haagu ima što reći, ali ono o čemu Sud definitivno ima reći, da je ako je bilo krive politike od Hrvatske, a nije kriva politika stvaranja Hrvatske, ali je kriva politika stvaranja etnički čiste Hrvatske, da to treba osuditi", istaknuo je zastupnik.

Zaključujući izlaganje, ustvrdio je da nema osnove da se raspisuje referendum.

Ivica Tafra (HDZ) javio se za ispravak netočnog navoda, kazavši da predloženi referendum ne bi bio uvreda ni za koga. Uvreda za hrvatske branitelje, za hrvatsku državu i narod je ovo što Vi radite, poručio je zastupniku Šlausu.

Anto Kovačević (HKDU) osvrnuo se pak na ocjenu o nepotrebnosti referenduma, kazavši da je, primjerice Slovenija u lipnju dala pet milijuna dolara da se održi referendum o lezbijkama i homoseksualcima. Zar mislite da je taj referendum važniji od onoga o hrvatskim braniteljima, upitao je akademika Šlause.

Opetovao je opredijeljenost za kažnjavanjem svakog konkretnog zločina, ne i za izručivanje nevinih ljudi po zapovijednoj i političkoj odgovornosti. I hrvatska javnost mora znati da li hrvatske generale Haag

traži zato što su branili i obranili Hrvatsku ili zato što su počinili neki konkretni zločin, rekao je Kovačević.

Akademik **Šlaus** odgovara kako nitko ne govori o tome koliko je jedan referendum važan u odnosu na drugi.

Pita se i ima li itko u Hrvatskom saboru tko misli da nikada nije bio napravljen ni jedan zločin sa strane nekoga tko se predstavljao za hrvatskog branitelja ili stvarno bio branitelj? Pa hrvatski su sudovi, navodi, procesuirali niz ljudi koji su bili članovi HV-a. Samo je sada pitanje, zašto se sve ovo skupa radi, zašto se krenulo u inicijativu za referendum na ovakav način, koji nije bio ništa drugo, nego obični pokušaj da se uvede strah među neke ljude, jer nema nikakve osnove za strah.

Nema sličnosti između suda u Haagu i Nürnbergu

Na temeljno izlaganje akademika Šlause replicirao je **Zlatko Mateša (HDZ)** ističući da ne postoji nikakva sličnost između suda u Haagu i suda u Nürnbergu. Ovaj posljednji, kaže, bio je sud gdje su pobjednici sudili poraženima i gdje nikome nije palo na pamet da bi se nekom sudilo zbog prekomjernog bombardiranja Dresdena.

Za Matešu je potpuno neprihvatljiva teza da je Domovinski rat bio sjajan, oslobodilački, ali da je kriva politika etničkog čišćenja, dakle teza da je politika etničkog čišćenja bila jedna od potpolitika politike oslobađanja hrvatskih prostora. "To naprosto nije točno, takvu tezu stvarno ne mogu prihvatiti, i ta teza upravo odvodi generale Gotovinu i Ademija u Haag", ustvrdio je Mateša.

Zar smo mislili da će Haaški sud suditi samo onima za koje mi to tražimo?

Ako je moje izlaganje bilo tako neprecizno da se moglo tumačiti da smatram da je i da želim reći da je Domovinski rat bio temeljen na etničkom čišćenju, onda se ispričavam, jer to nisam htio reći, odgovorio je akademik **Šlaus**. "Ono što želim reći, ako je bilo komponenta u politici etničkog čišćenja, onda je to politika koja nije prihvatljiva", izjavio je akademik.

Predsjednik Sabora **Zlatko Tomčić** konstatirao je da su tim izlaganjem iscrpljene sve liste prijavljenih za

raspravu, te upitao predstavnika predlagatelja želi li uzeti završnu riječ. Kad je dobio potvrđen odgovor, zamolio ga je da mu ostavi makar tri-četiri minute da se glasuje o raspravljenom prijedlogu. (Učinio je to jer se bližila ponoć, rok kada se ova izvanredna sjednica moralo završiti; za slijedeći dan sazvana je nova izvanredna sjednica).

Cilj je inicijativu 400.000 građana staviti ad acta

U ime predlagatelja **Vladimir Šeks (HDZ)** je opetovao da je ključno pitanje koje se ovdje postavlja - ima li osnove za raspisivanje državnoga referenduma. Utvrdio je da je hrvatski Ustav sa svojom izmjenom potpuno jasan - na zahtjev desetine od ukupnog broja birača, Hrvatski sabor, ukoliko je to pitanje u njegovom djelokrugu - mora raspisati referendum. U pogledu toga kakvo je referendumsko pitanje mjerodavno je, kaže, jedino je li u djelokrugu Sabora.

Mišljenja je da bi Sabor, ako bi noćas većinom glasova odbio odluku da se raspiše referendum s predloženim referendumskim pitanjem, potpuno poništio više od 400 tisuća potpisa hrvatskih građana. To bi, naglašava, bilo potpuno potcjenjivanje

i ignoriranje ogromnog dijela hrvatskog biračkog tijela, to bi bila potpuno neustavna odluka.

Drži da nema utemeljenja skrivati se iza nekih formalnosti (tipa) da nije donijet zakon. Zakon je donijet, postoji, u njemu samo nije postojalo ono što je unijeto u Ustav nakon promjena, kaže Šeks i navodi da je zakon iz '96, sadržavao sve potrebno za ostale oblike referenduma, a sada je (u Ustav) samo unijeta odredba o pravu deset posto birača.

Ocjenjuje da je referendumsko pitanje vrlo jednostavno - osiguranje istoga tretmana braniteljima Domovinskog rata i sudionicima antifašističkih pokreta, vojske i koalicije. Ne slaže se s tezama da se branitelje time proglašava neodgovornima, da im se uskraćuje pravo na odgovornost. "Ne uskraćuje im se pravo na odgovornost, ali se daje zaštita od perfidnih, montiranih političkih progona motiviranih s jednim ekstenzivnim tumačenjem i interpretacijom famozne zapovijedne odgovornosti", rekao je.

Na dvojbe da li će na referendum izaći natpolovična većina od ukupnog broja birača, odnosno da li će se kvalificirana većina izjasniti za ili protiv, odgovara kako je to stvar političke zrelosti birača. "Ne možemo

mi u Hrvatskom saboru zamijeniti i procjenjivati političku pamet i razboritost hrvatskih građana", ističe Šeks.

Na tvrdnju da i narod može pogriješiti, odgovara "pa može", ali i dodaje da poći od takve pretpostavke znači da je iluzorno da uopće postoji institucija državnoga referenduma.

Podsjetio je i kako je prijedlog o raspisivanju referenduma dospio do Sabora, te što se nakon toga događalo. Naveo je da je iz Vlade, nakon što je on podnio Prijedlog zakona o referendumu, stigao odgovor da zakon nije potreban, da se izravno može primijeniti Ustav. Sabor, odnosno njegova većina, odbija međutim njegov prijedlog, nakon čega u proceduru stiže prijedlog izmjena zakona od Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav. "Cilj je, dakle, ovu inicijativu 400 tisuća hrvatskih građana i branitelja zapravo detronizirati i staviti je ad acta", ocijenio je Šeks.

Prije negoli je završio izlaganje, otkucala je ponoć, pa je predsjednik Tomčić zaključio 14. - izvanrednu sjednicu Hrvatskog sabora. O samom se prijedlogu, kao što je razvidno, ovom prilikom, nije glasovalo.

S.Š.H; M.S-J; N.B; M.B.

15 - IZVANREDNA - SJEDNICA HRVATSKOG SABORA

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O ENERGIJI; KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O TRŽIŠTU ELEKTRIČNE ENERGIJE; KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O REGULACIJI ENERGETSKIH DJELATNOSTI; KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O TRŽIŠTU NAFTE I NAFTNIH DERIVATA; KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O TRŽIŠTU PLINA

Reforma energetskeg sustava

Na 15 - izvanrednoj - sjednici Hrvatskog sabora održanoj 18 - 19 srpnja, razmatran je i donesen, uz određene amandmanske korekcije, paket zakona kojima se reformira energetskeg sektor u skladu sa zakonodavstvom Europske unije. Radi se o pet zakona i to o: Zakonu o energiji; Zakonu o tržištu električne energije; Zakonu o regulaciji energetskeg djelatnosti; Zakonu o tržištu nafte i naftnih derivata; te Zakonu o tržištu plina.

Tim paketom energetskeg zakona uvode se tržišni odnosi i omogućuje postupna liberalizacija tržišta energenata. Istodobno se definira transparentan odnos energetskeg subjekata u odnosu na kupca.

Novom regulativom stvoren je zakonodavni okvir za restrukturiranje, a zatim i privatizaciju dviju najznačajnijih tvrtki hrvatske energetike: Hrvatske elektroprivrede i Industrije nafte - INE.

Donošenje zakona uslijedilo je nakon objedinjene rasprave o svih pet konačnih prijedloga zakona, koji su izrađeni nakon razmatranja zakonskih prijedloga u prvom čitanju u Hrvatskom saboru, na sjednici održanoj u svibnju ove godine.

O PRIJEDLOZIMA

Umjesto prikaza pojedinih prijedloga zakona, evo što je o njima

reкао ministar gospodarstva **Goranko Fižulić**, dajući uvodno osnovni pregled svih pet zakona nastalih temeljem reforme energetske sektora koji je Hrvatski sabor usvojio u srpnju 2000. godine.

Krovni zakon u zakonskom paketu o energetske sektoru je Zakon o energiji, budući da se njime rješavaju mnoga temeljna pitanja. To se prije svega odnosi na osnovni akt kojim se utvrđuje energetska politika i planira energetske razvitak, a koji je označen kao Strategija energetske razvitka Republike Hrvatske. Strategiju donosi Hrvatski sabor za razdoblje od 10 godina na prijedlog Vlade Republike Hrvatske, a na temelju koje se donosi i Program provedbe Strategije energetske razvitka za razdoblje od namjanje tri godine. Sukladno Strategiji i Programu pokrenut će se i nacionalni energetske programi kojima će se osigurati dugoročni razvojni ciljevi i usmjeravanje energetske sektora, te ulaganja u energetske učinkovitost i obnovljive izvore energije. Ovim Zakonom o energiji utvrđuje se da je za obavljanje navedenih energetske djelatnosti potrebna dozvola, koju izdaje Vijeće za regulaciju energetske usluga, kao neovisni regulator energetske djelatnosti. Dozvola za obavljanje energetske djelatnosti propisuje uvjete koje mora ispuniti pravna osoba da bi mogla poslovati na energetske tržištu.

Energetske djelatnosti obavljaju se kao tržišne djelatnosti, osim ako odredbama Zakona o energiji ili nekog od posebnih zakona nije uređeno da se obavljaju kao javne usluge. Zakon definira obvezu javne usluge kao obvezu energetske subjekata kojima je povjerenje obavljanje javne usluge od općeg gospodarske i društvenog interesa, kako bi se osigurala sigurna, redovita i kvalitetna opskrba energijom po razumnim cijenama uz zaštitu okoliša.

Zakonom o energiji se regulira i pitanje cijene energije, koja ovisno o stupnju otvorenosti tržišta može biti slobodna ili regulirana. Regulirane cijene određuju se putem tarifnih sustava, koje donosi Vlada RH na prijedlog energetske subjekta na čije se djelatnosti tarifni sustav primjenjuje.

Nadzor nad primjenom tarifnih sustava je u nadležnosti Vijeća za regulaciju energetske usluga, čije osnivanje kao neovisne pravne osobe

se utvrđuje i Zakonom o regulaciji energetske djelatnosti.

Vijeće za regulaciju energetske usluga ima pet članova, koje imenuje i razrješava Hrvatski sabor. Jedan član Vijeća je stalno uposlen, a ostali primaju za svoj rad mjesečnu naknadu. Propisuje se da Vijeće za regulaciju energetske usluga u obavljanju poslova javnih ovlasti donosi upravne akte koji su konačni i protiv kojih se može pokrenuti upravni spor.

Vijeće za regulaciju energetske usluga ima pet članova, koje imenuje i razrješava Hrvatski sabor. Jedan član Vijeća je stalno uposlen, a ostali primaju za svoj rad mjesečnu nadoknadu. Propisuje se da Vijeće za regulaciju energetske usluga u obavljanju poslova javnih ovlasti donosi upravne akte koji su konačni i protiv kojih se može pokrenuti upravni spor.

Propisuje se i da stručne poslove za Vijeće obavlja neprofitna pravna osoba, koju će odrediti Vlada RH. Sredstva za početak rada Vijeća za regulaciju energetske usluga osigurava državni proračun, dok će se sredstva za rad Vijeća inače osiguravati iz naknade u cijeni energije, visinu koju će propisivati Vlada RH.

Vlada RH donosi i Opće uvjete za opskrbu, kojima se uređuju uvjeti i način opskrbe kupaca energijom.

Zakon o tržištu električne energije definira status Hrvatske elektroprivrede (HEP-a) u procesu reforme energetske sektora. HEP će biti nositelj javne usluge za tarifne kupce. Tarifni kupci će biti svi oni koji imaju manju potrošnju od 40 GWh (gigavatsati) godišnje i ne mogu birati svog dobavljača električne energije. Kupci iznad 40 GWh godišnje su povlašteni, a takvih je sada u Hrvatskoj 16.

Propisuje se obveza Hrvatskoj elektroprivredi da u roku od šest mjeseci uskladi svoju organizaciju s odredbama Zakona o energiji i odredbama ovog Zakona (o tržištu električne energije) tako da pojedine djelatnosti obavljaju povezana pravno

samostalna društva unutar HEP grupe. Utvrđuje se, također, i razdoblje od 12 mjeseci u kojem je Hrvatska elektroprivreda dužna osnovati trgovačko društvo koje će obavljati djelatnosti vođenja elektroenergetskog sustava i organiziranje tržišta električne energije, te prenijeti dionice, odnosno poslovne udjele u tom trgovačkom društvu na Republiku Hrvatsku. Određuju se uvjeti i način podnošenja troškova priključka novim energetske subjektima i kupaca na mrežu. Energetske objekti gradit će se bilo za tržište ili za obvezu javne usluge. Izgradnja objekata za proizvodnju električne energije za tarifne kupce propisuje se temeljem natječaja, kojeg provodi i odobrava Vijeće za regulaciju energetske usluga.

Zakonom o tržištu plina određuju se djelatnosti koje se obavljaju kao tržišne, ali i one koje se obavljaju kao javne usluge. Zakon definira važne elemente po kojima se određuju uvjeti pod kojima se obavlja djelatnost dobave plina, uključivši i ugovaranje uvoznih količina plina, te za dugoročno planiranje, izgradnju, održavanje i razvoj plinskog transportnog sustava, distribucijskog sustava plinovoda, te za pouzdan i ekonomičan transport i distribuciju plina do kupaca. Predviđeno je obavljanje djelatnosti distribucije plina temeljem koncesije koju dodjeljuje nakon javnog natječaja jedinica područne regionalne samouprave. Određivanjem uvjeta za stjecanje statusa povlaštenog kupca i ovdje se utvrđuje granica za taj status i to po godišnjoj potrošnji plina: 100 milijuna metara kubičnih. To znači da će u Hrvatskoj biti svega dva povlaštena kupca.

Zakon o tržištu nafte i naftnih derivata određuje da se sve djelatnosti u sektoru nafte i naftnih derivata obavljaju na slobodnom tržištu. U nadležnosti Ministarstva je, međutim, utvrđivanje maksimalne cijene za naftne derivate. Tarifu za transport nafte naftovodom, na prijedlog energetske subjekta, donosi Vijeće za regulaciju energetske usluga. Za djelatnost maloprodaje naftnih derivata nije potrebna dozvola za obavljanje energetske djelatnosti. Utvrđuje se obveza energetske subjekata ovlaštenih za obavljanje energetske djelatnosti da omogućuje pristup svima koji podnesu zahtjev za transport nafte prema načelu pregovornog pristupa treće strane. Međutim, određuju se i uvjeti pod

k kojima se može odbiti pristup trećoj strani, kao i oni po kojima se skladišni kapaciteti mogu dati u najam, te utvrđuju obveze držanja operativnih rezervi, ali i način vođenja financijskih izvještaja.

Uz utvrđivanje odgovornosti za opskrbu naftom i naftnim derivatima, predviđeno je i da Vlada RH može propisati mjere u slučaju poremećaja na domaćem tržištu nafte i naftnih derivata.

RADNA TIJELA

Raspravu o pet zakona iz sektora energetike proveli su **Odbor za zakonodavstvo**, **Odbor za gospodarstvo**, **razvoj i obnovu**, te **Odbor za prostorno uređenje i zaštitu okoliša**, podržavajući ih, ali i predlažući određene izmjene.

AMANDMANI

Odbor za gospodarstvo, razvoj i obnovu je kao matično radno tijelo predložio Hrvatskom saboru donošenje svih pet predloženih zakona kojima se reformira i liberalizira energetska sektor, te predložio dva amandmana na Zakon o energiji, kojima se kao jedan od izvora energije određuje i bio-dizel.

Odbor za prostorno uređenje i zaštitu okoliša upućenim amandmanima ispravio je određene nazive obuhvaćene u Zakonu o energiji, a kojima potreban značaj ima Program prostornog uređenja Republike Hrvatske, kao i posebni uvjeti gradnje energetskih objekata.

Odbor za zakonodavstvo podupirući pojedinačno donošenje svakog od predloženih zakona uputio je i ukupno 80 amandmana na svih pet konačnih prijedloga zakona. Amandmanima se, obrazloženo je, nomotehnički uređuje izričaj i usklađuje s ostalim zakonskim odredbama.

U ime **Kluba zastupnika HSLŠ-a Hrvoje Zorić** podnio je četiri amandmana tražeći da se u Konačnom prijedlogu zakona o tržištu nafte i naftnih derivata posebno utvrde operativne zalihe nafte i naftnih derivata zbog izbjegavanja naftne krize, a u tekstu Zakona o energiji kaznene odredbe da se usklade s pozitivnim zakonima RH, kao i da se u Zakonu o tržištu električne energije osigura poslovna

tajna kod svih, a naročito kod velikih (povlaštenih) kupaca.

Na Konačni prijedlog zakona o tržištu plina podnio je **Zlatko Kramarić (LS)** u ime Kluba zastupnika HNS-a/LS-a 17 amandmana, koji su se odnosili na opskrbu i distribuciju plina s ciljem da se ta djelatnost obavlja na temelju pravila struke i zakona, ali i zaštite, kao i odgovornosti potrošača, odnosno kupca.

Zastupnik **Franjo Kučar (SDP)** predložio je ukupno 14 amandmana na četiri od ukupno pet tekstova konačnih prijedloga zakona i to o energiji - šest amandmana, o regulaciji energetske djelatnosti - jedan amandman, o tržištu plina - četiri amandmana i na Konačni prijedlog zakona o tržištu nafte i naftnih derivata - tri amandmana. Svi ti amandmani, koje je pojasnio u sabornici i sam Kučar, odnose se na pojedina pojašnjenja, točno utvrđivanje pojedinih pojmova i kategorija kako bi se izbjegle nejasnoće, nepreciznosti, pa i brkanje pojedinih odrednica zakona.

RASPRAVA

Nakon uvodnog izlaganja **Goranka Fižulića**, ministra gospodarstva, uslijedila je rasprava u ime klubova, budući da nitko od izvjestitelja odbora nije zatražio riječ.

Stvarni kapacitet JANAF-a danas iznosi 20 milijuna tona nafte godišnje, duljina trase je 760 kilometara, a kapacitet skladišta na terminalima Omišalj, Sisak i Virje iznosi ukupno 820 tisuća kubnih metara. U Hrvatskoj je ukupno i 605 benzinskih stanica, od kojih je 470 u vlasništvu INE.

U ime **Kluba zastupnika SDP-a Franjo Kučar** je istaknuo da je opći cilj reforme energetskog sektora integracija u EU, za što je preduvjet napravljen još 97. i 98. godine kada je Republika Hrvatska ratificirala Ugovor o energetskej povelji i Protokol energetske povelje o energetskej učinkovitosti i pripadajućim problemima okoliša,

kao i 2000. Sporazum o investicijskom okviru za uspostavu međudržavnih sustava za transport nafte i plina. Na području tržišta plina i nafte, danas je najbitniji čimbenik INA- Industrija nafte, koja je registrirana kao dioničarsko društvo u vlasništvu Republike Hrvatske. U cilju bolje zaštite kupca transport prirodnog plina je zakonom predviđen kao javna djelatnost, dok je sama nabava i distribucija plina tržišna djelatnost.

Proizvodnja nafte predmet je rudarskog zakonodavstva - podsjetio je Kučar u svom opširnom izlaganju o sadržaju pojedinih zakona, informirajući i da je Jadranski naftovod (JANAF) sustav za međunarodni transport nafte.

Stvarni kapacitet JANAF-a danas iznosi 20 milijuna tona nafte godišnje, duljina trase je 760 kilometara, a kapacitet skladišta na terminalima Omišalj, Sisak i Virje iznosi ukupno 820 tisuća kubnih metara.

U Hrvatskoj je ukupno i 605 benzinskih stanica, od kojih je 470 u vlasništvu INE.

Posebno upozoravajući na zakonske odredbe kojima se moraju urediti odnosi pri operativnim i strateškim, obvezatim zalihama, Kučar je upozorio i na svoj amandman da se strateške (državne, obvezatne) rezerve (zalihe) osiguravaju za vremensko razdoblje od 90 dana, s tim da se omogući i Vladi RH da posebnim odlukama može povećati to razdoblje na najviše 180 dana. Te zalihe, pak, trebala bi financirati država iz odgovarajuće budžetske stavke.

Brza reforma - mnogo pitanja

Zaključujući svoju raspravu time da Klub zastupnika SDP-a podržava donošenje svih zakona tzv. energetskog paketa, Franjo Kučar je upozorio da pogreške u koracima pri realizaciji zacrtanih ciljeva mogu biti veoma skupe i po gospodarstvo i po politiku.

Vesna Škare-Ožbolt izrazila je u ime **Kluba zastupnika DC-a** nezadovoljstvo s brzinom kojom se ulazi u predložene, izuzetno važne reforme hrvatskog energetskog sustava. Tvrdnja Vlade RH da treba hitno provesti tu reformu zbog ratificiranja europske energetske povelje, koja uređuje otvoreno tržište energijom i energentima, ne može za DC biti prihvatljiva, jer se Hrvatska tim

ugovorima nije obvezala na rokove u provedbi reforme. Pravi razlozi hitnosti vjerojatno se nalaze u preuzetim obvezama s Međunarodnim monetarnim fondom, sa Svjetskom bankom, odnosno da se pokrene postupak privatizacije dijela energetskega sektora, a novac plasira ne u razvoj gospodarstva, nego u javnu potrošnju. Takvom mišljenju pridonosi i činjenica da Vlada nema gospodarske programe i projekte u koje bi investirala novac, a još ne postoji ni strategija gospodarskog razvitka kao ni s njome usuglašena nova strategija energetskega razvitka.

Ne mogu se zanemariti ni prognoze stručnjaka da će se primjenom novog paketa zakona, početkom slijedeće godine, cijene struje povećati čak za oko 40 posto, a cijene plina za 30 posto zbog izjednačavanja sa cijenama u susjednim zemljama. Te prognoze zahtijevaju očitovanje Vlade. To više što i iskustva mnogih tranzicijskih zemalja pokazuju da su privatizacija i liberalizacija donijele samo veće cijene struje, energenata, a da se kvaliteta usluga nije poboljšala. Uz to i po predloženim zakonskim rješenjima cijena energije će biti direktno dodatno opterećena naknadom iz koje će se financirati troškovi rada Vijeća za regulaciju energetskega usluga. Iznoseći i niz konkretnih primjedbi na pojedina zakonska rješenja, **Vesna Škare-Ožbolt** je informirala zastupnike da će DC prihvatiti, uz izmjene, jedino Konačni prijedlog zakona o regulaciji energetskega djelatnosti zbog preuzetih obveza prema Europskoj uniji, dok za ostale zakone zahtijeva treće čitanje, kao i to da se u Hrvatskom saboru rasprave preuzete obveze prema MMF-u i Svjetskoj banci.

Reagirajući na izlaganje Vesne Škare-Ožbolt, ministar gospodarstva **Goranko Fižulić** je napomenuo da se u proteklih 18 mjeseci samo uvažavanjem formule za formiranje cijene naftnih derivata povećala od 1. siječnja ove godine vrijednost INE za 500 milijuna dolara. To saznanje trebalo bi potaknuti zastupnike da procijene događa li se nešto slično i sa HEP-om na putu da postane regionalna tvrtka, koja će biti jedan od motora i pokretača hrvatskega razvoja u narednom periodu. Time bi i njena privatizacija bila jedino i isključivo u funkciji stvaranja i jačanja tržišta kapitala, a ne da - kao što neki tvrde - bude prodana za namirenje određenih državnih rashoda.

Godine 1999. bila je aktualna kombinacija spajanja mađarske kompanije MOL i INE. U to vrijeme je MOL vrijedio 50 posto više nego što je vrijedila INA. Prošlog mjeseca je vrijednost INE bila veća od vrijednosti MOL-a za 30 posto, koji je u međuvremenu kupio slovačku naftnu kompaniju.

Godine 1999. bila je aktualna kombinacija spajanja mađarske kompanije MOL i INE. U to vrijeme je MOL vrijedio 50 posto više nego što je vrijedila INA. Prošlog mjeseca je vrijednost INE bila za 30 posto veća od vrijednosti MOL-a, koji je u međuvremenu kupio slovačku naftnu kompaniju.

Ispravkom krivog navoda zastupnik **Ivan Šuker (HDZ)** je rekao da ministar Fižulić nije do kraja pojasnio kako je to INA sebi digla cijenu, jer je povećala cijene 45 posto, a to je ipak na račun građana, što će se događati građanima i kod HEP-a, pa se postavlja pitanje je li Hrvatska i gospodarski i socijalno spremna za takve reforme.

Odgovarajući **Goranko Fižulić** je istaknuo da je interesantno da nitko nije zapazio trend pada cijena naftnih derivata u zadnja dva mjeseca, već samo povećanje u prva dva-tri mjeseca ove godine, a u međuvremenu su i trošarine utjecale na nivo cijena.

Zapitavši da ne zna čime je ministar ispravio ono što je on rekao **Ivan Šuker** je svojim ispravkom krivog navoda konstatirao da je cijena goriva početkom 2000. oko 4,00 kune, dok je sada iznad 6,00 kuna, s tim da se trošarinama u cijeni benzina od 1. travnja sa 0,49 kuna proklamirala nekakva gradnja autocesta u Hrvatskoj, dok se nekad to financiralo iz proračuna.

Dr. Đuro Njavro (DC) koristeći institut "krivog navoda" kazao je da bi bilo vrijedno vidjeti na temelju čega ministar izriče sud o povećanju vrijednosti INE u odnosu na MOL, kada INA za razliku od MOL-a nije ni na jednoj europskoj burzi. Jedino je točno da je na rast vrijednosti INE utjecalo smirivanje jugoistoka, ali prije svega utjecao je rast cijena naftnih derivata u Hrvatskoj i

mogućnost da se uz nepromijenjeno visoke trošarine postigne dobit.

Ministar **Fižulić** na to je uzvratio da će ovih dana biti predočena Vladi RH izvješća financijskih i privatizacijskih savjetnika, koji su angažirani za tu procjenu, a iz kojih vrlo jasno proizlazi koja je sadašnja vrijednost INE i HEP-a, a koja je bila prije godinu dana. Zastupnik **Njavro** je potom izrazio nadanje da to bar nisu isti oni savjetnici koji su Vladi savjetovali da ne proda prošle godine Telekom, što je hrvatski proračun koštalo 150 do 200 milijuna dolara.

Vrativši se potom na raspravu po klubovima zastupnika, o stavu **Kluba zastupnika HSP-a/HKDU-a** zastupnicima je govorio **Tonči Tadić** izrazivši nezadovoljstvo što se ponavlja situacija da se o tako važnom segmentu ukupnog života raspravlja na izvanrednoj sjednici i to s ciljem da se reformira po modelu otvorenog tržišta. Klub zastupnika HSP-a/HKDU-a drži da za to nije bilo nikakvog razloga, ni potrebe, te je stoga iz načelnih razloga protiv paketa predloženih zakona, da ih treba posve odbaciti, pa stoga nisu ni pripremili nikakve amandmane. Kako u Hrvatskoj još nije usvojena ni Strategija razvoja, to nitko ne može pouzdano reći koliko će struje trebati za 5,10 ili 25 godina. Međutim, ipak se s reformom energetskega sektora žuri zbog rokova koje je Hrvatska preuzela potpisivanjem Sporazuma o stand by-aranžmanu sa MMF-om, a po kojem će i privatizacija HEP-a i INE biti učinjena na način da se profitni dijelovi prodaju strancima, a neprofitni da ostanu na teretu hrvatskega državnog proračuna - istaknuo je Tadić, dodajući da bi se i parcijalnim promjenama energetskega zakona mogla regulirati potrebna pitanja iz ove domene gospodarstva. Jer, hrvatski je nacionalni interes da se nadzire tržište energije u modelu jednog kupca kakav je HEP. Podjelom HEP-a na privatizirana poduzeća, postojeći sustav se usitnjava, a novonastala poduzeća neće imati ni tehnoloških niti ekonomskih uvjeta za preživljavanje osim kroz povećanje cijene struje i goriva, što bi dovelo i do redukcija a i posve dotuklo hrvatsko gospodarstvo - konstatirao je Tadić podijelivši i svijeće koje je njegov Klub pripremio radi redukcije za zastupnike i za predsjednika Sabora.

Dobivši ponovno riječ kao predstavnik predlagatelja zakona,

ministar **Fižulić** je rekao da model jednog kupca ne postoji nigdje u Europi, nego samo u kombinaciji s trećom stranom u Italiji i u Portugalu.

Modelom reforme energetskeg sustava zagarantirana je jednaka cijena struje i isti uvjeti dobave struje za svakog potrošača, bez obzira je li se on nalazi na Lastovu, Lici, Splitu ili u Zagrebu. HEP će i dalje ostati integrirani sustav koji će biti privatiziran putem javne ponude na svom krovnom nivou, a u domeni distribucije, transmisije ili proizvodnje, moguće je da potraži strateške partnere.

Modelom reforme energetskeg sustava zagarantirana je jednaka cijena struje i isti uvjeti dobave struje za svakog potrošača, bez obzira nalazi li se on na Lastovu, u Lici, Splitu ili Zagrebu. HEP će i dalje ostati integrirani sustav koji će biti privatiziran putem javne ponude na svom krovnom nivou, a u domeni distribucije, transmisije ili proizvodnje, moguće je da potraži strateške partnere.

Zbog veličine hrvatskog tržišta za očekivati je da ćemo još dugo godina imati samo jednog distributera, da će HEP zadržati svu svoju proizvodnju, kako onu u hidroelektranama, tako i onu u termoelektranama, ali da će nastati nove proizvodnje koje će tom sustavu dobavljati nove količine električne energije. Isto je tako za očekivati da će transport električne energije i dalje u većinskom paketu imati država.

Reforma sustava ne znači i reformu cijena

Na **Tadićevo** ponovno zanimanje hoće li doći na jesen do poskupljenja cijena struje i goriva, ministar **Goranko Fižulić** je podsjetio na prethodne rasprave kada je rekao da INA ima model formiranja cijena putem tzv. formule u koju je ugrađena cijena nafte, odnosno konkretna cijena derivata na Mediteranu i tečaj dolara. Time ukoliko ne dođe do bitnih poremećaja u odnosu

dolar-euro, te se zadrži i cijena barela nafte na oko 24 do 25 dolara, to će i cijena naftnih derivata ostati nepromijenjena, kao i danas. Što se tiče pak cijene električne energije, novi tarifni sustav ne donosi nikakve promjene u smislu cijene. Sama reforma energetskeg sustava neće inicirati nikakvu promjenu cijene električne energije. Ali, kako je poznato da Hrvatska dobiva struju iz vrlo različitih izvora (hidrocentrala, termocentrala, pa i 30 posto iz uvoza u suhim godinama), to je teško prorokovati što će biti za dvije, tri godine.

Zastupnik **Nikica Valentić** govoreći u ime **Kluba zastupnika HDZ-a** istaknuo je da će Klub zastupnika HDZ-a glasovati protiv predloženih zakona. Jer i nadalje u ovom, drugom čitanju ova stranka smatra - kao i prilikom prvog čitanja - da se ide prebrzo u reforme i da nema nikakvih razloga da se predloženi zakoni donesu tako brzo. Stoga je Klub zastupnika HDZ-a protiv prihvaćanja pet energetskeg zakona. Njima je trebalo prethoditi utvrđivanje modela privatizacije i restrukturiranja. Jer radi se o grupi poduzeća čiji je ukupan godišnji promet veći od svih dosad ukupno privatiziranih poduzeća u Hrvatskoj. Pa, ukoliko se prihvati predložena strategija s privatizacijom koja ima tržišno usmjerenje, onda će to imati negativne socijalne i cjenovne posljedice.

Predstavnik predlagatelja - **Goranko Fižulić**, izražavajući žaljenje ako Klub zastupnika HDZ-a ne podrži energetske reformu, je istaknuo da tek temeljem ovih zakona slijedi izrada dva zakonska projekta o privatizaciji INE i HEP-a, koji bi se trebali naći tijekom jeseni u Saboru.

Prijedlog koji će u vezi s tim ići iz Ministarstva gospodarstva prema Vladi sadržavat će zadržavanje vertikalne integracije INE, s tim da INA može biti privatizirana u jednom dijelu putem javne ponude, ali i da može, ovisno o svojim procjenama, u svojim nižim organizacijskim oblicima potražiti strateške partnere (domena plina, rafinerija, malo-prodaja, proizvodnja nafte i plina ...).

Govoreći u ime **Kluba zastupnika LS-a/HNS-a Zlatko Kramarić** je rekao da bi bilo bolje da se je set zakona o energiji, o reguliranju energetskeg usluga i o tržištu plina razdvojio, tako da se najprije pripremi poboljšani

zakon o energiji i regulaciji energetskeg usluga, pa da se nakon njihovog donošenja išlo na pripremu zakona o tržištu plina. Smatrajući da su se predlagači opredijelili za krajnje radikalnu tržišnu varijantu reforme energetskeg sustava, **Kramarić** je iznio i bojazan da cijena električne energije neće biti jednaka za jednake kategorije potrošnje i potrošača. Jer, kao posljedica razdvajanja distribucije u više pravno osamostaljenih operatora distribucijske mreže moglo bi se desiti da će cijena električne energije u Zagrebu ili Zagrebačkoj županiji biti osjetno niža nego u ostalim županijama borba za profit mogla bi eliminirati bilo kakav oblik sudjelovanja u ekonomski neisplativim poslovima, što je nespojivo s aktualnim uvjetima u Hrvatskoj. Ne bi se smjelo dogoditi da se zbog potrebe reforme potpuno negira uloga postojeće nacionalne elektroprivrede. Usitnjeni elektroprivredni subjekti kvalificiraju se za tržišno natjecanje u Hrvatskoj, ali istovremeno i diskvalificiraju za tržišno natjecanje u regiji i za sudjelovanje u velikim energetskeg projektima. Stoga procjenjujemo - rekao je **Kramarić** - da će dobitak u Hrvatskoj biti manji u odnosu na potencijalne dobitke koji bi cjeloviti HEP mogao možda ostvariti u međunarodnim poslovima na energetskeg povezivanju sjevera i juga, te istoka i zapada Europe.

Odgovarajući **Kramariću** ministar **Fižulić** je podsjetio na to da je već u ovoj sabornici rekao da će cijena u svim dijelovima Hrvatske biti ista, kao i da nema govora o usitnjavanju HEP-a i INE, jer oni zadržavaju svoju vertikalnu integriranost, a njihova privatizacija i eventualni ulazak strateškog partnera može biti u određenim dijelovima njihove organiziranosti, odnosno proizvodnje, distribucije ili transmisije. Opskrba tarifnih kupaca ostat će i nadalje obveza HEP-a, bez obzira na komercijalnu isplativost takve vrste posla.

Zastupnik **Hervoja Zorić** je u ime **Kluba zastupnika HSL-a** predloženi paket zakona ocijenio kvalitetnijim nego u prvom. Predložio je da Hrvatska hitno usvoji strategiju koja će obuhvatiti potrošnju i opskrbu, dovodeći ih u vezu kako bi se riješio problem racionalnijeg korištenja, ali i izvora, energije.

Osigurati kvalitetu i stabilnost opskrbe

I **Stjepan Dehin** je, govoreći u ime **Kluba zastupnika HSS-a** ustvrdio da je predloženi paket zakona puno bolji i bliži cilju od prvog čitanja, te da će ga Klub zastupnika HSS-a podržati u donošenju. Ciljevi te politike su jasni: osigurati kvalitetnu i sigurnu opskrbu potrošača, diversifikacija energenata kako bi se izbjegla ovisnost o samo jednom energentu, te osigurala različitost pravaca izvora dobre nabave vodeći računa o maksimalnoj zaštiti okoliša.

Gledano po glavi stanovnika, potrošnja energije u Hrvatskoj je najniža u Europi, a uz to troši se relativno mnogo energije po jedinici proizvoda. Najviše se energije troši u sektoru usluga, poljoprivrede, graditeljstva, ali sve je to na nivou tek 1989. Godine. Potrošnja energije u industriji smanjena je za 50 posto, zbog činjenice da su neki veliki potrošači prestali s radom.

Gledano po glavi stanovnika, potrošnja energije u Hrvatskoj je najniža u Europi, a uz to troši se relativno mnogo energije po jedinici proizvoda. Najviše se energije troši u sektoru usluga, poljoprivrede, graditeljstva, ali sve je to tek na razini 1989. godine. Potrošnja energije u industriji smanjena je za 50 posto, zbog činjenice da su neki veliki potrošači prestali s radom.

Trgovina električnom energijom može u doglednoj budućnosti imati katastrofalne posljedice, ako se pri toj trgovini zaboravi na razvoj, izgradnju novih izvora i postrojenja za proizvodnju, prijenos i distribuciju električne energije. Jer niti jedna zemlja koja nema barem 50 posto viška svojih energetske potreba vrlo loše prolazi u ovim, tržišnim sustavima, smatra Stjepan Dehin

Prva u pojedinačnoj raspravi bila je **Zdenka Čuhnil (HSS-zastupnica pripadnika češke i slovačke nacionalne manjine)** upozoravajući da se u Konačnom prijedlogu zakona o energiji ne spominje, u obnovljivim izvorima energije, bio-dizel gorivo, a s kojim danas već pojedine zemlje Europe podmiruju i do 10 posto svojih potreba proizvedeći ga iz raznih biljnih ulja, ali prije svega iz uljane repice.

S bio-dizelom djelomično se postiže energetska neovisnost, zaštita okoliša, ali i iskorištenost poljoprivrednih površina s otvaranjem novih radnih mjesta. Bio-dizelom omogućio bi integralni gospodarski razvoj povezivanjem energetike, poljoprivrede i industrijska proizvodnja sa zaštitom okoliša uz primjenu visoke tehnologije. S obzirom na sve značajke bio-dizela zastupnica Čuhnil je na kraju svog izlaganja rekla da podržava podnijete amandmane Odbora za gospodarstvo da se Zakon dopuni i tim energetske resursom, kao i s točkama proizvodnje i distribucije. Ujedno time će se moći ići i u njegovu proizvodnju, budući da je studija izvodljivosti već gotova.

Zastupnik **mr. Mato Arlović (SDP)** u pojedinačnoj raspravi izrazio je podršku donošenju zakona, kojima će se urediti transformacija elektroenergetskog sustava. Upozoravajući i na pojmovne nejasnoće, nedorečenosti, pa i nelogičnosti, koje bi u primjeni, pa i praksi mogli umanjiti njegov značaj, pa ga čak i ustavnopravno osporiti, Arlović je naveo i konkretne primjere koje bi u zakonima trebalo popraviti i to konzekventno kroz više zakona.

Marina Matulović-Dropulić (HDZ) podržala je cjelovitost HEP-a i INE, jer su oni jedan od pokretača hrvatskog gospodarstva. S obzirom na velike ovlasti Vijeća za regulaciju energetske usluga postavlja se pitanje neće li to i uz, isticanje neprofitnosti, biti centar moći o svemu odlučuje i sve kontrolira.

Zastupnik **Đuro Njavro (DC)** smatra da ova Vlada RH ne bi ništa pogriješila da je još koju godinu odgodila reformu energetske dijela hrvatskog gospodarstva i zadržala javna poduzeća koja su u mnogim

točkama dala dobre rezultate - stabilnost snabdijevanja energijom. Jer, to je veliki iskorak za koji bi se prvih godina mogla plaćati vrlo visoka cijena. Ulaganja u energiju idućih godina bit će manja nego u vrijeme kada je ona bila dio javnog sektora, što bi moglo ugroziti stabilnost opskrbe. Tržište u energetici moglo bi proizvesti skuplju struju, a neurednim platišama donijeti isključivanje struje, a među njima i školama, bolnicama, siromašnijim dijelovima stanovništva i to u jednom modelu kojeg se želi predstaviti kao korak naprijed.

Za razliku od zastupnika **Zdenka Franića (SDP)** koji je izrazio značaj predloženih zakonskih rješenja u vođenju računa da je energija bitan i preduvjet unapređenja ostalog gospodarstva, dotle je **Anto Kovačević (HKDU)** predloženi set zakona ocijenio neprihvatljivim i da su se u mnogim člancima potkrale greške ili previdi koji bi mogli imati značajnije posljedice za energetske sektor. Paket zakona - po Kovačevićevoj ocjeni - rađen je površno, pa ga treba skinuti s dnevnog reda kako ne bi imao katastrofalne posljedice za hrvatske građane i gospodarstvo.

S Franjićem i oprečnim Kovačevićem rasprava je završila, uz napomenu Đure Njavre da su želje jedno, a brojke drugo i da one govore o tekucem deficitu državnog proračuna od 3 milijarde kuna, koji se mora nečim pokriti, ili zaduženjem ili prodajom imovine, poput i one u HEP-u i INI.

O 80-tak podnesenih amandmana očitovao se u nastavku rada, drugog dana (19. srpnja) ministar gospodarstva **Goranko Fižulić**, uglavnom prihvaćajući ih. Rezultat tog očitovanja i glasovanja zastupnika je taj da je **većinom glasova (74 "za" i 31 "protiv") prihvaćen Zakon o energiji, zatim Zakon o tržištu električne energije za koji je, također, glasovala većina zastupnika (77 glasova "za" i 30 "protiv"). Prihvaćen je i Zakon o regulaciji energetske djelatnosti većinom glasova (76 "za" i 29 "protiv"), a potom i Zakon o tržištu nafte i naftnih derivata (sa 76 "za" i 29 "protiv"), kao i Zakon o tržištu plina (75 "za" i 30 "protiv").**

G.G.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O TELEKOMUNIKACIJAMA; PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O PRIVATIZACIJI HRVATSKIH TELEKOMUNIKACIJA D. D.

Predstoji daljnja liberalizacija tržišta telekomunikacija i privatizacija HT-a

Na 15 - izvanrednoj - sjednici Hrvatskog sabora donesena su većinom glasova dva zakona iz područja telekomunikacija. Riječ je o Konačnom prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o telekomunikacijama i Prijedlogu i Konačnom prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji Hrvatskih telekomunikacija (HT) d.d. Time su novelirani istoimeni zakoni iz lipnja 1999. godine, kako bi se usvojenim izmjenama i dopunama ostvarila daljnja liberalizacija tržišta telekomunikacijskih usluga, i privatizacija Hrvatskih telekomunikacija (HT) d.d.

Ostvarivanje tih ciljeva ide u prilog ulasku Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije, te ispunjavanju svih obveza preuzetih članstvom RH u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO). To znači da su u ovim zakonima sadržani standardi i regulativa koji će pridonijeti daljnjem osuvremenjivanju telekomunikacijske infrastrukture u RH, te njezinu uključivanju u europske i svjetske telekomunikacijske tokove.

Oba zakona su razmatrana u objedinjenoj raspravi održanoj 18. srpnja, te donesena, u nastavku sjednice - 19. srpnja, s tim što je za onaj o telekomunikacijama to bilo drugo čitanje, odnosno redovnom parlamentarnom procedurom, dok je za privatizaciju HT-a to bio hitni postupak - prvo i drugo čitanje.

O PRIJEDLOZIMA

Konačnim prijedlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o telekomunikacijama mijenjaju se odredbe Zakona o telekomunikacijama, donesenog u lipnju 1999. godine, a kojim se uređuju telekomunikacije; radiotelevizija i kabelaška televizija; kao i odnosi između davatelja i korisnika telekomunikacijskih usluga; izgradnja, održavanje i uporaba telekomunikacijskih objekata i opreme te radijskih postaja.

Poslove odlučivanja o davanju koncesija i druge regulatorne poslove u području telekomunikacija, po Kona-

čnom prijedlogu ovog zakona, obavlja Vijeće za telekomunikacije, koja je neovisna pravna osoba čiji osnivač je Republika Hrvatska i koje je samostalno u obavljanju poslova iz svojeg djelokruga. Ovo Vijeće odgovara za svoj rad Hrvatskom saboru i Vladi RH podnoseći o tome godišnje izvješće. Uz osnivanje Vijeća za telekomunikacije, koje se sastoji od sedam članova, koje

Novost je da koncesionar neprofitabilnog radija i televizije može emitirati promidžbene poruke u trajanju od najviše pet minuta u jednom satu programa i 7 posto ukupnog dnevnog programa koji se emitira na državnoj i regionalnoj razini, te 10 minuta u jednom satu i 15 posto ukupnog dnevnog programa koji se emitira na lokalnoj razini.

imenuje Hrvatski sabor na prijedlog Vlade RH na vrijeme od pet godina, i nadalje postoji i Hrvatski zavod za telekomunikacije, kao neprofitabilna pravna osoba, koja sada obavlja i poslove pripremanja prijedloga akata koje donosi Vijeće za telekomunikaciju u obavljanju javnih ovlasti utvrđenih Zakonom. Osnivač Hrvatskog zavoda za telekomunikacije je, također, Republika Hrvatska, s tim što osnivačka prava obavlja Vlada RH kojoj se podnosi i godišnje izvješće o radu ovog Zavoda.

Odredbama koje se odnose na način financiranja Vijeća za telekomunikacije i Hrvatskog zavoda za telekomunikacije određeno je da se sredstva za obavljanje i razvoj njihovih djelatnosti osiguravaju iz dijela naknade za uporabu radijskih frekvencija, zatim od naknade za uporabu adresa i brojeva, te iz iznosa od 0,2 posto ukupnog godišnjeg bruto prihoda koji su u prethodnoj godini ostvarili koncesionari telekomunika-

cijskih usluga i kabelaške televizije, osim koncesionara radija i televizije. Predviđeno je i da će se odlukom Vlade RH utvrditi raspodjela sredstava za obavljanje i razvoj djelatnosti obaju navedenih pravnih osoba s tim da se ostvarena dobit može upotrijebiti isključivo za obavljanje i razvoj utvrđenih djelatnosti.

Fond za osnovne telekomunikacijske usluge mijenja ovime svoj naziv u Fond za telekomunikacijske usluge, koji može pri Hrvatskom Zavodu za telekomunikacije osnovati resorni ministar na prijedlog Vijeća za telekomunikacije, a čija sredstva se osiguravaju iz sredstava Zavoda za nadoknadu troškova osnovnih usluga u protekloj godini, te troše za sustavno poticanje i potporu istraživanju i razvoju novih telekomunikacijskih usluga, tehnologija i projekata koji još nemaju potpunu komercijalnu primjenu, a od interesa su za Republiku Hrvatsku.

Predviđeno je i da Zavod ustrojava sustav kontrolno-mjernih središta i kontrolno-mjernih postaja radi obavljanja nadzora, kontrole i mjerenja u radiofrekvencijskom spektru, te zaštite od smetnji.

Novost je i da koncesionar neprofitabilnog radija i televizije može emitirati promidžbene poruke u trajanju od najviše pet minuta u jednom satu programa i 7 posto ukupnog dnevnog programa koji se emitira na državnoj i regionalnoj razini, te 10 minuta u jednom satu i 15 posto ukupnog dnevnog programa koji se emitira na lokalnoj razini.

Ti neprofitabilni koncesionari ne smiju emitirati teletrgovinu niti program pod pokroviteljstvom, a ukoliko ostvare dobit mogu je upotrijebiti isključivo za obavljanje i razvoj svoje djelatnosti.

Za obavljanje djelatnosti kabelaške televizije potrebna je koncesija Vijeća za telekomunikacije i ugovor o koncesiji sklopljen s Hrvatskim zavodom za telekomunikacije.

Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji Hrvatskih telekomunikacija (HT) d.d., s Konačnim prijedlogom zakona donosi rješenja za provedbu završne faze

privatizacije dioničarskog društva Hrvatske telekomunikacije (HT).

RADNA TIJELA

Zakonske prijedloge razmotrilo je više radnih tijela.

Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o telekomunikacijama podržali su **Odbor za zakonodavstvo i Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav** - ovaj potonji uz više amandmana nomo-tehničke prirode, koje je predlagatelj prihvatio.

Odbor za gospodarstvo, razvoj i obnovu svojim je zaključkom, bez primjedbi, predložio donošenje Zakona, a **Odbor za ratne veterane** uz podršku zakonskom prijedlogu podnio je dva amandmana kojima je zatražio da ostanu na snazi odredbe važećeg zakona kojima se omogućuje, bez naplate, prijenos 7 posto dionica HT-a hrvatskim braniteljima i članovima njihovih obitelji (predlagatelj prihvatio).

Odbor za informiranje, informativnu i medije o Konačnom prijedlogu zakona raspravljao je kao zainteresirano radno tijelo, podržao ga i podnio amandman kojim je zatražio da on (taj Odbor), a ne Vlada, predlaže članove Vijeća za telekomunikacije (Vlada odbila; predlagatelj odustao od amandmana, to više što je bio suprotan već prihvaćenom amandmanu Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav).

Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji hrvatskih telekomunikacija podržali su bez primjedbi: **Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav, Odbor za zakonodavstvo te Odbor za gospodarstvo, razvoj i obnovu. Odbor za ratne veterane**, pak, podržao je zakonski prijedlog, uz amandmane istovjetnog sadržaja i sa istom svrhom kao što su i amandmani podneseni na izmjene i dopune Zakona o telekomunikacijama (predlagatelj prihvatio).

AMANDMANI

Nekoliko amandmana podnijeli su zastupnici.

U vezi s njima je na Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o telekomunikacijama, kao i na Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji Hrvatskih telekomunikacija amandmanima je reagirala Vlada RH.

Konkretno, kod konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o telekomunikacijama uvršteni su predloženim amandmanom Vlade RH među obveznike financiranja Hrvatskog zavoda za telekomunikacije i davatelji usluga pristupa Internetu.

Istovremeno, kod Konačnog prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji Hrvatskih telekomunikacija d. d. Vlada RH je prihvatila amandman koji je predložio **Odbor za ratne veterane**, te zastupnici: **dr. Petar Turčinović (IDS), Jadranka Kosor, Vladimir Šeks i Ivan Šuker (HDZ), Vesna Škare-Ožbolt (DC)** da se briše izmjena o prijenosu bez naplate 7 posto dionica HT-a hrvatskim braniteljima i njihovim članovima obitelji, odnosno fondovima za poboljšanje materijalnog stanja branitelja.

Razlog za traženje brisanja tog oblika privatizacije HT-a bio je u nedovoljnoj jasnoći, pa je Vlada RH uvažavajući tu argumentaciju, svojim amandmanom predviđela da će osnovati poseban fond, u koji će prenijeti dionice namijenjene braniteljima, vodeći računa o svim pripadajućim pravima.

Dr. Petar Turčinović (IDS) amandmanski je zatražio da se Zakonom o privatizaciji HT-a propiše da je Vlada dužna zatražiti suglasnost Sabora za konačnu odluku u vezi s privatizacijom preostalih dionica HT-a (amandman nije prihvaćen).

Amandmanom zastupnika **Vesne Podlipeć i Marina Jurjevića (SDP)** - na članak 89. stavak 1. važećeg zakona, izmjena kojega nije predložena - zatraženo je da se za distribuiranje kabelaške televizije u Hrvatskoj umjesto S kanala, koncesionar obveže na C kanal (Vlada nije prihvatila; predlagatelj povukli amandman).

RASPRAVA

U objedinjenoj raspravi o Konačnom prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o telekomunikacijama i o Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji Hrvatskih telekomunikacija d.d., s Konačnim prijedlogom zakona na početku dobivši riječ kao predstavnik predlagatelja **Goranko Fižulić**, ministar gospodarstva informirao je zastupnike da je Vlada RH nakon dugotrajnih pregovora potpisala Memorandum o razumijevanju sa Deutsche Telekomom (DT) kojim su definirani uvjeti i cijena prodaje još 16 posto udjela u vlasništvu Hrvatskih telekomunikacija, čime tvrtka DT drugi put postaje strateški partner u privatizaciji HT-a, a s čijim ostvarenjem bi postala 51-postotni vlasnik HT-a.

Razlog odluci o takvoj privatizaciji, koja zahtijeva i izmjene dvaju zakona, i u činjenici da se padom cijena svih tehnoloških dionica, a pogotovo telekomunikacijskih, odustalo od bilo kakvih akvizicija. Privatizacijom HT-a prodajom 51 posto vrijednosti strateškom

partneru - Deutsche Telekomu, hrvatskoj Vladi, odnosno hrvatskoj državi i dalje ostaje u vlasništvu 49 posto HT-a.

Inozemno tržište telekomunikacija zamrlo je tako da u proteklih devet mjeseci nije ostvarena niti jedna uspješna javna ponuda ni na jednoj burzi.

U tim okolnostima Vlada RH poslušala je svog financijskog konzultanta i savjetnika Smitha Salomona Barnya - da je daleko bolje privatizirati HT daljnjom prodajom strateškom partneru, nego nesigurnim izlaskom na burze.

Izlazak na burzu dionica HT-a nije bio dosad moguć ni zbog obveza koje su proizlazile do lipnja ove godine iz dioničarskog ugovora između Vlade RH i Deutsche Telekomu a prodaji 35-postotnog udjela HT ovoj njemačkoj kompaniji kao strateškom partneru. Daljnja, pak, prodaja bilo kojem strateškom partneru nije moguća bez izmjena zakona o telekomunikacijama i privatizaciji HT-a, jer je trenutno važećim zakonom definirana obveza izlaska na burzu, kao i prodaja određenih udjela određenim grupama građana.

Izlazak dionica HT-a na burzu nije bio dosad moguć, do lipnja ove godine, ni zbog obveza koje su proizlazile iz dioničarskog ugovora između Vlade RH i Deutsche Telekomu a prodaji 35-postotnog udjela HT ovoj njemačkoj kompaniji kao strateškom partneru. Daljnja, pak, prodaja bilo kojem strateškom partneru nije moguća bez izmjena zakona o telekomunikacijama i privatizaciji HT-a, jer je trenutno važećim zakonom definirana obveza izlaska na burzu, kao i prodaja određenih udjela određenim grupama građana.

Stoga je Vlada RH Konačnim prijedlogom o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji Hrvatskih telekomunikacija d.d. predviđela brisanje ranijeg stavka Zakona po kojem se moglo privatizirati 70 posto dionica HT-a, dok nad preostalim 30 posto dionica vlasništvo zadržava Republika Hrvatska o čijem daljnjem raspolaganju može odlučiti samo Hrvatski sabor. Umjesto

toga najprije je predloženo da se privatizacija provede prijenosom bez naplate 7 posto dionica HT-a hrvatskim braniteljima i članovima njihovih obitelji, odnosno fondovima, zakladama i drugim pravnim osobama iz čijih se sredstava financiraju posebni programi za poboljšavanje materijalnog statusa i kvalitete života hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji.

Potom bi u postupku javne ponude Vlada RH trebala ponuditi najmanje 20 posto dionica HT-a i to bilo prodajom hrvatskim državljanima uz pravo prvenstva, pogodnosti i pod uvjetima koje će propisati prigodom uvrštenja dionica HT na burzi, bilo prodajom putem javne ponude domaćim i stranim ulagateljima bez ikakvih pogodnosti.

Preostali dio dionica Vlada može privatizirati prodajom sukladno tržišnim prilikama strateškom ulagatelju ili na tržištu kapitala.

Redosljed i dinamika predviđene privatizacije utvrđuju se odlukom Vlade RH, koja je kao predlagatelj izmjena i dopuna ovog Zakona predložila i da se briše ranija odredba po kojoj je HT obavezan donijeti program stjecanja dionica od zaposlenika i ranijih zaposlenika.

Umjesto ranijih odredbi da glavna skupština HT-a ne može donijeti niti jednu važnu odluku u vezi s opstankom HT-a bez suglasnosti Sabora, sada je predviđeno da Hrvatske telekomunikacije d. d., odnosno njihovi organi mogu samo uz suglasnost Vlade donijeti takve odluke važne za HT-a: prestanak društva, djelatnosti, potpuna promjena ili izmjena tvrtke, premještanje sjedišta HT-a u inozemstvo. Ta ograničenja važe za čitavo vrijeme dok god je RH vlasnik makar i jedne dionice HT-a.

Pregovori s Deutsche Telekomom nisu ničim ugrozili, niti su se ogriješili o dokumente koji su RH ućlanili u Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO), a nema niti nikakvih dvojbi da može biti produžen monopol Hrvatskih telekomunikacija na fiksnu telefoniju, istakao je nadalje Fižulić.

U Hrvatskoj se liberalizira fiksna telefonija sa 1. siječnja 2003., sukladno pravilima koje je RH prihvatila pristupanjem WTO-u i nitko ne brani ni jednoj pravnoj osobi da zatraži koncesiju za obavljanje fiksne telefonije.

Nakon uvodnog izlaganja slijedila je rasprava, budući da se nitko od izvjestitelja odbora nije javio za riječ.

Privatizacija HT-a direktnom prodajom

Danas, druga faza privatizacije HT-a izgleda suprotno onome što je odredio Zakon o privatizaciji HT-a, jer gotovo 18 mjeseci nakon dolaska koalicije nije provedena javna ponuda dionica HT-a, a niti hrvatski branitelji i članovi njihovih

obitelji nemaju dionice, kao ni radnici i bivši zaposlenici HT-a - rekao je u ime Kluba zastupnika HDZ-a Dario Vukić. Naglasio je da ni dionice nisu uvrštene na burzu, da nema domaćih ni stranih ulaganja u HT, nema poticaja razvoja tržišta kapitala u Hrvatskoj. Istanje da je od posljednjih izbora međunarodni položaj Hrvatske poboljšao, trebao bi biti dodatna okolnost za bržu i financijski uspješniju drugu fazu privatizacije HT-a.

U Hrvatskoj se liberalizira fiksna telefonija sa 1. siječnja 2003, sukladno pravilima koja je RH prihvatila pristupanjem WTO-u i nitko ne brani ni jednoj pravnoj osobi da zatraži koncesiju za obavljanje fiksne telefonije.

Međutim, kako je Deutsche Telekom (DT) kupio prvih 35 posto dionica za 850 milijuna dolara, a drugih 16 posto bi trebao platiti 425 milijuna dolara, to znači praktično po istoj cijeni. Ostvarit će se ta kupnja direktnom prodajom kao jedinom ponuditelju - bez konkurencije, što bi se izbjeglo javnom prodajom. Ali, kako DT posredno kroz većinsko vlasništvo HT dobiva i dodatna prava, a s njima i ogromnu financijsku vrijednost, to se ne vidi da je u ponudenoj cijeni platio i uobičajenu premiju za preuzimanje većinskog paketa dionica - primjećuje Vukić. Izmjenama Zakona o telekomunikacijama izravno se pogoduje i HT-u i DT-u, a što je protivno liberalizaciji tržišta telekomunikacijskih usluga - konstatirao je još izvjestitelj Kluba zastupnika HDZ-a, protiveći se najnovijem dogovoru Vlade RH s Deutsche Telekomom, izazvavši reakciju ministra Fižulića.

Potom se nastavila polemika - ispravkama netočnih navoda - u koju se uključio i Ivan Šuker (HDZ), a koja je započela još pri uvrštavanju predloženih zakona u dnevni red.

Naime, Goranko Fižulić ponovno je uzvratilo HDZ-u i Dariju Vukiću da su oni uzeli i prodali 35 posto dionica HT-a DT i to bez ikakvih pravila, kao u slučaju davanja koncesija.

HDZ-ova prodaja HT Deutsche Telekomu može se usporediti s onim kada se ujutro iznesu jagode za prodaju i za njih traži onoga tko će dati više, a onda ih se ostavi da zajedno s drugima zgužvanim i trulim, poslijepodne netko drugi kupi.

U ime Kluba zastupnika HSP-a/HKDU-a Anto Kovačević izrazio je svoju zabrinutost što se rasprava o zakonskim prijedlozima održava u vremenu koje nije dovoljno za detaljnu i kvalitetnu raspravu, koja je određena potrebom da se realizira pismo namjere o prodaji 16 posto dionica HT-a Deutsche Telekomu.

Konstatirajući da HT ne poduzima ništa u vezi sa zaštitom potrošača od sofisticiranih krađa impulsa građana i gospodarstvenika, Kovačević je najavio i više prijedloga zakonskih rješenja na predložene konačne tekstove zakona. Izražavajući bojazan od monopolnog položaja HT-a, odnosno DT, na hrvatskom tržištu, Anto Kovačević je upozorio da bi već početkom jeseni moglo doći do povećanja cijena većeg dijela telekomunikacijskih usluga, čega zastupnici trebaju biti svjesni prilikom izglasavanja zakona o telekomunikacijama, kojima Hrvatska čini korak unatrag.

U nastavku sjednice Ivo Škrabalo je, u ime Kluba zastupnika HSLS-a, podržao konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakon o telekomunikacijama, o kojemu je jedino i dobio zaduženje da govori. Upozorio je zastupnike da je sada pred njima zadaća da mudro izaberu kompetentne i neovisne osobe u Vijeće za telekomunikaciju.

Najavljujući da će Demokratski centar podnijeti na konačne prijedloge predočenih zakona amandmane, Mate Granić je, govoreći u ime Kluba zastupnika DC-a primijetio da je ova tema i hitan postupak uvjetovana time da se realizira već postignuti dogovor između Vlade RH i Deutsche Telekomom o prodaji 16 posto udjela DT u HT-a za 500 milijuna eura. Prema zakonskim prijedlozima Vlada će odlučiti i o prodaju preostalog nerasprodanog dijela HT-a. Sa 51-postotnim udjelom DT u vlasništvu HT-a, produžen je s predloženim zakonskim rješenjima monopol na domaćem tržištu u fiksnoj telefoniji sa 2002. na 2004. godinu. Pored toga izvršit će se rebalans tarifa kojim će potrošači razgovore plaćati 50 posto skuplje, a uvest će se i veća pretplata - najavio je Granić.

Potom je u ime Kluba zastupnika zastupnika SDP-a Miroslav Korenika govoreći o značaju telekomunikacija za svaku zmlju obrazložio oba konačna zakonska rješenja najavljujući da će zastupnici SDP-a poduprijeti njihovo donošenje, a što je i za Klub zastupnika HSS-a najavio, potom, Luka Roić, rekavši da država prodaje 16 posto dionica HT-a najboljem ponudaču.

Petar Turčinović rekao je da će Klub zastupnika IDS-a amandmanskim rješenjem zatražiti u zakonu odredbu po kojoj će Vlada RH ubuduće trebati suglasnost Sabora za konačno dono-

HDZ-ova prodaja HT-a Deutsche Telekomu može se usporediti s onim kada se ujutro iznesu jagode za prodaju i za njih traži onoga tko će dati više, a onda ih se ostavi da zajedno s drugima zgužvanim i trulim, poslijepodne netko drugi kupi.

šenje odluke o privatizaciji preostalih dionica HT-a. Time će i zastupnici nastojati ocijeniti je li napravljen najbolji izbor, najbolje rješenje za Hrvatsku. Jer, već sadašnje promjene u privatizaciji Hrvatskih telekomunikacija će bitno odrediti i nastavak procesa privatizacije.

Budući da sa 51 posto stranog vlasništva, HT više nije hrvatska tvrtka, to je Turčinović izrazio i nadu da će HT zaista i biti zadnja tvrtka koja se prvenstveno privatizira radi punjenja državnog proračuna.

U pojedinačnoj raspravi **Jadranka Kosor (HDZ)** izrazila je niz primjedbi na nedorečenost predloženih zakonskih rješenja te rekla da ima dojam da zastupnici ne dobivaju prava obrazloženja. Pojedinačnom raspravom i **Dario Vukić (HDZ)** nastojao je kroz pitanje plaćanja naknada za koncesije, također, obrazložiti da su zakoni koje je

donijela HDZ-ovska vlast bolji od ovih koji se predlažu, samo što ih se nije provodilo pa nisu pokazali ni svoj puni efekt, a time se vjerojatno oštetilo Republiku Hrvatsku.

Izazvalo je to ponovno uzastopnu polemiku kroz ispravke netočnih navoda na relaciji (ministar) **Goranko Fižulić - Dario Vukić**, pa i **Vladimir Šeks, Mato Arlović**, u koje su se uključili i zastupnici **Ivan Penić i Juraj Njavro** sa stavom da Vlada RH nizom zakona, uključivši i ove o telekomunikacijama, bitno umanjuje prava hrvatskih branitelja. Na to su se osvrnuli i **Stjepan Henezi, Drago Krpina, i Stjepan Živković** u redovnoj raspravi.

Tek se **Anto Kovačević** svojom pojedinačnom raspravom vratio na cjelovitost točke dnevnog reda - objedinjenu raspravu o Konačnim prijedlozima zakona o izmjenama i dopunama Zakona o telekomunikacijama i Zakona o privatizaciji HT-a, ocjenjujući ih uglavnom neprihvatljivim. I **Tonči Tadić (HSP)** je upozorio da privatizacija treba biti u funkciji stvaranja efikasnijeg gospodarstva i bržeg razvoja Hrvatske, te da je Sabor trebao biti upoznat prilikom ove rasprave s detaljima pisma namjere o kupnji Deutsche Telekomu 16 posto dionica HT-a.

Budući da je sjednica prekinuta 18. srpnja završetkom rasprave, to se drugog dana, 19. srpnja, u nastavku prešlo na izjašnjavanje o amandmanima na **Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o telekomunikacijama**. U ime Vlade RH o amandmanima se očitovao zamjenik ministra pomorstva, prometa i veza, **Pavao Komadina**.

U potpunosti je prihvatio amandmane Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav na Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o telekomunikacijama, ali ne i onaj Odbora za informiranje, informatizaciju i medije o smanjenju ovlasti Vlade RH glede predlaganja članova Vijeća za telekomunikacije.

Nakon toga uslijedilo je glasovanje, te je većinom glasova (77 "za" i 24 "protiv") donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o telekomunikacijama.

O amandmanima koji su pristigli na **Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji Hrvatskih telekomunikacija d.d.**, uvršten po hitnom postupku s prvim i drugim čitanjem, u ime predlagatelja očitovao se ministar gospodarstva **Goranko Fižulić**.

Budući da je većina amandmana povučena jer su podnošenjem Vladinih amandmana postali bespredmetni, to se predstavnik predlagatelja izjašnjavao tek o tri preostala: Vesne Škare-Ožbolt (obvezivanje na prethodno pribavljanje mišljenja Hrvatskog sabora - članak 2.); Jadranke Kosor (brisanje članka 6. kojim se ovlasti oko privatizacije sa Sabora prenose na Vladu), te dr. Petra Turčinovića (zahtjev da se Vladu obveže da za donošenje odluke o privatizaciji preostalih dionica HT-a zatraži suglasnost Sabora). Spomenute amandmane Vlada nije prihvatila, a nisu dobili ni potrebnu većinu zastupničkih glasova.

Zastupnici su tada prešli na glasovanje, te je većinom glasova (75 "za" i 26 "protiv") donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji Hrvatskih telekomunikacija d.d.

G.G.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA USTAVNOG ZAKONA O SURADNJI REPUBLIKE HRVATSKE S MEĐUNARODNIM KAZNENIM SUDOM

Razmotriti mogućnost promjene Zakona, ali u skladu sa Statutom Suda

Na 15 - izvanrednoj sjednici 19. srpnja 2001. Hrvatski sabor nije prihvatio zakonski prijedlog Kluba zastupnika HDZ-a o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o suradnji Republike Hrvatske s Haaškim sudom kojim se predlagalo da hrvatska sudbena vlast dobije veća prava u provedbi haaških zahtjeva za uhićenja i izručenja osumnjičenih odnosno da procjenjuje pravnu utemeljenost optužnica.

Hrvatski je sabor ujedno potvrdio svoj zaključak donesen 17. srpnja 2001. godine kojim se predlaže Vladi RH da razmotri mogućnost promjene Ustavnog zakona o suradnji Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom, vodeći računa da to bude u skladu sa Statutom tog Suda i vodeći računa o obvezama RH nakon ratifikacije Rimskog statuta Međunarodnog kaznenog suda. Vlada RH izvjestit će Hrvatski sabor o svom djelovanju na realizaciji ovog zaključka.

O PRIJEDLOGU

Ustavni zakon o suradnji RH s Međunarodnim kaznenim sudom uređuje odnose i suradnju Hrvatske s tim Sudom, no uočeni su njegovi bitni propusti i nedorečenosti. Jedan od najvažnijih propusta je potpuno isključivanje mogućnosti tijelima sudbene vlasti RH da pri provođenju zahtjeva ili naloga Međunarodnog kaznenog suda utvrde njihovu pravnu utemeljenost. Zbog nedostatnih zakonskih rješenja otvara se mogućnost za vođenje postupaka koji nisu utemeljeni na vjerodostojnim i na zakonit način prikupljenim dokazima, što je u suprotnosti s najvišim vrednotama ustavnog poretka RH, navodi predlagatelj u Ocjeni stanja.

Zbog navedenih razloga predlaže se dopuniti članak 20. ovog Ustavnog zakona na način da sudbena vlast pri

provedbi zahtjeva za izručenje ili optužnica ima pravo procijeniti njihovu pravnu utemeljenost. Predlaže se omogućiti sudbenoj vlasti donošenje ocjene jesu li zahtjev za izručenje ili optužnica utemeljeni na vjerodostojnim i zakonito pribavljenim dokazima iz kojih nedvojbeno proizlazi osobna a isključuje se objektivno-zapovijedna odgovornost za počinjeno kazneno djelo.

Predlaže se omogućiti sudbenoj vlasti donošenje ocjene jesu li zahtjev za izručenje ili optužnica utemeljeni na vjerodostojnim i zakonito pribavljenim dokazima iz kojih nedvojbeno proizlazi osobna a isključuje se objektivno-zapovijedna odgovornost za počinjeno kazneno djelo.

Valja istaknuti, navodi predlagatelj, kako Vlada RH sukladno odredbi članka 3. Ustavnog zakona ima mogućnost ne udovoljiti zahtjevu tog Suda ako zahtjev ili odluka nisu utemeljeni na odgovarajućim odredbama Statuta i Pravila o postupku i dokazima Suda ili ako su u suprotnosti s Ustavom Republike Hrvatske.

Predloženi zakon u punom je suglasju s tekstom Deklaracije o Domovinskom ratu donesenom u Saboru u listopadu 2000, te sa stajalištima Vlade RH u odnosu na suradnju s Tužiteljstvom Suda (prosinac, 2000). Uz to, sadrži rješenja istovjetna rješenjima u američkom i francuskom zakonu o suradnji s Haaškim tribunalom, ističe predlagatelj.

Dodajmo da je predlagatelj podnio i vlastiti amandman na predloženi

tekst zakona (članak 1. mijenja se i glasi: U članku 20. iza riječi "prema svom Statutu" dodaju se riječi "te ako temeljem informacija dostavljenim od strane Međunarodnog kaznenog suda utvrdi da postoji prihvatljiva osnova za vjerovati da je osoba počinila kazneno djelo zbog kojeg se traži uhićenje i predaja") čime se na bolji način, navodi predlagatelj, osigurava temeljni cilj predloženog zakona. To je - omogućiti tijelima sudbene vlasti da pri provedbi zahtjeva za uhićenje i predaju određene osobe Kaznenom sudu u Haagu utvrde postoji li prihvatljiva osnova za vjerovati da je dotična osoba počinila kazneno djelo zbog kojeg se traži.

Prvo čitanje, a ne hitni postupak

Predloženi zakon razmatran je u prvom čitanju (prema utvrđenom dnevnom redu 15. izvanredne sjednice) premda je predlagatelj tražio hitni postupak obrazloživši ga velikom vjerojatnošću (podaci o optužnicama Haaškog suda protiv dvojice hrvatskih državljana - izjave dužnosnika) da se u optužnicama Haaškog suda radi o hrvatskim visokim časnicima koje se tereti za tzv. zapovjedno-objektivnu odgovornost, planirano etnično čišćenje i progon 150.000 Srba iz Hrvatske. Jednom riječju otvara se mogućnost kriminaliziranja ukupnog Domovinskog rata i ugrožavanje temelja nacionalne sigurnosti što predstavlja osobito opravdane državne razloge i usvajanje predloženog zakona hitnim postupkom.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo protiv se donošenju ovog zakona i predložio je Hrvatskom saboru da ne prihvati predloženi zakon. Odbor prosuđuje, naime, da se predloženim zakonom a

ni amandmanom predlagatelja neće moći ostvariti namjeravano poboljšanje položaja osumnjičenika odnosno optuženika u odnosu na Međunarodni kazneni sud.

Isti prijedlog - ne prihvatiti ovaj predloženi zakon - Hrvatskom saboru dao je većinom glasova i **Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav**. U svom Izvješću Odbor navodi da je u raspravi konstatirano da se amandmanom predlagatelja mijenja u cijelosti predloženi zakon. Odbor drži da ustavne odredbe o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda kojima se utvrđuju prava okrivljenika pružaju veći stupanj zaštite okrivljenika od rješenja predloženih Prijedlogom zakona. Odbor je također upozorio da na temelju članka 19. Ustavnog zakona o suradnji RH s Međunarodnim kaznenim sudom u postupku povodom zahtjeva Međunarodnog kaznenog suda da mu se okrivljenik preda, sud primjenjuje na odgovarajući način odredbe Zakona o kaznenom postupku te bi predložena izmjena Ustavnog zakona zahtijevala i izmjenu Zakona o kaznenom postupku.

Po ocjeni Odbora pretpostavka za izmjenu Ustavnog zakona je djelovanje Vlade RH pred međunarodnim institucijama u cilju zaštite nacionalnih interesa a sukladno zaključcima o odnosima RH i Međunarodnog kaznenog suda koje je Sabor usvojio 17. srpnja 2001. Stoga je prijedlog Odbora i da Hrvatski sabor donese zaključak kojim se potvrđuje taj zaključak od 17. srpnja 2001. kojim Hrvatski sabor predlaže Vladi RH da razmotri mogućnost promjene Ustavnog zakona o suradnji RH s Međunarodnim kaznenim sudom vodeći računa da to bude u skladu sa Statutom Suda, a da o svom djelovanju na realizaciji tog zaključka Vlada izvijesti Hrvatski sabor.

Potaći intervenciju u Statut Suda

Odbor za pravosuđe također predlaže (većinom glasova) Hrvatskom saboru ne prihvaćanje ovog zakonskog prijedloga.

U raspravi Odbor je raspolagao stavom Ministarstva pravosuđa o predloženim rješenjima (iznio ih ministar) prema kojem su predložene izmjene i dopune ovog Ustavnog zakona suprotne Statutu i Pravilniku o postupku i dokazima Međuna-

rodnog kaznenog suda u Haagu te bi slijedom toga mogle stvoriti teškoće u suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom. Nadalje, predloženo rješenje ne vodi računa o razlici između domaćeg kaznenog procesnih pravila i onih koja uređuju postupak pred Sudom. Predloženo rješenje se ne može usvojiti a da ne dovede u pitanje načelo primata Haaškog suda u odnosu na domaće pravosuđe.

Konstatirajući da predloženi zakon sadrži niz nespretnosti i pravno neodrživih termina i rješenja koja bi bez obzira na legitimnost inicijative mogla dovesti do prekida suradnje sa Sudom i daljnje političke polarizacije i podijeljenosti izraženo je mišljenje koje predlaže drugačiji pristup, utemeljen na činjenici da je RH ratificirala Rimski statut Međunarodnog kaznenog suda te da RH mora provesti Zakon o ratifikaciji. To, pak, traži usklađivanje Ustava RH i zakonodavstva sa Statutom u više pitanja i nužno je na razini kaznenog zakonodavstva provesti potrebna usklađenja vezana uz inkriminacije genocida, zločine protiv čovječnosti i ratnih zločina s hrvatskim Kaznenim zakonom te neka druga pitanja.

Bitno pitanje u provedbi Rimskog statuta je i usklađivanje nacionalnih odredbi o zapovijednoj odgovornosti s člankom 28. tog Statuta koji vrlo iscrpno normira odgovornost zapovjednika i nadređenih osoba, ali i znatno sužava tu odgovornost u odnosu na članak 7. Statuta Haaškog suda.

Donošenje odgovarajućih provedbenih propisa u navedenom smislu uključivalo bi i reviziju postojećeg Ustavnog zakona o suradnji Republike Hrvatske sa Sudom u Haagu s konzekvencom zamjene toga Zakona s implementacijskim propisima za Rimski statut Međunarodnog kaznenog suda.

Drži se, prema tom mišljenju, da bi bilo dobro preporučiti Hrvatskom saboru da odmah predloži Vladi RH ustrojavanje radnog tijela koje bi pod nadzorom Ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa pripremlilo nacrt implementacijskih propisa za Rimski statut i predložilo daljnji status Ustavnog zakona o suradnji RH s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu. Zaključno, ocijenjeno je, stoji u izvješću Odbora, da je RH preuzela međunarodnopravnu obvezu prema Vijeću sigurnosti UN da će surađivati sa Sudom u Haagu a sukladno njegovom Statutu. Iz toga proizlazi da bi se jednostranom predloženom

izmjenom Ustavnog zakona, a suprotno Statutu Suda, odstupilo od suradnje, što je krajnje nedopustivo. Treba nastojati upotrijebiti sve pravne i diplomatske mogućnosti kako bi se eventualno došlo u poziciju da se potakne intervencija u Statut Haaškog suda što bi se jedino moglo ocijeniti svrhovitim.

Treba nastojati upotrijebiti sve pravne i diplomatske mogućnosti kako bi se eventualno došlo u poziciju da se potakne intervencija u Statut Haaškog suda što bi se jedino moglo ocijeniti svrhovitim.

Nakon rasprave Odbor za pravosuđe, uz već spomenuti prijedlog o neprihvaćanju ovog predloženog zakona, predložio je Hrvatskom saboru da od Vlade RH zatraži razmatranje mogućnosti promjene Ustavnog zakona o suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom vodeći računa o preuzetim međunarodnopravnim obvezama RH o primjeni Statuta i suradnji s tim Sudom te obvezama RH nakon ratifikacije Rimskog statuta Međunarodnog kaznenog suda.

MIŠLJENJE VLADE RH

Vlada Republike Hrvatske protivi se donošenju ovog zakona, jer bi na način kako je predloženo, bila narušena dosadašnja usuglašenost Ustavnog zakona o suradnji RH s Međunarodnim kaznenim sudom sa Statutom Međunarodnog kaznenog suda i Pravilima o postupku i dokazima, koja je omogućavala suradnju Republike Hrvatske i Međunarodnog kaznenog suda, ali i prihvaćeni koncept prioriteta sudovanja Međunarodnog kaznenog suda.

Naime, pri odlučivanju o predaji okrivljenika po zahtjevu tog Suda sudbena tijela Republike Hrvatske ispituju samo postojanje formalnih pretpostavki a ne i osnovanost zahtjeva Suda za predaju.

Ukoliko bi se predloženom dopunom omogućilo domaćem sudu da ocjenjuje jesu li zahtjevi za predaju ili optužnica utemeljeni na vjerodostojnim i zakonito pribavljenim dokazima, iz kojih nedvojbeno proizlazi osobna a isključuje se objektivno-

zajednička odgovornost za počinjeno kazneno djelo, to bi značilo da se domaćem sudu daje ovlast da ocjenjuje dokaze i činjenični supstrat iz potvrđene optužnice Međunarodnog kaznenog suda a što se može tek provodenjem dokaznog postupka u skladu sa svim pravilima kaznenog postupka. Ovisno o rezultatu provođenja i ocjene dokaza može se utvrditi o kakvom se obliku i stupnju krivnje radi, a slijedom toga ima li elemenata za utvrđivanje osobne kaznene odgovornosti u smislu članka 7. Statuta Suda.

Navedeno bi značilo izravnu suprotnost s odredbama Statuta Suda i Pravilima o postupku i dokazima, stoji u mišljenju Vlade slijedom čega smatra da ne postoji pravna utemeljenost predložene zakonske promjene Ustavnog zakona.

RASPRAVA

Na sjednici Hrvatskoga sabora najprije je u ime predlagatelja govorio **dr. Ivić Pašalić (HDZ)**. Radi boljeg razumijevanja temeljne ideje predlagatelja, kako je rekao, osvrnuo se najprije na bitne akte na kojima je osnovana ukupna suradnja s Međunarodnim kaznenim sudom (Rezolucija Vijeća sigurnosti UN 827 i njen, kako je rekao, prisilni karakter u odnosu na države koje su sudjelovale u ratnom sukobu na području bivše Jugoslavije, Statut Suda) te na podatke o tome kako je taj Sud s vremenom postao vrlo moćna i snažna institucija.

Statut Suda nedvojbeno i jasno nalaže državama da surađuju sa Sudom, međutim, ta općenito formulirana obveza mora se učiniti primjenjivom državnim tijelima svake pojedine države i u pravilu se to postiže implementacijskim zakonodavstvom, koje je spona između međunarodnog i domaćeg pravnog sustava. Pronalaženje one mjere suradnje koja će na optimalnoj razini omogućiti i djelotvornost Suda i zaštitu legitimnih interesa svake pojedine države nije lako ali je pravo svake države, naglasio je zastupnik dodajući da države imaju pravo ukazivati na loša rješenja. No, ne da bi opstruirale suradnju nego izbjegle moguća šikaniranja od Međunarodnog kaznenog suda.

Zastupnik se osvrnuo i na donošenje sada važećeg ovog Ustavnog zakona te naglasio da su gotovo

od samog početka njegove primjene nastali određeni problemi u suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom kao jasan sukob interesa između RH i Tužiteljstva Suda. Podsjetio je da je najizrazitiji problem, tzv. problem subpoena u procesu gen. Blaškiću, riješen pravnim putem u korist Hrvatske a rezultat toga bila je i promjena Pravila o postupku i dokazima. Drugi ozbiljan sukob između Hrvatske i Suda pojavio se kao pravno pitanje - nadležnost Suda da istražuje i vodi postupak za moguće zločine u operacijama "Bljesak" i "Oluja". Tužiteljstvo je već 1996. godine zatražilo podatke i dokumente koji se odnose na te dvije operacije Hrvatska tim zahtjevima nije udovoljila držeći da su to legalno oslobodilačke akcije i da ne potpadaju pod nadležnost Suda što je dovelo do ozbiljnih napetosti između Hrvatske i Suda no suradnja nikad nije bila prekinuta i traženi su pravni putovi za osporavanje nekih zahtjeva Tužiteljstvu. Bitne promjene u odnosu prema tom Sudu nastupile su promjenom vlasti u siječnju 2000. a stav nove vlasti iskazan je u Deklaraciji o suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom, rekao je zastupnik.

Pri odlučivanju o predaji okrivljenika Sudu hrvatski sudovi ispituju samo postojanje formalnih pretpostavki a ne i osnovanost zahtjeva Haaškog suda i zbog takvih rješenja, više nego očitog utjecaja raznih političkih silnica na rad Tužiteljstva i Suda, otvara se mogućnost podizanja optužnica za koje, smatra zastupnik, može reći da imaju itekakvu političku pozadinu. Kada se tome dodaju javno izrečene izjave nekih dužnosnika Tužiteljstva o prirodi ratnih stradanja u Hrvatskoj i kako u Hrvatskoj nije izvršen genocid no istodobno se najavljuje dizanje optužnica za etničko čišćenje na području tzv. krajine, tada je potpuno razumljiva reakcija hrvatske javnosti, napose hrvatskih branitelja, rekao je, među ostalim zastupnik upozoravajući da u tim situacijama dolazi do snažne polarizacije u javnosti i dileme da li bezuvjetna suradnja sa Sudom ili sankcije.

Vlada je pogriješila

Sada kada je gotovo potpuno jasna priroda optužnica protiv dvojice hrvatskih generala - osobna odgovornost što znači da su planirali,

poticali i naređivali zločine iz članaka 3. i 5. Statuta Suda - situacija je najdramatičnija dosad, nastavio je zastupnik dr. Pašalić. Naglasio je da HDZ smatra da je Vlada pogriješila donijevši odluku o provedbi sudskih naloga Haaškog suda već da je te optužnice, koje su suprotne Ustavu Republike Hrvatske i Deklaraciji o Domovinskom ratu, trebala vratiti Tužiteljstvu.

Ova optužnica direktno ruši ustavnu odredbu o Domovinskom ratu i valjda je svakome jasno da suđenje hrvatskim generalima, ključnim zapovjednicima u "Bljesku" i "Oluji" ne može biti samo suđenje njima jer je u tim operacijama sudjelovalo oko 200.000 hrvatskih vojnika.

Ova optužnica direktno ruši ustavnu odredbu o Domovinskom ratu i valjda je svakome jasno da suđenje hrvatskim generalima, ključnim zapovjednicima u "Bljesku" i "Oluji" ne može biti samo suđenje njima jer je u tim operacijama sudjelovalo oko 200.000 hrvatskih vojnika. Kada bi ta optužba bila točna ona bi izravno ili neizravno pogadala oko 700.000 do 800.000 ljudi u Hrvatskoj (prosječna obitelj u Hrvatskoj ima oko 3,5 člana). Može li ravnopravno u Europu zemlja koja je možda nastala na etničkom čišćenju, pitao je.

Ključno pitanje je sada što napraviti i postoji li izlaz, naglasio je, među ostalim zastupnik smatrajući da se treba upitati kakva je uloga nekih ljudi u Tužiteljstvu i ima li nekih drugih motiva za ovakve optužnice to više što je od početka bilo jasno da se želi relativizirati odnos agresora i žrtve da bi se došlo do toga da se svi trebamo ispričati i opet živjeti u nekoj zajednici koja se vjerojatno ne bi zvala Jugoslavija već slično tome.

HDZ nije za prekid suradnje s Haaškim sudom niti to predlaže ovim zakonom. Za nas nema dvojbe, rekao je, da želimo integriranje Hrvatske u Europu i kao opozicija svjesni smo svoje odgovornosti, no smatramo da između bezuvjetne suradnje ili sankcija postoji i treće rješenje. Vidimo ga u snažnijoj i odlučnijoj aktivnosti diplomacije te napose u izmjeni i dopuni Ustavnog zakona o

suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom.

Valja naći takvo rješenje koje će osigurati da osobe za koje postoji prihvatljiva osnova za uvjerenje da su izvršili ratne zločine da i idu u Haag i trebaju ići, ali one osobe gdje te prihvatljive osnove nema treba zaštititi. Treba zaštititi hrvatske branitelje, heroje Domovinskog rata od nepravdne optužbe Haaškog tužiteljstva, rekao je, među ostalim zastupnik založivši se za prihvaćanje predloženog zakona a ako je potrebno i njegovog poboljšanja. Pozvao je zastupnike da se ne dijele na ovom pitanju i da ostave po strani stranačke razlike i učine nešto za smanjenje podjela koje postoje u javnosti.

Nenad Stazić (SDP) replicirao je predgovorniku i rekao da nije točno da su podignute optužnice usmjerene, direktno ili indirektno, na sve branitelje i na cijeli hrvatski narod. Međunarodni sud u Haagu ima ovlasti suditi samo pojedincima za konkretna djela, Sud pravde u Haagu može suditi u sporovima među državama ali nema suda na svijetu koji bi mogao suditi cijelom narodu, rekao je zastupnik dodajući da ovakva teza predstavlja manipuliranje osjećajima građana ove zemlje i da je, misli on, usmjerena na uznemiravanje javnosti. **Dr. Ivić Pašalić** odgovorio je da mu je poznato da ne postoji takav sud i da ono što je govorio nije imalo cilj ni manipulirati niti uznemirivati našu javnost. No ljudima treba dati informacije pa neka sami odlučuju i misle no ako je neki hrvatski časnik, u konkretnom slučaju jedan od hrvatskih generala, Gotovina, Ademi, optužen da je planirao, poticao i provodio deportaciju 150 do 200.000 Srba u Hrvatskoj i ako bi se u konačnici tako presudilo da li bi to bila presuda samo jednom od hrvatskih generala, pitao je zastupnika.

Vladimir Šeks (HDZ) javio se radi ispravka netočnog navoda zastupnika Stazića da se ne radi o kolektivnoj odgovornosti i pritom se pozvao na obrazloženje premijera Račana (rasprava o povjerenju Vladi) te rekao da se radi o kriminaliziranju svih onih koji su sudjelovali u akciji "Oluja".

Dr. Zdravko Tomac (SDP) založio se za traženje rješenja koja će pomoći Hrvatskoj i onima koji su optuženi za ono za što svi mislimo da ne mogu biti krivi, za etničko čišćenje. Podsjetio je da je na Odboru za vanjsku politiku sugerirao da treba razmotriti

promjene Ustavnog zakona ali dogovorom i sporazumom kako su to napravili Amerikanci s Kaznenim sudom. **Dr. Ivić Pašalić** odgovorio je predgovorniku da je zahvalan za takav pristup jer da je i on mislio da se o predloženom zakonu raspravlja na takav način i neka svatko od zastupnika učini napor da se nađe rješenje.

Zatim su govorili izvjestitelji odnosno predsjednici radnih tijela, **Luka Troconić (HSS)** u ime Odbora za pravosuđe i **mr. Mato Arlović** u ime Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav, nakon čega je bila otvorena rasprava.

Ne mijenjati jednostrano Ustavni zakon

Josip Leko (SDP) je govorio u ime Kluba zastupnika SDP-a koji je s dužnom pažnjom i odgovornošću prema ovoj problematici razmotrio predloženi zakon. Stajališta ovog Kluba zastupnika i ocjene o dosadašnjoj i prijedlozi za buduću suradnju sadržana su u zaključcima

Odvajanje i kažnjavanje eventualnih pojedinih zločina najbolje će i trajno sačuvati sve vrijednosti Domovinskog osloboditeljskog rata, ponos hrvatskoga naroda i svih građana RH na Domovinski rat.

Hrvatskog sabora donesenih povodom suradnje RH s Haaškim sudom. Smatra da Hrvatski sabor ne bi smio jednostrano mijenjati ovaj Ustavni zakon jer u samom njegovom nazivu stoji "suradnja" a suradnja se nikada ne uređuje i ne mijenja jednostrano.

Dosad je već bilo povoda i razloga za promjenu tog Ustavnog zakona no on nije mijenjan a neki su neugodni slučajevi riješeni kroz suradnju. Državni nacionalni interesi, kada je riječ o suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu, trebaju se čuvati kroz suradnju s tim institucijama a ako bi se prihvatila rješenja iz predloženog zakona značilo bi jednostavno promijeniti pravo i nadležnost domaćeg suda i utvrditi da domaći sud ocjenjuje meritum optužnice, zahtjeva za izručenje i predaju. U praksi bi to značilo da i kada bi hrvatski sudovi utvrdili

da optužnica nije utemeljena na vjerodostojnim ni na zakonit način pribavljenim dokazima to ne bi isključivalo nadležnost Međunarodnog kaznenog suda.

Klub zastupnika SDP-a podržava svaku aktivnost i inicijativu koja bi u suradnji s Međunarodnom zajednicom i Sudom tragala za rješenjem koje ima cilj odvojiti i sačuvati vrijednosti legitimnog i pravednog osloboditeljskog Domovinskog rata od eventualnih pojedinih zločina učinjenih u ratu ili neposredno poslije Domovinskog rata. Odvajanje i kažnjavanje eventualnih pojedinih zločina najbolje će i trajno sačuvati sve vrijednosti Domovinskog osloboditeljskog rata, ponos hrvatskoga naroda i svih građana RH na Domovinski rat, a upravo spomenuti zaključci dobra su podloga i za Vladu i druga tijela RH da pred međunarodnom zajednicom i Sudom poboljša položaj Republike Hrvatske, rekao je na kraju.

HHO ima ugled u svijetu i njihova izvješća se shvaćaju ozbiljno

U ime Kluba zastupnika HSLS-a **mr. Ivo Škrabalo (HSLS)** je ukazao na suglasnost koju ima Hrvatski sabor glede nepodržavanja politizacije tužiteljstva Haaškog suda u smjeru negativne vrijednosne ocjene Domovinskog rata. Rekao je da postoji suglasnost i o tome da individualni zločini moraju biti istraženi i njihovi počinitelji kažnjeni, ali zapovijedna odgovornost dolazi u obzir samo kada se jasno utvrdi veza između zapovjednika i samog kažnjivog djela. Smatra dalje, kako odbijanje kolektivne odgovornosti isto tako znači odbijanje koncepta kolektivne nedužnosti te se stoga ne mogu prihvatiti ideje da eventualni počinjen zločin u pravednom obrambenom ratu ne bi trebao biti sankcioniran. Mišljenja je da se bi trebalo zaboraviti neke neugodne činjenice kao što je paljenje kuća, pljačke i ubojstva starih osoba. Dodao je kako Hrvatski helsinški odbor navodi da je spaljeno oko 22 tisuće kuća, 400 do 500 ubijenih, a bez obzira, kaže, što mi mislili o pojedincima u toj nevladinoj organizaciji ona ipak ima reputaciju u svijetu i njihova se izvješća ozbiljno shvaćaju. Ukazao je tada na sporazum između SAD-a i Međunarodnog

kaznenog suda kojim je primijenjen Statut te međunarodne organizacije. To pokazuje da se samo suglasnošću mogu postići prihvatljiviji odnosi između Haškog suda i Republike Hrvatske, zaključuje zastupnik te dodaje da je u tu svrhu potrebno da Hrvatska, kao što i jest, pokaže visoki stupanj kooperativnosti nakon čega

Samo suglasnošću mogu se postići prihvatljiviji odnosi između Haaškog suda i Republike Hrvatske, a u tu svrhu potrebno je da Hrvatska, kao što i jest, pokaže visoki stupanj kooperativnosti nakon čega može uslijediti lobiranje za promjenu Statuta Međunarodnog kaznenog suda ili Ustavnog zakona o suradnji s tim Sudom.

može uslijediti lobiranje za promjenu Statuta Suda ili Ustavnog zakona o suradnji s tim Sudom. Drži kako se ne može znati hoće li takva nastojanja uroditi plodom, jer je za promjenu Statuta potrebna odluka Vijeća sigurnosti koja zahtijeva suglasnost svih pet stalnih članica. Međutim, kaže, nije bezizlazno ponavljati naše stavove da tužiteljstvo Međunarodnog kaznenog suda doista zna politizirati na našu štetu određene činjenice. Naglasio je da bi jednostrano mijenjanje Ustavnog zakona o suradnji s Haškim sudom, u ovakvim uvjetima, bilo više štetno nego korisno optuženima iz Hrvatske. Misli da tu Hrvatska mora biti strpljiva i njegovati konsenzus koji je postigla o važnim pitanjima, a ne raspirivati konfrontacije među građanima. Što se tiče ovakvih tema, složio se s gospodinom Pašalićem, da su one od najvišeg nacionalnog značaja i ne smiju biti predmetom međustranačkih prepucavanja.

Za repliku se javio **dr. Anto Kovačević (HKDU)**. Smatra da se Hrvatski Helsinški odbor pokazao kao tužitelj Republike Hrvatske, Hrvatske vojske i njenih generala. Istaknuo je potom izjavu jednog od čelnih ljudi te organizacije kako JNA nije bila agresor, a Hrvatska je nastala na teroru i bit će veliki doprinos hrvatskoj povijesti ako izruči svoje generale.

Ja sam izričito rekao: "Ma što mi mislili o pojedincima u Hrvatskom Helsinškom odboru njihova izvješća se ozbiljno tretiraju jer ta nevladina organizacija ima određeni ugled u svijetu", odgovorio je **mr. Ivo Škrabalo**. Dodao je da moramo voditi računa kako izvješća HHO-a utječu na stvaranje atmosfere koja dovodi do ovakvih optužnica. Podatke je, kaže, iznio zato jer mu se čini da se do njih došlo na osnovu pouzdanih metoda.

Netočni navod ispravio je **dr. Anto Kovačević**. Rekao je da kuće nije palila Hrvatska vojska, nego "žohari" nakon "Oluje" i "Bljeska", a zahvaljujući HHO-u ta istina nije opće prihvaćena.

Netočni navod ispravio je i **Anto Đapić (HSP)**. Osvrnuo se na to da su podaci HHO-a pouzdani te rekao kako je prema njima bilo 20 tisuća spaljenih kuća, dok službeni podaci Ministarstva za javne radove, obnovu i graditeljstvo govore o 4000 zaprimljenih zahtjeva za obnovom na okupiranim područjima.

Milan Kovač (HDZ) smatra da ovih dana nije spomenuto jedno vrlo bitno pitanje. Ukoliko su, kaže gospodin Kovač, akcije "Bljesak" i "Oluja" blistave vojne operacije i to nitko ne dovodi u pitanje, onda su blistavi i voditelji tih operacija i oni ne mogu biti kriminalci. Dodao je kako je HHO na osnovu iskaza dva svjedoka ili čak jednog slao prijave u Haag, konstatirajući da je to sramota jer je 1945. za strijeljanje trebao iskaz tri svjedoka.

Mr. Ivo Škrabalo je pojasnio kako je spomenuto da su "Bljesak" i "Oluja" blistave operacije, ali su neke činjenice na njih bacile tamnu sjenu. Glede HHO-a objasnio je kako se u svijetu njihovi podaci smatraju pouzdanima i ozbiljno ih se tretira. Što se tiče izlaganja gospodina Đapića, odgovorio je da 20 ili 4 tisuće kuća svejedno baca sjenu na ono što smatramo blistavim.

Repliku je imao **Milan Kovač**. Osvrnuo se na to kako nitko ne dovodi u pitanje blistavost "Bljeska" i "Oluje" te je ukazao na izjavu gospodina Đukića kako su te vojne operacije sramota za Hrvatsku.

Netočni navod tada je ispravio **Milan Đukić (SNS)**. Rekao je kako je HHO blizu istine, jer je spaljeno 23.600 kuća. Za broj od 4 tisuće zahtjeva za obnovu kuća Ministarstvu za javne radove, obnovu i graditeljstvo objašnjava da je to iznos samo u Ličko-senjskoj županiji. Na kraju je zaključio kako je Lapac uništen bez

pružanja otpora, a te se vojne operacije, kaže, nazivaju blistavim.

HDZ nije protiv suradnje s Haagom

Hrvatska demokratska zajednica i Klub zastupnika HDZ-a nije protiv suradnje Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu jer je Hrvatska kao članica Ujedinjenih naroda obvezna prihvatiti djelovanje tog suda, rekao je u ime Kluba **Vladimir Šeks (HDZ)**. Smatra kako je ključno pitanje odvija li se ta suradnja na načelima Rezolucije 827, kojom je Haški sud osnovan i prema kojoj je određeno da se bavi utvrđivanjem isključivo osobne odgovornosti, te odvija li se suradnja sukladno Statutu Suda, Ustavu RH i Ustavnom zakonu o suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu. Mišljenja je da se suradnja u oba smjera ne odvija prema utvrđenim pravilima. Kao dokaz tog tvrdnji naveo je zaključke Vlade od 7. prosinca 2000. kojima je utvrđeno da se u odnosima s Republikom Hrvatskom Haški sud ne drži temeljnih načela koja govore isključivo o pojedinačnoj odgovornosti. Kasnije je Vlada, kaže, u prigovoru na najnovije optužnice ponovno jasno naznačila da Međunarodni kazneni sud izlazi izvan odredbi Statuta u kojima se isključivo spominje osobna i pojedinačna odgovornost. Istaknuo je da je svrha promjena Ustavnog zakona o suradnji Hrvatske s Haškim sudom koje je predložio Klub zastupnika HDZ-a da se u taj Zakon ugrade zaštitni mehanizmi koji će omogućiti Vladi, a i pravosuđu precizno i jasno utvrđivanje poštuje li haško tužiteljstvo navedeni temeljni princip svog rada. Zaključio je da je ključ svega naći zakonsko rješenje koje bi bilo u skladu sa Statutom Haškog suda, Rezolucijom 827 Vijeća sigurnosti, Ustavom Republike Hrvatske i svim dokumentima koje je usvajao Sabor, kako bi se zajamčila potpuna obostrana suradnja.

Bio bi to dobar prijedlog kada bi se dozvolilo našim sudovima da kontroliraju optužnice s aspekta istinitosti dokaza, međutim to nije dozvoljeno, replicirala je **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)**. Osvrnuo se na slučaj kada je sud Teksasa odbio zahtjev za izručenjem svog građana sudu u Haagu. Međutim, tu odluku poništila je Vlada SAD-a i čovjek je ipak izručen.

Vlada SAD-a je to zato odbila jer se Teksaski sud ponašao nonšalantno konstatirajući da je Vlada neovlaštena sklapati bilo kakve ugovore i sporazume s Međunarodnim kaznenim sudom, odgovorio je **Vladimir Šeks**.

Ključno pitanje je odvija li se suradnja Hrvatske s Haagom na načelima Rezolucije 827, kojom je Haaški sud osnovan i prema kojoj je određeno da se bavi utvrđivanjem isključivo osobne odgovornosti.

Tada se **Ingrid Antičević-Marinović** javila za ispravak netočnog navoda i rekla da sud u Teksasu nije samo iz tog razloga odbio zahtjev za izručenjem, nego i zato što je smatrao da ne postoji dovoljno dokaza protiv te osobe.

Promjenu Ustavnog zakona treba provesti uz istovremeno mijenjanje Statuta Međunarodnog kaznenog suda

U ime Kluba zastupnika DC-a **Mate Granić (DC)** rekao je kako će se u svom izlaganju osvrnuti na elemente odnosa Hrvatske s Haagom koji nisu dovoljno rasvijetljeni te da će pokušati pomoći u trženju najboljeg rješenja za Hrvatsku danas. Smatra da se tu ustvari radi o dva pitanja, a to je kako preventivno djelovati na buduće slične optužnice iz Haaga te kako odgovoriti na takve optužnice ukoliko stignu. Mišljenja je da je promjena Statuta Međunarodnog kaznenog suda putem Vijeća sigurnosti moguća samo teoretski. Vjerojatnije je, kaže, promjenu postići kroz Vijeće Haškog tribunala, budući da je promjena Statuta na takav način već bilo. Drži da bi upravo na tom planu Vlada trebala najviše poraditi te bi to trebao biti jedan od njenih prioritarnih zadataka. Što se tiče promjena Statuta putem Haaškog suda pravde, gospodin Granić je rekao da je tu šansa mnogo manja, postupak je skuplji, dulje traje i ne zaustavlja sudske procese. Ukazao je potom na mogućnost sporazuma s Haškim sudom glede tumačenja zapovijedne odgovornosti, pa i čak da se umiješamo u sudske procese. Smatra da to ipak neće biti ostvarivo, što su pokazali i procesi Blaškiću i Kordiću.

Zaključio je da Hrvatskoj preostaje snažna diplomatska inicijativa i lobiranje kao posljedica ove saborske rasprave. Što se tiče mijenjanja Ustavnog zakona o suradnji Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu, rekao je kako je to moguće provesti, ali upozorava na opasnost izazivanja reakcije Međunarodne zajednice. Najbolje rješenje vidi u istovremenom pokušaju promjene Statuta i pravila Suda te pronalaženja najboljeg rješenja kroz promjenu Ustavnog zakona tijekom drugog čitanja. Drži da bi naše pravosuđe moralo energično istraživati i procesuirati sve zločine koji su se zbili tijekom Domovinskog rata, što će nam, kaže, dati kredibilitet za poduzimanje navedenih aktivnosti.

Mijenjanje Ustavnog zakona bez njegovog temeljnog sadržaja, Statuta Suda u Haagu, bilo bi pravno nekorektno

Luka Trconić (HSS) je u ime Kluba zastupnika HSS-a naglasio da je tema suradnje s Haagom doista bolna. Mišljenja je kako bi težište rasprave trebao biti pravni aspekt cijele problematike gdje bi se vidjela mogućnost može li se ili ne na predloženi način mijenjati Ustavni zakon o suradnji s Haagom. Istaknuo je da je Republika Hrvatska preuzela međunarodnu obvezu suradnje s Haaškim sudom, ali temeljem sadržaja koji se nalazi u Statutu kao aktu Vijeća sigurnosti. Stoga bi, kaže, mijenjanje Ustavnog zakona bez njegovog temeljnog sadržaja bilo pravno nekorektno, a Hrvatska bi time prekršila svoju međunarodnu obvezu. Dobrim drži da se Hrvatska putem postojećih normi izbori za drugačiji tretman Haaškog suda

Hrvatska ne bi trebala bezuvjetno postupati po nalogu Suda ukoliko u tom nalogu ima nečega što se protivi Statutu Suda.

spram nje te da pokuša na neki način oslabiti Statut Međunarodnog kaznenog suda. Ustavni zakon koji bi bio jednostrano promijenjen derogirao bi ono što je Republika Hrvatska prihvatila, a prihvatila je da navedeni Statut bude njena sudbina, zaključio

je zastupnik. Smatra kako tu sudbinu treba mijenjati te na jedan odlučni način izboriti povoljniji međunarodni tretman.

Ublažiti predviđeni primat Međunarodnog kaznenog suda

Zastupnica **Ljerka Mintas-Hodak (HDZ)** uputila je repliku na onaj dio Trconićeve izlaganja u kojem, po njezinoj ocjeni ovaj HSS-ov zastupnik iznosi jedan dosta fatalistički stav kada tvrdi da su Statut Suda i Ustavni zakon o suradnji s Haagom naša sudbina. Zastupnica ne dijeli to mišljenje. Implementacijsko zakonodavstvo u okviru Statuta Suda različito je, kaže zastupnica, i tu vidi mogućnost dogradnje i poboljšanja nacionalnog zakonodavstva o suradnji s Haagom.

Ustvrdivši da po prirodi nije fatalist niti je u tom smislu govorio, **Luka Trconić (HSS)** pojasnio je da je u svojoj raspravi želio samo naglasiti našu zlu kob da smo na neki način morali prihvatiti spomenuti dokument i Zakon, a to je jednako teško kao i prihvaćanje sudbine.

I da nismo prihvatili Statut i donijeli Ustavni zakon o suradnji s Haaškim sudom Hrvatsku bi kao članicu UN-a obvezivala odluka o ustanovljenju Međunarodnog kaznenog suda u Haagu, replicirao je **Vladimir Šeks (HDZ)**. Iz navoda premijera Račana, odnosno prigovora što ih je uputio haaškoj tužiteljici na dostavljene optužnice protiv hrvatskih generala Vlada je uočila da se ne poštuje Statut Suda jer se Hrvatskoj želi nametnuti kolektivna odgovornost, što je protivno samom Statutu Suda.

Sada se za repliku javio **Luka Trconić**. Kada stigne zahtjev Haaškog tužiteljstva u Hrvatsku nemoćni smo jer Vlada RH i naše pravosuđe ne mogu ulaziti u meritum stvari, kaže Trconić. Izmjenom Ustavnog zakona na način kako to predlaže Klub zastupnika HDZ-a nije moguće riješiti problem već bi trebalo nastojati svim pravnim mogućnostima potaknuti intervenciju u Statutu Haaškog suda. **Vladimir Šeks** se nije složio s tvrdnjom prethodnika da smo nemoćni i naglašava da Hrvatska ne bi trebala bezuvjetno udovoljiti haaškim zahtjevima. Pod pretpostavkom da se Hrvatska optuži za izvršenu oružanu agresiju na "Republiku Srpsku krajinu" da li bi

trebala postupiti po takvoj optužnici, pita Šeks i odmah odgovara da bi tu valjalo ne samo uskratiti postupak nego i povesti odlučniju diplomatsku akciju kojom bi se pokazalo odstupanje Suda od Statuta po kojem se može utvrđivati samo pojedinačna odgovornost.

U ponovnom istupu **Luka Trconić** ponovio je obvezatnost poštivanja Ustavnog zakona o suradnji Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom što je Vlada i učinila. Naravno da Republika Hrvatska ima mogućnost i drugačije postupiti, pa čak i otkazati svoje međunarodne obveze, ali to nije tema ove rasprave, zaključio je Trconić.

Predsjedatelj sjednice potpredsjednik **Mato Arlović** podsjetio je na činjenicu da je Republika Hrvatska ratificirala Rimski statut Međunarodnog kaznenog suda, te da mora provesti Zakon o ratifikaciji spomenutog Statuta, koja provedba traži usklađivanje našeg zakonodavstva sa Statutom po više pitanja. Vodeći računa o toj mogućnosti Sabor je među prvim državama ratificirao Statut Suda. Tako se dodatno otvara mogućnost promjene Ustavnog zakona na način kako je to obrazloženo u izvješću Odbora za pravosuđe.

U ponovnom javljanju zastupnik **Vladimir Šeks** nije vidio uzročnu vezu što je Sabor ratificirao Rimski statut s temom ove rasprave. Više ga zanima navod dr. Tomca da je Haag imao u pripremi 7-8 optužnica protiv hrvatskih građana koje je nova vlast uspjela anulirati. Ako je to točno, onda je jasno da se Haag bavi političkim pregovaranjima.

Potpredsjednik **Arlović** mu je odgovorio kako njegova rasprava doista nema veze s raspravom zastupnika Šeksa ali ima veze s prijedlozima radnih tijela o ovoj temi. Naglasio je još kako o konkretnim optužnicama nije ništa govorio.

Nakon toga riječ je dobio glasnogovornik Kluba zastupnika HSP-a/HKDU-a **Anto Đapić (HSP)**. Ozbiljna situacija u kojoj se nalazimo inicirana je optužnicama protiv dvojice hrvatskih generala, a koje su po svom karakteru potpuno neprihvatljive. To samo govori da je nakon usvajanja Ustavnog zakona o suradnji Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom bilo samo pitanje vremena kada ćemo doći pred zid, kaže zastupnik. Vrijeme je pokazalo da je veliki dio presuda izrečenih Hrvatima u Haagu bio isključivo

političke naravi, a sada se Haag okomio i na vojne operacije Hrvatske vojske u oslobađanju Republike Hrvatske i počelo se govoriti da je Domovinski rat u svom sadržaju kriminalan rat jer su glavni akteri oslobodilačkih operacija u Hrvatskoj provodili etničko čišćenje, genocid i progon Srba. Zastupnik Đapić je najavio podršku HDZ-ovom zakonskom prijedlogu, prije svega, zato da bi hrvatski sudovi dobili mogućnost uvida jesu li zahtjev za izručenje ili optužnica utemeljeni na vjerodostojnim i zakonito pribavljenim dokazima. Jednom prilikom pokojni zastupnik HSLŠ-a Velimir Terzić izjavio je da je borba našeg naroda za afirmaciju ustvari i borba za afirmaciju svih manjih naroda koji su u sličnom položaju u Europi i svijetu. HDZ-ov zakonski akt ide u tom pravcu te afirmacije, smatra Đapić. Kaže da je bila pogreška usvajanje Ustavnog zakona o suradnji s Haagom, a ovaj prijedlog Kluba zastupnika HDZ-a pomaže da se premosti vrijeme do funkcioniranja Rimskog statuta. Zastupnik je upozorio na činjenicu da implementacija suradnje s Haaškim sudom nije ista u svim zemljama svijeta. Tu valja razlikovati velike zemlje s demokratskom tradicijom (SAD i Francuska) gdje su nacionalni sudovi u mogućnosti da preispitaju osnovanost optužnice. Usvajanjem zakonskog prijedloga Kluba zastupnika HDZ-a Hrvatska bi dobila određeni manevarski prostor u kojem ne bi odbila suradnju s Haagom ali bi ta suradnja bila na crti minimuma ravnopravnosti s drugim zemljama u svijetu glede nadležnosti nacionalnih sudova kod ispitivanja osnovanosti podignutih optužnica.

Mr. Arlović je ponovno upozorio na važnost prijedloga Odbora za pravosuđe glede mogućnosti promjene Ustavnog zakona.

Vladimir Šeks je ponovio da Hrvatska ne bi trebala bezuvjetno postupiti po nalogu Suda ukoliko u tom nalogu ima nečega što se protivi Statutu npr. Ukoliko se Hrvatskoj želi nametnuti kolektivna odgovornost krši se Statut i mi smo tada dužni tome se oduprijeti kroz jednu ozbiljnu diplomatsku aktivnost pred Vijećem sigurnosti UN-a.

Predsjedatelj sjednice **mr. Arlović** upozorio je zastupnika Šeksa da ispravlja nešto što uopće nije rečeno, a u kraćoj polemici koja je potom bila između Arlovića i Šeksa ovaj potonji prigovorio je Arloviću da stalno

upozorava na važnost prijedloga zaključaka Odbora za pravosuđe. Također mu je spočitnuo što polemizira s mjesta predsjedatelja sjednice. Gospodin **Arlović** je odgovorio da ne polemizira sa zastupnikom Šeksom nego s onim što je ovaj zastupnik HDZ-a izrekao.

U nastavku sjednice u ime Kluba zastupnika HNS-a i LS-a govorio je **Darko Šantić (HNS)**. U kraćem istupu ovaj je zastupnik ustvrdio kako nema odgovarajućih preduvjeta za prihvatanje prijedloga Kluba zastupnika HDZ-a. Po ocjeni Kluba nužno je prebaciti težište nadležnosti za sudenje kaznenim djelima po međunarodnom kaznenom pravu na naše domaće pravosuđe, dakle Statutom ublažiti predviđeni primat Međunarodnog kaznenog suda u korist nacionalnog pravosuđa. Također valja što više sudskih postupaka za Haag usmjeriti prema nacionalnom pravosuđu. Za to su potrebne određene pretpostavke, nastavlja zastupnik. Moramo najprije uvjeriti Međunarodni kazneni sud da je naše pravosuđe dovoljno osposobljeno za takva suđenja i garantirati objektivnost suđenja. Šantić vjeruje da dijeli mišljenje zastupnika da naše pravosuđe može preuzeti tu zadaću. Stoga bi se Hrvatska trebala okrenuti osposobljavanju svog pravosuđa kako bi ono procesuiralo zločine počinjene u ratu, pa već danas valja početi s educiranjem i usavršavanjem naših pravnih stručnjaka. Klub pritom ne isključuje potrebu izmjene Statuta i Ustavnog zakona. Uostalom, Klub je i dosad ukazivao na potrebu izmjene nekih segmenata spomenutih propisa (jačanje instituta obrane sa slobode, a tu je bio i prijedlog da osumnjičeni koji su proglašeni krivim izdržavaju zatvorsku kaznu u Hrvatskoj, te jača institut amicos curie itd.). I dok Rimski statut predviđa primat nacionalnog pravosuđa, Statut Međunarodnog suda u Haagu primat toga suda, upozorava zastupnik i tvrdi da je takva situacija neodrživa te da ni jedno nacionalno zakonodavstvo ne može trpjeti takvu dvojbu. Donošenjem implementacijskih propisa koji su vezani uz ratifikaciju Rimskog statuta otvara se mogućnost promjene odnosa s Međunarodnim kaznenim sudom odnosno jača nadležnost nacionalnih pravosudnih sustava. Upravo to nas obvezuje da što prije krenemo u jačanje našeg pravosudnog sustava kako bi mogao preuzeti te obveze.

Jednostrana izmjena Ustavnog zakona na način kako predlaže Klub zastupnika HDZ-a zajedno s amandmanom zastupnika Pašalića kontraproduktivna je i mogla bi čak otežati naš konačni cilj. Stoga će se Klub prikloniti stavu da Hrvatski sabor predloži Vladi da razmotri mogućnost promjene Ustavnog zakona vodeći računa o Statutu Suda. Na kraju je primijetio da prijedlog o raspisivanju državnog referenduma i ovaj zakonski prijedlog Kluba zastupnika HDZ-a nisu kompatibilni. Na potonju konstataciju reagirao je **Vladimir Šeks (HDZ)** konstatacijom da HDZ ne osporava primat Međunarodnog kaznenog suda nad nacionalnim sudom nego sada samo ukazuje da Vlada nije dužna postupiti po bilo kojem zahtjevu Suda ako se ovaj protivi Statutu.

Sud - "moćna međunarodna institucija"

U ime Kluba zastupnika PGS-a/SBHS-a mr. **Nikola Ivaniš** je konstatirao da su predlagatelji izmjena, u vrijeme donošenja važećeg zakona znali za moguće posljedice, kao i to da Sud neće zaobići Hrvatsku. Naime, tadašnja je Vlada i većinski Sabor bio svjestan okolnosti i prihvatio zakon.

I tada se u vrijeme donošenja, podsjeća predlagatelj, moralo znati da će to biti "moćna međunarodna institucija", i da instrument nove zapadne politike koja traje 55-60 godina i prožetak je politike zapadnih sila, saveznica iz II. svjetskog rata.

Mišljenja je, naime, da je od donošenja Zakona bilo dovoljno vremena da se predlože promjene. U ovom trenutku ne misli da bi to bilo u interesu Republike Hrvatske, njezinih državljana i optuženika, nego bi im čak moglo i štetiti.

U ime Kluba ocjenjuje da ova Vlada postupa odgovorno, štiti interes Republike Hrvatske u odnosima s Međunarodnim sudom u Haagu te predstavnicima dr. Ivaniševiću i dr. Graniću upućuju punu podršku.

Klub smatra da u svezi s tim pitanjem, državi nema radikalnih promjena, da Sud nije masovno zastrašio naše građane, nego da su oni zabrinuti zbog dijela postupanja u Vladi i Saboru, odnosno zabrinuti neefikasnošću pravosuđa u cjelini.

Odbacujući i pomisao na genocidnost hrvatskog naroda smatra da takvih optužbi neće biti (naše je društvo demokratsko, gradi pravnu državu, premda bi je trebalo graditi i bržim tempom) i da će se u Haagu suditi slijedom podataka o broju spaljenih kuća i broja ubijenih.

Što se tiče usporedbi Hrvatske sa SAD, smatra kako to nije moguće zbog njihova različitog međunarodnog položaja i stanja u pravosuđu.

Po završetku, predsjedavajući mr. **Mato Arlović** upozorio je zastupnika Ivaniša, vjerujući kako je greškom rekao da su ljudi zabrinuti i uplašeni zbog Vlade i Sabora pa neka ih povuče. Mr. **Nikola Ivaniš** je odgovorio da je mislio na neefikasnost rada Sabora, a mr. **Mato Arlović** upozorio kako je kontradiktorno da se građani plaše svoga predstavničkoga tijela. Mr. **Nikola Ivaniš** je međutim uzvratilo da je mislio kako postoji zabrinutost zbog neefikasnosti rada Sabora jer ne raspravlja o temama koje građane tište.

Za repliku na izlaganje zastupnika prijavio se **Vladimir Šeks** i rekao da je u pravu kada kaže da su u vrijeme donošenja važećeg Zakona postojale zebnje, ali zbog moguće političke instrumentalizacije haškog tužiteljstva ili Suda. I unatoč tome, Zakon je donijet sa 98 glasova "za", 4 "protiv" i 2 "suzdržana". Međutim, još je jednom upozorio na postojanje zaštitnih klauzula u stavku 2 članka 3. prema kojima Hrvatska neće surađivati s Tribunalom niti odobriti izručenje ako zahtjev nije u suglasju sa Statutom i Ustavom.

Mr. **Nikola Ivaniš** je prihvatio ovo tumačenje i postojanje potrebe za revidiranjem odnosa. No, to ipak nije učinjeno.

Izrazio je uvjerenje kako su postojeće razlike u stavovima zastupnika političke a ne suštinske naravi, jer bi, ocjenjuje, postupanje ma koje vlasti u ovom trenutku bilo slično.

Usljedila je replika dr. **Ivića Pašalića**, kojom je prigovorio kolegi Ivanišu da nastoji usmjeriti raspravu na to što je tko mogao a nije učinio, a izbjegava se tražiti rješenje.

Smisao riječi "moćna institucija" podrazumijeva njegovu snagu u odnosu na okrivljenika i obvezu države da mu pruži pomoć i spriječi šikanu pojedinaca i države.

Suprotstavljajući se stavu o uspoređivanju pravnog sustava Hrvatske i SAD, podsjeća zastupnika na Rezoluciju 827 i Statut Među-

narodnog kaznenog suda prema kojima vrijede jednaka pravila za obje, a implementacijski zakoni su samo kopča kako norme provesti u državama.

Nevažno je "tko je što mogao" - u uvjetima političkog nepamćenja, odgovorio je mr. **Nikola Ivaniš**, a u realnim okolnostima - važno je što je tko mogao a nije učinio.

Što se tiče uspoređivanja sa SAD, točno je ono što kaže zastupnik ali je apsurdno polazište da je jednako polazište u odnosu na Haag.

Do promjena konstruktivnim odnosom

U replici na ovo izlaganje, odnosno na stav da promjena Ustavnog zakona može štetiti Hrvatskoj, **Jadranka Kosor (HDZ)** je podsjetila na stajalište Vlade i Sabora koji su utvrdili potrebu da se razmotri mogućnost upućivanja prijedloga o izmjeni Ustavnog zakona o suradnji sa Sudom.

Zapravo nema razlike u razmišljanju zastupnika, osim u procjeni trenutka donošenja.

Mr. **Nikola Ivaniš** je odgovorio da Prijedlog, načinom i sadržajem, u ovom slučaju može štetiti Republici Hrvatskoj više nego da se do promjena dođe konstruktivnim odnosom.

Dr. **Ljerka Mintas-Hodak** je odgovorila na postavljeno pitanje zašto se Prijedlog upućuje sada a ne u vrijeme dok je HDZ bio na vlasti. Ocijenjeno je, naime, da Haaški sud nije nadležan za operacije oslobađanja Hrvatske. Kada je Sabor u ovom sastavu odustao od tog stava dvaput je pokrenuta inicijativa u Odboru za Ustav, Poslovnik jer su optužnice podignute zbog "deportacije, etničkog čišćenja izvedenog za vrijeme "Oluje".

U ispravku navoda iz zastupnikova izlaganja, dr. **Ivo Sanader** je, "radi hrvatske javnosti i povijesne istine" odbacio tezu da bi prihvaćanje Prijedloga bio politički poziv na nesuradnju, izolaciju Hrvatske i vodio zemlju prema sankcijama. Ocijenio je da zapravo nema razlike u razmišljanju zastupnika, osim u procjeni trenutka donošenja. Smatra, naime, da je vrijeme da se građani Hrvatske emancipiraju u razmišljanju o potrebi borbe protiv dvostrukih standarda.

Suprotno stajalištu dr. Tomca, rekao je, smatra da ne treba razgovarati sa Sudom nego temeljem zaključaka saborske većine donijeti Prijedlog, i diplomatskim aktivnostima provjeriti razmišljanja u drugim zemljama. Uvjeren je, da bi veliki dio zemalja imao razumijevanja za taj hrvatski problem. Osim toga smatra da su sve zemlje zainteresirane za to da Haaški sud ne bude ispolitizirana institucija, a Hrvatskoj je još cilj da ne odstupa od Ustavnog zakona, Ustava i Deklaracije o Domovinskom ratu.

Uvjeren je, kazao je, da Hrvatska može pristupiti izmjenama i radi dobrog položaja koji ima u međunarodnoj zajednici.

Treba razmatrati i druge mogućnosti

Dr. **Ljerk Mintas-Hodak (HDZ)** je izrazila žaljenje što se u raspravi o situaciji povezanoj s optužnicama i odnosima s Haagom nije raspravljalo i o Prijedlogu.

Ideja implementacijskog zakonodavstva vezanog uz Rimski statut pokazuje da postoji prostor da se uvedu poboljšice u naše sadašnje stanje, što treba biti prioritet Vlade kod rada na promjeni Ustavnog zakona.

Što se tiče prethodne saborske rasprave o izglasavanju povjerenja Vladi, većina je, izazivši joj povjerenje prihvatila da Hrvatska postupi po optužnicama protiv dva generala, ali je, podsjeća, deklarirano nezadovoljstvo Sabora politizacijom tužiteljstva i Suda, vrlo je oštro odbačena kriminalizacija Domovinskog rata i općenito zatraženo od Vlade da poduzme sve moguće mjere da se obrani dignitet Domovinskog rata.

Iako se stavovi međusobno razlikuju, smatra da ne treba ocjenjivati kako se radi o politikanstvu, manipulacijama braniteljima, ako se iznose potrebe za raspisivanjem referenduma ili promjeni Ustavnog zakona, a moglo bi pomoći optuženim generalima.

Međutim, naglasila je, postoji suglasnost zastupnika o potrebi

promjene Ustavnog zakona, ali ne i pri ocjeni o načinu i trenutku.

Prijedlog o kojem je riječ treba shvatiti kao nastojanje da se otvori rasprava o toj temi zacrtanoj u zadatku Vlade (krajem 2000. godine).

Izrazivši razumijevanje za teškoće pri provedbi izmjena Statuta i pravila postupka Suda, i dobivanja više ovlasti pred vlastitim sudovima, upozorila je na postojanje sumnji u pravednost i nepolitiziranost Suda i tužiteljstva.

Iz potonjeg proizlaze i nastojanja, nakon što je Sud nadležan nad oslobodilačkim akcijama Hrvatske vojske, da se pokuša korigirati Ustavni zakon, rekla je gospođa Hodak.

Ideja implementacijskog zakonodavstva vezanog uz Rimski statut pokazuje da postoji prostor da se uvedu poboljšice u naše sadašnje stanje, što, mišljenja je, treba biti prioritet Vlade kod rada na promjeni Ustavnog zakona.

Štoviše, i neke države (SAD, Francuska, Australija) imaju u okviru svoje suradnje s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu implementacijsko zakonodavstvo koje predviđa nešto šire ovlasti nacionalnog zakonodavstva, a to međunarodna zajednica i Sud nisu ocijenili kao kršenje Statuta.

Mišljenja je da takvo pravilo treba vrijediti za sve države a to treba navesti kao razlog kada Vlada nastoji poduprijeti svoj zahtjev za promjenom Statuta Haškog suda i pravila postupka.

Sa žaljenjem je konstatirala da je to dugotrajan posao, sa slabim izgledima za ozbiljan uspjeh, ali je ipak hvalevrijednim ocijenila Vladine kontakte kojima je uspjela utjecati na haško tužiteljstvo da odustane od nekih optužbi.

Međutim, i to potvrđuje postojanje političkog, a ne pravnog karaktera cijelog sustava, koji, mišljenja je, neće tako lako odustati od toga da bude instrument pritiska na hrvatsku politiku (da prihvati što inače ne bi - integracije u zapadni Balkan).

I o tome valja voditi računa, preporučila je zastupnica Hodak, ne oslanjajući se samo na diplomatsko-političke odnose nego treba razmatrati i druge mogućnosti.

Ivan Penić (HDZ) je istaknuo kako Klub zastupnika HDZ-a nije protiv suradnje s Haaškim sudom, podsjetivši da je 1996. godine, većinom glasova, donijet važeći Zakon koji bi,

uostalom, donijela svaka druga politička snaga.

Ponadao se, rekao je, da će Vlada razmotriti mogućnosti predlaganja izmjene Statuta Međunarodnog kaznenog suda upitavši - zašto ga nije uputila, ako postoje mogućnosti, a one postoje u odredbi "ako nije u suprotnosti s Ustavom RH". U ovom se slučaju narušavaju ustavni temelji a to je Domovinski rat.

Optužnica Haaškog suda samo je korak do optužbi za genocid, rekao je, konstatiravši kako je najvažnija politička volja - rad diplomacije, lobiranje prema Haaškom sudu te da se ustroji radno tijelo sukladno prijedlogu Odbora za pravosuđe.

"Ne" suradnji s Haagom pod ovim uvjetima, referendum "da"

"Da" suradnji s Haagom, ali u okviru Statuta Haaškog suda - riječi su **Vladimira Šeksa**, koji je rekao da bi Vlada trebala zatražiti hitno sazivanje sjednice Vijeća sigurnosti i ukazati da je Haaško tužiteljstvo optužnicama izašlo izvan svog okvira.

Zahtjevi za vjerodostojnim dokazima ne proizlaze otud što se želi dati primat nacionalnom zakonodavstvu nego zato što se žele isključiti dokazi s neprijateljske strane - pojasnio je. S tim u svezi spomenuo je primjer "Veritasa", o čijim se dokazima zamjenik glavne tužiteljice u nekoliko navrata pozitivno izjasnio (rekao da ih cijeni). A "Veritas" je, naglasio je Vladimir Šeks, promidžbena četnička organizacija koja je prikupljala dokaze o navodnim četničkim zloči-

Vlada bi trebala zatražiti hitno sazivanje Vijeća sigurnosti i ukazati da je Haaško tužiteljstvo izašlo izvan svojih okvira.

nima i poglavito radila na tome da širi tezu o genocidnosti hrvatskog naroda. Ona je, rekao je, izmišljala navodne zločine Hrvata jednako kao što je srpski dopisnik Rojtera 1990. godine lansirao vijest kako su Hrvati iskopali oči 40-tero srpske djece. Savo Štrbac iz Veritasa nedavno je u intervjuu u Hrvatskoj rekao kako su poslali u Haag dokumentaciju o tome da je u zapadnoj Slavoniji u "Bljesku" ubijeno 300 ili 500 Srba, što je laž, konstrukcija - rekao je zastupnik.

Vladimir Šeks dometnuo je još kako "ima čast" da je i protiv njega podnesena kaznena prijava za zločin genocida.

Napomenuvši da ne bi imao ništa protiv da general Gotovina ide u Haag da je optužen kako je osobno zapovijedio i naredio da vojne postrojbe pod njegovim zapovjedništvom pobiju ratne zarobljenike, te da je s izravnim ciljem uništavanja i ubijanja civila granatirao stambene četvrti u Kninu ili negdje drugdje, da su ciljane bolnice, škole, crkve, Vladimir Šeks je upozorio da u optužnicama, međutim, nema kauzalne veze između njegove dužnosti i mogućih posljedica te odgovornosti podređenih, dometnuvši kako na to ukazuje i Ivica Račan u pismu Carli del Ponte.

Zastupnik je, nadalje, ustvrdio kako je Haaška tužiteljica prihvaćala itekako određene pritiske, o čemu, smatra, svjedoče - izmjene optužnica, njihovo redigiranje, povlačenje.

Povukavši paralelu s izručenjima iz Srbije, zastupnik Šeks ustvrdio je kako se sada "po starom načelu" želi izjednačiti krivnju, žrtve i agresora. Izručen je Milošević pa se odmah "treba" ići dalje, ne zaustaviti se na Gotovini i Ademiju.

Ne može se govoriti (kao što govori potpredsjednik Sabora i zastupnik Tomac) kako se uspjelo spriječiti zaustavljanje osam optužnica s vrlo teškim kvalifikacijama, jer to onda znači da se trguje, rekao je zastupnik HDZ-a, dometnuvši kako očekuje Tomčevo izjašnjavaње.

Vladimir Šeks izlaganje je zaključio riječima - "ne" suradnji s Haagom pod ovim uvjetima, referendum da.

Nitko realan nije protiv suradnje s Haaškim sudom

Nikica Valentić (HDZ) započeo je izlaganje napomenom kako ton i stupanj jedinstva bude nadu da je moguće postići veći stupanj zajedništva no što se postizao dosad. Važno je to jer je riječ o ozbiljnom problemu koji će dugoročno opterećivati hrvatsku politiku i državu ako se ne zauzmu zajednički kriteriji oko iznalaženja rješenja za problem.

Zastupnik je ustvrdio zatim kako je donošenje Ustavnog zakona bila neumitnost, kao što je i danas suradnja s Haaškim sudom uvjet suradnje s Međunarodnom zajednicom. Ustavni zakon donesen je s

velikim stupnjem jedinstva, ali i "pravnicima i nepravnicima", nenaviknuti na principe anglosaksonskog prava, nisu očekivali neke elemente u provođenju postupaka i primjeni Statuta Haaškog suda - ustvrdio je.

Mora se voditi računa o tome, naglasio je Nikica Valentić, da tužiteljstvo nije stranka u postupku već sastavni dio Haaškog tribunala.

Rekavši kako "nitko realan nije protiv suradnje sa Haaškim sudom", zastupnik je naglasio kako nitko nije, kod donošenja zakona, mislio da će se dovesti u vezu stavak 1. članka 7. i članak 3, jer to znači da izravna kaznena odgovornost člankom 3. postaje presumirana odgovornost, a upravo to se događa hrvatskim generalima.

U nastavku izlaganja zastupnik je još upozorio da je veoma važno, i politički i pravno analizirati vrijeme dokad tužiteljstvo Haaškog suda može podizati optužnice protiv hrvatskih građana, jer Hrvatska ne može godinama biti politički talac suradnje s Haaškim sudom (Vlada i Sabor mogu tražiti takve elemente i predložiti da se zatraži izmjena Zakona o suradnji s međunarodnim sudovima i kaznenim sudovima).

Trebalo je Statut i Pravilnik Suda uskladiti s hrvatskim Ustavom

Replicirajući Valentiću, **Petar Žitnik (HSS)** objasnio je tijekom odlučivanja u Odboru u pravosuđe u svezi s Ustavnim zakonom o Haaškom sudu. Od petnaestak članova 7-8 bili su članovi HDZ-a ("sve sami pravnici, vrlo uvaženi" - među ostalim, Vukojević, Kujundžić, Šeks, pokojni Primorac, Gabelica, Badovinac). U prvoj raspravi jednoglasno smo zaključili da se to ne bi smjelo prihvatiti, da će to biti katastrofa, da će se događati upravo to jer je u primjeni anglosaksonsko pravo - rekao je Žitnik, dometnuvši kako je, međutim, politička situacija bila takva da se zbog prijetnji sankcijama zakon morao donijeti. Osnovno je pravilo da se Hrvatska i njeni pravosudni organi ne mogu petljati u meritum spora, ali je trebalo, kako je i upozoravano prije pet godina, od Vijeća sigurnosti zahtijevati da se Statut i Pravilnik suda usklade s hrvatskim ustavom - zaključio je zastupnik HSS-a.

Nikica Valentić uzvratilo je Žitniku da je znao za tadašnja stajališta

mnogih kolega, ali da nije bilo vjerojatno niti se vjerovalo da će se postupak provoditi na ovaj način - da će pritvor trajati od jedne do tri godine uvjetno bez prvog saslušanja.

Montirani politički proces

- Ako ovo ne riješimo nećemo riješiti nijedno pitanje koje muči Hrvatsku - riječi su kojima se u raspravu uključio dr. **Anto Kovačević (HKDU)**, ustvrdivši još kako je Hrvatska u Haagu "predestinirani" krivac. Svima je jasno (i užasno), nastavio je, da je to ipak suđenje državi Hrvatskoj. Generalima Gotovini i Ademiju krivnja je "unaprijed postavljena" moraju dokazivati svoju nevinost. Dokazujući to, Blaškić je, napomenuo je, dobio 45 godina uz politički obrazloženu presudu. U kojoj je Hrvatska optužena da je izvršila agresiju na susjednu zemlju.

Donošenje Ustavnog zakona bila je neumitnost, kao što je danas suradnja s Haaškim sudom uvjet suradnje s Međunarodnom zajednicom.

Dakle, Haag je politički sud, instrument moćnika svjetske (nad)pravde, Haag je instrument onih koji Hrvatsku nikad nisu htjeli - rekao je zastupnik Kovačević.

Uz ocjenu kako valja mijenjati Zakon o suradnji s Haaškim tribunalom, ustvrdio je kako je jedini grijeh Ademija i Gotovine to što su (o)branili hrvatsku slobodu i nezavisnost, a Tihomira Blaškića i Darija Kordića, kojima krivnja nije dokazana, to što su obranili hrvatstvo srednje Bosne.

Ademi i Gotovina su, po riječima zastupnika HKDU-a, simboli "samokolektivne krivnje". Hrvatska je ispunila obveze prema Haagu, ali Haaški sud ne ispunjava obveze prema Hrvatskoj. Sud je postavljen da bi bio kažnjen agresor i da bi krivnja bila individualizirana, a individualizacija krivnje je zanemarena - rekao je Kovačević.

On je zatim predložio da Vlada od tužiteljice Carle del Ponte zatraži da skine veo tajni s optužnica ("kako bi unijela mir u san i srce 150 tisuća branitelja Hrvatske, a nemir u one duše koje su istinski počinile zločin").

Iz njegova izlaganja još izdvajamo: ocjenu kako Vladin zaključak da će se pred Sudom u Haagu usprotiviti

kriminalizaciji Domovinskog rata znači da je taj rat ipak kriminaliziran; tvrdnju kako Haag više vjeruje Helsinškom odboru nego hrvatskoj Vladi; upit je li slučajno Ademijev branitelj "čovjek koji je bio tužitelj Hrvatske i Hrvatske vojske, koji je skupljao dokumente o zločinima HV-a za vrijeme "Oluje" i "Bljeska" (Čedo Prodanović); izjavu kako se Hrvatsku pritišće možda i zato što uporno odbija monetarnu carinsku uniju zapadnog Balkana.

Rekavši na kraju kako hrvatski narod mora znati traže li generale samo zato što su branili domovinu ili zato što su počinili konkretan zločin. Budući da im se na dušu ne stavlja konkretan zločin, kao i u slučaju Blaškića i suđenja Hrvatima srednje Bosne, radi se o montiranom političkom procesu pa je moralno, ljudsko, političko i hrvatsko državotvorno pravo reći "ne" ovakvoj suradnji s Haagom - zaključio je dr. Kovačević.

Zlatko Canjuga (HND) najprije je upozorio da već sam naziv zakona govori da se sudi etničkom čišćenju, a zatim da se ne smije smetnuti s uma kako su se 1994. godine u Europi sasvim drugačije prikazivala zbivanja u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, odnosno na području bivše Jugoslavije te da to mnijenje pomalo postaje pravna norma. Tvrdnju je potkrijepio primjerom - u Njemačkoj je tada izašla knjiga u kojoj su dvije autorice iznijele "zanimljivu" tezu kako se hrvatski Srbi u Hrvatskoj bore za emancipaciju te da su zapravo bili izloženi pritisku agresivnoga hrvatskog nacionalizma. Srpski nacionalizam i napad Srbije na Hrvatsku smatraju državnim nacionalizmom i jednako ga tretiraju kao hrvatski nacionalizam u odnosu na krajiške Srbe. Slično govore i o situaciji s Albancima u Makedoniji, dakle jedno je "emancipatorski" nacionalizam, drugo "agresivni". Nije stoga čudno, rekao je zastupnik, što danas takvo javno mnijenje postaje dijelom i pravna norma i sastavni dio optužnica o kojima se raspravlja.

Zlatko Canjuga izjavio je zatim da je osnovni problem Hrvatske što nije bila organizacijski pripremljena na vrlo "nadarenu" srpsku propagandu koja je baratala tezom da je sve što se događalo u bivšoj Jugoslaviji samo produžetak događaja iz 2. svjetskog rata. Neće biti iskoraka bez organizacijske pripreme u posebnim institucijama za pravnu i objektivnu

povijesno-političku analizu, rekao je zastupnik HND-a. On nije za, kako reče, hirovitu izmjenu zakona upravo zbog položaja Hrvatske u svijetu, jer najbolji način da se prebrodi ova situacija jest - istraživanje, prikupljanje građe kako bi pomoglo Vladi. Promjena zakona ne bi pomogla jer će ionako biti haaških zahtjeva, a izgledalo bi kao da se nešto sakriva, a Hrvati apsolutno nemaju što sakrivati - rekao je Zlatko Canjuga.

Ispravljajući Canjugu, dr. **Anto Kovačević** rekao je da nije točno kako se ništa neće promijeniti. Jer, ako bi se Haag vratio u ustavne okvire, ne bi izlazio iz svojih kompetencija te ako bi definirao individualizaciju krivnje ne bi više bio tražen nijedan hrvatski general po zapovjednoj i političkoj odgovornosti.

Pojašnjavajući što je rekao, **Zlatko Canjuga** izjavio je kako se može odlučiti o izmjeni ubuduće, ali da bi takav zahtjev prema Europi mogao biti protumačen kao da Hrvatska brzopletu prilazi situaciji da bi zaustavile određene radnje.

Sudi se pojedincima

Vladimir Šepčić (SDP) uvodno je ustvrdio kao rasprava s prebacivanjem krivnje ne vodi prema zajedničkom stajalištu. Hrvatska se među prvima zalagala za formiranje Suda u Haagu i prihvatila je obveze koje iz toga proizlaze.

Problem je u Hrvatskoj u tome što se teško prihvaća da je moguće i u Domovinskom, obrambenom ratu, počiniti zločin, rekao je zastupnik, upozorivši zatim kako je sve ove godine postojala mogućnost da se zločini procesuiraju na našim sudovima.

Ustavni zakon može se promijeniti, ali to neće - upozorio je zastupnik SDP-a, pridonijeti promjeni onoga što se događa, može se samo nanijeti šteta građanima Hrvatske pa eventualno i optuženima. Inače, za Statut i Pravila nadležno je Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda i sve države koje prihvaćaju taj sud morale su prilagoditi svoje zakone statutu i pravilima, podsjetio je.

Izlaganje je zastupnik zaključio tvrdnjom kako nije točno da se sudi Domovinskom ratu i njegovim borbama. Sudi se pojedincima i pitanje je, napomenuo je, koliko su kaznenih djela napravili borci, jer "neke radnje su se radile iza operacije na ratištu".

Procesuirana su brojna zlodjela

Zastupnik **Anto Đapić (HSP)** upozorio je da nisu točne teze kako hrvatsko pravosuđe do sada nije procesuiralo nedopuštena djela učinjena nakon akcije "Oluja". Podsjetio je da je, do sada izrečeno oko 3 tisuće pravomoćnih presuda, a pojedini počinitelji već se nalaze u zatvorima. Zamjerio je pojedincima da iznose netočne i lažne činjenice koje bi nakon višekratnoga ponavljanja u javnosti mogle zvučati kao istinite tvrdnje. Ponovio je kako ni jedan zastupnik neće biti protiv oštrih i pravednih sankcija za pojedinačno učinjen zločin, ali ne smije se dopustiti izricanje netočnih tvrdnji da je prilikom obrane učinjen genocid. Podsjetio je da je takve tvrdnje najodlučnije odbacio i predsjednik Vlade Republike Hrvatske, Ivica Račan.

Trebalo bi sankcionirati pojedinačne zločine, a ne izricati netočne tvrdnje da je učinjen genocid.

Ocijenio je na kraju da najnovije optužbe svakako imaju i simboličko značenje jer optuženi generali metaforički predstavljaju Hrvatsku vojsku. Zbog ove se komponente onda ne može o njima govoriti kao o običnim optuženim pojedincima.

Repliku na izlaganje zastupnika Šepčića zatražila je i zastupnica dr. Ljerka Mintas - Hodak (HDZ). Ocijenila je da parlamentarnoj oporbi ne treba predbacivati da se protivni sankcioniranju individualno počinjenih zločina učinjenih tijekom Domovinskog rata. Ova teza nije točna, a problem se javlja zbog politiziranosti Haaškoga suda koji se nije koncentrirao na istragu izravnih zločina i osobnu odgovornost. Podsjetila je na prošlogodišnje istupe tužiteljstva koje je najavilo da će tražiti zapovjednu vojnu i političku odgovornost samih vrhova. Na kraju je ocijenila da se ne smije dovoditi u pitanje ljudska, vojnička i rodoljubna dimenzija ljudi poput Gotovine, Ademija i Blaškića.

Zastupnik **Vladimir Šepčić (SDP)** zatražio je ispravak navoda. Govoreći o učinjenim kaznenim djelima tijekom obrane učinio je kaže, jasnu razliku između korektnih branitelja i "lešinara, koji su se vukli iza ratnih operacija".

I zastupnik **mr. Nevio Šetić (HDZ)** zatražio je ispravak navoda, želeći pojasniti podatke navedene u "Bijeloj knjizi Vlade Republike Hrvatske". Iznio je temeljne statističke podatke o broju procesuiranih radnji: 3978 okrivljenih zbog kaznenih djela, 184 odbačene kaznene prijave, 841 nedovršena istraga, te ukupno 1949 izrečenih presuda.

Kakva su polazišta Suda u Haagu?

Zastupnik **Mladen Godek (HSL)** upozorio je da se već četvrti put govori o istoj temi što predstavlja parlamentarni presedan. Smatra da su predložene inicijative ipak utemeljene i razložne pa ih treba razjasniti. Upozorio je da je sud u Haagu, odnosno cijeli pravni mehanizam zasnovan na tvrdnji Tužiteljstva da je počinjen ratni zločin. Slijedeći zaključak Suda nalaže da treba utvrditi tko je za njega odgovoran i tko mora podnijeti zakonsku kaznu za učinjene zločine. Smatra da su svi govornici nerado prihvaćali tezu o učinjenom ratnom zločinu, odnosno o načinu razmatranja prema pravilima koje je ustanovio Sud. Sva saznanja, ipak nedvojbeno ukazuju, da nije točna teza o izgonu 150 do 200 tisuća Srba, jer je vojska u velikoj većini slučajeva ulazila u prazna naselja. Prethodno su nadležne osobe u tim selima i gradovima organizirali odlazak gotovo cjelokupnog srpskog stanovništva. Smatra da je ove tvrdnje lako dokazati, spominjući ujedno izjave bivšeg američkog veleposlanika u Republici Hrvatskoj. Ocijenio je da predane optužnice ne mogu poslužiti za reviziju povijesnih događanja, jer to ipak nisu pravomoćno izrečene presude. Uostalom, nitko ne može mijenjati slijed i logiku povijesnih događanja, upozorio je zastupnik Godek najavljujući da će se prava istina moći uočiti tek nakon određenoga prolaska godina od ovih događanja, odnosno povijesne distance.

Smatra ipak da se optuženici nalaze u dosta delikatnoj poziciji. Situacija je teža nego što bi bila u slučaju istrage hrvatskog pravosuđa, gdje se provodi istraga, te postoje i drugi mehanizmi, poput prava prigovora. Ipak, smatra da treba pokušati olakšati položaj optuženika, tražeći za dobrovoljnu predaju, mogućnost obrane sa slobode. I sama država može pružiti

značajnu pomoć optuženicima, pružajući im na uvid sve relevantne dokumente. Ocijenio je da je uloga hrvatskog suda u čitavom poslu ipak reducirana jer samo utvrđuje identitet okrivljenika, kao i činjenicu je li optužba u skladu sa Statutom Međunarodnog kaznenog suda. Smatra ujedno da je inicijativa Kluba zastupnika HDZ-a, neostvariva jer se Haag neće odreći vlastite uloge i ovlasti. Ocijenio je da se u zaključcima ističe nemirenje s političkim ocjenama Suda, a Vlada ujedno mora voditi računa o zaštiti nacionalnih interesa i dostojanstva hrvatskih građana i države. Dodao je da bi Vlada ove obveze sigurno ispunjavala i bez rečenog zaključka. Navodeći da svaki zastupnik i stranka mogu pokretati inicijative koje ocjenjuje potrebnim, zastupnik Godek upozorio je i na potrebu da svaki zastupnik treba voditi računa o nacionalnim interesima.

Kada se predlažu izmjene statuta Međunarodnog suda, treba imati na umu da se Haag neće odreći vlastite uloge.

Zastupnik **dr. Anto Kovačević (HKDU)** ocijenio je lapsusom tvrdnju zastupnika Godeka, "da pojam zapovijedne odgovornosti ne poznaje niti jedan sustav". Podsjetio je da je temeljem ove odgovornosti Međunarodni sud u Nürnbergu osudio Alfreda Jodla na smrtnu kaznu koja je kasnije ublažena. I zastupnik **Dario Vukić (HDZ)** zatražio je repliku zbog iznijetih tvrdnji. Podsjetio je na činjenicu da se general Norac dobrovoljno predao Sudu u Rijeci, a nije mu omogućena obrana sa slobode. Podsjetio je da su i brojni dragovoljci tražili da se optuženi general brani sa slobode, ali uzaludno.

Sada je i zastupnik Godek dobio mogućnost odgovora na repliku. Smatra da je iznio tvrdnju kako nema objektivne zapovijedne odgovornosti, a svima je poznato da se general Norac nije odmah predao nadležnom sudu.

Optužbe dovode u pitanje karakter Domovinskog rata

U ime predlagatelja zastupnicima se završno obratio i zastupnik **dr. Ivić Pašalić (HDZ)**. On je pojasnio da stoji

iza iznijete inicijative. Među ostalim razlozima ova inicijativa važna je i zato što novi naraštaji mogu s vremenom postaviti pitanje o tome što je Sabor poduzeo kako bi se zaštitilo hrvatske branitelje. Sasvim je moguće i izgledno da se nastupajućim sudskim procesima revidira hrvatska novija povijest, a branitelji optuže za provođenje genocida. Ocijenio je ujedno da breme odgovornosti leži na svim političkim strukturama, pa je trebalo na vrijeme poduzeti određene korake. Da se pokušalo pronaći političko rješenje, razmišljao je zastupnik Pašalić, možda ovi ljudi ne bi bili optuženi.

Ocijenio je zatim da je dosadašnja rasprava ipak ukazala na moguće rješenje. Uz mogućnost rada na izmjenama Statuta Međunarodnog suda, moguće je potaknuti i implementaciju zakonodavstva u svezi s Rimskim statutom. Postoji, dakle, više varijanti, ali bi sada trebalo ozbiljno raditi na postojećim mogućnostima.

Većina prigovora u dosadašnjem tijeku rasprave odnosila se na nemogućnost našega utjecaja na Sud, te ocjene da se Ustavni zakon o suradnji s Međunarodnim sudom u Haagu, ne smije jednostrano mijenjati. Ocjene pojedinih pravnih stručnjaka ukazuju da sve države koje su članice Ujedinjenih naroda imaju obveze da poduzmu određene mjere kako bi se primijenile odredbe Rezolucije 827 i Statut Međunarodnog kaznenog suda. Dakle, ovdje nije normirano na koji se način stvaraju rečeni uvjeti da bi država poduzela određene mjere. Smatra da su izmjene dakle moguće, jer uistinu nije lako očekivati bezrezervnu provedbu svih naloga i očekivanja Međunarodnog kaznenog suda.

Čitavo umijeće sastoji se u traženju optimalne razine potrebne suradnje, ali i zaštite legitimnih interesa svake države, upozorio je predlagatelj. Ukoliko se osluškuje raspoloženje svoga naroda, nastavio je, "onda je naša dužnost da se ponekad traga i za rješenjima koja izgledaju nemogućima".

Iznio je ujedno strahovanje da pojedini dijelovi optužnica hrvatskim generalima, sadrže i političku pozadinu. Govorio je zatim i o mogućnostima da hrvatski sudovi preispitaju osnovanost zahtjeva s aspekta postojanja dokaza, odnosno utvrđivanja postojanja prihvatljive osnove za počinjeno kazneno djelo. Podsjetio je da su ove mogućnosti već

utvrđene Sporazumom između Vlade Republike Hrvatske i SAD-a, te Međunarodnog tribunala za suđenje osobama odgovornima za teške povrede međunarodnog humanitarnog prava na teritoriju bivše Jugoslavije. Taj Sporazum ne može biti suprotan Statutu jer ga je potpisala i ovlaštena osoba Suda, koji je utemeljen odlukom Vijeće sigurnosti UN-a. Prema tome, nastavio je obrazlagati predstavnik predlagatelja, ne može niže tijelo potpisati akt koji je u suprotnosti s onim tijekom koje ga je postavilo i koje je donijelo rečeni Statut. Sve ovo ukazuje da treba donijeti odluke kojima bi se spriječili neprimjereni aktualni pritisci Međunarodnog kaznenog suda.

Upozorio je zatim i na dugotrajnost istražnih radnji, pa se može dogoditi da pojedini optuženik za desetak godina bude oslobođen zbog nepostojanja dokaza za utvrđivanje optužnice. Ovakva pravda i presuda neće puno značiti konkretnim optuženicima koji se trenutno nalaze u istražnom pritvoru. Zbog najave i mogućnosti novih optužnica, ovo se pitanje treba osloboditi politike i predati na rješavanje hrvatskim sudovima, ocijenio je zastupnik Pašalić. Hrvatski sabor i njegovi zastupnici ne moraju reagirati na svaki slučaj optužbi, već treba sagledati cjelinu probleme i pronaći odgovarajuća rješenja. Smatra ujedno da se zbog pritiska i mogućih mjera ne smiju tražiti potencijalne žrtve koje bi trebalo primijeti sudu, pravdajući se da se tu ništa ne može učiniti. Naša je dužnost, zaključio je, da se ipak poduzmu određene mjere, iako neki ukazuju da je najlakše slegnuti ramenima i izbjegavati sukob s jačima od sebe.

Pozvao je da se potraži izlaz iz nastale situacije jer je hrvatski narod i u ranijim teškim i traumatičnim trenucima uvijek pronalazio primjereni politička rješenja. Smatra da je i oko rečenog pitanja moguće ostvariti međustranački dogovor i konsenzus, a preostalo vrijeme provesti u traženju najboljih mogućih rješenja. Predložio je ujedno da predloženi zakonski tekst uputi makar u drugo čitanje, a da u međuvremenu pravni eksperti poboljšaju predloženi ili sugeriraju neki drugi tekst.

Predsjedavajući je zatim zaključio raspravu i zamolio predsjednike Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav i Odbora za pravosuđe da pokušaju uskladiti podnijete zaključke koji su međusobno vrlo slični.

Nakon toga dao je na glasovanje zaključak kojim se prihvaća Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o suradnji Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom. Predloženo je da se ujedno sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja upute predlagatelju radi pripreme konačnog prijedloga zakona. Predsjedavajući je ujedno dodao da je postavljen utemeljeni prijedlog kojim će se provesti poimenično glasovanje.

Hrvatski sabor ne smije reagirati na svaki slučaj novih optužbi, već predložiti cjelovita i odgovarajuća politička rješenja.

Pozvao je tajnicu da prozove zastupnike na glasovanje, abecednim redom, kako bi se očitovali o predloženom zakonskom tekstu. Rezultat je bio slijedeći: Ingrid Antičević-Marinović (SDP) - protiv, mr. Mato Arlović (SDP) - protiv, Zdenka Babić-Petričević (HDZ) - za, Marija Bajt (HDZ) - za, Branka Baletić (SDP) - protiv, Marko Baričević (HSL) - protiv, Luka Bebić (HDZ) - za, Ante Beljo (HDZ) - za, Snježana Biga-Fričanović (SDP) - protiv, Sonja Borovčak (SDP) - protiv, Viktor Brož (HSL) - protiv, mr. Zdravka Bušić (HDZ) - za, Zlatko Canjuga (HND) - protiv, Diana Čizmadija (SDP) - protiv, mr. Zdenka Čuhnil (HSS; zast.pripad.česke i slov.nac.manj.) - protiv, Ljubo Česić-Rojs (HDZ) - za, Lucija Debeljuh (SDP) - protiv, Mirjana Didović (SDP) - protiv, Mirjana Ferić-Vac (SDP) - protiv, dr. Zdenko Franjić (SDP) - protiv, Krunoslav Gašparić (HDZ) - za, Branimir Glavaš (HDZ) - za, dr. Zrinjka Glovacki-Bernardi (HSL) - protiv, Mladen Godek (HSL) - suzdržan, Josip Golubić (HSS) - protiv, Stjepan Henezi (SDP) - protiv, dr. Vilim Herman (HSL) - suzdržan, Dubravka Horvat (SDP) - protiv, Želimir Janjić (HSL) - protiv, Ivan Jarnjak (HDZ) - za, Damir Jurić (SBHS) - protiv, mr. Marin Jurjević (SDP) - protiv, Pavle Kalinić (SDP) - protiv, Jadranka Katarinčić-Škrlić (HSL) - suzdržana, Slavko Kojić (SDP) - protiv, Ivan Kolar (HSS) - protiv, Krunoslav Kordić (HDZ) - za, Jadranka Kosor (HDZ) - za, dr. Ivica Kostović (HDZ) - za, Milan Kovač (HDZ) - za, dr. Anto Kovačević (HKDU) - za, Krešo Kovačević (SDP) - protiv,

Željko Krapljan (HDZ) - za, Franjo Kućar (SDP) - protiv, Ljiljana Kuhta (SDP) - protiv, dr. Ljubica Lalić (HSS) - protiv, Vedran Lendić (SDP) - protiv, Mario Livaja (LS) - protiv, Marija Lugarić (SDP) - protiv, Ante Markov (HSS) - protiv, Marijan Maršić (HSS) - protiv, Jadranko Mijalić (HSL) - suzdržan, dr. Ljerka Mintas-Hodak (HDZ) - za, Dorica Nikolić (HSL) - suzdržana, Ivan Ninić (SDP) - protiv, Dragutin Novina (SDP) - protiv, dr. Juraj Njavro (HDZ) - za, Milanka Opačić (SDP) - protiv, dr. Ivić Pašalić (HDZ) - za, akademik Vlatko Pavletić (HDZ) - za, Ivan Penić (HDZ) - za, Vesna Podlipec (SDP) - protiv, dr. Vesna Pusić (HNS) - protiv, dr. Jure Radić (HDZ) - za, Stjepan Radić (HSS) - protiv, dr. Furio Radin (zast.pripadnika talijanske nac.manjine) - protiv, Jadranka Reihl-Kir (SDP) - protiv, Luka Roić (HSS) - protiv, dr. Ivo Sanader (HDZ) - za, Katica Sedmak (SDP) - protiv, Josip Sesar (HDZ) - za, dr. Ante Simonić (HSS) - protiv, Gordana Sobol (SDP) - protiv, Nenad Stazić (SDP) - protiv, Darko Šantić (HNS) - protiv, Vladimir Šeks (HDZ) - za, Vladimir Šepčić (SDP) - protiv, mr. Nevio Šetić (HDZ) - za, Vesna Škare-Ožbolt (DC) - za, mr. Ivo Škrabalo (HSL) - protiv, akademik Ivo Šlaus (SDP) - protiv, Tonči Tadić (HSP) - za, Zlatko Tomčić (HSS) - protiv, Branislav Tušek (SDP) - protiv, Nikica Valentić (HDZ) - za, Dario Vukić (HDZ) - za, Dragutin Vukušić (SDP) - protiv, Dragica Zgrebec (SDP) - protiv, Hrvoje Zorić (HSL) - suzdržan, Petar Žitnik (HSS) - protiv, Stjepan Živković (HSS) - protiv i zastupnik Tonči Žuvela (SDP) - protiv predloženoga zakonskog teksta.

Nakon zbrajanja rezultata glasovanja predsjedavajući je utvrdio da je većinom glasova odbijeno donošenje zaključka, jer je 32 glasa bilo "za", 69 "protiv", uz 6 suzdržanih glasova. Zatim je sukladno prijedlogu Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav i Odbora za pravosuđe dao na glasovanje zaključak kojim se potvrđuje zaključak donesen 17. srpnja 2001. godine, kojim Hrvatski sabor predlaže Vladi Republike Hrvatske da razmotri mogućnost promjene Ustavnog zakona o suradnji Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom, vodeći računa da to bude u skladu sa Statutom Međunarodnog kaznenog suda te vodeći računa o obvezama Republike Hrvat-

ske nakon ratifikacije Rimskog statuta Međunarodnog kaznenog suda, "Narodne novine" br. 5/2001. Vlada Republike Hrvatske izvijestit će ujedno Hrvatski sabor o svom djelovanju na realizaciji ovog zaključka.

Nakon brojanja glasova utvrđeno je da su zastupnici Hrvatskog sabora većinom glasova (74 "za", 24 "protiv", 6 "suzdržani"), donijeli rečeni zaključak. Ovim je glasovanjem ujedno okončan rad Sabora u proljetnom sazivu, uz očekivanja predsjedavajućega da neće biti novih razloga za sastanak prije početka drugog redovitog zasjedanja † od 15. rujna.

Đ.K.; M.S.; J.Š.; M.P.; J.R.; V.Ž.

Odsutni zastupnici:

Prije proglašenja rezultata glasovanja još jedanput je provjereno, ponovnim prozivanjem koji se zastupnici, zbog odsutnosti, nisu izjasnili. To su: Đurđa Adlešić (HSLŠ), Ivo Baica (HDZ), Dražen Budiša (HSLŠ), dr. Karmela Caparin (HDZ), dr. Ivan Čehok (HSLŠ), Dino Debeljuh (IDS), Valter Drandić (IDS), Anto Đapić (HSP), Milan Đukić (SNS), dr. Miroslav Furdek (HSS), mr. Željko Glavan (HSLŠ), Ante Grabovac (HSLŠ), Borislav Graljuk (zast. pripadnika austrijske, njemačke, rusinske, ukrajinske i židovske nac. manjine), dr. Mate Granić (DC), mr. Nikola Ivaniš (PGS), Baltazar

Jalšovec (HSLŠ), Mate Jukić (HDZ), Vlado Jukić (HSP), Damir Kajin (IDS), Božidar Kalmeta (HDZ), dr. Boris Kandare (HSP), Joško Kontić (HSLŠ), Mario Kovač (HSLŠ), dr. Zlatko Kramarić (LS), Drago Krpina (HDZ), Ivo Lončar (nezavisni), Željko Malević (SDP), mr. Zlatko Mateša (HDZ), Ivan Milas (HDZ), Pavao Miljavac (DC), dr. Đuro Njavro (DC), Željko Pavlic (HSLŠ), dr. Tibor Santo (zast. pripadnika mađarske nac. manjine), Zlatko Šešelj (SDP), Ivan Škarić (HSLŠ), Berislav Šmit (HDZ), Dubravka Šuica (HDZ), Ivan Šuker (HDZ), Ivica Tafra (HDZ), Dario Vasilčić (SDP), mr. Andro Vlahušić (HSLŠ), Hrvoje Vojvoda (HDZ) i Dragutin Vrus (SDP).

izvješća
HRVATSKOGA
SABORA

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
dr. Željko Sabol

OSNIVAČ I IZDAVAČ: Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6

REDAKCIJA: Mirjana Kozar, Marija Krakić (zamjenica glavnog i odgovornog urednika), Đurđa Krmpotić, Marta Micek, Mirena Pehneć, Jasna Rodić, Mario Selnik, Jasenka Šarltija i Vjekoslav Žugaj

GRAFIČKI UREDNIK: Branislav Tanasijin

RAČUNALNA OBRADA: Ivo Rada

TAJNICA REDAKCIJE: Anita Vuksanović

ADRESA REDAKCIJE: 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6,

tel: 01/4569-722

fax: 01/6303-018

Web: www.sabor.hr

E-mail: sabor@sabor.hr

POŠTARINA: plaćena u pošti 10000 Zagreb

PRETPLATA NA ŽIRO-RAČUN BR: 30102-637-2650,

Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6

TISAK: Tiskara Ureda za opće poslove Vlade RH i Hrvatskog sabora